

Bismillahirrahmanirrahim

Izdavač
BZK Preporod Stolac

Za izdavača
Mensud Medar

Tehnički urednik
Ale Puzić

Design
Acid DTP studio Stolac

Naslovna strana
S desna na lijevo: Mehmed
Šarac i Mehmed Rizvanbegović u vojsci
Austro-Ugarske monarhije 1914. godine

Jasminko Šarac

Bošnjak

Stolac, 2007. godine

“Šta vrijedi čovjeku da dobije cijeli svijet ako pri tom izgubi dušu”

Isus.

Historija je poput svake loše učiteljice, zastrašuje i upozorava
ali ne poučava. Put jasan ali bez živućeg znaka i staza vidljiva, nikad
obasjana svjetlošću. Svjetionik pust, tvrđava prašnjava.
I uzaludnost koja se ne stidi ni najvećeg bola.

BIJELA SMRT

Stolac je nekada imao hareme u centru grada, Islamska arhitektura nije bježala od smrti i posvuda su se u gradovima mogli vidjeti bijeli nišani, sjećanje na konačni kraj ovozemnog života je njegovano, stavljajući bašluk svakome pred oči kraj je doživljavan kao novi početak. Danas su groblja uglavnom izvan gradova, na periferiji i zabačenim, nevidljivim mjestima jer se “moderni” čovjek ne usuđuje pogledati u lice smrti bojeći se čak i za trenutak misliti na nju. U velikim megalopolisima ljudi borave u automobilima čak i ne izlazeći iz njih dok se njihovi najmiliji sahranjuju, “zemlja zemlji” kako bi neki rekli i baš zato je bojazan velika i teška, strah od neprozirne tame, nestajanja. Smrt je prognana iz života ali se to progonstvo plaća, potisnute slike se vraćaju ubitačnim “zamjenama” za stvarni osjećaj prelaska u novo stanje, koje se sada iz svijeta transcendencije “spušta” na ovozemni plan. Heroin, kokain,... opojna magla zaborava, bijela smrt, prah začarane koprene iluzornosti, bijeg od zatočenja u varku tijela. Neuspio i očajan jer svjetlo duše hoće jednu drugačiju opojnost i ples na obodnici kruga, raspjevani hod kružnicom iz “velikog svijeta” čovjeka u “mali svijet” postojanja. Jer čovjek je veliki svemir i u njemu su sadržani svi svjetovi. Zato se “bijela smrt” spominje i kod duhovnih tragalaca i sufija i to kao jedna od “**četiri smrti**”. Govoreći o tome Ibn Arebi piše da je “glad nakit Allahovih ljudi”. To je **bijela smrt**. Druga smrt je **zelena smrt** i ona podrazumijeva nošenje pohabane odjeće. Treća smrt je **crna smrt**, podnošenje uznemiravanja i četvrta smrt je **crvena smrt** a što predstavlja kontriranje i suprostavljanje **nefsu** (požudnoj duši i njenim prohtjevima).

Bijela smrt je dakle glad, Ibn Arebi je definira kao “nakit Božjih ljudi”. Nakit služi za ukrašavanje, on ističe ljepotu žene, u ovom slučaju to je isticanje divne unutrašnjosti Božanskog čovjeka, njegovog sustezanja, ispražnjenosti njegova srca (od svega sem Boga). Gladi imaju dvije vrste - fizička i duhovna i nalaze se u međusobnoj sprezi i komplementarnosti. Naime, smanjujući unos hrane u

fizičko tijelo otvara se veći prostor za kontemplaciju, vrata srca bivaju odškrinuta i kroz njih ulazi duhovna hrana (istine i suštine, prije svega). Ukoliko duhovnost ne postoji fizička glad nema velikog efekta niti pruža ikakvu mogućnost napredovanja. Ako duhovnost, pak postoji fizička glad postaje pedagoška stepenica, priprema za dosezanja stanja (hal) i stepeni (mekam), put u višu zbiljnost. **Bijela** boja sugerije čistoću takve gladi, njenu iznutarnju neuprljanost, božansko svojstvo samodovoljnosti, nepotrebnosti. (zato u jednoj nadahnutoj predaju Bog kaže "Post je Moj"). I zato je glad "nakit Božanskih ljudi" jer Poslanička predaja kaže - "Okitite se Božanskim svojstvima". Kada je nastupilo razdoblje mraka i duhovne obamrlosti i kada je čovjek spiritualno "umro" bijela smrt božanske samodovoljnosti postala je "samodovoljnošću" čovjekovom te je metafizička tjeskoba prisilila "modernog" čovjeka da izlaz traži na način urušavanja vlastitog bića umjesto njegove izgradnje ("bijela smrt", kokainski prah, heroin i ulični preprodavci droge, tamo gdje su nekada stajali smjerni propovjednici sa malom Biblijom u rukama). "Bijela smrt" je postala simbolom obmane umjesto potrebe, iluzijom umjesto realnosti, bijegom od sebe umjesto putovanjem - "višem ja". Niskošću duha koji žudi za višim svijetom, za svjetlosnim zrenjima i otkućajima nebeskog srca u sebi namjesto priviđenja i aveti tame i ništavila. Druga smrt koja slijedi božansku samodovoljnost i "bijelilo" čiste neukaljane prirode jeste **zeleni smrt**, nošenje pohabane odjeće. Odjeća može biti vanjska i unutarnja i međusobno su isprepletene i neodvojive jer je čovjek cjelina i vanjština mora slijediti unutarnost. U obrnutom smislu moguća je neiskrenost baš kao što prvi slučaj ponekad zahtjeva prikrivanje i "raspojasanost", izlaženje iz okvira socijalne adaptibilnosti, prezir prosječnosti i mrtve tradicije na način da se srce glača i rasvjetljava čistoću duše gledajući je pri punoj svjetlosti. Na jednom mjestu Kur'an kaže: "O, vjernici lijepo se obucite kad hoćete molitvu da obavite". Da bi na drugom mjestu bilo rečeno - "A odjeća bogobojaznosti je najbolja". U ovim primjerima vidimo tumačenje Kur'ana Kur'anom a što je metoda škole Ehli-Bejt-a, **Čiste Kuće**. Jedan stavak se tumači drugim, u nepretrgnutoj skladnosti koja je uvijek i iznova "drugačija" shodno moći čitatelja i vremenu njegove duše te shodno "opštem" izvanjskom vremenu hronologije jer Sveta Knjiga za svako vrijeme ima znak. "Pohabanost odjeće" je sukladna sa zelenom bojom. Zelena boja je **izvršnost**, savršena ravnoteža između plave (koja je

“tuga” neutaženosti što se proteže kao duga između neba duše i zemlje tijela i spaja plavetnilo morsko sa plavetnilom nebeskim) i žute (koja je “radost” duha koji tu pruženu moć neoblikovanih želja prelama na način da se vidljivom nadaje i posljednja čestica prašnjavih stremljenja). Izvanjski, pohabana odjeća se ne nosi kao “znak” duhovnog stepena, privlačenje pažnje u tom smislu bilo bi pokudeno jer se nalaže “lijepo oblačenje”, te bi svako odudaranje koje nema drugačiji cilj sem razlikovanja od drugih polučilo upravo suprotne efekte. Pošto je “odjeća bogobojaznosti” iznutarnje oblačenje “pohabanost” takve odjeće jeste upravo usredištenje u harmoniji zelene boje koja je “znak” napuštanja žalosti i tuge materijalne ovisnosti od svijeta (“plava”) i znak integrisanja duše, “svjetlosti duha” koji neuredne težnje osvjetljava lampom prvobitne, neuprljane prirode (“žuta”). Time i **bijela smrt** biva dio **zelene smrti** jer se božanska samodovoljnost i nepotrebitost smješta u svoje “prirodno” okruženje. Hranjenje duha istinama i suštinama nužno rezultira “pohabanošću” potčinjenih, zlu sklonih stremljenja duše, pobunjeničkih elemenata, strasti, želje za besmrtnošću i volje za moć. Oni se podčinjavanjem integrišu u duh, oblače se u odjeću prosvjetljenosti te tako uključeni u razbudenu svjetlost bića nužno bivaju razgrađeni, umireni na kraju duge borbe “velikog svetog rata”, “pohabani”. Kada je rat protiv sebe postao stran čovjeku i potreba za usredištenjem duha u biću napuštena razorna snaga animalnog se nužno ispoljila u vanjskom svijetu, **zelena smrt** je postala uništavanje prirode, okoliša i uopšte vanjskog svijeta koji je shvaćen kao “mjesto iskorištavanja” i “vladanja” koje vladanje je neupitno i ničim dovedeno u pitanje. Kada je takav barbarski odnos zaprijetio opstanku i samog čovjeka došlo je do pobune u vidu (za sada) manjinski svjesnih pojedinaca i grupa te su tako nastala udruženja i “pokreti zelenih”, ekološko očuvanje prirode prizvano je u svijest čovjeka, potreba za tim očuvanjem postala je neminovnost. No, “zelena smrt” u duši, potčinjavanje “niskog ja”, njegovo oblačenje u drugačiju odjeću preduprijedilo bi zelenu smrt u izvanjskom svijetu jer redosljed nikada ne može biti obrnut niti se vanjski svijet može uređivati ukoliko unutar čovjeka vlada nesređenost i neuređenost. Zato su “pokreti zelenih” u vanjskom svijetu rezultat nužnosti, svjesnost koja se tek poput male zrake sunca probila iza tamnog, prijetjećeg oblaka kada je on sam narastao, i velik i natmuren zaprijetio opštim potopom.

Hidr, tajanstveni učitelj Mojsijev, uvoditelj u tajnu duše i jedno drugačije zelenilo, vodič i pastir dalekih pašnjaka srca i livada razbuđenosti gdje se varljivi snovi raspršuju i gube i gdje se na kraju velike tame i zamračenosti pronalazi izvor života. Riječ "Hidr" dolazi od glagola *hadire - zelenjeti*. Hidr je sjeo na zemlju i ona je naglo pozelenjela, prenosi se u tradiciji izvanjskih događaja i pripovijesti. Ovo odslikavanje prosvijetljene duše u vanjskom svijetu, rasprostiranje zelene svjetlosti srca koja onda i zemlju čini "zelenom", u ovom dobu je završilo u pukom ospoljenju. "Pošumljavanje" i "očuvanje prirode", *zeleni smrt* kao ekološka katastrofa, kao izvanjska prijetnja i prinuda. Hidr. Tajanstveni učitelj koji je u tminama ispio vodu života i tako postao besmrtni, i svako onaj koga on vodi mora proći svu tamu stvarljive egzistencije, svu utamničenost materijom da bi se napio spoznajom sa samog izvora. Naredna smrt (prema Ibn Arabiju) je *crna smrt*, ili "podnošenje uznemiravanja". Ova smrt se nadaje kao logična posljedica bijele i zelene smrti (gladi i oblačenja pohabane odjeće) koje i jesu svojevrsna priprema za crnu smrt. Produhovljen čovjek podnosi uznemiravanje od strane drugih bića budući da je svjestan njihove svrhe i Božanskog nauma koji vlada svim stvarima. To podnošenje je rezultat strpljivosti i smirenosti koje je nemoguće razviti do tog stepena bez spiritualne virilnosti. Odsustvom duhovnog razvoja "crna smrt" postaje podnošenje uznemiravanja u izvanjskom svijetu na način prisile, čovjek biva prinuđen podnositi druge jer civilizacija koja nema duhovnih vrijednosti ozbiljuje prevlast instikata i strasti čime nastaje haotično stanje "podnošenja" svih od strane svih. Ali budući da je to podnošenje izgubilo moralnu vrijednost i duhovnu suštinu ono se nužno manifestuje kao otuđenost i hladnoća, ljudi nikada nisu fizički bili bliži jedni drugima kao danas a suštinski udaljeniji. Zbog toga je podnošenje drugih postalo poput podnošenja lošeg vremena ili podnošenja korova na njivi, kvara na automobilu ili poljoprivrednoj mašini. Tama, svo crnilo ljudske prirode sada se mora podnositi, više ne dobrovoljno kao pedagoška zbiljnost u svrhu očišćenja i približavanja Bogu, već kao prinuda, nametnutost.

Posljednja smrt je "crvena smrt" a koja u sufijskoj tradiciji sukladira suprotstavljanju vlastitim prohtjevima. "Crveno" je simbol strasti, unutarnjih previranja, snage krvi, uzburkanosti. Ako se čovjek bori protiv sebe ("Veliki Sveti rat") potčinjavanje vlastite duše nužno se odvija u etapama. Put (tarikati) se duhovnom

putniku, najprije nadaje kroz gorljivost želje (za putovanjem) a samo stupanje na stazu uključuje vodiča, učitelja koji je "otac duše". Neki putnici bivaju vođeni od strane nevidljivog učitelja, Hidra ili Dvanaestog Imama i oni nemaju nikakve potrebe za ljudskim šejhovima i zaduženjima.

Kur'an kaže: "Zar ne znaš da Allah s neba pušta vodu i da Mi pomoću nje stvaramo plodove različitih vrsta; a postoje brda bijelih i crvenih staza, različitih boja, i sasvim crnih". (sura Fatir, 35, ajet 27)

Promatrajući ovaj ajet u kontekstu učenja "o četiri smrti" vidimo da su ovdje kao staze, dakle putevi ozbiljenja, spomenute tri (od četiri smrti).

Bijele, crvene i crne staze, putevi kojima korača i uspinje se duhovni putnik da bi ozbiljio u vlastitom srcu stepen (znanje) koji svaka od pomenutih "usmrćenja duše" daje. Vidimo da je staza "zelene smrti" (nošenje pohabane odjeće) izostavljena.

"Puštanje vode s neba" spomenuto u ajetu jesu božanska nadahnuća ("voda" kao simbol spoznaje) koja se spuštaju na duhovno obzorje čovjekovo (njegovo "nebo") gdje kao rezultat daju različite plodove gnoze ovisno o sposobnostima i stupnju svakog duhovnog putnika. Ajet ne kaže gdje se spušta voda, "zemlja" nije spomenuta što jasno isključuje tjelesnost, tj. zemaljani dio čovjeka. Početak stavka - "Zar ne znaš..." obraća se toj nebeskoj osobnosti ljudskoj koja budući da je često prekrivena oblacima "niskog ja" i požudne duše ne može lako da prepozna božanska nadahnuća pa se početnim dijelom ajeta sugerira i potvrđuje postojanje i očiglednost tih istih nadahnuća. "Plodove različitih vrsta" gnoze stvara u srcu nadahnutog čovjeka sam Allah jer u djelovanju i nema niko sem Njega. Za spuštanje božanskih nadahnuća upotrebljena je riječ - "Allah", dakle Uzvišena Osobnost Božja jer se i nadahnuće spušta na osobnost ljudsku a prema predaji "čovjek je kod Boga najčasnije stvorenje" i njemu je sve stvoreno podređeno. Za "stvaranje plodova različitih vrsta", upotrebljena je riječ "Mi", dakle "množina", ne u smislu mnoštvenosti Božanskog već mnoštva spoznaja ("plodova") koje Božanska nadahnuća daju duhovnom putniku, odnosno, mnoštva Božijih Imena čije spuštanje na srce spoznavaoaca rezultira različitim stanjima i manifestacijama.

Riječi navedene u ajetu - "a postoje" znače upravo očiglednost postojanja duhovnih staza. ("zar ne znaš" - početak ajeta). Dakle, izvan svake sumnje u koju

može dovesti nestalnost racionalnog zaključivanja jer je svaki duhovni put težak i “nevidljiv” za ljude koji poznaju samo izvanjski obzir religije. Najprije je spomenuta bijela staza (glad), odmah iza riječi “brda”. Brdo je svakako učenjak, Znalac i učitelj koji je u sebi ozbiljio neku (ili sve) od pomenutih umrtvljenja fizičke duše. Množina riječi (“brda”) ukazuje na više pojedinaca (u svakom vremenu postoje ili postoji bar jedan) moćnih da utemelje, pokažu i objasne pravila duhovnog puta, da budu Vodiči. Da su ovi Vodiči posebni ljudi pokazuje zbir rednog broja sure Fatir (35) i rednog broja ajeta (27) a to je broj 62, $(35+27=62)$ što je Muhammedov život (umro sa 62 god života).

A ko je bio njegov život najbolje svjedoči sama predaja Poslanikova koja kaže: “Bog je djecu svih Poslanika Božijih plasirao u njihove kičme, dok je moju djecu plasirao u Alijevu kičmu” (spomenuta djeca jesu Imami Hasan i Husejn). Ova tri Sveta Imama (Ali, Hasan i Husejn) jesu dakle “**život**” Poslanikov, svjetlo koje istječe iz njegove “kičme”, Muhammedansko svjetlo koje se obznanjuje i spušta na zemlju preko 12 svjetlosnih zastora, primordijalnih teofanija, Bezgriješnika. Oni su “brda” spomenuta u stavku, oni su staze navlastito, Vodiči i učitelji. Ovo svjetlosno potomstvo snagu svoje moći ne zasniva na fizičkom mnoštvu i fizičkom produženju “loze”, duhovni rodoslov i zakoni tog rodoslova pripadaju jednom drugačijem svijetu (nije slučajno da se danas pad nataliteta zove “bijela smrt” ili bijela kuga” a što je sukladno sa “gladju”, tj. stazom bijele boje). U pomenutom Kur’anskom stavku brda bijelih i crvenih staza se pominju zajedno, skupa i neodijeljeno što sukladira Imamima, Hasanu (bijela staza) i Husejnu (crvena staza). Jer, oni su živjeli zajedno, bili savremenici u fizičkom svijetu i “istekli” kao Muhammedova djeca iz Alijeve kičme kao dio jedinstvene Muhammedanske svjetlosti. Iza staza bijelih i crvenih boja kaže se (u ajetu) da su “različitih boja”. “Bijela boja”, bijela staza, vidjeli smo sukladira Imamu Hasanu. On je predao vlast drugom čovjeku, Muaviji, te tako pomirio dvije velike grupe muslimana (a što je i najavljeno iskazom samog Poslanika) a boja “predaje” je bijela. Naravno, Imam je predao samo vanjski oblik vlasti dok je iznutarnja vlast Bezgriješnika koji vlada cijelom kreacijom ostala netaknuta jer ona ne podliježe ničemu izvanjskom, niti može biti oduzeta i nikakva ljudska sila tu kosmičku vlast ne može ugroziti. Redni broj stavka (27) ukazuje na broj godina Imama Hasana u času preuzimanja Imameta (imao tada 27 godina). Ukupan

broj ajeta sure "Fatir" (Stvoritelj) je 45. ako se od tog broja oduzme broj 27 dobije se 18 ($45-27=18$) a to je broj godina Fatime, majke Svetih Imama u času njene smrti.

Ukupni, pak, broj ajeta sure "Fatir" (45) sukladan je životu Imama Hasana (umro u 45-toj godini života). **"Bijela smrt"** (pad nataliteta) ne doseže do **"svjetlosnog čovječanstva"**, uspon je tu nešto drugo. Odmah iza "bijeke staze" spominje se "crvena staza" i to vezano za bijelu, spomenute su zajedno ("brda bijelih i crvenih staza") jer su ova 2 Imama (Hasan i Husejn) bili (i) fizička braća. "Crvene staze" dakle sukladiraju Imamu Husejnu i to je "crvena smrt" (prema Ibn Arebiju predstavlja kontriranje požudnoj duši i borbu protiv nje). Na izvanjskom planu "crvena smrt" je sam Husejnov a.s. život, poginuo je kao Princ Mučenika, na Kerbeli. Bijeke i crvene staze jesu dakle duhovni putevi, uspinjanje na "brdo Sinajsko" vlastitog bića pod vodstvom Imama Hasana i Husejna. Različitost samih puteva je mnogostruka (i u samom Kur'anskom stavku je upotrebljena množina "staze na brdima") i svaki mistik ima specifičan način i oblik uspinjanja što kazuju i same sljedeće riječi u ajetu, a nakon spominjanja "brda bijelih i crvenih staza", riječi - "Različitih boja". Razlike su mnogostruke i sve varijante i forme "obojenosti uspinjanja" se kreću u rasponu svjetlosne upute dvojice Svetih Imama, Hasana i Husejna ("bijeke i crvene staze") jer su oni "Muhammedova djeca" **položena** u Alijevu (svjetlosnu) kičmu, **plisirana** u tu kičmu Božanskom voljom kao **"jezgro"** Pleromatskog Svjetlosnog čovječanstva, tj. 14 **Bezgriješnih**. "Različite boje" (staza) spomenute u stavku jesu sve moguće varijacije i specifičnosti za svakog pojedinca koji je preegzistentno vezan za njih, koji istječe iz "mjesta" svjetlosnog čovječanstva, koji je stvoren od **tračaka** svjetlosti Nebeskog Plamena Četnaestero Neporočnih. Nakon što su u stavku 27, odjeljka 35 ("Fatir" - Stvoritelj) spomenute staze različitih boja završetak stavka kaže: - "i sasvim crnih". Ove "crne staze" sukladiraju Imamu Aliju i to je "crna smrt" (prema Ibn Arebiju, podnošenje uznemiravanja). Poznato je da je Božiji Poslanik Muhammed a.s. nosio crni turban, a zeleni je stavio Imamu Aliju na glavu na dan "Gadir Huma" kada se desila **investitura** i proglašenje Alijevo za Muhammedovog nasljednika (Wasi). Riječ **"sasvim"** (crnih staza) spomenuta u stavku jasno sugerise potpunost crne boje, potpunost Alijevog puta, cjelinu Imamskog znanja koje je preneseno direktno sa Poslanika,

taj put nema manjkavosti i on objedinjuje sva znanja, svo naslijeđe, tradiciju kao i sadašnjost, prošlost i budućnost. "Podnošenje uznemiravanja" (*kao crna smrt*) je bila jedna od njegovih glavnih odlika tokom cijelog života i veći dio vremena on je proveo u izolaciji, povučen, u svojoj kući nakon što mu je (*vanjska*) vlast bila bespravno oduzeta.

Historijski događaj na Gadir Hum-u se desio nakon Poslanikovog Oprosnog hadža. Melek Džibril (anđeo Gabrijel) je donio stavak: "O, Poslaniče, prenesi ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga, - ako to ne učiniš, onda nisi dostavio Poslanicu Njegovu, a Allah će te od ljudi štititi". Božji Poslanik je odmah naredio da se kolona zaustavi, napravljena je govornica (mimber) od kamiljih sedala, na koju se Poslanik popeo, a bila je velika vrućina. Uzeo je Alija za ruku i podigao je a zatim rekao: "Kome **sam ja bio vladar i zaštitnik, Ali mu je vladar i zaštitnik**. Dragi Bože, zaštititi onoga ko njega štiti, a budi neprijatelj onome ko je njemu neprijatelj, pomoziti onoga ko njega pomogne a ponizi onoga ko njega ponizi i učini da istina bude tamo gdje je on".

Zatim mu je stavio na glavu turban zelene boje, pripremio povorku ljudi i naredio da mu čestitaju vođenje vjernika. Svi su to uradili a predvodili su ih prva dvojica halifa (Ebu Bekr i Omer). A kada su završili objavljen je stavak Kur'ana: "Danas sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam Islam bude vjera".

Istorijske činjenice su poznate, ljudi nisu poslušali Poslanika, no, razmatranje toga je ovdje suvišno jer točak istorije se ne može vratiti niti unutarnja vlast Imama (koja obuhvata cijelu kreaciju) može biti oduzeta.

U kontekstu "crne smrti" (podnošenja uznemiravanja) i "sasvim crnih staza" Alijevih prepliću se crna i zelena boja. Vidjeli smo da Kur'anski stavak spominje bijele, crvene i crne staze. Ibn Arebi, pak govori o "četiri smrti" a što još dakle uključuje "zelenu smrt" (kojoj sukladira "nošenje pohabane odjeće"). Zelena boja, tj. staze zelenih boja u ajetu nisu spomenute. Ali upravo zelena boja Alijevog turbana koji mu na glavu stavlja Poslanik jeste "integracija" te iste zelene boje u crnu jer je turban (kapa) simbol vlasti i namjesništva, "uprave nad poslovima" i upravo je "pohabanost odjeće" integralni dio "podnošenja uznemiravanja". Kada je Muhammed bio na Miradžu (duhovno uspenje na nebo) data mu je velika dragocijenost, iz svjetlosnog sanduka dobio je košulju

siromaštva. Košulju je poslije nosio Imam Ali i svaki Imam iza njega, zakrpa i siromaštvo bijahu Božji najljepši poklon. Ta “zakrpa” sa nebesa duhovnog uznesenja sukladna je sa “zelenom smrću”, tj. “nošenju pohabane odjeće”. Izvorna pohabanost odjeće, jeste, dakle košulja siromaštva koju je Muhammed dao Imamu Aliju. “Potpuna crnina” Alijevih staza uključuje luminoznu crnu svjetlost uprave nad svijetovima i zelenu svjetlost namjesništva i vodstva, i to je smisao Poslanikovih riječi da je **Ali vladar i zaštitnik** poslije njega.

Staze “različitih boja” koje su smještene između Hasanove bijele i Husejnovе crvene staze sa jedne te Alijevih “sasvim crnih” staza jesu duše sljedbenika “okupljene” oko Alijeve svjetlosne kičme gdje su položena Muhammedova djeca, Hasan i Husejn. Ti sljedbenici su postali isijavanjem njihove svjetlosti i to **svjetlosno čovječanstvo** pronalazi svoje mjesto i svoju stvarnu rodbinu snagom duhovnog rodoslova. Oni iskušavaju tajnu vertikalnog svjetlosnog rodbinstva i uzlaznog srodstva koje se prepoznaje iznutarnjom čistotom i bliskošću koja je jača i trajnija od svake “snage krvi”, svega što nudi materijalni svijet, svake veze koja je “položena” nužnošću stvorenih svjetova.

Tri vrste staza spomenute u Kur’anskom ajetu sukladiraju trostrukom svjedočanstvu vjere i svakom od Svetih Imama koji je vodič određenog puta:

1. VJERA U BOGA - Bijele staze, glad kao “bijela smrt” (Imam Hasan)

2. VJERA U POSLANSTVO - Crvene staze, borba protiv požudne duše, “crvena smrt” (Imam Husejn)

3. VJERA U IMAMAT - Crne staze, podnošenje uznemiravanja, “crna smrt” (Imam Ali)

Preostaje “zelena smrt” (sufijsko nošenje pohabane odjeće) a što je potpuno pripadanje Bogu, apsolutna posvećenost, “ogoljenost” ljudskog bitka i potpuna neovisnost o stvorenjima jer je Poslanik Islama rekao: “Duhovno siromaštvo je moja slava”. Time se otvara četvrto, “neobavezno” svjedočanstvo - vjera u onaj svijet.

Cjelina od 3 svjedočanstva vjere, vidjeli smo, jeste svijet Muhammedove

stvarnosti, odnosno Muhammedansko svjetlo, koje je spuštano kroz 12 svjetlosnih zastora, svjetlo Muhammedove djece (Hasan i Husejn a od njih i ostalih 9 Imama) plasirano u Alijevu kičmu. Vidjeli smo da odjeljak 25 ("Stvoritelj") sabran sa stavkom 37 (o bijelim i crvenim te crnim stazama) daje broj 62, odnosno Muhammedov život (umro sa 62 god života). Mada je na način hronološkog vremena Imam Ali bio prvi (a onda 2 njegova sina kao Imami) u metahistoriji je on prvi "odozdo" ("crne staze" u ajetu, pomenute na trećem mjestu) jer je "tada" (izvan i ponad hronološkog vremena i svijeta materije) položeno sjeme svjetlosnog čovječanstva u Alijevu "kičmu" (okomitu svjetlosnu os koja Alija čini "Nebeskim Ademom") i iz te kičme su ("prema gore") u povijesno vrijeme i stvorene svjetove istekla "Muhammedova djeca" (Hasan i Husejn). Ta pleromatska bit svjetlosti naravno, obujmila je i 9 ostalih svetih Imama, te Fatimu čime plerom od 14 prečistih biva jezgro svjetlosnog čovječanstva koje je obasjalo svijetove i od tračaka te svjetlosti su stvoreni "svjetlosni ljudi", oni koji se na ovome svijetu prisjećaju svoje domovine.

Upravo "crna svjetlost" (sasvim crne staze Imama Alija) simbolizira prvobitnu stvarnost o čemu svjedoči poznata Poslanikova izreka: "Bog je stvorio stvorenja u tmini a onda ih je obasjao Svojom svjetlošću. Na koga su pale kapljice svjetlosti spašen je..."

Ova "tmina" je sukladna "sasvim crnim stazama" Alijevim gdje nebeski Adem (vječni Imam) "prihvata" Muhammedansku svjetlost koja je Božansko Svjetlo koje pada na tu "tminu", čime ta stopljenost baca kapljice na još naredeno sjeme ljudskog roda. Zato je Muhammed rekao: "Ja i Ali bili smo jedna te ista Svjetlost prije nego je Bog stvorio zemaljskog Adema".

Upravo ovo "prihvatanje" Muhammedanske svjetlosti od strane Alija kao Vječnog Imama (Nebesnog Adema) i jeste zajedničko prebivanje u "jednoj te istoj svjetlosti", i zato Poslanikova predaja i naglašava da je to jedinstvo postojalo i prije zemaljskog Adema jer je Nebeski Adem Imam osobno. To "miješanje" svjetlosti i "tame" ima za rezultat spašenost onih duša na koje su pale kapljice svjetlosti a o čemu eksplicitno govori jedna Poslanička izreka Imamu Aliju: "Ti i tvoji sljedbenici ste spašeni na Sudnjem Danu".

Sada pogledajmo sukladnost pomenute tri staze sa tri (odnosno četiri) svjedočanstva vjere, a što je već naznačeno.

BIJELE STAZE=VJERA U BOGA ("bijela smrt" po Ibn Arebijevom učenju, svjedočanstvo Imama Hasana).

CRVENE STAZE=VJERA U POSLANSTVO ("crvena smrt" prema Ibn Arebijevom učenju, svjedočanstvo Imama Husejina)

(SASVIM) CRNE STAZE=VJERA U IMAMAT ("crna smrt" prema Ibn Arebijevom učenju, svjedočanstvo Imama Alija)

Vidjeli smo da je prema Ibn Arebiju "bijela smrt", odnosno *glad* "nakit Allahovih ljudi". Pošto je "glad" Božansko svojstvo u smislu Božje neovisnosti (ne jede, ne pije itd.), "bijeke staze" su spomenute prve i sukladiraju prvom svjedočanstvu - Vjeri u Boga dž.š. Broj stavka (ajeta) je 27, odjeljak (sura) - **"Stvoritelj"**, (Fatir), a to je broj godina Imama Hasana kada je primio uzvišeni položaj Imama nakon smrti svoga oca Imama Alija. "Brdo" je u ovom kontekstu svjedočanstva vjere sama osobnost Poslanika Muhammeda a.s. ("Zar ne znaš da Allah s neba pušta vodu i da Mi pomoću nje stvaramo plodove različitih vrsta; a postoje brda bijelih i crvenih staza, različitih boja i sasvim crnih"). Sama množina riječi ("brda") ukazuje na Pleromatsku bit 14 **Neporočnih**, jedinstveno Svjetlo "razdijeljeno" u 14 svjetlosnih osobnosti gdje je svako od njih put navlastito, staza na jednom, jedinstvenom "brdu" (svjetlosni zastori koji se spuštaju otkrivajući svijet Muhammedanske svjetlosti). Riječ "Hasan" znači **dobar** (korijen - *hsn*).

Ukupan broj ajeta sure "Stvoritelj" iznosi 45, što je opet broj godina života Imama Hasana (umro u 45 - toj godini). Pošto je sami naslov sure "Stvoritelj" jasna aluzija na stvaralačku Moć, ta Moć se stapajući sa Dobrotom obistinjuje kroz Božanski Atribut - **Milostivi**.

Milostivost Svjetovima je pak nužno povezana sa Božanskom neovisnošću ("glad", bijela smrt, bijele staze) jer bilo kakva ovisnost jeste negacija milostivosti u punom smislu (to se jasno vidi i u međuljudskim odnosima jer bilo kakva zavisnost od druge osobe utiče na moguću čistotu namjere u djelovanju, djeluje na nesebičnost motivacije, "prlja" pobudu). Dobrota Božja (korijen riječi "Husejn" je isti kao i Hasan, HSN) se dalje nastavlja drugim svjedočanstvom vjere - **vjera**

u Poslanstvo. Crvene staze, “crvena smrt”, (prema Ibn Arebiju, kontriranje požudnoj duši) smrt koju je Imam Husejn i doslovno, izvanjski doživio kao takvu (“crvenu”) jer je poginuo, mučeničkom smrću na Kerbeli suprostavljajući se otpadničkoj “Islamskoj” vlasti kojoj nije htio da se pokori. U toj bici su poginula 72 borca na strani Imama Husejina a.s. Stavak 72, odjeljka “**Saveznici**” (odjeljak 33, Medina 73 ajeta) kaže: “Mi smo nebesima, zemlji i planinama ponudili emanet, pa su se ustegli i pobojali da ga ponesu, ali ga je preuzeo čovjek - a on je, zaista, prema sebi nepravedan i lakomislen”. Ovaj **emanet**, primanje **Nebesnog Pologa** koje mora biti **vraćeno** na **svoje mjesto**, stvarnim vlasnicima a o čemu govori jedan drugi ajet, (gdje kaže - “...pologe vratite njihovim vlasnicima”), to “vraćanje” i taj **emanet** jesu **teška, tegobna stvar**, koju mogu nositi samo anđeo višeg reda, Poslani vjerovjesnik ili sljedbenik čije je srce Bog iskušao vjerom. Time se (tom Božanskom odabranošću sljedbenika) Stvaralačka Moć stopljena sa Dobrotom obistinjuje kroz Božanski Atribut - **Samilosni** - i to sukladira **vjeri u Poslanstvo**, jer se Božja Milost odnosi na sve stvoreno.

(Poslanik je poslan svjetovima ali ga prihvataju samo **vjerni**). To su oni na koje se odnosi atribut **Samilosni** dok je milost opšta i odnosi se na sve postojeće. (“Kaznom svojom Ja kažnjavam koga hoću a Moja Milost obuhvata sve” - Kur’an). A Samilost se odnosi samo na odabrane, one koji su u stanju nositi teški polog kojega odbiše nebesa, zemlja i planine. Zato je broj boraca Kerbelske bitke (72) jednak broju ajeta koji govori o prihvatanju tog pologa (72). I zbog toga su u ajetu 27 (sure 35 “**Stvoritelj**”) bijele i crvene staze **zajedno** (“brda bijelih i crvenih staza”) jer su Hasan i Husejn braća i savremenici i zato što se Božanski Atributi Milosti i Samilosti **spuštaju zajedno** preko svakog **otvarajućeg** Kur’anskog stavka (**U ime Boga, Milostivog, Samilosnog**). Između dvaju sura (“Saveznici” i “Stvoritelj”) također je broj 2 (33+2=35). Ovim se Imami Hasan i Husejn obznanjuju kao **otvarajuće kapije**, vrata na koja treba pokucati kada se pristupa Kur’anu samom, pošto su oni “Muhammedova djeca plasirana u Alijevu kičmu”, oni su “saveznici” (naslov sure) svakom duhovnom putniku i tražitelju. Tako se nadalje “sasvim crne staze” nadaju kao početak otvarajućeg stavka svake sure - “**U ime Boga**”. Crnim stazama, vidjeli smo sukladira **vjera u Imamat** (u sufijskom smislu crna boja

kao podnošenje uznemiravanja, "crna smrt"). Ovim se Hasanovsko - Husejnovski obzir Božanske dobrote (Milostivi, Samilosni) posuvraća "crnoj" svjetlosti Alijeve kičme, onoj svjetlosti koja je u "tami" nestvorenog bila primateljka Muham-medanske svjetlosti tako da prvi dio "Bissmille" - **U ime Boga** izrasta kao ono što je **prvo odozdo** (a treće po redosljedu u ajetu, - bijele i crvene a potom crne staze na brdima Znanja). "Uznemiravanje" kao crna smrt je u Imamologiji kako "unutarnja" tako i vanjska nužnost jer je dio emaneta koji odbiše "nebesa, zemlja i planine", tegobne stvari koju je tako teško nositi. Ajet 27, sure 35 ("**Stvoritelj**") ne pominje zelene staze na brdima tako da "zelena smrt" (no-šenje pohabane odjeće) može biti motrena kroz sami čas nasljeđivanja Poslanika od strane Imama Alija. Naime, Poslanik koji je preferirao crni turban, simbol "crne" svjetlosti **Kuće**, na Gadir Humu skida sa svoje glave ovaj put **zeleni** turban i stavlja ga na glavu svom nasljedniku Aliju.

Svaka kapa je simbol statusa i stepena, ona predstavlja ono čime se čovjek bavi, njegovu vlast, moć ili uticaj. Ovo **pretapanje** crne boje u zelenu otvara četvrto ("neobavezno") svjedočanstvo vjere - **vjeru u onaj svijet**, neobavezno svjedočanstvo po tome što onaj ko vjeruje u Boga, Poslanstvo i Imamet nužno vjeruje i u onaj svijet. Prijelaz crne boje u zelenu govori i o metafizičkoj ulozi Imama kao **spona** između svijetova, jer preko njega Božanska ljubav ulazi u postojanje i zato bi bez Božanskog čovjeka svijet bio neodrživ. Ta spona se vidi i prilikom oblačenja košulje (zakrpe i siromaštva) Aliju od strane Poslanika, odjeće koju mu je Božanskom voljom dao melek Džibril (anđeo Gabrijel). I danas je crni turban oznaka pripadnosti **Čistoj Kući** (u izvanjskom, krvnom rodbinstvu) i crna boja izvanjskog rodoslova se prelijeva u zelenu boju duhovnog rodoslova, odnosno namjesništva i nasljeđivanja Poslanika Muhammeda. Tako je zelena boja mjesto Poslaničke poruke, kuća čista, Ehli-Bejt. Iz tog "mjesta", tj. sa tog nivoa (stepena i statusa) Poslanik preko zelene boje duhovnog siromaštva kao slave, stavljajući dakle na glavu Imamu Aliju svoj zeleni turban, proglašava njega svojim nasljednikom i vođom poslije njega.

Sada pogledajmo same načine kušanja i različitosti na putevima spoznaje i prosvjetljenja.

Ajet 53, sure 33 ("**Saveznici**") kaže:

"O vjernici, ne ulazite u sobe Vjerovjesnikove, osim ako vam se dopusti radi

jela, ali ne da čekate dok se ono zgotovi; tek kada budete pozvani onda uđite, i pošto jedete, razidite se ne upuštajući se jedni s drugima u razgovor. To smeta Vjerovjesniku, a on se stidi da vam to rekne, a Allah se ne stidi istine. A ako od njih nešto tražite, tražite to od njih iza zastora. To je čistije i za vašu i za njihova srca. Vama nije dopušteno da Allahova Poslanika uznemirujete niti da se ženama njegovim poslije smrti njegove ikada oženite. To bi, uistinu, kod Allaha, bio veliki grijeh”.

Početak ajeta “O, vjernici...” ukazuje na odabrane, one koji posjeduju srčano vjerovanje, jer vjernik (mumin) je iznad onoga ko tek očituje vjerovanje (muslim), i vjernik za razliku od muslimana ima (trebao bi da ima) stepen uvjerenosti koji ga uzdiže iznad pukog svjedočenja vjere. Odmah na početku se nadaje “bijela smrt”, glad kao nakit Božijih ljudi, odnosno bijela staza spoznaje Imama Hasana. “Zabrana ulaza u sobe Vjerovjesnikove” naglašava punu nepristupačnost osobnosti Muhammedovoj osim “ako se dopusti radi jela” (tj. spoznaje svjetova - suštine i istine, izvanjski obzir ajeta koji sugerije fizička jela i ponašanje vezano za to nećemo komentirati). Drugačiji “ulazak u sobe” je strogo zabranjen jer “osobnost” svjetlosnog Pleroma (14 **Bezgriješnih**) ostaje zauvijek nedosegljiva sljedbeniku pošto su oni stvoreni od Božanske svjetlosti (ovdje se valja prisjetiti Isusove izreke: “U kući mogega Oca, mnogo je stanova”). Riječ “sobe” sugerije mnoštvo, više soba, tj. Muhammedansko svjetlo koje nastanjuje svaku od 14 prečistih osobnosti. “Sobe Vjerovjesnikove” jesu dakle osobe bezgriješnika gdje se **nebeski Ahmed**, odnosno nebeska priroda Poslanika Muhammeda obznanijuje kao navjestitelj ispravne vjere i to u strogo “privatnom” smislu jer ulazak u “osobnost” podrazumijeva (duhovno) srodstvo. Zato se u ajetu Muhammed dva puta spominje kao Vjerovjesnik a u drugom dijelu, na kraju kao Allahov Poslanik.

“Dopuštanje” ulaska radi jela svakako podrazumijeva i trud i pravila ponašanja od strane sljedbenika prilikom ulaska u svijet duhovnog uspinjanja. Vjerovjesništvo, za razliku od Poslanstva ne dostavlja zakon za fizičko (šerijat) i čak ne mora biti ni obznanjeno drugim ljudima jer je bilo Vjerovjesnika koji su bili “poslani samo sebi” (Lut, Biblijski Lot je primjer takve misije). Zajedničko objedovanje znači prijateljstvo i prisnost, moralni i duhovni stav i odnos jer se u svojoj kući obroci ne dijele sa nepoznatim ljudima a u duhovnom svijetu zakoni

ulaženja i kušanja (**zevk**) su mnogo strožiji i složeniji te nalažu upornost tragalačke volje ako je usmjerena na pravi način ("Ko kuca otvoriće mu se" - kaže Isus, ukazujući na snagu novoprobudjenog svjetlosnog čovjeka čiji je duhovni zametak tako često nestrpljiv i začudno odvažan). Zabranjuje se čekanje da se (duhovna) hrana zgotovi jer svaki duhovni putnik dobija različito jelo koje je samo za njega (Imamske postaje od kojih svaka ima svoje zakonitosti i oblike spoznaje te norme ponašanja za sljedbenika koji zakorači u neku od "soba", nakon što je pozvan). Nakon jela, ajet dalje naređuje razilaženje bez upuštanja u međusobni razgovor. Ovo je **zakon tajne** koji važi za svakog svjetlosnog putnika i svaku duhovnu postaju, ono što joj srce priopćuje srčana tajna mora sačuvati cijelo i netaknuto, svako otkrivanje stanja i stepena može uzrokovati pad i nesagledive posljedice. Ajet nastavlja: "To smeta Vjerovjesniku, a on se stidi da vam to rekne, a Allah se ne stidi istine". Prvo spominjanje riječi "Vjerovjesnik" je vezano za "bijeće", Hasanovske staze, "bijelu smrt", glad kao nakit Božijih ljudi jer samo gladan čovjek ulazi radi jela u tuđu sobu. Sada, drugim spominjanjem riječi "Vjerovjesnik" otvara se prostor "crvenih", Husejnovskih staza, "crvene smrti" koja je kontriranje požudnoj duši, borba protiv nje. Tako se "sobe" vezuju za "stid", povezuju se Hasanove i Husejnovske staze spoznaje (bijela i crvena), jer se duhovna glad ne može utoliti bez "borbe protiv sebe". Međusobni razgovor nakon jela, otkrivanje tajni nakon kušanja i jeste moguće jedino od strane onih koji su još u tjesnacu duhovne borbe protiv sebe, koji nisu dospjeli na postaju **smirene duše** na crvenoj stazi Husejnovog brda i zato pričaju i iznose tajne, jer srce nije umireno i srčana tajna ga "pretiče" (mnogi ljudi duhovnog puta bivaju savladani iznutra, te otkrivaju ono što ni u snu ne bi pomislili da učine javnim ali se ne mogu oduprijeti snažnoj navali stanja (hal) širine i raširenosti).

To upuštanje u međusobni razgovor "smeta Vjerovjesniku a on se stidi da vam to rekne, a Allah se ne stidi istine". Razmjena duhovnih iskustava duhovno (još) nezrelih ljudi "smeta Vjerovjesniku" jer on dobro zna kakvom zavišću to može rezultirati a što povlači sve vrste drugih nezadovoljstava te neizlječivo i mračno nespokojstvo koje je neminovan plod usporedbi i "špijuniranja srčanih tajni". No, Vjerovjesnik se **stidi** da im to kaže. U predajama je rečeno: "Stid je dio vjere" i "Ako se ne stidiš radi šta hoćeš".

Direktna intervencija Vjerovjesnikova bi podrazumijevala otkrivanje stanja sljedbenika što bi postalo preprekom na duhovnom putu te Vjerovjesnički odnos duhovne pedagogije usvaja "stid" kao oblik "otpora" razotkrivanju tajni jer je to ispravan odnos upozoravajuće pasivnosti koja naznačava da je takav stid dio vjere. No, kako su mogućnosti ljudi različite to ustručavanje koje prekora može biti neshvaćeno i zato se dodaje - "A Allah se ne stidi istine". "Istina" se ne mora nužno obznani, ona može biti i prešutno priznata ili odobrena, snagom srčanog zrenja mogu se saznati stanja drugih ljudi bez da se o tome govori. Ljudi se mogu postidjeti iznenađeni tuđim stepenom i statusom i zato su poređenja u spoznajnom smislu tako često pogubna, jedino je Bog bez ikakve usporedbe i ("Njemu ništa nije slično" - Kur'an) zato se On "ne stidi" jer istina u najdubljem smislu ne može biti relativna niti odnos analogije i proste samjerljivosti može pružiti istinski uvid u "stanja srca".

Ajet dalje kaže: "A ako od njih nešto tražite, tražite to od njih iza zastora. To je čistije i za vaša i za njihova srca". Dosadašnji dio ajeta stalno spominje Vjerovjesnika, no sada se jasno govori u množini - **"od njih"**. To su stubovi Poslaničkog doma (Muhammed, Fatima i 12 Svetih Imama) od kojih se može tražiti tek "iza zastora". **"Oni"** su 12 svjetlosnih zastora (12 Imama) spuštanja Muhammedanske svjetlosti. Samo oni koji spoznaju Svete Imame preko njihove svjetlosti jesu istinski sljedbenici njihovi i zato su riječi "od njih" spomenute dva puta. Prilikom traženja (spoznaje) "od njih" (njihove privremene pojave u zemaljskom tijelu) mora se prosegnuti "iza" svjetlosnog zastora Muhammedanske svjetlosti, ("do njih") mora se spoznavati Svete Imame u stanju njihova čistog svjetla. Ono što se traži od njih u ajetu je spomenuto kao "nešto" i upravo neodređenost zamjenice ukazuje na svu raznolikost životnih stanja i oblika koja uvijek otvaraju nebrojena **nova pitanja** a Božji Čovjek na zemlji je čuvar Knjige, Vodič i znalac i nema znanja a da nije položeno na njegov dlan. Jer, svako doba ima svoja "pitanja bez odgovora", svoje tajne i zapitanosti čije rješenje je **iza** svjetlosnog zastora Imama svog vremena. (Ovo "svog" podrazumijeva kako vanjsko, hronološko vrijeme tako i unutarnje "vrijeme duše", spoznaju i maksimum svakog stvorenja). Takvo traženje, iza zastora je "čistije i za vaša i za njihova srca". Imamsko srce, pošto je srce Bezgriješnika biva potpunim ogledalom svakog sljedbenika i u širem smislu kreacije uopšte. Upravo

prosezanje “iza zastora”, u svjetlosnu bit Imama posuvraćuje tu čistotu bezgriješnosti u vlastito srce(jer kad je ogledalo čisto lik biva predmetom a predmet likom) te je svjetlosni zastor neminovnost obostrane čistoće. Ovdje se “čistota” Poslanikove porodice nadaje kao očišćenost ne od njihovog (jer su oni Bezgriješni) već od grijeha sljedbenika koji prosežući “iza zastora” svakako umanjuju mogućnost vlastitih grešaka i pokliznuća, inače bi se i oni “stidjeli” strašnih istina u tuđim srcima koje su moćni vidjeti.

Zatim se u ajetu dodaje: “Vama nije dozvoljeno da Allahova Poslanika uznemirujete niti da se ženama njegovim poslije smrti njegove ikada oženite. To bi, uistinu kod Allaha bio veliki grijeh”.

Vidjeli smo da “sasvim crne” Alijeve staze sukladiraju “crnoj smrti” koja je u sufijskoj terminologiji označena kao “podnošenje uznemiravanja”. “Podnošenje uznemiravanja” je ovdje “neuznemiravanje” jer su Muhammed i Ali bili jedna te ista svjetlost prije nego je Bog stvorio zemaljskog Adema, tako da su članovi **Kuće Čiste jedini** koji “ne uznemiravaju” budući da su svi jedna te ista svjetlost. Uznemiravanje se i odnosi na one “**izvan Kuće**” i upravo zato se umjesto “Vjerovjesnik” (upotrebljeno dva puta u ajetu) koristi izraz “Allahov Poslanik” jer unutrašnjost ne može biti “uznemirena”, to se odnosi jedno na vanjštinu (Poslanstvo), dok navješćenje vjere (“vjerovjesništvo” - unutarnjost) ostaje netaknuto. Poslanik je bio zadužen za primanje Objave, za njeno spuštanje (Ta’nzil) dok je Imam (Ali i svi Imami poslije njega) zadužen za unutarnju hermeneutiku, (Ta’vil) za tumačenje nutrine Kur’ana. Zbog toga je na kraju ajeta zabrana ženjenja Muhammedovim ženama povezana sa zabranom uznemiravanja. “Uznemiravanje” i jeste upravo prenošenje duhovnog, iznutarnjeg tumačenja (koje pripada Imamu) na Poslanika i upravo je to sjedinjenje dvije funkcije predmet cjeline zabrane koja pored uznemiravanja uključuje i zabranu “vjenčanja Poslanikove duše” (tj. “**žene**”) jer je takvo sjedinjenje nezamislivo nakon njegove smrti. Tu inicijacijsku ulogu “jedinstva sa vlastitom dušom” (ovdje se valja prisjetiti mističnog vjenčanja duše sa Kristom kod kršćanskih mistika) može imati jedino Imam, druga polovina Muhammedanske svjetlosti, njegova **duša**. Sam Poslanik je riječ “duša” (**nefs**) protumačio kao da se odnosi na Imama Alija a vezano za ajet o “mubaheli” a koji glasi: “A onima koji se s tobom o njemu (Isau) budu raspravljali, pošto si već pravu istinu saznao, ti reci: “Hodite, pozvaćemo

sinove naše i sinove vaše, i žene naše i žene vaše, a doći ćemo i mi, pa ćemo se usrdno pomoliti i Allahovo prokletstvo na one koji neistinu govore prizvati” (Ali Imran, 61).

“Sinovi naši” jesu Hasan i Husejn

“Žene naše” jest Fatima

“Mi” jesu Muhammed i Ali. Dakle, Ali je bio Poslanikova **duša**, i zato ta duša ozbiljuje mistično vjenčanje svakog duhovnog putnika sa njegovom dušom. Nepriznavanje te “duše” (Imameta) dovodi do uzaludne potrage za Poslanikovom “dušom” (nakon njegove smrti) što se strogo zabranjuje jer živi Imam (a u svakom vremenu živi po jedan savršen čovjek) zamjenjuje Muhammeda, on je njegov nasljednik, baštinik njegova znanja. Prenosjenje TA’VIL - a SADA, na osobu Poslanikovu može rezultirati najtežim oblicima idolatrije u formi **antro-pomorfizma** i alegorizma, jer bez “čuvara Knjige” koji je uporište Božanskih Atributa i Imena bilo kakva **ispravna** spoznaja o Bogu postaje nemoguća. Uzalud je svako proglašavanje “uleme” kao Poslanikovih nasljednika jer ma koliko neko bio moralno superioran i ma kakvom duhovnom očišćenošću raspolagao, takav učenjak nikada ne može dostići nivo **bezgriješnosti** jer je taj stepen i status prirodan samo za 14 **Neporočnih**. I pošto su oni Božanske svijetlosti još prije stvaranja neba i zemlje njihov uzvišeni položaj nikako ne može biti nadmašen niti ikakva ljudska intervencija može poništiti njihov stepen i status (mada taj stepen može biti negiran od strane ljudi što se najčešće i dešavalo ali pošto položaj Imameta predstavlja iznutarnju vlast koja se proteže na cijelu kreaciju, taj položaj nikako ne može biti oduzet jer ne podliježe izvanjskim zakonima materijalnog svijeta). Kako god Poslanikova duša nakon njegove smrti bila nedosezljiva, na zemlji je njegov nasljednik, Imam kao njegova “duša”. Uzurpacija i nepriznavanje Poslaničkog naslijeđa (koje pripada isključivo **Čistoj Kući**) dovodi do proglašavanja “uleme” (učenjaka) izvornim nasljednicima a to je onda upravo njihovo “vjenčanje” sa Poslanikovom dušom (“ženom”). No, kako je Imam i samo on “Poslanikova duša” takvo nezakonito posezanje za nasljedem je “kod Allaha veliki grijeh”. (kraj ajeta 53, sure 33, “**Saveznici**”) Poslanikove sobe su još otvorene i bit će sve dok svijet bude postojao baš kao što će se u tim sobama pripravljeni duhovna jela i gdje će nakon kušanja (**zevk**) važiti zakon tajne.

I uvijek će biti onih koji će imati snagu i darovanu moć da prosegnu “iza zastora” tražeći stanja i stepene spoznaje Imama vremena u stanju njegove čiste svjetlosti.

Ostalima preostaje da se okoriste znanjem blagoslovljene manjine, ako to mogu jer je i “pjena koju more odnosi” još dio morske vode; Staklasta, prozirna i nepostojeća, pjena što lijepa oku zapljuskuje obale života, nikad ne odlazeći u dubine, nikad ne dosežući dno.

BUTROS I ZEC

“Što je bilo, opet će biti, i što
se činilo, opet će se činiti, i nema
ništa novo pod suncem. Ima li išta o čemu bi se moglo
reći: “Gle, ovo je novo!” Sve je već
davno prije nas postojalo.

.
Samo, od prošlosti ne ostade
ni spomena, kao što ni u budućnosti
neće biti sjećanja na
ono što će poslije doći”.

(Propovjednik - 9, 11)

Govoreći o **znakovima** i snazi **znakovlja**, Bog Uzvišeni u Svojoj Knjizi kaže:
“Mi ćemo im pružati znakove u prostranstvima svemirskim, a i u njima samima
sve dok im ne bude jasno da je On istina”.

Znakovlje dakle ima vanjsku i unutarnju dimenziju a vanjska se spominje prije
unutarnje, jer je čovjek kao “veliki svijet” uronjen u “mali svijet” objektivne
mašte (“prostranstva nebeska”) te samom prirodom takvog postojanja prije
treba da obrati pažnju na ono vanjsko. To vanjsko vodi onom unutarnjem jer je
razaznavanje unutarnjih znakova daleko teže i složenije, te onaj ko prirodu i
okolni svijet ne promatra kao “**znak**” a materijalističko poimanje je upravo
odsustvo od svake znakovitosti jer se pojavno doživljava kao (jedina) realnost,
takav dakle ne može ni naslutiti iznutarnje putokaze koji sažimaju ono vanjsko.
Ne “slučajnim” alegorizmom već snagom **stvarnog simbola** budući da ništa
ne postoji samo po sebi, te tako ne može ni da se pojavi “slučajno” u prostoru
i vremenu. Kada bi bila moguća, jedna jedina slučajnost bi razorila postojanje,

ona bi postala “drugi bog” u svojoj pretpostavljenoj neovisnosti od cjeline, jer u stvaranju nema separacije niti je bilo šta odvojeno od sveukupnosti. Upravo separatno poimanje dijelova kreacije koji su izdvojeni i neovisni, to je jedna od najvećih tragedija ovoga vremena koja otvara vrata svim vrstama egoizma i oholosti. Jer, ako sam potpuno neovisan od cjeline zašto bi me se sudbina ostalih stvorenja uopšte ticala a ukoliko jedni na druge ne utičemo samom nužnošću zajedničkog postojanja onda je moje vlastito “JA” centar svega, uporište i smisao, cilj i osnova. Jedina realnost.

U tom svjetlu, vratimo se zadnjem ratu. U ovom ratu (a i svim prije, vođenim protiv Bosanskih muslimana na ovim prostorima) suočavamo se sa gotovo jedinstvenom pojavom u novijem dobu, sa fenomenom “*osvete Turcima*”. Nakon pada Srebreničke enklave general Ratko Mladić, komadant Srpske vojske, pred kamerama daje izjavu kako su se “najzad osvetili Turcima, prvi put nakon bune protiv dahija”. Davno prošlo vrijeme, Turska je otišla sa ovih prostora a Bošnjaci nemaju nikakvu etničku povezanost sa osvajačima Otomanske imperije, njihov “korijen” nije “Turski”, (a i da jeste u svakom normalnom odnosu među narodima, to ljudima ne bi ni padalo na pamet). No, “osveta Turcima” očito *preživljava* i države i različita uređenja, Islam je “vekovni neprijatelj” a dokaz potpune iracionalnosti takvog neprijateljstva leži u činjenici da se *svaki* musliman (Arap, Bošnjak, crnac iz Afrike i td.) doživljava i promatra kao “Turčin” a smaknuće takvog “Turčina” je “osveta Kosova”, (ili “bune protiv dahija” ili ko zna čega) i upravo tako *nakazna* poremećenost prostornog i vremenskog slijeda je ono *najznakovitije* u pomenutoj “osveti”. Neshvatljiva iracionalnost osvete potpuno nedužnim ljudima koji imaju *samo* zajedničku vjeru sa nekadašnjim borcima koji su prodirali na Kosovo ukazuje da je sama “slika osvete” *mitska*, tačnije *pseudomitska* jer od klasičnog mita preuzima jedino snagu preživljavanja ali ne i “djelatnu” i često okrepljujuću i poticajnu sliku kolektivnih predstava, Taj mit, dakle, (osvete Turcima) njegovan u formi primitivnog guslarskog kulta i pothranjivan tezama o “vječitoj nepravdi odabranog naroda” (što služi kao psihološko opravdanje za zločin), taj mit očito nije iscrpio svoj sadržaj; posljednji rat je to bjelodano otkrio i pokazao u svoj svojoj ružnoći. Krajnje rigidni oblici plemenske svijesti (ne i izvorne jer autentičnost plemena u moralnom i duhovnom smislu daleko nadrađa nas, “moderne ljude”) i ne mogu

biti iscrpljeni iznutra (bez velike katarze i očišćenja) upravo zato jer je dinamika tih stremljenja koja za predmet osvete uzimaju jedino **vanjsku** i **formalnu** podudarnost (u ovom slučaju, religije) zasnovana na potpuno **iracionalnoj** mržnji i preziru.

Mržnja pak (bila racionalna ili iracionalna) **mora** imati uzrok. Bez obzira radilo se o pojedincu ili kolektivitetu i bez obzira na povod, mržnja može imati samo **dva uzroka - povrijeđenost ili strah**. Strah pak može biti racionalan ili iracionalan (patološki) dok je povrijeđenost uvijek konkretna premda i ona može imati iracionalni osnov. Emocija mržnje je izuzetno jaka, toliko da je filozof Seneka svojevremeno napisao kako "čovjek nosi sve emocije, dok mržnja nosi njega". U slučaju mržnje prema Bošnjacima (i svim muslimanima) prisutna su oba uzroka (strah i povrijeđenost) ali oba na potpuno iracionalan način jer žrtve (Bošnjaci) nisu agresivno uništavale svoje susjede da bi ovi bili povrijeđeni niti su imali moć da im zadaju strah kako bi ih ovi s tog razloga mrzili. Postavlja se, dakle pitanje **kakav je to** (iracionalni) **strah** kod onih koji kontinuirano žele da istrijebe Bošnjake muslimane, strah koji za **osnovu** (na način retrogradne plemenske svijesti) ima davnu i daleku "povrijeđenost" od strane osvajača Otomanske imperije sa kojom današnji Bošnjaci nemaju ništa niti su ikad imali (osim zajedničke vjere, Islama). Korijeni tog iracionalnog straha i s njim povezane mržnje mogu se izvući i zbiljski objelodaniti ako se pogleda "genetski kod" nekih od napadača na Bosnu i Hercegovinu. Generali, Veljko Kadijević i Blagoje Adžić bili su instrumenti Velikosrpske politike prema republikama bivše Jugoslavije. Kod obojice, prezimena imaju islamski korijen, "tursko" određenje plemenske svijesti. Prezimena su nastala relativno kasno u istoriji ljudskog roda i za razliku od imena koje čuva i štiti identitet osobe, prezime ukazuje na pleme ili način života, zanat i sl, a što je bilo karakteristično (između ostalog) baš u doba Turske. Riječ "**Kadijević**" jasno ukazuje na suđenje, sudačku funkciju ili ulogu, (kadija) i vjerovatno su preci poznatog generala bili suci u Tursko doba ili povezani s tim, a što može obuhvatati više članova jednog plemena (u prezimenu je množina "kadije") i to je **prvi** nivo iracionalne mržnje prema muslimanima, biti im sudac i upravitelj, (kao da nisu u svojoj zemlji i svoji na svome) prosuđivati u **ime njih** a što je Bošnjačka sudbina u posljednjih nekoliko stoljeća (manje ili više). Svi "nivoi" jesu ustvari **djelatni znakovi** nepobitne realnosti.

“Kada” također znači i “**ugledna žena**” što je drugi nivo mržnje, ugled žene (kao nosioca domaćinstva, majčinske uloge produženja vrste) mora biti **uništen** (u sklopu općeg uništenja) a o čemu svjedoči činjenica da su hiljade Bošnjačkih žena u ratu silovane a neke od njih prisiljavane da održavaju trudnoću kako bi rodile “Srbe” a što na način retrogradne plemenske svijesti treba da bude “nadoknada” za poraze iz prošlosti. “Kada” i “Kader” imaju značenje **sudbine**, odredbe i predodređenja, treći nivo iracionalne mržnje gdje ta netrepeljivost biva dignuta na položaj **vlastite** odredbe (“**ja** sam bog vaš najveći” - kaže faraon u Kur’anu). Takva svijest ne poznaje nikakvu pravdu i nikakvu istinu osim svoje i to poprima uvijek razmjere koje zrače čudovišnom megalomanijom i paranojom; (u slučaju generala Veljka poznate su njegove izreke: “Dok sam **ja** neće biti rata”, “Dok mene ima Jugoslavija se neće raspasti” i sl.). Toliko je Kadijević ponavljao slične nebuloze da mu je jedanput predsjednik Hrvatske Mesić rekao: “A, ko ti kaže da ćeš uvijek ti biti” (šta kad ne budeš?). Uzimajući božanske prerogative sužena megalomanska svijest dolazi do svog vrhunca. Četvrti nivo koji je već “silazna točka”, izvedenica koja se može izvući (iz prezimena **Kadijević**) jeste “**kaditi**”. Kadenje je izvorno isparavanje mirisnog bilja u svrhu liječenja, no vremenom je izraz postao udomaćen i za suprotne efekte (tako se izraz “potkaditi” često upotrebljava za onog ko započinje i zapodijeva svađe i nesporazume, za onog ko “zakuhava”) a što je u ovom slučaju “**logična**” **nužnost** jer je “Kadijevićevsko” rješenje Jugoslovenske krize (na način sile i okupacije) tumačeno kao “mirisno liječenje” tokom kojeg svi negativni aspekti krize (nacionalizam, šovinizam i td) trebaju “ispariti”. Koliko je “kompleks Turske” kod napadača bio prisutan vidimo gotovo u svakom zločinačkom aktu proteklog rata. U famoznom snimku (koji je sam po sebi patologija i užas “nepriznatog sjećanja”) strijeljanja Srebreničkih dječaka od Srpske jedinice “Škorpioni” vide se neki važni detalji koji su izgleda promakli većini gledalaca. Kada su nakon izlaska iz kamiona preplašeni i okrvavljeni dječaci prisiljeni da legnu na zemlju jedan od vojnika im je dobacio: “Tu klanjaj”, a nakon što su ustali i krenuli da budu strijeljani začuo se novi usklik: “**jala, jala**”. Riječ “jala” se u pustinjским krajevima Arabijskog poluostrva upotrebljavao da se kamile potjeraju u kas, da im se ubrza hod, dakle ponovo aluzija na Islam, Arabiju, na “Turke”.

Druga ličnost iz skupine napadača, general Blagoje Adžić također ima "turski" korijen u svom prezimenu. Slova "A" i "DŽ" sugeriraju "Tadž", raskošnu kapa gotovo svetog značaja (što se u generalovom slučaju i obistinilo ali na obrnut način, kapa koju je nosio postala je simbolom zločina). "Tadž - mahal" - poznata džamija podignuta u čast velike ljubavi, velikog sjećanja koje traje. Generalovo prezime također upućuje i na riječ **"adže"** (rođak, očev brat, stric) i ko zna dokle idu korijeni te srodnosti. Jer kada čovjek pogleda fizionomiju robusnog Gačanina teško se može oteti utisku da pred sobom vidi nekog Turčina iz Anadolije. Snažni profil brade sa oborenim brkovima, malo kovrdžava kosa tako karakteristična za Srednji Istok, temeljita građa i široka ramena, visoko čelo, jake vilične kosti. Ko zna odakle je njegov "adže", njegov daleki predak, tačnije **ko** mu je predak? Možda tu leže najdublji korijeni potpuno iracionalnog straha i s njim povezane mržnje kod onih koji žele da unište i istrijebe Bošnjake muslimane. Jer sasvim je izvjestan **strah od "sebe"**, strah koji je stotinama godina lebdio kao užasno podozrenje da bi se moglo **imati nešto s tim**, da postoji zajednička prošlost (koja je neminovna svugdje gdje različiti ljudi žive) od koje se potrebno **nepovratno** udaljiti. Potvrda te potrebe za **udaljenošću koja u osnovi ima** (neku) **bliskost** najbolje je odslikana u samom ritualu klanja muslimana u Bosni.

Iako su žrtve mogle biti ubijene metkom mnogi ljudi su zaklani nožem uz poznatu uzrečicu koju koljač izgovara - **"dodi, Turčine"**. Riječ "dodi" svakako ukazuje na bliskost, ovdje je to bliskost dželata sa "turcima", strašno podozrenje da se u sebi nosi nešto "njihovo" te je tom "njihovom" potrebno dati nepovratnu udaljenost činom presijecanja vrata. Odvajanje glave od tijela u iskrivljenoj plemenskoj svijesti znači "zaposijedanje" duha umrle osobe, "podčinjavanje" duše u smislu nepovratnog razlaza.

Ako pogledamo prepariranje i smanjivanje glava (uzetih od neprijatelja činom odsjecanja) kod Dajaka na Borneu, recimo, vidimo da se takvim operacijama glave ritualno smanjuju kako bi se vladalo duhom preminulog te izvukla snaga iz takvog podčinjavanja. To je daleko viši nivo (spoznajno, duhovno i moralno) od nivoa "presjecanja vrata" Bošnjacima od strane srpskih snaga. Jer, iako su Dajaci proglašavani "divljacima" i "ljudožderima" kasnije je otkriveno da njihove mumifikacijske metode nemaju za osnov nikakvu mržnju niti je čuvanje glava

neprijatelja trofejnog karaktera, u pitanju je svojevrstan šamanski, inicijacijski kult, zbiljnost jednog višeg svijeta. U nekim kulturama se žrtva smatra mrtvom tek kad je glava odvojena od tijela. U slučajevima klanja Bošnjaka presudna je bila **prosuta krv**, krv koja je “između” misli i osjećanja (jer je vrat između mozga i srca) i takav “protok” prema **vani** nepovratno ruši tu vezu “osjećanja i misli” na mitološki način a što se simbolički doživljava kao (prisilno, dakle - smrću) vraćanje “u veru pradedovsku”. No, vidjeli smo da je upravo obrnuto, prezimena nekih od napadača svjedoče “tursku” prošlost, i upravo tu leži **stvar-na** “istraga poturica”, onih koji su primali i napuštali vjeru shodno trenutnom interesu i okolnostima. Okretali su se “kako vjetar puše”, no tragovi su ostali. Prezimena u kojima se iščitava cijela **“Turska povijest”**.

Prinošenje ljudskih žrtava kod drevnih naroda također je imalo svoju duhovnu zbiljnost i nikada nije rađeno sa mržnjom već s ciljem da se “udobrovolje božanstva”. Koja?

Pošto se niže sile spiritualnih svjetova “miješaju” sa našim, fizičkim svijetom i pošto je krv često njihova “energija” (simbolika vampirizma je tu više nego jasna) drevni narodi su “puštanjem krvi” (ljudske) nastojali odobrovoljiti te sile, držati ih podalje od sebe. Djevice, koje su često bile predmet takvih žrtvovanja jesu “utjelovljenje” te netaknutosti fizičkog svijeta od duhovnih napasnika, nema ni govora da su Maje i Asteci gajili mržnju prilikom takvih obreda. Upravo suprotno, same žrtve bi se često osjećale ugodno i ponosno, smatrajući samožrtvovanje svojom čašću, odabranošću koja ima za cilj da zaštiti zajednicu. Sve to je jako daleko od “samokastracije” plemenskog tipa, raskida sa prošlošću viđenog u svim ratovima protiv Bosanskih muslimana. “Kompleks Turske”, atavistička mržnja potpuno neutemeljena u realnosti, mržnja koja “lebdi”, “visi”. Pogledajmo sada šta Ibn Arebi kaže o **“spoznaji išareta”** (dio knjige “Mekanska otkrovenja”). On piše: “Znaj da su naši drugovi (Božji ljudi) komentare Božje Knjige koje su davali nazivali išaretima a ne nekim drugim terminima, i to upravo po Božjoj pouci...”

Ibn Arebi dalje opisuje događaj izgladivanja odnosa sa idolopoklonicima od strane Muhammeda a.s, a kada su ga spriječili da dođe do Kabe u Meki. Nakon što su oni za pregovore poslali čovjeka po imenu Suhejl (što u prevodu znači **lahki**) Božji Poslanik je rekao : “Olakša se stvar”. On je to uzeo kao **išaret**

(**znak**) i bilo je upravo tako, stvar se olakšala. Vidjevši da je Božji Poslanik uzimao u obzir i crpio pouku iz išareta, Božji ljudi su ih i sami prihvatili i koristili među sobom, završava Ibn Arebi.

Ovo uzimanje znakova (iz vanjskog svijeta) nije alegorijske prirode koja bi bila preneseno naznačavanje, riječ je o snazi **stvarnog simbola**, jer su živi ljudi u sporu, živ čovjek donosi vijest, realnost biva promijenjena (slučaj pregovora Božjeg Poslanika sa idolopoklonicima).

Stvarnost simbola u konkretnom slučaju (stradanja Bosanskih muslimana) izvire iz realiteta miješanja lokalnog stanovništva sa okupatorom (Turci su se neminovno miješali i sa Srbima, Bošnjacima, itd.) o čemu svjedoči činjenica da u Južnoj Srbiji (i Srbiji inače) možemo susresti dosta crnomanjastih ljudi, širokog lica i izrazito crne kose (dok su Slaveni bili plavi, slavenska plemena imaju sasvim drugačiji "kod"). Miješanje okupacijskih snaga sa lokalnim stanovništvom je neminovnost svih ratova a kada okupacija traje stotinama godina međusobno sklapanje brakova (i sve ostale veze) postaje neminovnost same logike života. No, medalja ima dvije strane, baš svaka, pa je potrebno razmotriti i "ono iza". Bošnjaci su također (kao nesumnjivo najveće žrtve) vršili zločine, pojedinačno ili skupno, prema pripadnicima Srpskog i Hrvatskog naroda, što je za svaku osudu, ne samo zakonsku već i moralnu jer lakonsko pravdanje zla veličinom vlastite žrtve ("šta su sve oni nama uradili" - tako poznata i prepoznatljiva fraza) nema nikakvo moralno uporište pošto se u odmjeravanju dobra i zla "kvalitet i kvantitet" ne mogu miješati, o tome divno govore Svete Knjige, a u Kur'anu i Talmudu postoji o tom gotovo identična rečenica: *"Ko ubije jednog nedužnog čovjeka, kao da je pobio cijeli svijet"*.

Ovdje se odmah nadaje ideja **jedinstva čovječanstva** gdje je jednost (učinjenog zla) identična "apsolutnoj" mnoštvenosti i gdje se **svetošću samog života**, njegovom potpunom neprikosnovenošću i nepovredivošću pojedinac izjednačava sa svim drugim ljudima (cijelim čovječanstvom).

Pravoslavne i katoličke crkve su također paljene i to što se takvi i slični zločini pravdaju kao "reaktivni" je apsolutno neprihvatljiva činjenica (ovdje je, u Stocu, također zapaljena pravoslavna crkva i na svu sreću nije potpuno izgorjela).

I ovdje, kada sagledamo svu snagu mitske slike "osvete Turcima" te lagodnost objašnjenja i prihvatljivosti tog objašnjenja "reaktivnih" zločina prema Srpskom

(ili Hrvatskom) narodu od strane Bošnjaka, tu se dakle otvara pitanje kolektivne i (ili) samo individualne odgovornosti za zločine. Većina promišljanja svode se na tvrdnje da je odgovornost individualna te da "narodi ne mogu biti krivi". Potom se javlja teza da postoji kolektivna odgovornost ali ne i krivica. Obje tvrdnje treba maksimalno oprezno razmotriti tim prije jer je Bošnjački narod pokazao po tom pitanju istorijsku naivnost kakva se rijetko viđa, te čudovišno brzu sposobnost zaborava svih "povijesnih lekcija" uz obaveznu *utopiju* čije je promišljanje u različitim vremenima različito manifestirano ali se u bitnom svodi na jedno: ***zločini se "nikada neće ponoviti"***.

Ova utopijska misao, ničim utemeljena u realnosti, počinje sa "ostankom" nakon Turske, preko "prosperiteta" u doba Austro-Ugarske te "ujedinjenja" u doba Kraljevine, pa do "bratstva i jedinstva" u doba Titove vladavine.

Različite utopijske vizije u jednoj istoj utopiji sigurnosti, bezbrižnosti i prepustanju brige drugima, nemoći za preuzimanje odgovornosti, "*koda*" vlastite sudbine. A ukoliko se dese zločini i genocid obavezno se neće ponoviti. Nikad više. Pa ipak, svaki put se zločin nad Bošnjacima ponavljao i to sve gori i gori, sve većih razmjera i sa većom količinom mržnje koja je očito takva da ju je moguće ***aktivirati*** po potrebi a u skladu sa datim istorijskim i političkim okolnostima. Sada se pojavljuje nova vizija spasa za Bošnjački narod, "Euroatlantske integracije" koje su i zaista potrebne svim narodima na Balkanu ali je potrebno isto tako odvojiti realnost od utopije, razdvojiti čvrsto tlo pod nogama i lažne nade. Ono što se danas tako često govori jeste da su Euroatlantske integracije garant da "rata više nikada biti neće", te da je NATO dužan reagirati ako (i kada) dođe do napada na Bosnu i Hercegovinu. Izgleda da je ova utjeha sračunata da "smiri" svaku preveliku zabrinutost koja se objektivno ispoljava zbog ukidanja regrutacije, te smanjenja vojske na simboličan nivo. Da niko drugi osim Bošnjaka ne vjeruje u takvu "odbranu izvana" govori činjenica da našim susjedima (Srbiji i Hrvatskoj) niti na pamet ne pada ukidanje regrutnog sastava vojske niti je taj model opšteprihvaćen u većini zemalja ***ovog i ovakvog svijeta***. Drugo, još bolnije pitanje jeste ***moralni faktor*** te i takve odbrane (izvana) jer, ko meni kao građaninu BiH daje za pravo da ***podnosim*** da neko (ma ko) ***gine*** i bori se za mene?! U odbrani BiH, ukoliko bi došlo do masovnog i snažnog napada vojnici NATO - a bi sasvim izvjesno gubili živote (ma koliko "malo" to bilo ili ma kakav oblik ta

odbrana imala) što otvara unaprijed pomenuto moralno pitanje “po svim šavovima”: **zašto** da ljudi koji nisu Bosanski državljani brane stanovnike naše zemlje, i jesmo li mi uopšte **bitni** da bi se bilo ko umiješao?!

Izgleda da sada (ili bar **za sad**, kamo sreće da je tako) to nikoga posebno ne zanima. Jer, Bošnjački “element”, taj “genije saobražavanja”, dakle **taj** element unutar Bošnjačkog naroda već ima **vjeru i nadu** u nečiju zaštitu (prije je to bio kralj, Tito ili Butros Gali ili bilo ko ako je na “predsjedavajućem” položaju). Kamo sreće da rata više nikada ne bude, no to je lijepa želja i često ostane samo želja i u samu nadu te vrste se niko ozbiljan ne pouzdaje (dokaz je da gotovo sve zemlje na svijetu imaju vojsku, izuzev kneževina i sličnih državnica). Zato je pitanje kolektivne odgovornosti potrebno sagledati na mnogo dubljem nivou od tzv. “dnevno-političkog interesa” te zahvatiti tu odgovornost mnogo šire od pukog opisa kojeg nudi isprani i sivi historicizam notornih činjenica koje su tek zbir podataka. Istina, katkad pedantno i precizno opisanih i poredanih ali “mrtvih”. Okamenjenih.

U vezi kolektivne odgovornosti ali i kolektivne kazne postoji veličanstvena predaja Imama Alija. On kaže: “O, ljudi, ne osjećajte se usamljenim na stazi Upute zato što je mal broj sljedbenika njezinih, jer se ljudi okupljaju oko stola na kome je jela malo, a glad je nezasita.

O, ljudi, ono što okuplja ljude jest zadovoljstvo ili mržnja, jer samo je jedan čovjek zaklao devu Semudovu, ali Allah ih je sve obuhvatio u kazni, budući da su mu se svi oni pridružili u pristajanju njihovu kroz suglasnost njihovu. Tako je Allah Uzvišeni rekao:

- Ali, oni je zaklaše, pa se potom pokajale. Onda je tlo njihovo propalo razdiranjem naglim, kao što šiljak rala razdri slabu zemlju neoranu.

O, ljudi, onaj koji ide putem jasnim - stiže do vode. A svaki koji ga napusti - zabasa u bespuće”. (Staza rječitosti, govor 200)

Odmah se uočava **povezivanje** malobrojnosti sljedbenika upute i “malobrojnosti” (u ovom primjeru to je pojedinačni slučaj prijestupa) kršenja zakona koji opet rezultira **kolektivnom kaznom**. U oba slučaja se radi o **okupljanju ljudi** i oba puta u Alijevom nastupu on se obraća **ljudima** (“O, ljudi”). On se dakle ne obraća “vjernicima”, “muslimanima”, “kršćanima”, itd nego **ljudima** što

sugerirše ne samo opšteljudske vrijednosti nego i **ljudskost** koja pripada svakom čovjeku i kojom se on određuje (ili ne određuje) prema izvanjskom svijetu.

Na početku predaje se naznačava važan element duhovne pedagogije duhovnog puta - privikavanje na spoznajnu samoću, svjesnost o odabranosti "malog broja" sljedbenika upute. Težina slijeđenja istine i snaga duhovnog preobražaja nikada nisu bili dio "narodnih masa" već sami životi uzoritih pojedinaca, oduvijek su male grupe prosvijetljenih pojedinaca, nosile baklju tajnih znanja kroz mrak istorijske izvanjskosti. I oduvijek je "jela bilo malo" na Isusovoj trpezi odabranih, samo se dvanaestorica sjedila za **stolom** unutarnjeg zrenja, ta glad je nezasićna. O tome je Muhammed divno rekao: "Dvojica se ne mogu zasititi, tražitelj znanja i tražitelj svijeta ovog". Nezasićna glad za znanjem koja karakteriše uvijek samo elitu odabranih upravo svojom vertikalnom svjetlosnom dimenzijom treba da eliminiše osjećaj usamljenosti na stazi upute, jer svjetlosna duga na nebu iznad nas uvijek nadomješta horizontalnu prazninu nastalu fizičkom usamljenošću (to vidimo u svim velikim, autentičnim tradicijama). Danas je upravo obrnuto, u svijetu caruje "horizontalna punoća" skupa sa "vertikalnom prazninom" i zbog toga u "modernom" svijetu nailazimo na tako stravične i bezdušne oblike usamljenosti gdje se ljudi na ulici neprestalno sudaraju ramenima (usljed fizičke blizine) ali sa punom prazninom u srcu (jer je duhovna i moralna udaljenost veća od one među galaksijama u fizičkom svijetu).

Drugi dio Alijevog iskaza također počinje obraćanjem ljudima - "O, ljudi, ono što okuplja ljude jest zadovoljstvo ili mržnja, jer samo je jedan čovjek zaklao Semudovu devu, ali ih je Allah sve obuhvatio u kazni, ***budući da su mu se svi oni pridružili u pristajanju njihovu, kroz suglasnost njihovu***".

Zadovoljstvo je spomenuto prije mržnje (pošto je ono češće, vrijednije i "logičnije"). Ljudi će se prije udružiti u zadovoljstvu (iako će ***se lakše udružiti*** u mržnji) jer udruživanje u mržnji mora ispuniti čitav niz preduvijeta i zato je ono u govoru Imama Alija stavljeno na drugo mjesto. Pored toga, udruživanje u mržnji je posve neizvjesno sa stajališta ishoda i najčešće ima "iracionalne" zahtjeve te s toga i teško dosegljive ciljeve. Vidimo dalje da samo jedan čovjek čini prijestup (ovdje je to "klanje deve" kao Božjeg znaka od strane drevnog naroda, Semud, no istoričnost doslovnog teksta je ovdje drugorazredna) ali ih Bog obuhvata sve u kazni. Zašto? Zato što iako sami nisu činili zlo njihovo

pridruživanje kroz suglasnost je **jednako** samom izvršenju zla jer **djela se sude prema namjerama**, ovo je temeljni stav svih velikih religija. Pridruživanje zločinu, uz pristajanje kroz suglasnost je tragedija Bosanskog rata (i svih drugih koji imaju genocidni karakter). U "običnim" sukobima uvijek postoji značajan broj protivnika rata bez obzira koliko sužen i onemogućen bio prostor za njihovo oglašavanje i uzbuđivanje javnosti. U genocidnim ratovima pristajanje uz zlo je "neminovno" budući da priroda i karakter samog istrebljivačkog poduhvata podrazumijevaju učešće većine ljudi čijim energijama, megalomanski režim kreira zločin. Ideja genocida mora imati "**plodno tlo**" i učešće najširih "narodnih masa", počevši od propagande, logistike, vojne mašinerije te samog ljudstva. To svjedoči Bosanski rat ali i drugi, naprimjer, istrebljivački progon Židova od strane Hitlera. No, za razliku od drugog svjetskog rata (kada se uvijek kaže Njemački fašizam a ne Hitlerov, što je i tačno) **kod nas** se ispravna terminologija izbjegava da ne bi odviše "**vrijedalo**" (ili podsjećalo?!) dok je rezultat upravo suprotan, kolektiviteti se **zamagljivanjem zločina** samo usporavaju suočiti sa vlastitim zlom i zato proces denacifikacije kod nas nije ni otpočeo i vjerovatno ga dugo neće ni biti. Jer upravo je pitanje kolektivne odgovornosti preduslov za individualnu krivicu, (a **ne obrnuto**) pošto ograđivanjem kolektiviteta od zločina pojedinci koji su neposredni izvršioци nužno bivaju predati pravdi. Ovo zato jer oni više nemaju manevarski prostor za skrivanje niti (prećutnu) podršku naroda, nisu više u "svojoj" sredini. Tako izolovani i odbačeni, već moralno osuđeni nužno se suočavaju sa zakonom i pravdom. Na taj način se otvara pitanje pomirenja, ne obrnuto. Ako narod šuti i odobrava zločin dok se policijske snage penju po šumama učinak je nedovoljan jer svako doba ima "svog Karadžića i Mladića" budući da takve predvodnike i proizvode političke okolnosti i oblik narodne volje a ne obrnuto. Naravno, oni moraju otići u Hag i suočiti se s pravdom. Ali ako dobar dio naroda (ili samo jedan dio) u njima vidi "heroje" onda je i sudenje njima samo kratak predah u nešto dužem čekanju do novih, sličnih vođa. U drugom svjetskom ratu je pokolje nad muslimanima predvodio Draža Mihailović, nije bilo ni Karadžića ni Mladića, kao što ih neće biti ni u budućem ratu (ako i kad ga bude).

Naivna fraza da se ipak "**nikada** neće ponoviti" tu nam ništa neće pomoći jer smo vidjeli da **duh** "osvete Turcima" hodi kroz vrijeme, osvaja nove prostore i

nadživljava sve režime. Taj “duh” je sadržan i u imenima predvodnika zločinačkog poduhvata, kroz važne naznake. Samo ime generala Mladića sadrži zapitanost tog duha “osvete”, Ratko (RAT+KO). Dakle, rat (prema kome) “zapitanosti”, ko je “predmet” napada? U svom govoru nakon pada Srebrenice sam Ratko Mladić je dao odgovor - to je “**osveta duhu**” (*prva nakon* “bune protiv dahija”, tj. “**Turcima**”), “osveta” koju neprestalno proizvodi i pothranjuje “kompleks Turske” i koja osveta, baš zbog svojih kvazimitoloških premisa i ne može (izvana) biti iscrpljena. Iznutra može, no još smo jako daleko čak i od takve primisli. Čak je i u zvaničnim dokumentima vojske Republike Srpske Bošnjački narod nazivan “Turcima” kako bi se dalo psihološko opravdanje za zločine jer je u pitanju “vekovni neprijatelj” koji se “**povampirio**”. Aktiviranje “Turskog duha” je “vampirizam” po tome što je bilo potrebno epsko opravdanje, proliti krv onima koji povjesnu krv “piju” (podsjećanjem na “tursku”). “Potomci Turaka”. Prezime (Mladić) ukazuje na mladost, na “mladića”. Kog i kakvog?

Mladosti imaju dvije vrste: **prirodna i viteška mladost**. Svi znamo šta je prirodni rast organizma, sazrijevanje (fizičko, emocionalno, itd.), izmjena fizioloških procesa, ona je manje važna jer je **neminovna**. Mladost koja je duhovno viteštvo ima za osnovu **mladost duše**, “mladost u duhu” koja u sebi sadrži viteški odnos prema svemu stvorenom.

U islamskom sufizmu (ali i u ostalim disciplinama istočnjačkih tradicija) **duhovno viteštvo** jeste spoznajni stepen čovjeka **kada prednost daje drugom** i u toj i takvoj mladosti duše neprestalno obnavljanoj Božanskom Milošću on podnosi žrtve na duhovnom putu koje su običnom čovjeku nedostižne, i po tome je vitez. Za Abrahama, Božjeg Prijatelja Kur'an upotrebljava izraz “mladić” (**vitez**). “Čuli smo jednog **mladića** (viteza) kako ih huli” (Kur'an, govori se o rušenju idola u hramu od strane Abrahama).

Vitez u Mojsijevoj službi je također oslovljen u Kur'anu kao “**mladić**”. Ibn Ar-ebi piše: “Naime, viteštvo u sebi nema nikakve slabosti. To je stanje između djetinjstva i starosti, tj. čovječija dob od njegovog punoljetstva pa sve dok ne napuni 40 godina od svog rođenja...” pa nastavlja: “Niko ne može dospjeti u stanje plemenitih moralnih svojstava ukoliko ne zna gdje, kada i kako ih treba ispoljiti. Viteštvo, dakle podrazumijeva obilno znanje”.

I dalje: “Vitez je onaj ko štiti granice koje je postavio njegov Gospodar i ko se

pridržava Njegovih propisa, ni u čemu se ne protiveći onome što mu je od Njega dostavljeno i to na način kako je propisano, bez ikakvih dodavanja na osnovu analogije ili mišljenja i bez ikakvog oduzimanja na osnovu alegorijskog shvatanja te se prema svojoj, tj. ljudskoj vrsti ophodeći u skladu sa onim kako mu je naređeno da se ophodi...”

“Vitez je onaj čiji ni jedan pokret nije bez svrhe... Ukoliko neko drugi napravi kakav pokret, vitez taj pokret ne smatra slučajnim, s obzirom da je taj pokret Allah stvorio, tj. sudbinom ga je odredio, a ako je već sudbinski određen, onda nije slučajan i bez svrhe...”

“Vitez je uvijek u podređenoj poziciji kako kaže Vjerovjesnik:”Gospodar ljudi je njihov sluga”. Onaj kojem služenje narodu biva njegovo gospodarstvo, taj je čisti i odani Božji rob”. “Za vitezove je karakteristično da se koriste viteštvom a ne prisilom. Oni prisilu koriste jedino prema sebi samima, tj. prema svojim dušama. Ko nema snage nema ni viteštva, ko nema moći nema ni blagosti”.

Ovakva “mladost” nije viđena kod generala Ratka Mladića, no stvari se osvjeđuju i po svojim suprotnostima a Božanski nalozi se i ostvaruju po tome **koga** ili **šta** je čovjek uzeo za Gospodara?! Kada Ibn Arebi kaže da je “vitez onaj ko štiti granice koje je postavio Gospodar njegov” to je u potpunosti primjenjivo na generala Mladića ali u smislu da je generalov “gospodar” onaj koji mu je i postavio granice (velike Srbije) te onda i “viteštvo” treba promatrati kao zločin stalno obnavljajuće “mladosti” duha koja tu sklonost ka “osveti Turcima” kontinuirano pothranjuje.

Vitez se, kako dalje kaže Ibn Arebi, “u potpunosti pridržava Njegovih propisa ni u čemu se ne protiveći onome što mu je od Njega dostavljeno”.

Vidjeli smo da se general ni u čemu nije usprotivio onome što mu je dostavljano od “Gospodara rata” (njegovih naredbodavaca) i ni u čemu nije otkazao poslušnost čime je pravilo vjere o “viteškoj pokornosti” u potpunosti obistinjeno ali na suprotan način. Jer, pošto je Ratko Mladić za svoga gospodara uzeo drugog čovjeka (ili ideju, odnosno projekt mržnje i uništenja) i “viteštvo” se pokazalo kroz pokolje i progone. Drugačije je nemoguće jer šta god da čovjek uzme za svog “boga” tome se pokorava, služi mu i obožava ga. Pošto je to inverzija vrijednosti i sjena ispravnog obožavanja (Boga Uzvišenog) tako i posljedice tog obožavanja daju suprotne rezultate, u tom smislu se valja podsjetiti viteškog

“čojstva” i “junaštva” koje je **zadržano** na nivou praznih parola u proteklom ratu. Sam koncept koji je iracionalan na kraju se “racionalno” srušio na glave samih nosilaca (izvršilaca) jer od pompeznih pokliča nije ostalo ništa, realnost uvijek pokazuje da (po pravilu) ne postoje hrabri narodi već samo pojedinci. Ibn Arebi, vidjeli smo, kaže kako vitezovi “prisilu koriste jedino prema sebi samima, tj., **prema svojim dušama**”.

No, po principu iskazivanja suprotnosti (što karakteriše sve stvoreno, ne samo u tzv. prirodnim zakonima; noć - dan, muško - žensko itd., već na **svakom nivou** međuprožimanja Božanskog Stvaralačkog čina, jer samo je Bog **jedan** a sve drugo ima svoju “drugu stranu”, svoj “suprotni pol”, svoj način iskazivanja suprotnosti), onaj **ko se ne bori protiv sebe neminovno se bori protiv drugih**. Ta borba protiv sebe je veliki Sveti Rat, protiv zla vlastite duše i onaj ko ne odgaja vlastitu “tamnu sjenu” i ne potčini je neminovno će prisilu (kao sklonost koja je usađena u samu ljudsku prirodu) koristiti protiv drugih ljudi, ispoljiti je u vanjskom svijetu.

Tada se i viteštvo iskazuje kroz svoju suprotnost, zločin, i to je “stalna mladost” generala Mladića, “vječno mladi” duh “osvete Turcima”, teški kompleks Turske, te je svaki pokret takvog “viteza” sa svrhom (uništenja Bošnjaka muslimana). U momentu prilaska izbjeglicama u Potočarima general Mladić je potapšao po obrazu dječaka, Nezir se zvao (ako se dobro sjećam) i svi su već bili **ograđeni žicom**. Dječak je u ruci držao bijelog zeca, obraća se Srpskom generalu, moli za obzirnost, pažnju. Zec je neuznemiren ili manje uznemiren od ljudi, najplašljivija **životinja je prvo** što dočekuje Ratka Mladića. Sav “paradoksalni” obrat u zaštićenoj zoni “UN - a, sav strah zgrade na Ist Riveru, u Njujorku, (ili samo “strah” što je još gore) praćen je jedino otkucanjima srca, opet samo jednog bijelog zeca. Ništa drugo se nije desilo, niko te noći nije patio od nesаницe, svo propovijedanje Butrosa Galija (*Nezir*, inače znači **Propovjednik**) stalo je u sliku jednog zeca, vreo ljetni dan i žica koja bijaše **sprema**, sav **kontinuitet** genocidnih poduhvata tek u žalosnom opiranju žena koje komadima drveta pokušavaju da se spase **ograđivanja žicom**, veliko pitanje **identiteta**, Bošnjak pred otvorenim ali uvijek zamagljenim identitetom i koje pitanje periodično uvijek otvara žica i metak, paljevina i progon. Ne samo Bošnjaka, već i ostalih, i tu treba sagledati drugu stranu medalje, ona je uvijek prisutna, postoji i onda

kada su oči uperene u samo jednu sliku, onu prihvatljivu i odobrenu. Opšte-prihvaćenu od sveprisutnog božanstva *naciona*, tog modernog “boga” čija pošast hara gore od kuge, od svake zaraze, od svakog lošeg znaka. Samo u *tamnom dobu* moguće je okupiti ljude oko nečega što nije *ni na nivou ideje ili misli*, oko nečega što dolazi u potpunosti iz svijeta *neslobode*, oko posve nevažne identifikacije koja je određena samim rođenjem, oko nacije. Jedino u dobu posve izgubljene duhovnosti je moguće mehaničko aktiviranje čoporativne “svijesti”, okupljenost oko nacije koju niko birao nije te se postavlja pitanje kako je moguće da se neki čak “ponose” svojim u potpunosti neslobodnim određenjem i još pokreću napade protiv drugih samo zato jer su drugačiji (bojom kože, nacijom, vjerom ili spolom). Zato je nužno razmotriti i klanja sa “druge strane” koja su također bila ritualnog karaktera i nemaju ništa zajedničko sa Islamom niti bilo kojom religijom. Fotografija koja je obišla svijet prikazuje Bosanskog “mudžahedina” kako drži odsječenu glavu Srpskog vojnika. U pitanju je *ruralna*, pervertirana svijest (tako slična svijesti koljača na drugoj strani) karakteristična za “nomadski element” jednog Afganistana (i inače tog dijela svijeta). Kako i zašto su dobrovoljci iz Islamskog svijeta uopšte došli u Bosnu posebno je pitanje ali je očito *taj ulazak* (potpuno nepotreban jer je Bosna i Hercegovina imala dovoljno ljudstva) bio u funkciji koncepta “trodjelne podjele BiH” a takozvani mudžahedini su dali “*pečat*” onome što je motreno kao “mala muslimanija”. Taj koncept je bio u potpunosti *oprečan* sa temeljnim interesom Bošnjaka ali i svih drugih naroda. Kao osakaćeni oblik plemenske svijesti ritualno odsjecanje glava (Srbima i Hrvatima) od strane mudžahedina je imalo i svrhu pokazivanja nadmoći, materijalni dokaz teze da je siguran samo onaj ko je “svoj na svome”. (Tu se valja prisjetiti kako su neka plemena stavljala glave neprijatelja na koplja koja bi bila postavljena na samim granicama vlastite teritorije, odsječena glava kao “znak dobrodošlice”, ulazak na tuđu teritoriju koji za *svaku suženu svijest* mora biti *dramatičan*. Tako izgledati). Zapuštenost i primitivizam “osloboditelja - dobrovoljaca”, potpuna poremećenost njihovih umova u vremensko-prostornom slijedu događaja, odustvo bilo kakve svijesti o teritoriji strane zemlje, o stranim interesima stanovnika te iste zemlje, sve to je dovelo do potpunog nesnalaženja istih, njihove izgubljenosti koja se morala prisilno kompenzirati “uvođenjem reda” i povratkom “pravom Islamu”.

Dakako, griješe i oni koji u njihovoj borbi vide samo ratno profiterstvo i pljačku, jer čovjek koji izlaže vlastiti život i žrtvuje ga teško da može imati materijalne interese kao dominantne (jer ako pogine, kad će potrošiti taj novac, kako uživati u stečenom?!)

Ovdje se prije radi o iskrivljenoj svijesti, rigidnom konceptu vjere koji teško da je ikada postojao (ovakav) u historiji Islama.

Televizijski snimak koji prikazuje traktoristu koji iza sebe vuče privezanog zarobljenog Srbina, (dok se ostali sudionici zločina “klade” da li će preživjeti, tj. koliko će izdržati) te iza toga prikazane scene paljenja crkve, te ismijavanja slika svetaca (koji su mahom bili muslimani, kao što su to bili i Isusovi učenici, a o čemu govori i Kur'an) su žalosni primjeri teškog zločina koji je bio propraćen (uglavnom) hladnim komentarima od strane Bošnjaka. (jer, zaboga, a... šta su sve oni nama)! Pa ipak, **kontinuitet** masovnog zločina odnosi se samo na (prema) Bošnjake i ta do kraja precizna i neumoljiva kontinualnost je “noćna mora” budućih generacija (može da bude) ali i povjesničara (ukoliko se neko odvaži na nepristrasno istraživanje). Kada bi se sada kojim slučajem ponovo pružila prilika Njemačkom narodu da izvrši genocid nad Židovima, siguran sam da bi oni to odbili učiniti. U prilog tome govori činjenica da se nikada nakon Hitlera nije formirala realna politička i moralna snaga u tom smjeru (čak ni malobrojna ekstremna desnica ne propovijeda uništenje Židovskog naroda). S druge strane vidimo da genocidne namjere i planovi u odnosu na Bošnjački narod preživljavaju sve (do sada) utemeljene i propovijedane obrazce. Zapravo, čitav problem kontinuiteta genocida i jeste u Bošnjačkoj “eksploataciji” svake moguće utopije do njenih krajnjih granica, **šeme i obrasci koji obećavaju**, “krov kuće” bez njenog temelja koji stalno “visi” u zraku zajedno sa prijetnjom istrebljenja. Do novog pokušaja. Nakon istrebljivačkih pohoda uvijek se nude “pomirenja” koja se povijesno proglašavaju konačno pronađenim rješenjem nakon kojega se pokolji sigurno neće ponoviti. Za vrijeme Titovog “bratstva i jedinstva” (sam izraz je toliko pompezan da bi čovjeka uhvatio strah kad bi htio da ga analizira i zato ga niko nikad nije ni razčlanjivao, bila je **bitna vjera** u tu frazu) govorilo se da se “bratoubilački” rat više nikada neće ponoviti, čekan je komunizam i diktatura proletarijata a društvo obilja i pravde samo što nije izniklo poslije svake ljetnje sjetve. Da ga “pokupimo”, stavimo u skladišta i opet izvadimo.

Kad zatreba. Dakako, sve je propalo ali je propast te ideje otkrila žilavost jedne druge, genocidne, koja **je preživjela** (*ne* i oživjela kako neki naivno žele utješiti sebe i **sve** prikazati kao djelo “šačice ekstrema”) sve nade vremena i pokazala se jakom da sruši sve do tada uspostavljane obrasce. I tu dolazimo do suštinskog pitanja. Ko je (ili **šta** je) taj (ili “to”, snaga ideje, vizije, pogleda u budućnost) ko može **garantovati** da se genocid nikada više neće ponoviti?! Ono što pokazuje cijela historija ljudskog roda po ovom pitanju može se svesti na jednu rečenicu - **jedino snaga** odvrća potencijalnog napadača (ne sila, jer sila je nešto drugo, ona je krajnji intenzitet snage koji uvijek može biti zloupotrijebljen).

Snaga i to (u ovom slučaju, opstanka naroda i zemlje) ne samo vojna, već i politička, ekonomska, snaga istorijske zrelosti, moć pravilnog promišljanja. Ovo nema nikakve veze sa tzv. “osvješćenjem”, jer u povijesti nikada nisu viđena kolektivna osvješćenja i preobrazbe koje bi trenutačno izmijenile tok stvari (napomena je važna jer se od Bošnjaka često može čuti: “šta smo sve preživjeli pa opet se nismo osvijestili”).

Takve treba podsjetiti da “batina” (u ovom slučaju ubistva, logori i silovanja, granate) “osvješćuje” životinju a ne čovjeka, bol koji nanese životinji stvara kod nje uslovni refleks, automatsku reakciju, kod ljudskog bića tako prosta jednadžba je nemoguća. Nemoguća iz više razloga i po tome se čovjek može smatrati čovjekom. Moralni sustav, duhovnost, društvenost,... sve su to faktori koji nadrastaju prirodu “proste reakcije” tzv. “osvješćenja” koje bi automatizmom izmijenjene svijesti zagarantovalo i samu mudrost na način “dresure mozga”.

Povijesna zrelost je nešto sasvim drugo jer da je ona postojala ne bi (tek) granate trebale da pokrenu uspavanu misao, ono na šta smo prisiljeni da se podsjećamo, tamo gdje sila podsjeća, tamo upravo i leži nemoć zrelog promišljanja. Zato je pitanje o “osvješćivanju” apsurdno u samoj svojoj formulaciji, jer dresura pripada životinjama dok bol čovjeka zaista može mijenjati ali nikako i nikada automatizmom proste reakcije “osvješćivanja”, već buđenjem i razbuđivanjem uspavanih snaga u čovjeku, koje tako podsjećane bolom i tugom zadobijaju šansu izmjene ljudskog bića. Etapne, male ili velike, ovakve ili onakve, ali te preobrazbe nikad nisu “djelatna sila” osvješćenog kolektiviteta. Ako jest tako, onda to nije osvješćivanje već “vraćanje istom mjerom”, postajanje istim, izjedna-

čavanje sa zločinom i zločincima. **Snaga**. Da li je ima i koliko?! Pitanje ostaje otvoreno.

Možda “simboli” samog vođe zločinačkog poduhvata govore najbolje. Radovan Karadžić. Radovati se, Radovan. Kara znači crn (dok su džić, vić ili ić dodavani na prezimena). **Turcizam**, Tursko **crnilo**. Radovati se tami, crnini, radovati se smrti. Karadžić je (baš kao i Jovan Rašković, vođa pobune u Hrvatskoj a i sam lord Oven) specijalista za “dušu”. (koju i kakvu?). Čijoj smrti? Ko zna, dok ovo pišem približava se dan klanja Kurbanda, “radost smrti” može biti i opravdana i poželjna ovisno o samoj prirodi događaja. Žrtvovanje životinje, iznutra znači “klanje” vlastite požudne duše, vanjsko i unutarnje se preklapaju, prožimaju i dopunjuju. I svaka takva žrtva pruža mogućnost da se realizira “ubilački nagon”, na dozvoljen i prihvatljiv način kako se on ne bi podigao “ka gore”, prema pripadnicima vlastite vrste.

Imam Ali završava svoj govor riječima: “Tako je Uzvišeni Allah rekao: “Ali oni je zaklaše pa se potom pokajase”. Onda je tlo njihovo propalo razdiranjem naglim, kao što šiljak rala razdre slabu zemlju neoranu.

O, ljudi onaj koji ide putem jasnim stiže do vode. A svaki onaj koji ga napusti - zabasa u bespuće”.

U ovom zadnjem dijelu (iako je samo “jedan čovjek zaklao devu Semudovu” - početak govora) vidimo da se vezano za klanje deve govori u množini - “oni je zaklaše”. Ovo zato jer je pridruživanje kroz suglasnost ravno izvršenju samog djela, te kao takvo na **nivou namjere** potpuno izjednačeno sa tim djelom ma kakvo ono bilo, jer onaj ko se pridruži u dobru također imao udio u dobrom djelu. Analogno tome, svi koji su se kroz suglasnost pridružili klanju samo jednog čovjeka u Bosanskom ratu saučesnici su u zločinu. Dijelovi utiču na cjelinu, tvore je i sačinjavaju baš kao što i cjelina “odobrava ili zabranjuje” djelovanje izdvojenih elemenata.

No, vidimo da se narod Semudov pokajao, pa ipak “tlo je njihovo propalo razdiranjem naglim”. Saglasnošću sa zločinom “**tlo**” naroda **propada**, dakle sve ono na čemu “se stoji”, sav temelj sazdan od uvjerenja, (koja time bivaju stavljena na kušnju) tradicije i morala (koji se gube kroz suglasnost koja **sve** opravdava) i sve to i postaje **nepriznato razdiranje** samog “tla”, jer “šiljak

rala" (oštrica duha koja se uvijek zakašnjelo javi) razdire neodnjegovanu, zapuštenu dušu, "zemlju" same duše, njen osnov.

Pokajanje ipak daje šansu bar nekim pojedincima koji dožive katarzu i pročišćenje unutar kolektivne kazne. Završetak govora ponovo počinje obraćanjem svim ljudima i ukazuje na **put jasan** (za onog "ko ide" njime) za tako pročišćenog pojedinca ("onaj") koji stiže do **vode znanja**. Usljed snage katarze jasnoća i uvid u istinu su dostupni svima na izvanjskom nivou, te tek nakon "napuštanja tog puta" zabasa se u bespuće nefsanske egzistencije (prohtjeva duše).

Za svaku duhovnu disciplinu put je ono najteže i najznačajnije jer **vjeru** imamo u **sebi** i tamo je možemo i pronaći ali put se ne pronalazi ukoliko unutarnje nije u vezi sa izvanjskim.

DVANAEST KAMENOVA ILIJINI

U *Starom Zavjetu* (kraljevi 1, 17, 14) vezano za *Proroka Iliju*, (Poslanik Ilijas) u poglavlju *“Žrtva na karmelu”* piše: “Ahab pozva sve sinove Izraelove i sakupi proroke na gori Karmelu. Ilija pristupi svemu narodu i reče: “Dokle ćete hramati na obje strane? Ako je Jahve Bog, slijedite ga; ako je Baal, slijedite njega”. A narod mu nije ništa odgovorio. Ilija nastavi: “Ja sam još jedini ostao kao prorok Jahvin, a Baalovih je proroka četiri stotine i pedeset. Dajte nam dva junca. Neka oni sebi izaberu jednoga, neka ga sasijeku i stave na drva, ali neka ne podmeću ognja. Ja ću spremi drugoga junca i neću podmetati ognja. Vi zazovite ime svoga boga a ja ću zazvati ime Jahvino: bog koji odgovori ognjem pravi je Bog”. Sav narod odgovori: “Dobro”. Potom reče Ilija prorocima Baalovim: “Izaberite sebi jednoga junca i počnite, jer vas je mnogo više. Zazovite ime svoga boga, ali ne stavljajte ognja”. Oni uzeše junca koji je njima pripao i pripremiše ga. Zazivali su ime Baalovo od jutra do podne govoreći: “O, Baale, usliši nas”. Ali nije bilo ni glasa, ni odgovora. I skakahu i prebijahu koljena pred žrtvenikom koji su načinili. U podne im se Ilija naruga i reče: “Glasnije vičite, jer on je bog; zauzet je, ili ima posla, ili je na putu; možda spava pa ga treba probuditi”. A oni okrenuše vikati još glasnije i parati se noževima i sulicama, kako je u njih običaj, sve dok ih nije oblila krv. Kad je prošlo podne, pali su u bunilo i bjesnjeli sve dok nije bilo vrijeme da se prinese žrtva; ali nije bilo nikakva glasa ni odgovora niti znaka da ih tkogod sluša. Tada Ilija reče svemu narodu: “Pridite k meni!” I sav mu narod pristupi. On popravi žrtvenik Jahvin koji bijaše srušen. Ilija uze dvanaest kamenova prema broju plemena sinova Jakova, kome je Bog rekao “Izrael će biti ime tvoje”. I sagradi od toga kamenja žrtvenik Imenu Jahvinu i iskopa jarak oko žrtvenika, širok da bi se mogle posijati dvije mjere pšenice. Složi drva, rasiječe junca i stavi ga na drva. Tada reče: “Napunite vodom četiri vrča i izlijte na paljenicu i na drva!” Učiniše tako. Zapovijedi im: “Ponovite”, i oni ponoviše. Tada reče: “Učinite i treći put”. Oni

tako i treći put. Voda je tekla oko žrtvenika i jarak se ispunio vodom. Kad bijaše vrijeme da se prinese žrtva, pristupi prorok Ilija i reče: "Jahve, Bože Abrahamov, Izakov i Izraelov, objavi danas da si ti Bog u Izraelu, da sam ja sluga tvoj i da sam po zapovijedi tvojoj učinio sve ovo. Usliši me, Jahve; usliši me, da bi sav ovaj narod znao da si ti, Jahve, Bog i da ćeš ti obratiti njihova srca".

I oganj Jahvin pade i proguta paljenicu i drva, kamenje i prašinu, čak i vodu u jarku isuši. Sav narod se uplaši, ljudi padoše ničice i rekoše: "Jahve je Bog! Jahve je Bog!" Ilija im reče: "Pohvatajte proroke Baalove da nijedan od njih ne utekne!" I oni ih pohvataše. Ilija ih odvede do potoka Kišona i tu ih pobi".

Ovaj tekst pored svoje istoričnosti treba biti motren kao zbiljski događaj na "nebu duše", događaj u suptilnom vremenu kada simbolizam izvanjskih činjenica biva doživljen kao stvarnost izvornog značenja.

Na samom početku pripovijesti Ilija kaže narodu svome - "Dokle ćete hramati na dvije strane". On ih dakle vraća pitanju **usredištenja** kako bi se izbjegle dvije opasnosti - utjelovljenje božanskog u ljudsku put i problem metafizičke idolatrije, dva velika problema monoteizma. Broj Baalovih proroka je 450. Pobunjenički elementi duše, oni koji su utonuli u tamu materije. "Dva junca" koja treba žrtvovati (na duhovnom putu) jesu životinjski i racionalni (misleći duh) i na nivou **žrtve** lijeva noga koja "hrama" je životinjski a desna racionalni duh. Ispravljanjem te **sakatosti** spoznavalac je na višem nivou spreman da se suoči sa dubljim obzirima tih nedostataka, tj. preprekama puta. Put na kojem se zastajkuje i "hrama", problem utjelovljenja božanskog u zemaljsku put i problem metafizičke idolatrije (antropomorfizam prije svega, kada se bez Imama, božanski atributi neminovno spoznaju projekcijom ljudskog na nivo Apsoluta). "Životinjski duh" (u čovjeku) ovdje se nadaje u liku Baalovih sveštenika, no Ilijina žrtva "racionalne duše" koja uspijeva i pobjeđuje tom pobjedom integriše te niže dijelove **jastva**, te na taj način i oni bivaju "progutani ognjem" božanskog otkrivanja (raskrivanja).

"Sasijecanje junca" jeste "rastavljanje" duha na njegove sastavne dijelove, duhovna pedagogija postepenog spoznavanja gdje tako razložena cjelina može da primi "oganj istine". "Sunce" je Poslanička Misija, osoba Poslanikova. Svjetlost od "jutra do podne" prelazi pola puta, "polovina neba" u duhu ostaje neosvojena ("Baal") te se dokazi jasni ("noževi" i "sulice") ne prepoznaju i odatle bolna

samookrenutost, povreda bića. Ilija dalje, popravlja žrtvenik Jahvin koji bijaše srušen. Ova "**porušenost**" jesu "ruševine nefsanske egzistencije" (Rumi) gdje je i jedino moguće pronaći Boga.

U Kur'anu se spominje "zid, koji samo što se nije srušio". Hidr, tajanstveni učitelj ga je prezidao, popravio. Jer je ispod zida bilo blago dvojice dječaka. Pošto su i Ilijas (Ilija) i Hidr još uvijek **živi i nisu prosegнули granicu smrti** već su uzdignuti i pošto su obojica **sada dva kočica kosmičkog šatora**, (u kojemu prebiva **Pol Svijeta**) u tom kontekstu, "srušeni žrtvenik Jahvin" je jednak "zidu koji samo što se nije srušio" a "dva junca" su u Kur'anu spomenuta pod prilikom "dva dječaka". Potom, Ilija uzima dvanaest kamenova prema broju "plemena sina Jakova" čime počinje izgradnja hrama Božanskog Jedinstva unutar ljudskog duha koji treba biti pripravan za samožrtvovanje. "Dvanaest kamenova" jesu **Dvanaest Svetih Imama** i svaki "kamen" je jedan dio **hrama** potpunog znanja (**urođenog**) te je na taj način svaki "kamen" po jedan **Svjetlosni zastor ponaosob**, jedan dio Muhammedanske svjetlosti u njenom spuštanju u stvoreni svijet. Ta svjetlost se kroz zemaljske likove **14 Prečistih** dalje predstavlja kao **pravo ili stvar Ehli-Bejta** (Poslanikove Porodice). Pošto je **Kuća Čista** "mjesto Poslaničke poruke", svi Božji Poslanici prije Muhammeda su imali (određeni) stepen svjesnosti o "**Pravu Kuće**", te su u tom smislu i na taj način (preko njih) upućivali svoje molbe Bogu. Tako predaje kažu da je Abraham kada je bačen u vatru zazivao **pravo Ehli-Bejta**, kada je Mojsije izveo Izraeličane iz Egipta i štapom rastavio more **zazivao je pravo Ehli-Bejta**. Kada je **Isus** bio u rukama Jehuda **zazivao je pravo Ehli-Bejta**, kada je **Jona** progutan od ribe (kita) **zazivao je pravo Ehli-Bejta**. Jakovljevi (Jakubovi) sin Jusuf (Josip) bijaše usnio san, u kome mu se "pokloniše 11 Zvijezda, Sunce i Mjesec". Historijski, Josip je imao jedanaestero braće, od toga samo jednog sa "obje linije", ostala su bila polubraća. U tekstu se navodi broj od "12 plemena" što je izvanjska historija tog događaja. No, 11 zvijezda koje bijaše usnio Josip jesu 11 Svetih Imama, Sunce je časnii Poslanik a Mjesec dvanaesti Imam u zakrivanju, baš kao što je i mjesec skriven po danu i svijetli samo noću, jer je i Imam svjetlost u "noći ezoterije" koja traje do Njegove konačne obznane.

Svaka od ovih zvijezda bijaše (spoznajni) "kamen" kojega je Ilija ugradio u

Hram Jedinstva, zajedno sa “dvanaestim kamenom”, **Mjesecom** koji je u nadolasku i prima svjetlo od **Sunca** (Poslanika Muhammeda). Od tog kamenja, piše dalje, sagradi Ilija žrtvenik “Imenu Jahvinu”. Vrlo jasno stoji da je žrtvenik sagrađen **imenu Jahvinu** (a ne Jahvi).

Ovo zato jer su Sveti Imami Imena Božja te tako, dvanaest svjetlosnih osobnosti se Božanskim Imenima navlastito uzdižu tvoreći Svjetlosni Hram Jedinstva (do poslanika Muhammeda to je **Vječni** Imam koji hodi kroz istoriju, “**Jahvino Ime**”, Imam (Ali) koji je sa svakim Poslanikom poslan tajno, a sa Muhammedom javno). Zatim Ilija iskopa jarak širok da bi se mogle posijati “dvije mjerice žita”. “Jarak” je **Zakon za fizičko** (š’arijat) koji opasava unutarnje jezgro duhovnosti (hakikat), pridržavanje izvanjskog zakona je preduslov za mistični put, ljuska koja omotava jezgro. “Širina” jarka je tolika da bi se “mogle posijati dvije mjerice pšenice”. Ovo su dvije **mjere znanja** koje počinju zakonom **umjerenosti**, nužna je umjerenost (po pravilu apsolutna ali ako je nemoguće a za većinu jeste, onda relativna). Kao **Zakon vrline**, širina puta mora imati obzir u “dvijema mjerama” (pšenica je “hrana duha”) koje su krajnosti i opasna odstupanja od sredine. Zato je u predajama rečeno da je “pravi put” **put srednji**. Darežljivost je vrlina. Desno skretanje (“mjera”) je rasipnost, dok je lijevo skretanje (“mjera”) škrtost. Ili, hrabrost je vrlina a bezumnost i kukavičluk su desno odnosno lijevo skretanje. Zato je za duhovni put kao uslov uzdizanja nužna **horizontalna usredištenost**, “Jerusalem duha”. Nakon toga Ilija “složi drva”, rasiječe junca i stavi ga na drva”. Drvo **Vilajeta**, drvo “ljubavi Kuće” jeste zabranjeno stablo spomenuto u Kur’anu. Samo “**Mjesec**” može očitovati tu ljubav u cjelini, Dvanaesti Imam u nadolasku i **zato** je u Josipovom snu 11 zvijezda (Mjesec je dvanaesta “zvijezda” koja je zakrivena) dok Ilija gradi porušeni hram sa 12 kamenova. “Rasijecanje junca” jeste cjelovita pedagogija spram mislećeg duha koji će biti “zapaljen Ljubavlju kuće”. Kao što i dim (kad se zapali vatra) ide prema “gore”, tako i “sagaranje” mislećeg i životinjskog duha vodi integraciji bića. “Napunite vodom 4 vrča i izlijte na paljenicu i na drva” kaže Ilija. Ovo je veoma važan detalj “natprirodne” slike mističnog putovanja, znanja koje nije zamaljsko, onog znanja koje se **daruje ljubavlju**. Po vodom Kur’anskog ajeta koji glasi: “Ne tražim od vas nikakvu nagradu, osim ljubavi prema rodbini”, neko je upitao Poslanika Muhammeda koja je to rodbina

koju su vjernici dužni voljeti? Odgovorio je: "Ali, Fatima, Hasan i Husejn". To su četiri osobe koje su sa Poslanikom bile "pod ogrtačem" kada je objavljen ajet o **potpunoj čistoti** Ehli-Bejta. Te četiri osobe **jesu** "četiri vrča vode" koja treba da se izliju na paljenicu i na drva. **Vrč** je "sačuvano znanje", ono znanje koje je **urođeno**, i iz te posude znanja se izliva **voda spoznaje** (na paljenicu i drva). Upravo "protivljenje" prirodnim zakonima koje je ovdje naznačeno (jer vatra ne može zapaliti mokra drva) govori u prilog tog urođenog znanja, **čistote** (bezgriješnosti) koja ima dominaciju i moć nad svakom izvanjskom opasnošću "racionalne argumentacije" te se ovdje nadaže kao **čudo** (keramet). Ilija naređuje da se voda izlije **3 puta** zaredom. To je trostruko svjedočanstvo vjere: 1. Vjera u Boga 2. Vjera u Poslanstvo 3. Vjera u Imamet.

"Voda je tekla oko žrtvenika i jarak se ispunio vodom", kaže se u tekstu. Trostrukim svjedočanstvom vjere koje je **cjelina** vjerovanja unutarnjost (batin) biva do kraja obuzeta ljubavlju. Sada se izvanjsko i unutarnje dodiruju u potpunoj stopljenosti jer je vanjsko očitovanje izjednačeno sa unutarnjom ispunjenošću. Vilajet, gorljiva ljubav je opasala "**hram imenu**" (Jahvinu, a Imami su, vidjeli smo, Lijepa Božja Imena).

Zatim Prorok Ilija zaziva Boga Abrahamovog, Izakovog i Izraelovog. Ime Jišmaela, Abrahamovog sina se ovdje ne spominje. U Knjizi Postanka, (odjeljak 17) piše: "I za Jišmaela uslišah te. Evo ga blagoslivim: rodnim ću ga učiniti i silno ga razmnožiti: **dvanaest će knezova** od njega postati i velik narod će izrasti". Ovo je dvanaest Svetih Imama koji su od Ismailova (Jišmaelova) potomstva. U Ilijinoj molitvi oni su **zazvani** snagom **duhovnog rodoslova** a ne fizičkog i zato je Jišmaelovo ime izostavljeno, vječni Imam koji je sa svakim Poslanikom prije Muhammeda (pa tako i sa Ilijom) poslan tajno **tvori navlastito hram** znanja kroz 12 kamenova (12 Svetih Imama). Ovdje se valja prisjetiti predaje Poslanika Muhammeda u kojoj on kaže kako je svaki Poslanik prije njega ugradio (u lijepo zdanje vjere) po jednu ciglu, te da je ostala još jedna, posljednja cigla: "Ja sam ta cigla" - rekao je Muhammed. Posljednja "cigla", zadnji Božji Poslanik koji je dobio **puninu znanja**, Objavu koja sadrži sva prethodna Objavljenja.

Analogno tome, Ilija ugrađuje "12 kamenova", svaki od dvanaest Svetih Imama jeste dio **hrama, mjesta poslaničke poruke**, mjesta odakle svi Poslanici

dobivaju i crpe Objavu. Kao što je Muhammed a.s. “posljednja cigla” ciklusa Poslanstva tako je i Dvanaesti Imam “posljednji kamen” Ilijinog hrama. Pošto je svaki Božji Poslanik imao svjesnost o mjestu Poslaničke poruke svaki je preko njih gradio svoj hram, obraćao se svom narodu kojemu je poslan i ti djelimični obziri ***Ljubavi Kuće*** su prikazani kao “dvanaest kamenova hrama” ili “jedanaest zvijezda, Sunce i Mjesec” u Josipovom snu, “dvanaest vrela” Mojsijevih koja su potekla iz stijene. U Kur’anu stoji, kako “ima kamenja iz kojeg rijeke izbijaju, a ima, zaista, i kamenja koje puca i iz kojeg voda izlazi, a ima ga, doista, i koje se od straha pred Allahom ruši” (2,74).

Taj stavak se nadovezuje na prethodna dva čiji je povod objave događaj iz Mojsijevog vremena kada je jedan čovjek ubijen dok su ostali sakrili ubicu. Naređeno im je da zakolju kravu i da ga (mrtvaca) udare jednim dijelom njezinim. Mrtvac je nakon toga oživio, rekao ko ga je ubio i ponovo umro, na ovaj događaj se potrebno vratiti na način odigravanja na “nebu duše”, zbiljske unutarnje hermeneutike.

Na kraju pripovijesti o Iliji “oganj Jahvin pade i proguta paljenicu i drva, kamenje i prašinu, čak i vodu u jarku isušiti”. Zatim narod prihvata vjeru u Jednog Boga a Ilija odводи proroke Baalove do potoka Kišon i tu ih pogubljuje.

“Misleći duh” (paljenica) biva progutan ognjem Božanske ljubavi. Kako je oganj progutao i “sve ostalo” (drva, kamenje, prašinu itd.) jasno je da je progutan i “drugi junac” (“životinjski duh” u čovjeku koji bez vjere koja se obraća razumu niti ne može biti žrtvovan. Zato Balovi svećenici, “otpadnički elementi duše” nisu u stanju da zazovu oganj Božanske ljubavi). I ne samo on (drugi, tj. životinjski duh), već i “sve ostalo” biva Božanskom Ljubavlju integrisano u VIŠE JASTVO. Sada pogledajmo kako se “sve” gubi u Božanskoj ljubavi.

Oganj Jahvin, vidjeli smo, guta “paljenicu i drva, kamenje i prašinu, čak i vodu u jarku isušiti”. Odmah se nadaje ***spajanje*** određenih elemenata, paljenice i drva te kamenja i prašine, što znači da je jedno s drugim u uskoj vezi, neodvojivo. “Drvo” je svakako snaga “stabla kuće” te je i spojeno sa “paljenicom” koja je vrhunac samožrtvovanja u velikom Svetom ratu protiv sebe, i ovdje se “progutanost” Božanskom ljubavlju nadaje kao ***fena***, samoponištenje (Oganj Jahvin koji guta sve). “Kamenje” i “prašina” se također zajedno spominju, prašina po ***prvi put***, i tu je potrebno prisjetiti se jednog događaja iz rane istorije Islama.

Naime, jedanput su Imam Ali i Amar ležali na zemlji. Prišao im je Poslanik Muhammed i počeo otresati prašinu sa Imama Alija, govoreći: "Ustaj Uprašeni, ustaj Uprašeni!", i tom prilikom je obojici kazao: "Hoćete li da vam kažem koja su dva najgora čovjeka na zemlji? Onaj koji je zaklao Semudovu devu i onaj koji će ubiti tebe" (tj. Imama Alija). Poslije ovoga su Imama Alija nazvali **Otac Prašine** (Ebu Turab), odnosno **Otac Zemlje**. Dakle, prašina je spomenuta jer se poništenjem (fena) neminovno kristalizira lik Pečata Apsolutnog Vilajeta, Božanske ljubavi (a to je Imam Ali) koji se sada **novootkriven** (na kraju puta duhovnog putnika) spaja sa "12 kamenova" (12 Svetih Imama) kao **Otac** svih duhovnih puteva. Svi derviški redovi (osim jednog) vode do **Alija**.

"Voda u jarku" se na kraju "isuši", sva spoznaja doživljava apsorpciju, biva upijena snagom "duše potpune". Baalove svećenike na kraju Ilija pogubljuje kod "potoka Kišon". Pobunjenički elementi duše su konačno poraženi, "potok duha" se pripojio "Velikom Duhu", vratio se rijeci Božanske Milosti. Veliki Čovjek, poput zemlje nosi sve terete na sebi i kao što se po zemlji hoda, gradi ali i griješi i pljuje po njoj tako i Božanski čovjek podnosi tegobe i nedaće svijeta kao njihov **Otac**. I zato je "otac zemlje" otac cijelog stvorenog svijeta, njegov Pol, odrednica, os oko koje se sve okreće. Malo je važno da li ljudi to znaju ili ne znaju i da li ga priznaju ili ne.

Sada pogledajmo Kur'anske ajete (jedan je već pomenut) o ovoj temi žrtvovanja. U suri "**Bekare**" se kaže:

"I kada ste jednog čovjeka ubili, pa se oko njega prepirati počeli - Allah je dao da iziđe na vidjelo ono što ste bili sakrili"

"Mi smo rekli: "Udarite ga jednim njezinim djelom!" - i eto tako Allah vraća mrtve u život i pruža vam dokaze Svoje da biste shvatili".

"Ali srca vaša su poslije toga postala tvrda, kao kamen su ili još tvrđa, a ima kamenja iz kojeg rijeke izbijaju, a ima, zaista i kamenja koje puca i iz kojeg voda izlazi, a ima ga, doista, i koje se od straha pred Allahom ruši. - A Allah motri na ono što radite".

Istoričnost doslovnog teksta sugerše da je povod objave ovih stavaka događaj iz Mojsijevog vremena. Jedno pleme je ubilo nekog čovjeka a ubicu su sakrili. Bog im naređuje da zakolju posebnu kravu te da umrlog čovjeka udare jednim dijelom njezinim. Nakon toga je mrtvac oživio, rekao ko ga je ubio i ponovo umro.

Batinski (iznutarnje) gledano ovaj mrtvac (ubijeni čovjek) je “zamrlo srce” ubijeno od strane pobunjeničkih elemenata duše (nefs) koji su u stalnoj “prepirci” jer haotični slijed želja u promjenjivom i nestalnom svijetu nikada ne može doći do vlastite usredišteosti i umjerenosti. Jer, srce je vladar i ukoliko je ono mrtvo, “život” svega ostalog u rubnim dijelovima duše biva neminovno borba protuslovnih težnji koje žele zauzeti mjesto “cara” (srca). Ono nastojanje koje “usmrti srce” (dominantna srast koja je uzeta za “boga” te kao takva neminovno nastoji vladati i komandovati zauzimajući upraviteljski položaj već “mrtvog srca”) nastoji to “sakriti” od ostalih dijelova pohotne duše jer ono što se sakrije po prirodi stvari biva samo naše. No, kako se skrivene težnje uvijek pokažu i to neminovno (svjesno ili nehotimično) time se ostvaruje Božanski Imeperativ da “Bog daje da skriveno izađe na vidjelo”. Kada se ovlada požudnom dušom (“zakolje krava”) iz nje se izdvaja dio “najbliži srcu” sa kojim se srce “udara” kako bi ga se oživjelo iz smrti koja je nastupila usljed smrtnog sna duše u tamnici čulnog. To vraćanje u život zamrlog srca je jedan od najvećih Božanskih znakova, to su najjasniji “dokazi Njegovi” a koji dokazi se najbolje vide kroz gotovo trenutačno **preobraćanje** griješnika i otpadnika, promjenu koja potresa cijelo ljudsko biće i koja se dešava “preko noći”. Iako srazmjerno “rijetka” ta promjena je najdirektniji i najjasniji dokaz Božanskog porijekla duše. No i “postupni” udarci na zamrlo srce (duhovni odgoj) jesu plodnosni a za većinu iskušenika **bolji** i čak neminovni. Zadnji stavak (74) poglavlja **Krava** pokazuje svu mnogostrukost “tvrdoće srca” koja se izvanjski pokazuje kao nehajno istrajavanje u zabludi (po pitanju neiniciranih ljudi) a unutarne kao izgradnja “hrama srca”. (kod iniciranih ljudi, a svaki dobar hram se gradi “kamen po kamen”, postupno, uporno i strpljivo). Tako se dakle, “srca još tvrđa i od kamena” mogu promatrati na dva načina, nas ovdje zanima ovaj drugi, “tvrdoća” srca ugrađenog u hram **12 kamenova Ilijinih**. Čvrstina i snaga koje se stiču oživljavanjem i svjedočenjem **trostrukog svjedočanstva**. U stavku se nabrajaju različite vrste kamenja.

1. KAMENJE IZ KOJEG RIJEKE IZBIJAJU

Sukladira mu prvo svjedočanstvo vjere - VJERA U BOGA

2. KAMENJE KOJE PUCA I IZ KOJEG VODA IZLAZI

Sukladira mu drugo svjedočanstvo vjere - VJERA U POSLANSTVO

3. KAMENJE KOJE SE OD STRAHA PRED ALLAHOM RUŠI Sukladira mu treće svjedočanstvo vjere - VJERA U IMAMET.

Iznutarnji obzir stavka (gore navedeno) se i odnosi **samo** na one koji su ozbiljili u sebi prethodna dva stavka o **oživljavanju srca**. Tako ovdje, “tvrdo” srce, vidjeli smo ne znači nikakvu moralnu ravnodušnost ili bezobzirnost već čvrstinu srca čije inicijacijsko preoblikovanje dovodi do toga da ta čvrstina postane kamen u velikom Hramu Božanskog Jedinstva. Ma kako “neznatan” bio, svaki taj kamen je velik jer je dio Hrama. “Kamenje iz kojega rijeke izbijaju” jeste temelj hrama Jedinstva. Poznato je da 4 rajske rijeke (od vode, mlijeka, meda i vina) “izbijaju” ispod Božanskog prijestolja. Ovdje se pod obzirom svijeta preegzistentnih duhova **12 kamenova Ilijinih** pokazuju kao čiste svjetlosti (Muhammed, Fatima i 12 Svetih Imama) a 4 rajske rijeke su sukladne sa **4 vrča proročka Ilije**, odnosno 4 svete osobe “koje smo dužni voljeti” (Ali, Fatima, Hasan i Husejn). Svaka od 4 rajske rijeke pruža određene oblike spoznaje a sačuvanost tog znanja je u “4 vrča” pomenutih osoba gdje bezgriješna čistota (Masum) garantira netaknutost izvornog znanja (za Kur’an jedan ajet kaže da ga “mogu dotaknuti samo čisti”. Mada ovaj stavak sugerše i izvanjsku čistotu (tijela), mnogo je važnije unutarnje značenje po kojem je “raskrivanje Knjige”, njeno autentično tumačenje rezervirano samo za one koji su **čisti od grijeha**). Pošto 4 rajske rijeke izviru ispod Božanskog prijestolja ovaj dio stavka je sukladan vjeri u Boga dž.š. jer je četiri **broj počela**, 4 su elementa svijeta (voda, vatra, zemlja, zrak), 4 su strane svijeta (istok, sjever, zapad, jug), itd.

Zatim slijedi “kamenje koje puca i iz kojeg voda izlazi”. Nakon **početnog obzira** (14 prečistih kao preegzistentnih duhova) sada rijeke bivaju **vodom spoznaje**, kamenje preegzistentnog hrama jedinstva je “raspuklo” jer **mjesto poslaničke poruke** (Ehli-Bejt, čista kuća) mora biti “otpečaćeno”, kamenje hrama mora “raspuknuti” kako bi **“voda” pozivanja Bogu** došla u ovaj svijet. Zato je ovaj dio stavka sukladan vjeri u Poslanstvo i ovdje se **12 kamenova Ilijinih** pokazuje pod obzirom čiste svjetlosti i to je sredina, tj. srednji dio hrama gdje se Muhammed, Fatima i 12 Svetih Imama motre u njihovim svjetlosnim formama. Zato je Mojsije udario **štapom po stijeni iz** koje je poteklo 12 vrela vode; Vlašću zakonodavnog Poslanika (“štap”) on je pokucao na kapiju

Ehli-Bejta (stijena) i poteklo je 12 izvora spoznaje (**Vječni Imam** koji je sa svakim Poslanikom do Muhammeda, pa tako i sa Mojsijem poslan tajno, a to je Imam Ali) iz **mjesta** Poslaničke Poruke (14 Bezgriješnih navlastito).

Na kraju se spominje kamenje "...koje se od straha pred Allahom ruši. A, ima ga, doista, i koje se..." kaže ajet, pritom ne spominjući riječ "kamenje". Vidimo da se ovdje **12 kamenova Ilijinih** pokazuje pod formom uvjetovanosti zemaljskog, kao **14 Masum** - a u ovome svijetu materije. Zato je riječ "kamenje" izostavljena baš kao što su i Imena Svetih Imama "izostavljena" u Kur'anu. Naime, fizičke osobnosti Imama nisu poimenice spomenute mada su svi oni navlastito spomenuti na jedan drugi način.

U dijelu stavka se nadaje "strah od Allaha" kao vrlo važan detalj. Na jednom drugom mjestu, u Kur'anu se kaže: "A Allaha se, od robova Njegovih boje učeni". Prema iskazu Osmog Imama "učeni" jesu Sveti Imami, stavak se odnosi na njih. U oba slučaja je prisutan "strah od Boga", bojazan, zebnja onih **učenih**, onih koji znaju. Na ovoj (trećoj) razini "motrenja Imama" jasno je da je **strah od Boga** izjednačen spoznaji i da se "strah" u smislu njegove konkretne posebnosti ne odnosi na njih (Imame) već na nas, ostale ljude. Jer, oni su zabrinuti za sljedbenike, nezamislivo je da oni, **lica Božja i nalog Božji** budu zabrinuti za sebe (mada u ovozemnom svijetu mogu pokazivati takvu brigu u svrhe pouke). Zato se ovdje **kamenje ruši**, jer treći dio hrama Jedinstva koji znači Imamat na zemaljskoj razini nužno mora podrazumijevati i mogućnost nepriznavanja Imama, (što se događalo i događa se) njihovo "rušenje". No, to izvanjsko "rušenje" (nepriznavanje) Imameta nipošto nije i iznutarnje rušenje jer vlast Imama obuhvata cijelu kreaciju i baš zato i opstoji na "strahu od Boga" a koji strah je, vidjeli smo izjednačen sa "**učenošću**", sa znanjem kao njegovom potvrdom. A pošto su stepen i status unutarnje kategorije "rušenje" je nemoguće. Sada pogledajmo kraj pripovijesti o **proroku Iliji**, njegovo uznesenje na nebo.

Ilijin nasljednik je bio Elizej kojemu je on navjestio svoj odlazak i uzdignuće. Ilija mu govori kako ga "Jahve šalje do Jordana", te da Elizej ne bi trebao da ga prati što ovaj odbija, te pođu obojica.

U dijelu VI (*Elizejevo doba*) stavak 7, piše: "I pedeset proročkih sinova pođe i zaustavi se podalje, dok su se njih dvojica zadržavala na obali Jordana. Tada Ilija uze svoj ogrtač, smota ga i udari njime po vodi a voda se razdjeli na dvije

strane. I obojica prijedoh po suhu. A kad prijedoh, Ilija će Elizeju: "Traži što da ti još učinim prije nego što budem uznesen ispred tebe!" A Elizej odgovori: "Neka mi u dio padne obilje tvoga duha". Ilija odgovori: "Mnogo tražiš: ako me budeš vidio kad budem uznesen ispred tebe, bit će ti tako; ako pak ne budeš vidio, neće ti biti". I dok su tako išli i razgovarali, gle: ognjena kola i ognjeni konji stadoše među njih i Ilija u vihoru uzide na nebo. Elizej je gledao i vikao: "Oče moj, oče moj! Kola Izraelova i konjanici njegovi!" I više ga nije vidio. Uze tada svoje haljine i razdera ih nadvoje. I podiže Ilijin plašt, koji bijaše pao s njega, te se vrati i zaustavi se na obali Jordana. Uze onda Ilijin plašt i udari po vodi govoreći: "Gdje je Jahve, Bog Ilijin?" I kad udari po vodi, ona se razdjeli na dvije strane i Elizej prijede".

Dalje se kaže kako su proročki sinovi tražili dozvolu od Elizeja da krenu u potragu za Ilijom te da su se nakon tri dana bezuspješno vratili.

Sličnost sa svetom povješću Mojsijevom je ono što se odmah nadaje na samom početku ovog zadnjeg dijela pripovijesti. Kao što Hidir, tajanstveni učitelj kaže Mojsiju da ga ne prati (jer neće moći izdržati s njim) to *isto* Ilija kaže Elizeju. Odnos vanjskog i unutarnjeg, zakonodavnog (Mojsije i Elizej) i duhovnog (Hidr i Ilija) ovdje se prepliće svom snagom posvetnog tajanstva. U oba slučaja prisutna je *upornost i žarka želja* vanjskog, zakonodavnog da *prati* ono *unutarnje*, duhovno znanje. Hidir je, pak rekao Mojsiju kako "neće moći izdržati s njim", no kako je ovaj i dalje insistirao Savršeni Učitelj to uslovljava potpunom pokornošću. ("ne pitaj me ni za šta dok ti ja ne kažem"). Zato na sufijskom putu, u odnosu učenik (murid) - učitelj (šejh) postoji pravilo potčinjavanja koje je neminovno u odgoju duše - *"budi u rukama duhovnog učitelja poput mrtvaca u rukama onoga koji ga kupa"*. Što znači da učenik "umire za ovaj svijet" i "umire" za izbor vlastitog djelovanja baš kao što i mrtvac biva okretan i pomjeran ("Mi smo ih okretali čas na desnu, čas na lijevu stranu" - kaže Kur'an za *spavače u pećini*) rukama onoga koji ga kupa i ne protivi se ničemu što se s njim radi. Ovo je važan element duhovne pedagogije jer *ego* spriječava čovjeka da se potčini bilo kome i sve dok duhovni putnik iskustveno ne oblikuje značaj i smisao hijerarhije u "prenošenju znanja" nema mu napretka.

Ilijin slučaj je slika tog arhetipa. Elizej insistira da ga prati, što on na kraju ipak dozvoljava ali za razliku od Hidra (koji od Mojsija zahtijeva sasvim preciznu

obavezu) Ilija ničim ne uslovljava saputništvo. Kad su došli do obale Jordana, Ilija uzima svoj ogrtač, smota ga i udara njime po vodi. Ponovo slika Mojsijevog “razdvajanja mora”, odnosno razdioba svijeta zakona (šariat) i svijeta istine (hakikat) da bi se prošlo putem između njih (tarikati). No, za razliku od Ilije kojega prati samo Elizej, iza Mojsija ide čitav narod. I upravo zato jer je Mojsije (za razliku od Ilije) **zakonodavni Poslanik**, čovjek koji donosi **Knjigu**, upravo zato on vodu (spoznaje) razdvaja “štapom” vlasti koja je (i) izvanjska na način prenošenja Objave. Jer, Mojsiju je objavljena TORA (Tevrat) i on je jedan od 7 Velikih Poslanika, “ljudi odluke”. (Adam, Noa, Abraham, David, Mojsije, Isus, Muhammed). U “rijeci života” Poslanici su različito zahvatili. Zbog toga Ilija vodu spoznaje razdvaja **ogrtačem**, tj. isključivo duhovnom vlašću koja se **prenosi** sa učitelja na učenika. Poznato je da u nekim sufijskim redovima šejh zaogrće ogrtačem novoobraćenika prenoseći (simbolično) tim gestom na učenika znanje i moć duhovnog uticaja. Mijenjanje odjeće je uvijek znak inicijacije i uvođenja u novo stanje kojim se duša “oblači” zadobijajući novi status svojim **drugim rođenjem**. Ovdje je neophodno prisjetiti se događaja vezanog za **Obitelj Plašta**. Sporeći se sa kršćanima iz Nedžrana oko stvarne prirode Isusove, Muhammed je slijedeći riječi Objave pošao u susret njima sa plaštom na sebi ispod kojega su bile još četiri osobe, Ali, Fatima, Hasan i Hussein. Na kraju su kršćani odustali od dogovorenog, no, ono što je u ovom kontekstu važno jeste da je Poslanik plaštom pokrio one koji su “njegov dio”, baštinike i nasljednike svoga znanja (usput, kršćanska delegacija je obavila svetu misu u Poslanikovo džamiji, u Medini, Muhammed im je to dozvolio kada je došlo vrijeme molitve).

Također, jedan ogrtač je po Muhammedovu nalogu nakon njegove smrti predat Uveysu-el-Karniju, nepoznatom bogougodniku iz Jemena, koji je živio kao gonič deva, čime je Poslanik na njega prenio dio znanja. Ali, dok je Muhammed raširio ogrtač (kako bi ispod njega stale još 4 osobe) Ilija ga je smotao. **Smotavanje** ogrtača je “sužavanje” vlastitih duhovnih moći od strane Ilije, njihovo prilagođavanje Elizejevom inicijacijskom stepenu, njegovoj mogućnosti primanja znanja. Nakon što razdvaja zakon za fizičko i zbilju istine kako bi Elizej prošao (svojim) duhovnim putem, ta objektivna “skučenost” znanja koje je Elizej u stanju primiti biva potpuno vidljiva u Ilijinim riječima: “Traži što da ti još učinim

prije nego što budem uznesen ispred tebe". A Elizej odgovara na način koji je Ilija već navijestio motanjem ogrtača: "Neka mi u obilje padne dio tvog znanja", očito i sam već svjestan da može imati samo djelimični obzir Ilijinog znanja, jer riječ "padne" (umjesto recimo da je rečeno "dadne", "pripadne" i sl.) sugerirše na visinu Ilijinog znanja koje je iznad Elizejevog, jer pasti na nas (nama) može samo ono što je iznad. To znanje, pak, pada u već postojeće **obilje** što znači da je Elizejeva vjera u cjelosti ispravna mada on ne može doživjeti punu inicijaciju. Zato Ilija kaže Elizeju da prije konačnog rastanka traži da mu ovaj "još šta učini". Riječ "učini" jasno sugerirše da se ponuda odnosi (i) na konkretne poslove a ne (samo) na duhovnost ili kontemplaciju. Jer, ogrtač je smotan i znanje koje Elizej ima primiti nema snagu Ilijine "dubine" niti viziju njegove "širine", ogrtač se ne može "potpuno obući" a što se jasno nazire u Ilijinim riječima: "mnogo tražiš..." pa dodaje - "ako me budeš vidio kad budem uznesen ispred tebe, bit će ti tako, ako pak ne budeš vidio, neće ti biti".

Ovo je savršeno sukladno sa nestankom dvanaestog Imama Muhammeda el Mehdiija u **sutrenu Kuće** gdje se silazi stubama sa više strana. Taj mali oratorij je služio njegovom ocu i njemu za pobožna djela i kontemplativna usamljivanja, daleko od očiju ljudi. Pošto odlazak u svijet međustanja (mundus imaginalis) ne spada u povijest materijalnih činjenica niti podliježe opažanjima fizičkih čula, viđenje takvog događaja biva nemogućim. Tačnije, samo osoba predodređena Božanskom voljom za primanje takvog dara (viđenja) može da odškrine pod vodstvom Svetog čovjeka kapiju teofanijskog viđenja, vrata kroz koja se proseže u svijet "gdje se oduhovljavaju čula i gdje čulno biva oduhovljeno". To se jasno vidi u Ilijinim riječima: "Ako me budeš vidio kad budem uznesen ispred tebe..." (moći ćeš primiti to znanje)

Da je Ilijino uznesenje predstavljalo fizički događaj u materijalnom svijetu (ma šta to značilo) svako ko ima fizičke oči mogao bi vidjeti takav događaj. No, ovdje se radi o prelasku na drugačiju razinu postojanja, prelasku koji se neminovno mora manifestovati kao **nestanak** koji uklanja svaki trag u materijalnom postojanju. Sveti Ilija (Poslanik Ilijas) nije prosegnuo kapiju smrti i još uvijek je živ i to je smisao riječi **uznesen**. (Jer da se radi o prestanku fizičkog života bila bi upotrebljena riječ "smrt"). Prorok Ilija je i **sada** jedan od 4 stuba, "kočica" kosmičkog šatora, zajedno sa još tri osobe koje nisu (još) okusile fizičku smrt i

proseg-nule su kroz kapiju onostranog zajedno sa tijelom: Isus, Hidir i Henok (Poslanik Idris). Skupa s njima su 40 PLEMENITIH DUHOVNJAKA i 30 DUHOVNIH prinčeva, dakle 70 odabranih ljudi. U samom šatoru je **Pol Svijeta**. **Sedmerica** odabranih iz ove skupine su u stalnom nadziranju svih događaja na zemlji o čemu izvješćuju *pola* u smislu hitnosti njegove izravne intervencije.

Sama okultacija Imama el Mehdija dijeli se na malu i veliku skrivenost. Mala skrivenost je trajala oko 70 godina (dakle, broj koji odgovara broju odabranih ljudi uz njega) nakon koje je nastupilo “veliko skrivanje” koje će trajati do pred **Smak svijeta**, kada će doći do ponovne obznane Imama. Niko ne zna **kada** će se to desiti, ali svakako onda kada čovječanstvo bude duhovno zrelo da primi znanje koje Pol ima priopćiti i donijeti ga. Okultacija kao i njen prestanak pripadaju svetoj geografiji duše i suptilnom vremenu. I oboje se može djelimično ozbiljiti kod svakog onog ko čeka Obznanu a u skladu sa njegovim duhovnim i spoznajnim mogućnostima. Zato je “čekanje Imama” spoznajni proces unutar duša, koji ima doživjeti svoj vrhunac upravo pred sami povratak Pola u ovaj svijet. Tada će se ostvariti jedinstvo svih vjera. Entuzijazam koji se vijekovima osjeti i pulsira kod najšireg broja sljedbenika na način izvanjskog čekanja koje se ima desiti “jednoga dana”, nema odjeka u zbiljskim činjenicama svete realnosti koja je nevidljiva (te prema tome i neprepoznatljiva) svemu što se može okarakterisati kao “društveno događanje”, “socijalna situacija” ili “politički interes”. Također, **sablja Imama** je jedno “drugačije željezo”, jedna drugačija **snaga**, moć koja nema nikakvo uporište u materijalnom svijetu jer ga samom svojom prirodom **svetih činjenica** (svjetlosnih svijetova) **nadrasta**. Anri Korben, pišući o tome primjećuje važan detalj. Naime, u suri “Gvožđe”, ajet 25, piše: “Mi smo izaslanike Naše s jasnim dokazima slali i po njima knjige i terazije objavljivali, da bi ljudi pravedno postupali, - a gvožđe smo objavili, u kome je velika snaga i koje ljudima koristi, - i, da bi Allah ukazao na one koji pomažu vjeru Njegovu i poslanike Njegove kad Ga ne vide. Allah je, uistinu moćan i silan”. (U prijevodu Kur’ana od Besima Korkuta umjesto “objavili” gvožđe stoji “stvorili” ali to je netačan prijevod). Taj detalj govori da je **objavljeno gvožđe** u stvari **sablja Imama**, dakle “nebesko” oružje, na šta se Korben s pravom osvrće. Upravo ovo govori kako su sve **Imamove bitke** nešto sasvim

drugo od onog što najšira svijest o tome zamišlja i kako predočava sebi. Spasiteljeva sablja nije oštrica koja reže "vratove ljudi" već je ona velika (duhovna) snaga koja ljudima koristi (kako je i navedeno u stavku).

Ta velika duhovna korist se snagom Pola prenosi na druge ljude, ("da bi Bog ukazao na one koji pomažu vjeru Njegovu") na pomagače, one nalik Isusovim pomagačima koji su odgovorili, kada je on tražio pomoć za vjeru: "Mi, mi ćemo pomoći..."

Pored "pomaganja vjere" navodi se i "pomaganje Poslanika" i to "kada Ga (Boga Uzvišenog) ljudi ne vide". Pošto su Poslanici sa posljednjim od njih, Muhammedom otišli sa ovoga svijeta, "pomaganje Poslanika" jeste pomaganje njihovih nasljednika (Svetih Imama). Boga se nikad nije vidjelo ("pogledi do Njega ne dopiru"). Šta onda znači dio ajeta koji kaže - "kad Ga ne vide", kada je potpuno jasno da ga se nikad ne vidi?! Pošto je Pol Svijeta **Lice Božje**, sada, u zakrivanju ga je nemoguće vidjeti a Muhammed je pak rekao: "Ko vidi mene, vidio je Boga". Kako se to odnosi na čitavu njegovu porodicu jasno je da se "viđenje Imama" može posmatrati kao "viđenje Boga". U tom kontekstu treba motriti riječi: "Kad Ga ne vide", jer Imam je sada nevidljiv i upravo zato je sada tako važno "pomaganje vjere i Poslanika Njegovih" jer je zvaničan (javno priznat) pristup Imamu nemoguć.

Razmotrimo sada odnos "kamenja" i "gvožđa" u ovom kontekstu. Neke predaje kažu kako će vlast Imama Mehdiya trajati 17 godina i komentatori motre tu vlast kao godine **hronološkog** vremena. No, da ta **vlast** ima svoje potpuno drugačije značenje, svoju **iznutarnju** dimenziju govori nam sami Kur'an. Sura 17, u Kur'anu jeste sura Noćno putovanje. Pošto je redni broj sure sukladan sa brojem godina **vlasti Imama** (broj 17) onda je jasno da je ta vlast "noćno putovanje" svakog ezoteriste koji u sebi ozbiljuje nešto od duhovne snage i koristi (čovječanstvu) koji dolaze od **upliva Imama**. Sama sura ima 111 ajeta, dakle 100+11. Stotinu **Lijepih Božjih Imena i jedanaest Svetih Imama** koji su već otišli sa ovoga svijeta. Dvanaesti je **živ i skriven** i on je **noćno putovanje** navlastito za svakog duhovnog putnika, njegova **noć ezoterije do dana obznane** i to je smisao spasiteljeve **vlasti** čije metafizičke dimezije nadilaze svaki oblik zemaljskog vladanja.

Sada pogledajmo dva ajeta već spomenute sure "Noćno Putovanje":

“Oni govore: Zar kad se u kosti i prašinu pretvorimo, zar ćemo, kao nova bića, doista oživljeni biti?”

“Reci:”Hoćete i da ste kamenje ili gvožđe”.

Prvi ajet iskazuje nevjericu po pitanju oživljenja **novih bića** nakon pretvaranja u kosti i prašinu, dakle sumnja u Sudnji Dan i ponovno “sakupljanje” i odgovornost nakon smrti. To je vanjski obzir ajeta, no iznutarnji kontekst **ovdje** i **sada** povezuje **12 kamenova proroka Ilije** i **sablju Imamovu** a što je u narednom ajetu potpuno vidljivo. Prije Obznane Spasitelja ljudi se “pretvaraju u kosti i prašinu”, sva “meka tkiva duše” su propala, milosrđe je napustilo ljude, samo **okoštala tradicija** još “drži” vjeru uspravnom (“kosti” spomenute u ajetu). Sami Imam je najavio to stanje u posljednjoj pisanoj poruci a vezano za svoj ponovni dolazak: “Srca će postati okrutna, bezosjećajna”.

“Prašina” koja pada po kostima jeste moć vremena koja sama po sebi ništa ne može izmijeniti ali je taj prah i trag pečata Apsolutnog Vilajeta (Imam Ali kojega su zvali “otac prašine”). Taj trag je neminovan i neumitan i upravo pred dolazak Imama tako važan jer je Mehdi pečat Muhammedanskog Vilajeta te se tako spajaju **prvi i posljednji** u samom očekivanju konačnog kraja.

“Nova bića” jesu sami ljudi, čovječanstvo biva oživljeno obznanom Spasitelja, njegovim duhovnim uplivom koji se sada obznanjuje **bez zastora**. Preporod ljudskog roda obuhvata sve, kosmička evolucija prodire u svaki atom svjetova. Naredni ajet tu evoluciju jasno naznačava kao **spajanje** (u obznani) **Proroka Ilije i Imama Mehdija**.

“Hoćete i da ste kamenje ili gvožđe”. “Kamenje” jeste **12 kamenova Ilijinih** a “gvožđe” je **objavljena** sablja Imamova. Vidjeli smo da ajet o “kamenju” govori o **hramu** Božanskog Jedinstva na način trostrukog svjedočanstva Vjere. Sada se Hram trostrukog svjedočanstva obznanjuje preko ezoterijskih hijerarhija jer broj ajeta o “kamenju” iz sure Bekare je broj 74, a to je broj cijele mistične skupine (40 plemenitih duhovnjaka, 30 duhovnih prinčeva i 4 kočica šatora u kojemu prebiva Pol).

“Gvožđe” je sablja Imamova koja je **objavljena**, dakle duhovna snaga, moć mističnog upliva koji se Obznanom podiže na nivo **preporoda čovječanstva**. I taj preporod obuhvata i same (do **tada**) skrivene hijerarhije (“hoće i da ste kamenje ili gvožđe”, dakle, čak i kao takvi, povlašteni, bivate još više uzdignuti).

“Kamenje” kao trostruko Svjedočanstvo sada se obznanjuje redosljedom tajnih hijerarhija u njihovom otkrivanju.

1. KAMENJE IZ KOJEG RIJEKE IZBIJAJU.

Sukladira mu vjera u Boga, obznanjena duhovnom snagom 40 plemenitih duhovnjaka

2. KAMENJE KOJE PUCA I IZ KOJEG VODA IZLAZI.

Sukladira mu vjera u Poslanstvo, obznanjena duhovnom snagom 30 duhovnih prinčeva.

3. KAMENJE KOJE SE OD STRAHA PRED ALLAHOM RUŠI.

Sukladira mu vjera u Imamet, obznanjena duhovnom snagom “četiri stuba” Imamovog šatora (Ilija, Isus, Henok i Hidir). Obznanom tajnih ezoterijskih hijerarhija, njihovim izlaskom iz okultacije zajedno sa Imamom a kroz preporod ljudskog roda, 3 svjedočanstva navlastito se otkrivaju preko osoba koje su još u skrivenosti živjele njihov ezoterijski smisao.

Sada pogledajmo ajet 70, iste sure (“Noćno putovanje”): “Mi smo, Sinove Ademove, doista, odlikovali; dali smo im da kopnom i morem putuju, i opskrbili ih ukusnim jelima i dali im velike prednosti nad mnogima koje smo stvorili”. Broj ajeta (70) je broj mističnih osoba ezoterijskog, noćnog putovanja (40 plemenitih duhovnjaka i 30 duhovnih prinčeva). “Sinovi Ademovi” jesu potomci **nebeskog Adema**, svjetlosno čovječanstvo iz “kičme” Vječnog Imama, i zato su oni odlikovani jer su elita među stvorenjima. “Putovanja kopnom i morem” jesu njihove nepoznate zadaće iz svijeta nevidljivog (7 ebdala neprestalno obilazi zemlju “putujući kopnom i morem” o čemu izvještavaju Pola). “Opskrbljeni su ukusnim jelima”, (ezoterijskih istina i njima sukladnih duhovnih suština) jer **Poslanikove sobe** u kojima se “pripremaju jela” otvorene su u svakom vremenu. Pošto su ezoterijske hijerarhije pod direktnom komandom Pola oni ne moraju “čekati da im on izađe” niti spadaju u kategoriju “nedovoljno pametnih” koji Poslanika (u ajetu se kaže - većina koja **te** doziva ispred soba nije dovoljno pametna, dakle, **on** je Vjerovjesnikov nasljednik, može se odnositi i na niže

rangiranog učenjaka. Jer, gdje je trebalo stajati Poslanikovo ime ili obilježje Vjerovjesništva i Poslanstva ono i stoji. Svako **ti** ili **tebe** koje su u Kur'anu spominje a odnosi se na Objavu ima mnogostruka ezoterijska značenja dozivaju "ispred njegovih soba". Budući da ne moraju čekati već imaju dostupna jela zahvaljujući duhovnom uplivu Pola, (niti s druge strane spadaju u masu nestrpljive i lakomislene većine koja Poslanika "doziva" ispred soba) ta njihova jela se nazivaju ukusnim.

"I dali im velike prednosti nad mnogima koje Smo stvorili", završava ajet. **Ve-like prednosti** su posljedica blizine Pola i njegove posebne brige za njih, svi skupa jesu "oči kojima Bog još uvijek gleda na ovu zemlju" i svijet se bez njih ne bi mogao održati.

Vratimo se nakratko na kazivanje o Ilijinom uzdignuću. Između Ilije i Elizeja prije samog uzdignuća stali su "ognjena kola i konji". "Kola" imaju 4 točka, što je analogno sa 4 osobe koje smo dužni voljeti (Ali, Fatima, Hasan i Husejn), odnosno sa 4 vrča vode za koje Ilija naređuje da se prosu u jarak, po drvima. Sam "točak" ima oblik **kruga**. Krug je sastavljen od **2 luka**, jedna polovina je silazak duše u ovaj svijet, druga polovina je njen uzlazak, zajedno sa onim što je ozbiljila na zemlji (djela). No, "krug" je kretanje "u sebi", znanje koje se "ok-reće" sa 4 vrča, (4 svete osobe) koje se sa njih prenosi. "Konji" jesu duševne snage Ilijine, životinjski i misleći duh koji su kod njega potpuno "pokorni" i stavljeni u službu spoznaje (i po tome su "plamteći", tj. takvi da su izgubili zemaljske nedostatke).

"Kola i konji" su stali **između** njih, baš kao što je suteran (u koji se silazi stubama sa više strana) "stao" između Imama Mehdiya i ljudi. Jer, zakrivanje i odlazak iz zemaljskog u svijet **međustanja** uvijek ima "pregradu" nakon koje se gubi svaki trag materijalnim činjenicama.

Elizej Iliju oslovljava riječima: "Oče moj, Oče moj!" - dakle dva puta. Ovdje su sjedinjeni fizički i duhovni rodoslov (zato ponavlja dva puta). Zatim glasi: "kola Izraelova i konjanici njegovi". Pošto je Ilija poslat Izraelićanima (a ne cijelom čovječanstvu) taj djelimični obzir (Izrael) mora biti spomenut kao ono "što ostaje", jer Ilija uzdignućem preseže materijalni svijet a da ne umire, što jasno naznačava njegovu dalju metafizičku i duhovnu ulogu u budućnosti. Nakon toga ga Elizej više ne vidi. On, potom "uzima svoje haljine i razdera ih nadvoje".

Uznesenjem Ilije koji više nije u materijalnom svijetu fizički i duhovni rodoslov se cijepaju na dvoje (Elizejeve "haljine"), kako bi se utvrdila granica Elizejevog daljeg djelovanja. Elizej podiže (sa zemlje) Ilijin plašt, dakle uzima znanje, tajnu duhovne posvećenosti koja je u njegovom slučaju djelimična inicijacija. Plašt nije spušten na Elizejeva leđa niti je zategnut na zemlji kao u slučaju Muhammedove "obitelji plašta", ispod kojeg su se posvećeni članovi nalazili (i time dobili *čjelinu* znanja). Ilijin plašt je *pao sa njega* u času uznesenja, čime Ilija ostavlja *znak*, tek naznaku svijeta u koji prelazi, dakle djelimičnu inicijaciju, koju prenosi na Elizeja. "Padanje" Ilijinog plašta jeste upravo slika tog novog svijeta koji se motri "između neba i zemlje" baš kao što je i plašt u času padanja "lebdjeće tijelo" koje nije ni "na nebu ni na zemlji". Zatim se Elizej vraća i zaustavlja na obali Jordana. Svaki duhovni put je *vraćanje* (sebi). "Jordan" je rijeka života u kojoj je polazna i završna tačka ovosvjetskog puta. Kada su prelazili vodu Jordana, Ilija i Elizej razdvajaju svijet zakona (šerijat) i svijet istine (hakikat) *Ilijinim ogrtačem*, dok se na kraju pripovijesti, kada je Ilija već uzdignut upotrebljava izraz *plašt*. Ovo nije slučajno, jer je pri rastavljanju vode (fizičke i duhovne komponente u rijeci života a u cilju otkrivanja duhovnog puta) Ilija na Elizeja prenio duhovnu vlast koja je isključivo za Elizeja dok na kraju iza sebe ostavlja plašt, onaj *isti* kojim će Muhammed pokriti 4 člana *Kuće* (zajedno sa sobom) i tako prenijeti na njih duhovnu vlast i znanje. Bivajući "zaustavljen" (usredšten u znanju koje mu je ostavio Ilija), Elizej uzima Ilijin plašt, udara njime po vodi, govoreći: "Gdje je Jahve, Bog Ilijin? I kad udari po vodi, ona se razdijeli na dvije strane i Elizej pređe". Nakon Ilijinog uzdignuća Elizej "podizanje plašta" da bi ga sada "uzeo" (i udario njime po vodi). Djelimična inicijacija (podizanje plašta) sada biva dovedena do svojih krajnjih granica, do *tajne* Elizejeve gnoze (uzimanje plašta). To se jasno vidi iz riječi Elizejevih: "Gdje je Jahve, Bog Ilijin?" On to ne pita u smislu Božanskog "mjesta" postojanja već znanja o Njemu, a to znanje i jeste u "mjestu poslaničke poruke" (14 Prečistih). Tek tada, svjestan *mjesta* (Poslaničke Poruke) Elizej udara po vodi jer je *sada* siguran da, iako djelimično iniciran, može napraviti razdiobu svijeta fizičkog i svijeta duhovnog i *proći putem* (tarikati između šerijata i hakikata). Nakon toga "proročki sinovi" (njih 50) traže dozvolu od Elizeja da traže Iliju i potraga traje *tri dana*. Broj proročkih sinova (50) je identičan broju Kur'anskog

stavka koji govori o “kamenju i gvožđu” (također, 50), a riječ je o jedinstvu Imama Mehdiya i Ilije, odnosno o oživljavanju znanjem. Ovo zato jer iza svakog poslanika ostaju **tragači znanja**, ezoterijske hijerarhije koji su “duhovni sinovi”, tog poslanika i čija potraga je vođena iz **mjesta Poslaničke poruke**. Njihova “fizička potraga” traje tri dana, tačno onoliko vremena koliko svjetlosno tijelo svetog čovjeka još uvijek prebiva sa fizičkim (a nakon toga se uzdiže), što znači da je dalje traganje za znanjem uslovljeno **okrenutosti sebi**.

Sada pogledajmo šta o Iliji kaže “Jevandjelje po Mateju”: “Preobraženje”. “I poslije šest dana uzme Isus sa sobom Petra, Jakova i Ivana, njegova brata, te ih povede na visoku goru nasamo. I preobrazi se pred njima: njegovo lice zasja kao sunce, a haljine mu postadoše bijele kao svjetlost. I gle: ukazaše im se Mojsije i Ilija te razgovarahu s njime. Petar na to reče Isusu: “Gospode, dobro nam je ovdje biti; ako hoćeš, načinit ću ovdje tri sjenice: tebi jednu i Mojsiju jednu, i Iliji jednu”. Dok je on još govorio, gle, svijetao ih oblak zasjeni, i gle, glas iz oblaka stade govoriti: “Ovo je Sin moj, Ljubljeni, koji mi je omilio. Njega slušajte!” Čuvši to, učenici padoše ničice i veoma se prestrašiše. A Isus pristupi k njima, dotaknu ih i reče: “Ustanite, ne bojte se!” Podigavši tad oči, ne vidješe nikoga doli Isusa sama.

Dok su silazili s gore, Isus im zapovijedi: “Nikome nemojte reći ovo viđenje sve dok Sin Čovječiji ne bude uskrišen od mrtvih” (Pitanje o Iliji). “Nato ga učenici zapitaše: “Zašto dakle pismoznanci govore da najprije treba doći Ilija?” A on im odgovori: “Ilija, doduše, dolazi i **sve će obnoviti**. Ali, kažem vam, Ilija je već došao, samo ga ne prepoznaše, nego mu učiniše što su htjeli. Tako će i Sin Čovječiji mnogo od njih trpjeti”. Tada učenici razumješe da im to reče o Ivanu Krstitelju”.

U Jevandelju po Barnabi, pak, Isus (odjeljak 145) kaže: “Tako mi Boga živog, u vrijeme Ilije, prijatelja i proroka Božjeg, bilo je **dvanaest planina** nastanjenih sa **sedamnaest** hiljada Farizeja; i bilo je tako da se tamo u tako velikom broju nije mogao naći ni jedan prokletnik, već su svi bili Božji izabranici. Ali sada, kada Izrael ima više od sto hiljada farizeja, neka Bog bude zadovoljan, što iz svake hiljade ima jedan odabranik”.

Obje predaje se mogu motriti na način iznutarnjeg doživljaja na “nebu duše”, kao zbilje u **mjestu** Poslaničke poruke gdje svaka izvanjska realnost ima svoju

nebesku sliku, arhetip, svjetlosnu formu jednog drugačijeg svijeta. U prvom predanju, (Preobraženje) na početku se susrećemo sa brojem 6 (dana): "U 6 vremenskih razdoblja On je zemlju stvorio a onda se prema nebu dok je još maglina bila, usmjerio..." (Kur'an).

Nakon što su se Isusovi učenici (za "6 dana") *učvrstili* u zakonu za fizičko sljediti im duhovni put, koji je *ovdje* dramatično prosezanje u svijet *Melekuta* kroz Isusovu *preobrazbu*. Duhovnom preobrazbom Isus se posuvraća u *mjesto Poslaničke poruke* kroz *dimenziju Muhammedanske svjetlosti u sebi*. (jer je svaki Poslanik prije Muhammeda donio dio *njegove duše* u svom poslanstvu). Imam je *Lice Božje*, ono *Lice Božje okrenuto ljudima*, preko kojega ljudi jedino imaju spoznavati Boga. Ta dimenzija *Ta'vila* (duhovne hermeneutike) zasja u Isusu kao sunce (dio duše Poslanika Muhammeda koju Isus motri kao svijet "*nebeskog Ahmeda*") a što on i najavljuje u Kur'anu pod Vidom "Poslanika poslije mene"). Ovim Isus biva pripravan za prosezanje u svijet *Melekuta*. "A haljine (Isusove) mu postadoše bijele kao svjetlost", kaže se dalje u tekstu Jevandolja po Mateju.

Tako spreman on se "oblači" u novo stanje duše, "haljine" kao inicijacijsko uvođenje u novi svijet su odviše jasan simbol. On ne oblači *nove* haljine, (jer je *već* iniciran) "haljine duše" zadobijanjem "druge boje" imaju značenje ulaska u drugi svijet, onaj svijet koji je u *rasponu* materijalnog i svijeta *čistog duha*. Samim tim i trojica njegovih drugova bivaju (djelimično) inicirana za svijet međustanja jer prate Isusovu preobrazbu. Učenika je prisutno *troje* a što je polovina od broja 6, (šest je "vremenskih" razdoblja stvaranja zemlje) a što opet govori o "polovičnoj" inicijaciji Petra, Jakova i Ivana budući da oni i ne mogu primiti više jer nemaju podršku *Svetog Duha* (koju je Isus imao). Trojica, također, nose *znak* trostrukog svjedočanstva (vjera u Boga, Poslanstvo i Imamstvo) ali i *znak osame* (Isus ih vodi nasamo) - one svete osame, koja je nužna pri svakom duhovnom uspinjanju, one osame koja je posvećena misterija nepriopćiva zemaljskim jezikom ("neka Bog posveti njegovu tajnu" - piše na nišanima mnogih istaknutih sufija i duhovnjaka koji, istina mogu priopćavati, o svom stanju ali samo stanje ne mogu drugima predložiti nikad. Stanje *bivanja* "Božjom rukom", "Božjom nogom", itd.; ono *zauvijek* ostaje biti *tajnom, osamom* u svijetu formi i predložavanju).

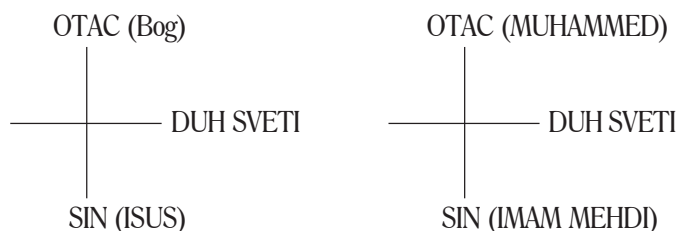
Bijela svijetlost Isusove odjeće jeste upravo sami svijet međustanja u koji Isus proseže. Tek *tada* se svima ukazuju Mojsije i Ilija ali razgovaraju jedino sa Isusom jer je on jedini prosegnuo u *Meleikut* u potpunosti. Dokaz samo djelimične inicijacije trojice učenika jeste Petrov prijedlog o gradnji 3 sjenice (kuće ovog svijeta) što znači da učenici nisu u stanju motriti cijeli događaj u (samo) duhovnoj zbilji pa dolazi do *prekidanja* Petrovog govora na narednom stupnju inicijacijskog uvođenja, i spuštanja *svijetlog oblaka*, koji ih *zasjeni*. “Oblak” kao *zgusnuta božja milost* (ovdje *znanja*, jer kiša je tako jasan simbol oživljenja zamrle zemlje) je *svijetao*, što je “znanje duše”, ono božansko znanje koje teče iz živog duha u drugi (ljudski) duh. Zato ih je taj oblak “zasjenio”, jer tim znanjem inicirani duhovni putnik se suočava sa svojom *sjenom* koju sačinjavaju tri neprijatelja, tri prepreke: *požudna duša, ego i satansko zavodenje*. “Oblak” kao uspinjući simbol u svijet imaginalne stvarnosti vidimo (u hronološkom vremenu mnogo “kasnije”) i na jednom drugom primjeru; prosezanju u svijet *Melekuta* Imama Alija i njegovih drugova u Medini, kada je oblak bio *bijeli*. U Isusovom slučaju oblak znanja se “spušta” dok Ali i njegovi drugovi “sjedaju” na oblak koji ih uzdiže. U oba slučaja *gusta* Božanska Milost neposrednog znanja (oblak) biva posrednikom prosezanja u duhovne svijetove i *sponom* materijalnog postojanja sa tim istim svjetovima.

U duhovnom svijetu Alijevi drugovi (dva njegova sina, Hasan i Husejn te Salman Čisti) najprije motre trostruku zbilju čovjeka (vegetativni, animalni i misleći duh) dok je u Isusovom slučaju riječ o trostrukoj zbilji spoznaje koja se (simbolički) odslikava kroz 3 učenika. Ta zbilja se motri iz *mjesta poslaničke poruke* i nju sačinjavaju: *Mojsije kao zakonodavno poslanstvo, Ilija kao vjerovjesničko poslanstvo*, te sami *Isus* kao duhovni *put navlastito*. U ovom smislu to je navještenje *Ahmeda*, koje *je smješteno* između 12 vrela Mojsijevih iz stijene i 12 kamenova Ilijinih u “obnovi hrama”.

Kristologija i Imamologija se cijelo vrijeme dodiruju i prepliću a što se tako jasno vidi kada im glas iz oblaka kaže: “*ovo je sin moj ljubljani, koji mi je omilio. Njega slušajte*”.

Tekst ne kaže *čiji* je glas. Jedanput je Muhammed rekao kako je poslan kao *navjestitelj* svojega *čeda*, Imama El Mehdija”, te da će se “on (Mehdi) boriti za *duhovno privođenje* kako se sam Muhammed borio za prihvatanje, tj.

spuštanje objave” (u svijet). Dakle, u oba slučaja imamo “*trojstvo*”, *Otac, Sin i Duh Sveti*. Iz ovog ugla motreno, “duh sveti” (ruh) jeste posebna zbilja *presvetog duha* koja nastanjuje “čistu kuću” i koja uzvišena Božanska *podrška* smrću Muhammedovom *prelazi* i nastanjuje Imama Alija te svakog Imama poslije njega i *sada* je *Duh Sveti* u čistom tijelu Imama El Mehdija. Razlika u “Svetom Trojstvu” leži u činjenici da Islam potpuno negira mogućnost utjelovljenja božanskog u ljudsku put te se onda “otac, sin i Duh Sveti” motre u potpunosti *vertikalno*, dakle, bez “horizontalnog” kraka svjetlosnog “križa” a koji otklon upravo i govori o nemogućnosti utjelovljenja. No, baš tu treba tražiti elemente *jedinstva* (i zbližavanja) *svih religija* a ne izgovore za prepreke i razdvajanja jer je *Religija Ljubavi u svakom srcu*, potrebno je samo naći put do nje. Pogledajmo sada *bliskost* pomenute *trostrukosti, vidljivu sponu* Islama i Kršćanstva, njihov *zajednički križ*.

U oba slučaja *Duh Sveti* je nebeska, prefinjena svjetlosna *bit* koju kršćanstvo motri kao utjelovljenje božanskog u ljudsku put, a Islam (izvorni) kao Imama koji je *Lice Božje* okrenuto ljudima dakle, kao teofaniju koja isključuje utjelovljenost. “Horizontalno” poimanje božanskog koje biva u ljudskom, Islam razrješava Licem Božjim kao neminovnim Polom svijeta u kojemu prebiva *Sveti Duh*, ali koji se manifestuje kao Božanska “energija” isključujući time “miješanje” božanskog i ljudskog na materijalnoj ravni postojanja (i inače, mada je taj odnos na višim razinama suptilniji). *Zato Isus* i Imam *Mehdi* dolaze na zemlju *skupa*, čime se definitivno realizira *Religija Ljubavi* (i) *na zemaljskoj razini*. Duhovno, ona je i *sada* (i uvijek) moguća. Isusova obznana razrješava problem utjelovljenja božanskog u ljudsku put a obznana Imama Mehdija pro-

blem metafizičke idolatrije (Islam bez Imama, što može voditi u teške oblike antropomorfizma koji neki mistici motre kao neshvatljivo bogohuljenje). Obznanom Isusa i Imama El Mehdija **spoj kristologije i imamologije** će **zasjati punim sjajem**. Prosvjetljeni pojedinci na nebu vlastite duše to **jedinstvo** mogu ozbiljiti i **sada**. Vratimo se događaju sa Isusovim učenicima. Oni, budući veoma prestrašeni, padaju ničice. Kur'an kaže kako se "Boga boje učeni", a ti **učeni** jesu prema predaji sveti Imami. Ponovo se nadaje "predokus" Imamologije (kod učenika) te oni čak i fizički očituju Muhammedansko svijetlo **padanjem ničice** a što je molitva "budućnosti" u razmjerama hronološkog vremena (jer Muhammed, vremenski dolazi nakon Krista). Jer, sa Muhammedom je **salat** (padanje ničice) upotpunjen. Tada Isus **pristupa** njima, u potpunosti se vraćajući iz zbilje melekuta u ovaj svijet, dotiče ih, što ovima treba biti znak njegovog potpunog zemaljskog prisustva. Govori im da se "ne boje". Nakon toga, učenici **podizaju oči**. Pošto nisu u mogućnosti u potpunosti prosegnuti u melekut njihove **srčane oči** su bile (djelimično) **spuštene, oborene** do one razine koja je njima dostupna. Zato Kur'an naređuje vjernicima da "obore poglede" čime jasno stavlja do znanja da svako presezanje iznad (spoznajnih mogućnosti) može imati suprotan efekat "obuzetosti" onim što se vidi. Naravno, stavak o "oborenim pogledima" ima svoju izvanjsku, moralnu dimenziju suzdržljivosti od fizičkog gledanja koje dušu odvodi u pogubnu raspršenost imaginacije, no taj obzir ajeta nas ovdje ne zanima. Nakon što podignu oči, učenici vide Isusa **samog**, jer je zbiljski događaj duše nestao. Silazak sa gore (duhovnog svijeta) u ovaj, materijalni svijet "nizine" prati **zakon tajne (nikome nemojte reći za ovo viđenje...)** kaže Isus, a što neodoljivo podsjeća na zabranu "upuštanja u međusobni razgovor" u **Muhammedovim sobama**, nakon jela).

Zatim slijedi pitanje o **Iliji**, gdje učenici konstatuju kako pismoznanci tvrde da najprije treba doći Ilija (ovo pitaju nakon što je Isus najavio svoju smrt). Riječ "pismoznanci" upućuje na to da postoje pisani tragovi o Ilijinom ponovnom dolasku. Slijedi Isusova ključna rečenica kao odgovor: "Ilija, doduše **dolazi, i sve će obnoviti...**" Riječ "doduše" jasno sugerise da je u pitanju zbiljnost koja nije svakome dostupna (dolazi ali **ipak** je ta **stvar tajnovita**, kao da hoće reći Isus). **Ilija dolazi** je identično **čekanju Imama u nadolasku**, spoznajne realnosti jesu **te** koje snagom Pola **istječu iz** okultacije.

I sve će obnoviti. Ovdje je vrlo jasno naznačena ***velika obnova čovječanstva*** kada se ***blagodat kosmičkog šatora iznutra*** otvara cijelom postojanju, jer Henok, Hidr, Ilija i Isus koji jesu stubovi, “kočiči” tog šatora, podižu plašt ispod kojeg je (bio) zakriven Pol svijeta.

“Otkrivanje” nevidljivih ezoterijskih hijerarhija zbit će se onda kada čovječanstvo bude u stanju da ***ih primi***, kada moć iznutarnjeg raskrivanja njihove ***tajne*** kod ljudi doživi svoj maksimum, svoj ***procvat***. No, ta obznana baš zbog takvih zakonitosti ima svoju postepenost otkrivanja u srcima koja su moćna da (još sada) prime te tajne, ***teški polog*** kojega su “odbili nebesa, zemlja i planine”, ali ga je prihvatio čovjek. Zato Isus vrlo znakovito dodaje: “Ali, kažem vam, Ilija je već došao, samo ga ne prepoznaše, nego mu učiniše što su htjeli”.

To da je ***Ilija već došao*** jeste upravo naznaka Ilijinog ***bivanja*** u međusvijetu, u svijetu gdje se materija oduhovljuje, a duhovi otjelovljuju i koji svijet Ilija povremeno i u svakom vremenu napušta te je na taj način ***stalne prisutnosti on već došao***. Činjenica da ga se ne prepoznaje “kad dode” (već kasnije) jeste prije svega osobina Pola sa kojim je bilo kakav zvaničan kontakt (na način odnosa koji vladaju u materijalnom svijetu) ***nemoguć***, te duhovni putnik koji ima sreću i dar da stupi u vezu s njim ne izlazi iz okvira “privatnog” pristupanja. Kako su stvari takve kakve jesu (sada u doba Velike Skrivenosti) i kako se činom kontakta sa Imamom “miješaju” svijet čulnog i imaginalnog, posvećenik koji je došao u kontakt s Polom obično ***naknadno*** zadobija ***svijest o tom***.

“Nego mu učiniše što su htjeli”, - kaže Isus dalje, o Iliji, a što predstavlja nepoznavanje Ilijinog položaja, negaciju njegova bivanja u ***međustanju***. Istovjetnu ***trpnju*** ima podnijeti i Sin Čovječiji. “***Mnogo*** trpjeti” ovdje nema izvanjsku dimenziju proganjanja od strane neprijatelja već “trpnju njihova neznanja”, onu bol koju Isus iskušava do svoje ponovne obznane. Zadnja rečenica koju ***Matej*** dodaje, kako učenici shvatiše da im “to reče o Ivanu Krstitelju” potpuno je ***van konteksta*** i ubačena je iz ko zna kojih razloga kao Matejevo tumačenje. Jer ime Ilijino je ***tri puta*** spomenuto direktno i ostaje nejasno čime je motivirano Matejevo “naslanjanje” Isusovog iskaza na Ivana Krstitelja. Očito je Matej osjetio zebnju i zbunjenost pred mogućnošću bivanja, u ***međusvijetu*** (od strane ***Ilije***).

Pogledajmo sada Isusovo spominjanje Ilije u ***Jevanđelju po Barnabi***. (citat

već naveden). Cijeli odjeljak se može motriti kroz prizmu Imamologije. Isus izlaganje započinje zakletvom **Bogom Živim**. Atribut “života”, “življenja” Božjeg koji je jedini u stvarnom smislu živ, taj atribut se “spušta” u postojanje preko **14 Prečistih** kako poznata predaja i kaže: “radi njih sam sve stvorio...” što znači **oživio**, dao mu **život**. **Zatim** Isus kaže: “U vrijeme Ilije, prijatelja i proroka Božjeg, bilo je dvanaest planina nastanjenih sa 17 hiljada farizeja; “Vrijeme Ilije” je suptilno vrijeme duše u kojemu Ilija motri vlastiti vizionarski doživljaj sa pozicije **prijateljstva s Bogom** koje je u tekstu navedeno **prije** njegove Poslaničke funkcije (**prijatelja i** Proroka Božjeg). “Prijateljstvo s Bogom” (**Vilajet**) izvorno pripada samo **obitelji kuće (14 prečistih)** i to je **solarni Vilajet**. **Lunarni Vilajet** je za druge **po njima**. Tako i Ilija po **njima**, dakle iz **mjesta poslaničke poruke** postaje Poslanik (prorok). Iz tog mjesta Ilija motri 12 planina. (Isus ih motri kroz Ilijino Viđenje i predočava učenicima. Hronološko vrijeme ovdje nema nikakvog značaja). Tih **dvanaest planina** jesu osobe 12 Svetih Imama koje Ilija kao Prijatelj Božji neizbježno vidi **iznad sebe** (kao što u fizičkom svijetu čovjek vidi planinu kao veličinu ispred i iznad sebe).

Te planine su bile nastanjene sa “17 hiljada farizeja; i bilo je tako da se tamo u tako velikom broju nije mogao naći ni jedan prokletnik, već su svi bili Božji izabranici”.

Broj 17 je broj godina vlasti Imama Mehdijsa. 1 je početni broj a 7 **savršeni** broj, tako da ta “vlast” objedinjuje početak i kraj u **savršenstvu** te je jasno da 17 godina hronološkog vremena **znak** iznutarnje vlasti Pola, gospodstva nad svjetovima. Pravda koju uspostavlja Spasitelj je kosmička a ne socijalna, o čemu sljedeća predaja vjerno svjedoči: “(u to doba) tigar prebiva s devom, lav sa govečetom a djeca će se igrati sa zmijama”. Dakle, **sveopšta harmonija**, krajnja evolucija svijesti, puni doseg koji je čovjek u stanju ostvariti, **znanje iznutarnjosti** svih Božanskih Objava. Zato Isus govori o 17000 farizeja (na **12 planina, osobnosti** Svetih Imama), gdje je riječ o “17 dana”, (ako se uzme da je jedan Božji Dan po Kur'anu 1000 godina, po našem računanju vremena) kojima sukladno 17 noći **ezoterije** sve dok je svjetlo Imama skriveno, vidjeli smo da je sura 17 u Kur'anu sura “**Noćno Putovanje**”, te da ima 111 stava-ka (ajeta). Jer, 11 Svetih Imama je ozbiljilo svoje ovozemaljsko vrijeme, ono

vrijeme “našeg računanja” i prešlo u svijet njihove **stvarnosti** (12 svjetova koje nastanjuje svaki od Imama nakon svoje smrti, nakon ozbiljenja svog fizičkog obzira u ovom, hronološkom vremenu. **Sada je noćno putovanje** potraga za 12 - tim, Imamom El Mehdiem i zato odjeljak “Noćno Putovanje” ima 111 stavaka, jer je 11 Imama otišlo sa ovog svijeta **preuzevši stoto** (100) **Božje ime** koje je **tajna**). (100+11=111).

I zbog toga je **ezoterijsko ime** Imama ovoga vremena **tajna** i u tome je smisao **zabrane** spominjanja njegovog Imena, sada u dobu Velike Skrivenosti. To ezoterijsko Ime je “kod” ovoga vremena i tajna te iznutarnosti ostaje biti pokrivena sve dok Henok, Hidir, Ilija i Isus ne **podignu** “šatorska vrata” gdje **prebiva pol**. Pošto je Pol **srce** stvorenog svijeta (jer preko njega Božanska ljubav ulazi u svijet) i **šator je kosmičkih razmjera**, “šator” je sama egzistencija koja do dana obznane biva **pokrivena neznanjem**, “šator” koji “nose” **4 počela** (zemlja, voda, vatra i zrak), gdje je svaki “kočić” sukladan sa po jednim počelom. **Henok** je stub (početni) **zemlje**, **Hidr vode**, **Ilija vatre** te **Isus**, početni stub **zraka**. “4 počela” jesu kostur kosmičkog šatora, a plašt tog šatora je **Jemenski** ogrtač Muhammedov, ispod kojega je bilo 5 prečistih osoba, dakle cjelina urođenog znanja, čistota bezgriješnosti koja je utkana u samo postojanje. “Šator Pola” nije dakle “komad platna”, negdje na “nepriступačnom mjestu” (zemaljske geografije) kako to prosječna svijest često snuje, čekajući u izvanjskom hronološkom vremenu “veliki događaj”. “Događaj” je moguća preobrazba (svake) duše u skladu sa njenim kvantom, sposobnost samorealizacije koja je vođena rukom **Imama bića**. Izvanjskost tog “događaja” kao krajnji stepen preobrazbe svijesti CIJELOG ljudskog roda veoma malo će ličiti na ono o čemu **entuzijazisti** nostalgično sanjare i razmišljaju. Kada se desi **veliki događaj**, “naše računanje” vremena bit će blizu svog kraja, a **pečat** na istoriju čovjeka već spreman, hod zemljom prigrilit će cilj svoj.

Mnoštvo **eshatoloških znakova** preplavit će cijelo postojanje u tolikoj mjeri da će i oni koji (u ovom obliku, dakle još na zemlji) dožive **podršku** zastati u velikom čudu, pitajući se **šta je** (to) obznana Spasitelja iz svijeta Zakrivanja. Njegova sablja je **objavljena**, **spuštena**, ona je “objavljeno gvožđe velike snage”, (sura “Gvožđe”) gvožđe čija je snaga nezemaljska. To “gvožđe” je **Duh Sveti** koji se rasprostire zemljom, “gvožđe” Posljednjeg Prijatelja Božjeg

koje je *okomica* svakog bića, konačni rasplet svake ljudske sudbine (a ne gvožđe koje “juriša na tenkove” u izvanjskom toku istorije). Taj rasplet je *Iljina velika obnova*, o kojoj *Isus* govori, obnova *svega*, suočavanje sa drugom i drugačijom egzistencijom u predvorju eshatologije. Ljudi, kao i njihove moći su različiti. Ali *velika obnova* dat će šansu svima baš kao što i kiša pada na cijelu zemlju ali je svako biće ne upija jednako ili kako Ibn Arebi divno kaže aludirajući na spoznajne mogućnosti čovjekove: “Jednom tepsijom ne možeš zahvatiti cijelo more, ali i ono što zahvatiš je more”. To je i smisao Isusovog iskaza kako je u *Iljino doba* bilo 17000 farizeja bez ijednog prokletnika, na 12 planina, motreno kao zbiljski događaj na nebu duše. Jer, Pol Svijeta postoji u svakom vremenu i duhovna snaga kojom opseže postojanje daleko je od “juče” ili “sutra” po “našem računanju vremena”, a prokletstvom svijet nije ni nastao niti se njime održava. Dvanaest planina je pred nama u vremenu svakom. I svako uspinjanje je i nada i milost, čak i onda kada su putevi posuti trnjem a staze prepune zapreka i odustalih putnika. Možda ponajprije, baš tada. Bošnjak. I on, u tradiciji ima i nosi znanje o *12 kamenova Iljinih*. Učenje o dvanaest Svetih Imama stotinama godina postoji u Bosni, svi sufijski redovi (sem jednog) svoj duhovni rodoslov vežu za Imama Alija. *Batin* Božanske Objave niko ovdje nije “donio” niti “misionarenje religije” u ovom vremenu ima značaj i smisao koji je nekad imalo. Unutar Bosanskog Islama oduvijek su se mogle pronaći skrivene zbilje i istine i duhovni putnici su na nebeskoj ogrlici što *opasava svijet* u svim vremenima pronalazili dragulje spoznaje.

Neko će reći da ih je bilo malo.
 Da, ali tako je svugdje.
 I oduvijek.

BALIJA

*“Ko god vrijeđa Boga Uzvišenog da bi se dodvorio ljudima,
On će te ljude okrenuti protiv njega” (Muhammed a.s.)*

Razmišljajući o ovoj predaji da se uočiti da se ona odnosi na pojedince (a takvih uvijek ima, onih koji će “prodati vjeru” za ovosvjetske ciljeve) ali i na kolektivitete i narode (kao mogućnost koja je srazmjerno rjeđa ali sasvim izvjesna. Jer ajet u Kur'anu kaže kako “Bog neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni”. Kada bi promjena cijelog kolektiviteta (ne svih pojedinaca naravno, takvo što je nemoguće) bila neostvariva ovaj stavak ne bi ni postojao). U oba slučaja, bez obzira radilo se o pojedincima ili narodima Bog okreće srca protiv onih koji Ga vrijeđaju dodvoravajući se ljudima. Zakon uzroka i posljedice je ovdje kristalno jasan jer onaj ko ne Poštuje Boga ne poštuje ni sebe, a onaj ko ne poštuje sebe ne može ni druge. To uvijek znaju i oni kojima se dodvorava, bolje reći “osjete” takvo nešto u najdubljem dijelu svog bića a što vrijeđa samu njihovu “nebesku prirodu” (primordijalni centar bića) te bez obzira kakvi bili (makar i krajnje zli) oni se na kraju okreću protiv nosilaca te najdublje izdaje. U ovom kontekstu treba motriti i **pronalaženje vlastitog identiteta**, (kroz istoriju) Bošnjaka - muslimana. Islam u Bosnu i Hercegovinu nije došao sa Osmanlijama, donosili su ga trgovci i učenici ljudi, naročito **putujući dervisi** čije su posjete zabilježene u više navrata prije dolaska Osmanlija. Oni su pozivali u Islam snagom vlastitog iznutarnjeg poziva, djelom, ljepotom vrline koja je osvajala. Tako se u vjeru (svaku) oduvijek i pozivalo, teritorijalna osvajanja su nešto sasvim drugo i unutar tako postavljenih “granica misli” i samo pozivanje zadobija drugi i drugačiji značaj. Ukoliko je vjera “državna” uvijek će se naći i oni koji je prihvataju uslijed straha ili zbog privilegija a kada država padne padaju i oni. Dakako, opšta konfuzija je plodno tlo i pravi raj za “element” bez identiteta koji logikom prepuštanja sebe događajima, nastoji ploviti “niz struju”. No, to se neminovno plaća (jer i onaj ko dolazi uzima svoj “danak”, to je priroda vladanja nad ljudima) i tako se razvija **sluganska svijest**. Ona je nužna posljedica gubitka (ili nepostojanja) identiteta baš kao što i malo dijete ima potrebu da ga

neko vodi za ruku i objašnjava mu svijet oko sebe, pritom tražeći poslušnost. No, dok je to u slučaju malog djeteta prirodno i nužno, u slučaju odraslog čovjeka (ili kolektiviteta) to postaje užasan teret podvojenosti sa jedne i "pobune" s druge strane unutar samog čovjeka te tako formirana "sluganska svijest" (jer nije istinska, budući da svako služenje nije i poniženje, čak štaviše postoji i **sve-to služenje**) dječju radoznalost zamjenjuje lukavstvom a djetinju podložnost nedužnosti saobražavanjem svakom vremenu i svakoj vlasti. Tako je **nastao "BALIJA"**, poniženi sluga, otprirođeni **ruralni** čovjek koji se odricao Islama da bi se dodvorio ljudima. Međutim, sam izraz "balija" je izvorno značio nešto sasvim drugo, čak obrnuto, bila je to **duhovna "hereza"** moralno najjačih pojedinaca i grupa čije je **viteštvo** upravo bilo zasnovano na **svetom služenju** Muhammedovoj porodici. Kako su ovi duhovni vitezovi preferirali Imama Alija (i ostale stubove Poslaničkog Doma) i kako je kod njih postojala zakletva Alijinom Osobnošću (tako mi Alija) nazivani su otpadnicima, "balijama". (**tako mi Alija; ili biti sa Alijem: ba Ali**). Ova privrženost Aliju i zaklinjanje njime (**ba Ali**) bili su dakle sastavni dio viteških vrlina prvih "heretika" i tu se potrebno zakratko vratiti u istoriju (prije toga je nužno napomenuti kako se i **danas** sljedbenici Imamijske škole nerijetko nazivaju **otpadnicima, rafidijama**). Sa dolaskom Osmanlija, u Bosni se formirala Islamska doktrina i pravac koji su oni donijeli (Ehli - sunnetski mezheb). Nužnošću samog vladanja nad ljudima vlast uspostavljeni oblik vjere proglašava jednim "pravovjernim", a sve što je izvan zvanično priznatih stajališta i uvjerenja biva proglašeno herezom. Čak i više, sama dogradnja zakona za fizičko (šerijat) duhovnim putem (tarikati) biva žigosana i osuđena ukoliko je izvan "onog pravog". Tako je oduvijek bilo sa svim ezoterijskim redovima i sljedbama, ono što odudara od opšteprihvaćenog i ustaljenog, ono što zadire u dubinu i hoće ono iznutarnje znanje, takvo što se promatra neprijateljski i sa podozrenjem. U tom kontekstu "iskakanja iz uobičajenog", spominje se i Bosanski "heretički" pokret - Hamzevije. Osnivač pokreta (sekte) HAMZA BALI BOŠNJAK službeno je proglašen krivim i osuđen zbog hereze i krivovjerja te pogubljen u Stambolu 6. juna 1573. godine. Sam izraz "hamzevije" upotrebljavan je u pogrdom i ponižavajućem značenju (jer "osnivač" pokreta nije donio ništa "novo" niti je unosio ikakvu izmjenu u Islamsko učenje), ali je predstavljao i oblik prikrivanja pristalica Bajramijskog sufijskog

reda, način njihova “održanja” u teškim prilikama. U Evropskim naučnim krugovima hamzevijama su se bavili i proučavali ih: **Hammer, Safvet-beg Bašagić, Muhammed Hadžijahić, Hans Joachim Kissling**, i drugi.

Pretpostavlja se da su hamzevije djelovale puna dva stoljeća a Hamza Bali je ako je vjerovati **Gerlachu** propovijedao čak u **Rudimu**. Njegovo učenje je bilo dobro poznato i u Egiptu a u Turskoj je našlo plodno tlo među Turskim janjičarima koji su mahom bili slavenskog porijekla. Po svemu sudeći, već tada je utemeljen izraz “balijs” i označavao je isključivo duhovnu herezu, dakle, u biti izvorni Islam koji pored vanjskog ima i unutarnje i koji osim zakona za fizičko ima i duhovni put samorealizacije. Toj i takvoj “herezi” (**izvornoj islamskoj duhovnosti**) suprostavila se “sablja šerijata”, kako su je zvali pobornici “državne religije” i koja se ni po čemu nije razlikovala od klasične **inkvizicije**.

Vlast se veoma bojala Hamzinog uticaja na mase i mogućih pobuna širom carstva jer je (po njima) to učenje sadržavalo socijalno-politička odstupanja od važećeg kursa. U zapovijedi zborničkom sandžak-begu i zborničkom kadiji, datiranoj od 22.4.1573. godine, naređuje se da se u Gornjoj Tuzli, u mahali Stara džuma uhapsi Hamza, te da se “pohapse i povežu” i njegovi sljedbenici ako se pronadu. Hamza je sproveden u Stambol gdje mu je odmah suđeno i pogubljen je po svemu sudeći tajno a iz jednog opisa (Phillipe du Fresne Canaye) se vidi da su Hamzine pristalice bile čak spremne i na borbu za njegovo oslobađanje silom ali je po nalogu Mehmed-paše Sokolovića on usmrćen prije nego je i upućen na gubilište.

Gerlach čak ističe kako je Hamza Bali “**novi učitelj**” koji je na svoju stranu uspio pridobiti hiljade ljudi, a postoje podaci da su mnogi Hamzini sljedbenici bačeni u tamnice, te pogubljeni tajno, bacanjem u more. Progoni su očito bili veliki i njihovo rasvjetljavanje je jako važno za one muslimane koji inkvizitorske metode motre (samo) na kršćanskim prostorima. Pa ipak, sami pokret se nikad nije ugasio jer je Hamzu nakon njegove smrti naslijedio Mehmed, sin Hasanov iz Gornje tuzle. On je 1582. godine sa još grupom sljedbenika optužen čak i za formiranje “hamzevijske vlade” a nekoliko osoba je osuđeno na smrt dok su ostali uspjeli pobjeći.

Teško je povjerovati u čisto političke aspiracije jednog duhovnog pokreta ali je izvjesno da je njihov odnos spram vlasti bio “radikalan” u smislu kritike opštepri-

hvaćenog moralnog sustava (načina života koji je izgubio Islamske vrijednosti) te zanemarivanja unutarnjeg aspekta Islamskog učenja.

Određena politička snaga (ili ono što im se pod tim izrazom pripisivalo) vidi se i kasnije kada se kao vođa isticao izvjesni "Begtaš", a poslije njega Sudži Bekir, janjičarski zastavnik, vrlo ugledan i bogat čovjek. No, veliki vezir Muhammed Čuprilića ih je posmicao zbog različitog mišljenja o mnogim vjerskim pitanjima. Žilavost i snaga učenja ovih "balija" nastavlja se i kroz osamnaesto stoljeće, te se tako navodi i ime šejh Mehmeda iz Užica, hamzevijske koji je podigao ustanak protiv Beogradskog paše i u tom sukobu sa Turskom vojskom poginuo 1750. godine. Ovaj šejh Mehmed je smatran "pobožnim, učenim i slobodoumnim" (etnograf Tihomir Đorđević). **Slobodoumlje** koje je suštinski bilo odraz povratka prvobitnom Islamu i koje je uključivalo Bogumilske tragove te učenja derviškog reda bajramija i Šiitsko-alevijskog pravca, takvo slobodoumlje je samom unutarnjom logikom moralo biti izvan "dohvata javnosti" jer ezoterizam (kršćanski također) nikada nije bio "masovna" praksa za najveći dio (samo) izvanjski vjerujućih ljudi.

Također, hamzevijske su bile bliske **hurufijama**, mističnom savezu koji se slobodno može nazvati "muslimanskim Pitagorejstvom". (Fazlullah Hurufi je pogubljen zbog raskola 1393 - 1394. godine). Hamzevijske su bili istinski gnostici koji su prednost davali kontemplaciji i dijalogu nad askezom, bili su vrlo bliski učenju Ibn Arebija te propovijedali "jedinstvo bitka". Jedan povijesničar piše kako su se okupljali u "hladnim, podzemnim izbama", a za samog Hamzu se govorilo da **previše voli Isusa** te da ga "precjenjuje". Sve ovo je od njih napravilo velike "balije", raskolnike i heretike, otpadnike odviše "slobodnog" ponašanja, a što je bilo suštinski, življenje Islama u **svom vremenu** a što se opet za predstavnike i vođe okamenjene ("islamske") tradicije, sasvim logično činilo "preslobodnim". Vidjeli smo da je duhovna "hereza" usko povezana sa odanošću Imamu Aliju i porodici Poslanika Muhammeda (Ehli-Bejt) te da je zakletva Alijem (ba - Ali) bila poput žiga kojim su obilježavani takvi otpadnici. Suprostavljanje njima je Hasan Kjačija nazvao "sabljom šerijata", i djelovanje te specifične inkvizicije je dovelo do stradanja više hiljada ljudi. Tvrdnja da se hamzevijske mogu idejno vezati za šiitsko-alevijsku sektu (što je bio način etiketiranja ovih duhovnjaka, mahom pripadnika sufijskog reda Bajramija) ukazuje na izvorni smisao riječi "balija",

koja nema ništa zajedničko sa pogrdnim značenjem koji je kasnije “proširen” na vanjsku herezu (otpadanje od vjere konzumacijom alkohola, svinjskog mesa, i sl.) a potom i na sve muslimane - Bošnjake. Izvanjsko otpadanje od vjere, mahom ruralnih i “graničnih” slojeva stanovništva dalo je izrazu “balija” novo značenje ali za razliku od “duhovnih heretika” ovi posljednji nisu ubijani mada su u svakom smislu nipodaštavani i marginalizirani. Njih su i ostali Bošnjaci, muslimani nazivali “balijama” ali tada to određenje još uvijek nije bilo na razini opšteprihvaćenoe i prepoznatljive uvrede i više je bilo kritika samih oblika ponašanja nego “vjerska” ili “nacionalna” odrednica. Vremenom, pogrdni izraz obuhvata sve muslimane (Bošnjake) na šta oni svojim susjedima uzvraćaju. Izraz “Vlah” je tako zadobio uvredljivo značenje obuhvativši sve kršćane dok su Vlasi, ustvari poseban stočarski narod koji se i danas može naći u dijelovima Srbije i Rumunije. Logika pogrdnog uljepšavanja je otišla i korak dalje pa je “pronađen” izraz “balidžan” što bi trebalo da znači **“ljubljeni otpadnik”** (riječ “džan” znači ljubljani, ljubljenje, odatle imena - Dženan, Dženana). Uvreda je postala udomaćena i odnosila se ponajprije na seosko stanovništvo, sve “primitivne” slojeve društva, na sve što je bilo izvan zamišljenog kruga **“nove”** aristokracije, “novog ustroja stvari” a što je sve dovelo do toga da riječ “balija” izgubi izvorno značenje i čak, da se pretvori u svoju suprotnost. Jer, duhovne hereze, duhovnosti koja bi bila prezrena od većine (jer duhovnost i sačinjavaju moralno i duhovno superiorni pojedinci i grupe a nikad cijelo “društvo”) upravo **“toga nije bilo”** kada je izraz “balija” postao opšteprihvaćen u pogrdnom i uvredljivom smislu riječi.

Paradoksalnost koju u sebi sadrži uvredljiva otrcanost tog izraza možemo promatrati kao svojevrsan podsmjeh istorije, ironični obrat u kojemu pojmovi i događanja tako često postaju svojim suprotnostima. Jer “balije” su u početku bili **“najbolji”** ljudi među muslimanima na koje je većinska, površna i neizgrađena svijest (a vlast pogotovu) morala baciti **“anatemu”**, žig hereze i odstupaanja od kursa, da bi na kraju ta izreka obuhvatila sve muslimane (Bošnjake) upravo kao sinonim za **“odsustvo”** svakog morala i duha spoznaje, svake **“čestitosti”** u izrazu, svega otmjenog. Izraz koji je u suštini (na izokrenut način svjedočenja) bio duhovan, postao je “nacionalna odrednica” za narod koji je trebalo smatrati inferiornim, narod koji je prikazan kao otpadnički. Od čega?

Od "vjere pradedovske" ili "zabluda vremena"?! Ili je u pitanju vraćanje mitskoj slici "zajedničkog korijena" u kojoj se potpuno imaginarno doživljeno "kolektivno otpadanje" ima ispraviti privođenjem i osvješćivanjem koje u ovom kontekstu neminovno podrazumijeva **spuštanje** na nivo otpadnika ("balije"). Inverzija je imala planski cilj. Prelazak na Islam od strane Slavena je usko vezano s tim nazvan "poturčavanje", (kao da prelaznici na Islam automatski postaju "Turci") dok se sami muslimani Bošnjaci proglašavaju "muhammedancima" što je druga važna tačka smišljenog izolacionizma i krojenja "nove" Istorije. (Jer upravo Islam priznaje sve Božje Poslanike a sam Isus zauzima posebno mjesto i spada u 7 najvećih Božjih Poslanika).

Ova redukcionistička obezvrijeđivanja ("Turci" i "Muhammedanci") se savršeno poklapaju sa rasprostriranjem izraza "balija" na cijeli Bošnjačko-muslimanski narod. Jer ako su prihvatili samo jedno (Muhammeda) onda su napustili "sve drugo", a ukoliko je to "jedno" vezano opet za samo jedan narod (Turke) onda se ono napušteno, ono "sve drugo" (a to se i može odnositi baš na sve ovisno od potreba i namjera "susjeda") i može pronaći jedino u "zaboravljenoj prošlosti". Dakako, Bošnjake se tu ništa (i niko) ne pita, njih se ima poučiti, uzeti za ruku i "vratiti" tamo "gdje pripadaju". Kroz **sluganski život** ili **smrt**.

Kada se ova smišljena laž izvede do svojih krajnjih granica onda se neminovno dolazi do pitanja, vezanog za Bošnjake: Ko su? Šta su? (ili šta bi sve mogli biti) Zašto su (tu) nakon odlaska Turske?! Posljedice su dobro poznate a geneza "procesa" se može pratiti u (bar) nekoliko zadnjih ratova u kojima "turci" uvijek preživljavaju (i Bošnjaci kao narod i mit kao realnost). Bošnjački narod i svi ostali narodi na ovim prostorima mogu samo biti ponosni na "herezu" Hamze Balijsa i njegovih sljedbenika kojima je (njima) nenaklonjena Osmanska vlast priredila brojne progone i mučenja. Jer, to su bili **ezoteristi** koji su njegovali bogato bogumilsko naslijeđe, voljeli Isusa i živjeli strogo posvećeno pronalazeći ono zajedničko u dubinama svake religije. Bajramijski sufijski red doživio je u to doba svoj zenit. Duhovni čovjek je izgnanik, "otpadnik" u tom izgnanstvu i tako je oduvijek bilo i bit će i kako vrijeme bude prolazilo "ta stvar" (prefinjene duhovnosti) će sve više živjeti u progonstvu. I sve težem. Jer "predanost je počela sa pojedincima, s njima će i završiti".

Balijsa? Ko zna, možda ih ima čak i danas. Nakon jedne vojne pobjede, neki

čovjek je rekao Imamu Aliju kako bi volio da je njegov brat tu, da vidi kakvu mu Bog pobjedu dade. “Je li ljubav tvoga brata s nama?” - upitao je Ali. “Jeste” - glasio je odgovor. Na to je Imam rekao: “Onda je on prisutan. Čak štaviše, u ovoj vojsci našoj su i oni koji su još u kičmama muškaraca i maternicama žena. Vrijeme će ih iznijeti i vjera će s njima ojačati”.

Ba-Ali’. Biti sa Alijem, to je metahistorijsko vrijeme i mjesto, a vrijeme iznosi ljude shodno mogućnostima i potrebama kao što i vjera jača preko ljudi koje to isto vrijeme iznosi **baš tada**. Niti se nešto pojavljuje prije svog vremena, niti je zakašnjenje moguće na način da bi preteklo odredbu. Biti sa Alijem. U “**hladnim, mračnim izbama**” kako povjesničar opisuje mjesta boravka Hamzinih pristalica, mjesta koja su oduvijek bila staništa predanih Bogu, u svim vremenima, na svim prostorima. **Katakombe** Isusovih vjernih sljedbenika, oduvijek isto, oduvijek izgnanik, duhovni čovjek koji živi “na svijetu ovome kao putnik ili stranac”, siromah u duhu. Garib.

MARIJINO KRŠTENJE

U šestome mjesecu posla Bog anđela Gabrijela u galilejski grad imenom Nazaret, k djevici zaručenoj mužu imenom Josip, iz kuće Davidove. A ime je djevici bilo Marija. Anđeo uđe k njoj i reče: "Zdravo, milošću obdarena! Gospod s tobom!" Ona se smete na te riječi i stade premišljati kakav bi to bio pozdrav. No anđeo joj reče: "Ne boj se, Marijo! Jer našla si milost kod Boga. I evo, zatrudnjet ćeš i roditi sina, i nadjenut ćeš mu ime Isus. On će biti velik i zvat će se Sin Svevišnjega. Gospod Bog dat će mu prijestolje Davida, njegova oca. On će kraljevati nad domom Jakovljevim zauvijek, i njegovu kraljevstvu neće biti kraja." Nato Marija upita anđela: "Kako će to biti kad ja muža ne poznajem?" Anđeo joj odgovori: "Duh Sveti sići će na tebe i sila će te Svevišnjega osjeniti. Zato će to novorođenče, Sveto, biti nazvano Sin Božji. I evo, Elizabeta, tvoja rođakinja, i ona je začela sina u svojoj starosti; ovo je već šesti mjesec njoj, koju su zvali nerotkinjom. Jer Bogu ništa nije nemoguće". A Marija reče: "Evo sluškinje Gospodnje. Neka mi bude po riječi tvojoj!" I anđeo ode od nje. (Luka, 1)

Odmah valja primijetiti kako je Bezgriješna Djevica, koja je zanjela po **duhu svetome** (dakle, bez muškarca) **istovjetno** opisana kao takva i u Kršćanstvu i u Islamu. "Šesti mjesec" u kojemu Bog šalje anđela Gabrijela na nebu "duhovnog događaja" može biti motren kao dvanaesti Imam u nadolasku, pošto Isus i Imam dolaze skupa ($6+6=12$). Jer 6 je **kružni broj** baš kao i planeta **mjesec** i oboje se kao i Imam "vraćaju", **kruže** u i oko svijeta stvorenog, i takav "šesti mjesec" je "pola godine" ili polovina **dana**, dio **događaja**, uspon duha. U suri **Jasin** kaže se kako je "mjesecu određena putanja" i da se on "vraća kao suhi palmin prut". "Šesti mjesec" dakle, treba promatrati na taj način, motreno **okom srca**, kao **svoj mjesec** u nadolasku, dok na horizontalnoj, zemaljskoj ravni on i jeste (samo šesti) po redu mjesec računanja hronološkog vremena. Broj 6 je polovina od 12. "Druga polovina" jeste "jedna strana mjeseca", ona koju vidimo, Imam kao Lice Božje okrenuto ljudima. I kao što "druga strana

mjeseca” ostaje zauvijek nedosezljiva fizičkom oku, tako i svjetlosna bit Imama ostaje zauvijek nedosezljiva za onoga ko nema **srčani vid**, koji je duhovno slijep. Anđeo Gabrijel je anđeo donošenja Objave (melek Džibril). Za 27 - mu noć Svetog mjeseca Ramazana (postoje i drugačija mišljenja, da nije dvadeset sedma, no ovdje to nećemo razmatrati) **noć Kadr**, noć Sudbine, za tu noć Kur'an kaže kako se u njoj “spuštaju meleci i Ruh”, te kako je ta noć “spas sve do pojave zore”. U nekim prijevodima Kur'ana piše kako se “spuštaju meleci (anđeli) i Džibril (anđeo Gabrijel), no, to je netačan prijevod. Džibril je također anđeo i kao takav ne bi mogao biti spomenut zasebno i odvojeno (meleci i Ruh) jer bi to značilo da se spušta “melek i meleci”. **Ruh** je **Sveti Duh** koji nastanjuje prečisto tijelo Poslanikovo a nakon njega tijelo svakog od 12 Svetih Imama. Ova napomena je važna jer zbiljski događaj na duhovnom nebu i može **jedino** biti motren iz **mjesta poslaničke poruke (Čista Kuća)**. Govoreći o bezgriješnoj trudnoći Marijinoj (Merjem) Kur'an kaže da se ona na “**istočnu stranu** povukla od svojih ukućana”, te “jedan **zastor** da se od njih zakloni uzela”. Melek Džibril (anđeo Gabrijel) joj se pojavljuje u liku savršeno stvorena muškarca. Taj izaslanik najavljuje Isusovo rođenje, prenoseći poruku od Boga kako će novorođeno dijete biti **znamenje ljudima** i **znak milosti** Božje (u ovome se nazire puna **identičnost** Islamskog i Kršćanskog učenja). Marija se pita kako će “imati dječaka kad je nijedan muškarac dodirnuo nije” što je **identično** njenom pitanju anđelu Gabrijelu u Jevandlju po Luki: “Kako će to biti kad ja muža ne poznajem?” Bremenita, ona se sklanja daleko negdje. Po Kur'anu, porođajni bolovi je prisiljavaju da dođe do stabla jedne palme gdje ona govori: “Kamo sreće da sam ranije umrla i da sam potpuno u zaborav pala”. No, anđeo, koji je bio **niže nje** je poziva i saopštava vijest da je **niže nje** potok, te joj sugerše da zatrese palmino stablo, “posuće po tebi datule svježe”, “pa jedi i pij i budi vesela”. Ova “veselost” je važna naznaka jer je vezana za usvajanje novih spoznaja, rađanje duhovnog čovjeka. Čitava priča je bremenita simbolima posvećujuće snage **duhovnog rodoslova**, one snage čiji je temelj postavljen preegzistentnim ugovorom Boga i ljudi. Marija se najprije povlači na “Istočnu stranu”, (ne na “Istok” nego upravo na **istočnu stranu** kako tekst i kaže) od ukućana svojih. Mudraci koji su kasnije došli da vide dijete i da mu se poklone, također dolaze “sa **Istoka**”. U oba slučaja radi se o “mjestima” **sve-**

te geografije duše a ne zemljopisnim činjenicama koje ukazuju na jednu od strana svijeta (Istok, Sjever, Zapad i Jug kao koordinate u fizičkom svijetu). Marija se povlači **Suncu u sebi**, suncu koje se rađa sa Istočne strane, Isus koji se “rađa” (dobija vjerovjesništvo) od **strane** Ehli-Bejta, **Kuće Čiste**. Tekst jasno kaže kako se Djevica povukla od svoje fizičke rodbine čime se ona otvara svjetlu Istočne strane, one “strane” (Imam je svjetlo Božje, strana Božja...) koja prihvata i oblikuje vertikalnu svjetlost, navlastito bivajući “stranom” (vodičem) te svjetlosti. Zatim Marija uzima jedan **zastor** kako bi se zaklonila od svoje porodice (Izvanjski gledano, to je komad platna kojim se svaka trudnica zaklanja od vanjskog svijeta, tkanina koja razdvaja i čini njen prostor nedostupnim pogledima ljudi. Naravno, taj obzir nas ovdje ne zanima) te postajući svjetlo Božje strane ona ga sada motri u **mjestu** poslaničke poruke. Ali **kako** izravno sučeljavanje nije moguće (“Bog ima 70000 zastora od svjetlosti. Kada bi oni bili uklonjeni, sjaj Njegova Lica bi spržio sve postojeće” - kaže Muhammed) neminovan je zastor. Jer, Muhammedanska svjetlost se u stvorene svjetove spušta **kao 12** svjetlosnih zastora (12 Svetih Imama).

Kur'an također kaže da ako nešto trebamo od njih, **Kuće Čiste**, da to “tražimo iza zastora”, a što je prosezanje **iza** zemaljske pojave Imama, spoznavanje Pola u “stanju” njegove čiste svjetlosti.

Napuštanjem fizičke kuće ovoga svijeta Djevica ulazi u **Kuću Čistu**, te “uzimanjem zastora” (“kontaktom” sa Polom svijeta) ona motri svjetlosni obzir Vječnog Imama, pošto je u hronološkom vremenu Marijino vrijeme prije Muhammedovog. No, kako je Imam Ali sa svakim Poslanikom prije Muhammeda poslan tajno (to važi i za Marijino vrijeme tj. za poslanika Isusa) i sama Marija vlastito motrenje nužno mora smatrati **tajnim i nepriopćivim** a što kasnije u punoj mjeri vidimo kroz njenu šutnju (**zakon tajne** koji se u Kur'anu spominje vezano za duhovnu hranu u Poslanikovim sobama a gdje se kaže: “Nakon što jedete razidite se, ne upuštajući se u međusobni razgovor”). Zakonom tajne, samom “logikom” tog zakona Marija biva daleko od svijeta stvorenog (Bremenita, ona se sklanja negdje daleko) i zato je svaka duhovna tajna posvećena, budući da je riječima nepriopćiva. Nastupaju porođajni bolovi koji je prisiljavaju da dođe do stabla jedne palme. “Stablo” jeste stablo “kojemu se zabranjeno približavati”, (**ljubav Kuće** koja se još ne može očitovati u **cjelini**, ni u Marijino doba ali **još uvijek**

ni sada) no, Marija se i ne približava “svojom voljom” već prisiljena bolovima. “Bol” je preduslov “duhovne trudnoće”, koji nas usmjerava ka **stablu kuće**, našoj **istočnoj strani**. Jedanput je Muhammed rekao kako “postoji jedno drvo vrlo slično muslimanu, a to je palma”. Dakle, palma ispod koje Marija dolazi je **pokornost** (“muslim” znači pokoran, pokornost) rađanju duhovnog djeteta, vjera sama u njenoj elementarnoj formi iskazivanja Božjeg Jedinstva, ali na način njenog **ezoterijskog** očitovanja, a tu je, **u nutrini** pokornost Bogu “bol svijeta”. Marija podozrijeva da ne može primiti cjelinu očitovanja ljubavi, te bi htjela doživjeti poništenje (fena) čak prije samog rođenja duhovnog djeteta (“kamo sreće da sam ranije umrla” - kaže ona). S tim u vezi je i njena želja za “padanjem u potpuni zaborav” (same sebe) usljed potpune “utopljenosti u Bogu”. Ovaj “zaborav” je često meditirano sufijsko stanje, zaborav svega osim Boga. Zatim se pojavljuje anđeo **niže nje**, koji joj ukazuje na potok, također **niže nje**. Očito je da je ona već ostvarila **dvostruki napredak** jer motri “ispred sebe” (dakle, kao nešto već integrisano) i anđeoske presvete inteligencije i specifičnosti **izdvojene** spoznaje, (potok) one spoznaje koja je već napustila ustaljenost općeg toka stvari. Ona **zatresa** (palmino stablo) **stablo Čiste Kuće**, tj. daje spoznajnu inicijativu iz pozicije svoje pokornosti Bogu. Po njoj će pasti datule svježe. **svježina** datula jeste netaknutost plodova gnoze koje ona sada isčekuje budući da je napustila forme i metode ustaljene spoznaje, socijaliziranu religiju. Nakon što je Marija iskušala **zastor** Muhammedanske svjetlosti melek Džibril (anđeo Gabrijel) joj se ukazuje u liku **savršeno stvorena muškarca**, što je upravo njeno iniciranje u zakon **tajne**, (a prije približavanja stablu palme) jer **savršeni čovjek** može biti u užem (**solaranom**) smislu samo neko od **obitelji Kuće (14 prečistih)**. “Muškarac” jasno sugerise na Pol, (muški) ali je to **pol svijeta** motreno na nebesima duše a budući da je Marija žena on je nužnošću **tajne** muškarac. Riječ “stvoren” jasno govori o “prvobitnom stvaranju”, o svjetlosnom, pleromatskom čovječanstvu. O **svjetlima** koja su stvorena prije stvaranja svjetova, savršen čovjek je u svakom vremenu “stvoren”. Bilo je neminovno da ona **obitelj Kuće** motri **ovako**, jer i Imam Ali je **tada** kao Vječni Imam na historijskoj ravni poslan **tajno**, te taj **zakon tajne** neminovno preuzima i sama Marija. Taj “zakon tajne” se predočava na zemaljskoj razini egzistencije kao **zavjet šutnje** (“A ako vidiš čovjeka kakva, ti reci: “Ja sam se

zavjetovala Milostivom da ću šutjeti, i danas ni s kim neću govoriti” - Kur'an). Zavjet šutnje koji se zacijelo desio i na izvanjskoj razini bio je uzrok da Marija gestikulacijama ruku pokušava bezglasno objasniti svoje stanje. Ona se “zavjetovala Milostivom da će šutjeti” a riječ “rahman” (Milostivi) u korijenskom značenju može imati i riječ “maternica” (rahma) čime Djevičin zavjet šutnje ima **dvostruku dimenziju** vertikalne svjetlosti koja se nadaje kao obnavljajuća Milost (jer je rađanje u fizičkom svijetu Božja Milost, dok Božja Milost obuhvata sve i u stalnom je “rađanju”). Kur'an također kaže kako je Marija bila izložena sumnjama od strane svoje porodice (“I kada dođe porodici svojoj, noseći ga, oni rekoše: “O, Merjemo, učinila si nešto nečuveno” - Kur'an). U takvom stanju ona je bila dovedena pred neku vrstu suda izvanjskog svijeta, suda sastavljenog od svećeničkih glava i uglednih velikodostojnika tog vremena. Oni je ispituju sumnjajući u mogućnost bezgriješnog začeća. Pošto je bila “nijema” morala je znakovima davati dokaze bezgriješnosti svoje trudnoće. Da bi sudijama pojasnila o čemu se radi, Marija je najprije prstima dotakla čelo kazujući im time da želi reći ono što je u njenoj glavi. Zatim je dotakla vrh stomaka govoreći im znakom da se sve što je u njenoj glavi očituje u njenom stomaku (tj. da je trudna bez kontakta sa muškarcem). A da govori istinu, svjedoci su joj dva anđela na ramenima, pa je prstima desne ruke dotakla jedno pa onda drugo rame. **Neduznost** koja je obznanjena znakovima je raskrižje dva svijeta. To je bilo **prvo krštenje**, dokaz nevinosti iz ugla **zakona tajne**, pozicije šutnje. Tek mnogo kasnije, po uzoru na križ, krštenje biva obraćanje “Ocu i Sinu i Duhu Svetom”, i uvodi se u praksu nakon Isusovog odlaska sa ovog svijeta. Analogno tome, i svaki duhovni putnik svoju “duhovnu trudnoću” očituje (**samo**) znakovima i to ukoliko je primoran uslovima vanjskog svijeta. Razmatrajući sve ovo, biva jasnije zašto je Peti Imam rekao: “Ja sam drugi Krist”. Zakon tajne je u nepriopćivosti Božanskog djelovanja **kroz** čovjeka, ljudski motreno - brana za nepodobne. “Anđeo” je duh, a “Marija” duša. Njihovim duhovnim doticajem rađa se “Isus bića”, porođen duhovnom trudnoćom. Kada prosvjetljeni duh dotakne dušu, iz doticaja njihova rađa se dijete duhovne utrobe, porađa se novo biće svjetlosnim dodirima. Ovo je put svakog mistika, svaki duhovnjak može spoznati **svoga Isusa**. Poznata Rumijeva prispodoba, Bošnjaci je prenose stotinama godina. I štuju Mariju iako mnogi čak ni danas ne znaju da su Merjem i Marija

jedna te ista osoba, te da je bezgriješno začće na identičan način opisano u Kur'anu i Svetom Pismu.

Isus je također predstavljen kao *utjelovljenje samilosti*. Za tragače u nebesima duše, dovoljno. Prozora i vrata na kući je više, ali je svjetlost što ulazi kroz njih jedna, pisao je Mevlana. Ovo mora znati Bošnjak. Svaki. I svaki čovjek u Bosni jer i onaj ko ne gleda u svjetlost biva obasjan njome. Vrata i prozori je primaju, prelamaju i oblikuju. I onda kada o tome ne mislimo.

OSLUŠKUJUĆI SEDMU TRUBLJU

Sedma trublja

I sedmi anđeo zatrubi, te jaki glasovi odjeknuše na nebu i rekoše: "Kraljevstvo svijeta postade sad kraljevstvom Gospoda nešega i Pomazanika njegova, i kraljevat će u vijekove vijekova". A **dvadesetičetiri starješine**, koji sjede pred Bogom na svojim prijestoljima, padoše ničice i pokloniše se Bogu, govoreći: "Zahvaljujemo ti, gospodaru, Bože, Svevladaru, Ti što si 'Ja jesam i bijah' jer si uzeo moć svoju veliku i zakraljevao!"

I narodi se razgnjeviše, ali dođe gnjev tvoj i čas da se sudi mrtvima i dade plaća tvojim slugama - prorocima i svetima, i onima koji se boje imena tvojega, - malima i velikima, a da se upropaste zemlje upropastitelji.

I otvori se hram Božji što je na nebu, i u hramu se njegovu pokaza Kovčeg saveza njegova, te nastadoše munje i glasovi i gromovi i potres i tuča velika.

Žena i zmaj

I veliki se znamen pokaza na nebu: Žena zaodjenuta suncem, mjesec ispod njezinih nogu, a vijenac od **dvanaest** zvijezda na njezinoj glavi. I trudna je, i viče trpeći trudove i muke rađanja. Tad se pokaza drugi znamen na nebu, i gle: Zmaj, velik, ognjen, sa sedam glava i deset rogova, a na njegovim glavama sedam kruna; rep njegov povuče trećinu nebeskih zvijezda i baci ih na zemlju. I zmaj stajaše pred ženom koja tek što ne rodi da joj, čim rodi, proždre Dijete. I porodi sina, muško, koji će upravljati **svim narodima željeznom palicom**. I njezino Dijete bi odneseno k Bogu i njegovu prijestolju. A žena pobježe u pustinju, onamo gdje joj je Bog priprazio sklonište, da bude zbrinuta ondje tisuću dvjesta i šezdeset dana.

I nastade rat na nebu: Mihael i njegovi anđeli morali su zaratiti sa Zmajem;

Zmaj zaratova, i anđeli njegovi, ali ne nadjača niti se više za njih nađe mjesta na nebu. I bi zbačen Zmaj Veliki, Stara zmija, ona koju nazivaju đavo i sotona, Zavodnik cijeloga svijeta; zbačen bi na zemlju, i njegovi su anđeli zbačeni s njime.

I začuh na nebu jaki glas: "Sada nastade spasenje i moć i kraljevstvo, Boga našeg, i vlast Pomazanika njegova! Jer zbačen je tužitelj naše braće, onaj koji ih dan i noć optuživaše pred Bogom našim. A oni ga pobijediše krvlju jaganjčevom i riječju Svojega svjedočanstva. I ne omilje im život - čak ni pred smrću. Stoga se veselite, nebesa, i vi koji nastavate u njima! Jao zemlji i moru, jer davao siđe k vama u velikom bijesu, znajući da malo vremena ima!"

A kad zmaj vidje da je zbačen na zemlju, stade progoniti ženu koja je porodila muško. Ženi se tada dadoše dvojica krila Velikoga orla kako bi odletjela u pustinju u svoje sklonište, gdje je, daleko od Zmije, bila zbrinuta jedno vrijeme i dva vremena i pola vremena. Tada Zmija izbacila iz svojih usta za Ženom vodu kao rijeku, kako bi je rijeka odnijela. Ali zemlja pomože Ženi te otvori svoja usta i proguta rijeku koju Zmaj izbacila iz svojih usta. I Zmaj se razgnjevi na ženu te ode i zapodjenu rat s ostatkom njezina potomstva - s onima koji drže zapovijedi i imaju svjedočanstvo Isusovo. I stade na morski žal." (I. otkrovenje: 11,12)

O Ivanovom otkrovenju se mnogo pisalo, Apokalipsa je stotinama godina obrađivana u djelima raznih pisaca i umjetnika, bila je tema mnogih slikara. Strahotnost. Njena strahotnost i jeza svakog bića pred konačnim krajem, posljednja truba, "i svi će se Gospodaru Tvome vratiti". Ali zvuk posljednje trube može se čuti i **sada**, u svakom vremenu postoje oni "koji čuju jer imaju uho" (Isus) i svako doba ima čuvara Knjige, nad njom bdije "uho koje pamti". (Imam Ali) Apokalipsa se može sagledavati na način **jedinstva svih religija**, integrativno i kroz **religiju ljubavi**, Ivanovo viđenje je i dublje i šire od onog što čuvaju listovi papira i skrivena značenja obznanjuje doba svako. Drugačije je nemoguće, jer je istinska vizija slika za sva vremena i tragač svaki može pratiti mošusov mirisni trag samo svog jelena, svoju boju i ton, detalj koji je samo njegov. **Ezoterijski**, sve su vjere **jedno**.

Na početku predaje odmah vidimo kako na zemlji treba da se ozbilji savršenstvo duha, a konačni obračun dobra i zla uvodi zemlju u kraljevstvo koje traje "u vijeku vijekova". Ono obuhvata cijelu kreaciju, jer spoznaja biva potpunom a

pravda kosmičkom. Sedam anđela i sedam trubalja daju broj četrnaest, broj očišćenih od grijeha i za onoga **ko ovdje i sada** ustaje na svoj "Sudnji Dan" svaka anđeoska inteligencija iz svijeta presvetih duhova razbudi u smrtnom snu zaspali duh čovjekov zvukom posebnim. Kraljevstvo Božje započinje "jakim glasovima" koji odjeknuše na nebu.

U svom posljednjem pismu četvrtom predstavniku, prije početka Velike Skrivenosti, Imam El Mehdi mu piše: "U Ime Allaha, Milostivog, Samilosnog. Umrijet ćeš za šest dana, neka Allah podari strpljenje tvojoj braći po vjeri pri tvom odlasku. Zato, budi spreman, ali nikog ne određuj ko će te zamijeniti, jer od dana tvoje smrti početak period moje Velike skrivenosti. Više me niko vidjeti neće, dok Allah ne odredi drugačije. Ja ću se ponovo pojaviti nakon jako dugog perioda kada će ljudi biti umorni od čekanja, a oni slabi u svojoj vjeri, reći će: "Šta, pa zar je on još živ?"; kada će biti okrutni i bezosjećajni, a svijet pun nepravde i nasilja. Uskoro će neki reći da su me vidjeli. Pazite! Ko god tvrdi takvo nešto prije no što izađe Sufjani i prije no što se čuje zvuk s nebesa da objavi moj dolazak, lažov je. Nema moći i sile osim kod Allaha Uzvišenog".

Dio pisma koji govori o "zvuku sa nebesa" identičan je "zvuku sedme trublje" u Ivanovom otkrovenju. U oba slučaja riječ je o predznaku Obznane, prethodnici Apokalipse, "vezu" koji objedinjuje kristologiju i Imamat. Da je tako, potvrđuje važan, naredni detalj u tekstu, 24 starješine sjede pred Bogom na svojim prijestoljima, te padoše ničice i pokloniše se Bogu. Broj 24 jeste zbir, odnosno **skupnost 12 Kristovih apostola i 12 Svetih Imama**.

Oni jesu **starješine** navlastito, vodiči i uvoditelji u Božanske tajne, riznice znanja. "Prijestolje" i "sjedenje" pred Bogom svakako ukazuju na povlašteni položaj, na njihovu posebnost, odabranost. Iz tog položaja oni "padaju ničice" što je **salat** iz Muhammedovog (kronološkog) vremena i to "padanje" jeste uzdignuće na stvarni položaj (njihov) koji se sada obznanjuje stvorenjima kroz njihovu hvalu Bogu. Nakon izricanja hvale a što je na način preplitanja kristologije i imamologije, vidjeli smo **jedinstvo** svih ezoterijskih puteva, otvara se "hram božji što je na nebu" koji je svjetlosni obzir tog jedinstva, njegov "arhetip". Tu se pokazuje **kovčeg saveza**. Prema Islamskom predanju u kovčegu su bili: Musaova (Mojsijeva) obuća i štap, ostaci Sinajskih ploča sa 10 Božjih zapovijedi, te Harunov (Aronov) turban. Svaki od predmeta je naznaka određene gnostičke

zbiljnosti, njen putokaz i stepen koji osvaja. Integrativni simbol koji je u "savezu" sa sebi sličnima i sa kojima tvori cjelinu mističnog ozbiljenja.

Jedanput je Muhammed rekao Imamu Aliju: "Ti si prema meni isto što je bio Harun prema Musau, samo što poslije mene nema Poslanika" što znači da je u kovčegu saveza (skrivena kao u riznici) pohranjena objedinjenost spuštanja Objave i njene duhovne hermeneutike.

"Obuća" je svakako, uz štap, simbol zakonodavnog aspekta Božanske Objave, vlast nad izvanjskim dostavljanjem (štap) i jeste horizontalna dostupnost spuštenog, (obuća) hod zemljom Poslanika koji obznanjuje zakon za fizičko. No, turban (kapa) je vlasništvo njegova brata. "Kapa" svakako mora biti motrena kao simbol duhovne vlasti, znanja, unutarnje dimenzije (ta'avil) onog već spuštenog i dostavljenog (ta'anzil). Tako se dobija cjelina svjetlosti od "nogu do glave" od obuće do turbana. Unutarnja dragocijenost *gnoze* i omotač oko nje. "Ostatke ploča" se treba promatrati kao nepromjenljivost Božje Riječi koja može biti napadana i negirana od strane ljudi (te tako djelimično "okrnjena" njihovim nepriznavanjem i zaboravom koji je u svezi s tim) ali koja optrajava i hodi i koja se kontinuirano "pokazuje" kao kovčeg saveza. "Ploča, pomno čuvana" je nebeski arhetip Objavljenosti i ne može biti "razbijena" ili "slomljena". Ono što se kao takvo nadaje na planu zemaljskog je Božanska srdžba kroz srdžbu savršenog čovjeka. U tekstu se zatim spominju munje, glasovi, gromovi, potres i tuča velika. Ova "uzbuna prirode" je svakako apokaliptična priprema izmjene svjetova, utiranje puta Spasitelju koji će iznutarnjom snagom duha smiriti uzbunjenosti prirode (unutar) ljudi; (ovdje je potrebno spomenuti Imama kao "Veliki Potres"). Analogno Velikom Potresu, u Ivanovom Otkrivenju se pojavljuje *veliki znamen*, vizija nadolaska Spasitelja.

Ivan opisuje ženu, zaodjenutu suncem, mjesec ispod njenih nogu a vijenac od 12 zvijezda na njenoj glavi. Ovo je *Fatima*, Muhammedova kćer, majka Svetih Imama. "Sunce" je časnai Poslanik, Izvorna svjetlost od koje ovisi postojanje, Muhammedansko svjetlo u njegovoj *punini*. To sunce, budući da se rasprostire stvorenim svjetovima mora se prikazati kao zaodijevanje, ogrtanje. Svjetlosni plašt Fatimu određuje kao *člana Kuće*, majku Svetih Imama te tako i majku pleromatskog svjetlosnog čovječanstva.

Vidjeli smo da je 5 Svetih osoba (Muhammed, Fatima, Ali, Hasan i Husejn)

bilo **ispod plašta** (poznati događaj kada je Poslanik došao na raspravu sa kršćanima sa svojom obitelji). “Mjesec” ispod njenih nogu je dvanaesti Imam, Muhammed El Mehdi, čime vertikalna svjetlost spaja oca (sunce) i sina (mjesec), Poslanika Muhammeda i 12 - tog Imama njegove kuće. “Stajanje” na mjesecu, “ispod njenih nogu” je znak Obznane, ponovnog dolaska, “spuštanja” Imama na tvrdo tlo zemlje iz svijeta međustanja, njegov izlazak iz svijeta okultacije. Vezano za vertikalno prosezanje i odnos “onog gore” i “onog ispod nogu”, ajet 66 sure “**Trpeza**” (sura 5, 120 ajeta) kaže: “Da se oni pridržavaju Tavrata i Indžila i onoga što im objavljuje Gospodar njihov, imali bi šta da jedu, i od onoga što je iznad njih i od onoga što je ispod nogu njihovih. Ima ih i umjerenih, ali ružno je ono što radi većina njih”.

Izvanjski obzir ajeta (konzumacija fizičke hrane te umjerenost u tome) ovdje nećemo razmatrati. Svjetlosno prosezanje kroz lik Fatime, majke Svetih Imama ovdje (za duhovne putnike) jasno pokazuje povezanost Poslaničkog Sunca (imali bi šta da jedu, i od **onoga što je iznad njih**) i Imamskog mjeseca (i od onoga **što je ispod nogu njihovih**). Noge (“njihove”) jesu duhovne stope putnika koji **čekaju** Obzanu, “noge” čvrstog stajanja na početlu što razlikuje duhovne putnike istinskog znanja, od onih koji se “stopama svojim vraćaju” (Kur’an, stavak govori o Muhammedovoj smrti). Na početku stavka 66, odmah se da uočiti naglašavanje kontinuiteta Objave, pridržavanje Tavrata, Indžila i “onog što im objavljuje Gospodar njihov”. Druge Božje Knjige, Davidov Zebur, Kur’an, te Abrahamovi i Mojsijevi listovi, nisu spomenuti. Tavrata je ovdje upravo zakonodavna dimenzija Poslanika Muhammeda, dostava zakona za fizičko kroz djelimičnu svjetlost Mojsijevu, a Indžil duhovna dimenzija Poslanikova, spoznajni put dat kroz djelimičnu svjetlost Isusovu baš kao što su Tavrata (Tora) i Indžil (Jevanđelje) djelimični obziri Kur’ana koje Kur’an sabira kao zadnja Božja Objava. Zatim slijedi **nepridržavanje** onoga što “im objavljuje Gospodar njihov”. “Gospodar” je svakako Bog Uzvišeni, no ta riječ ovdje treba biti motrena drugačije. U jednoj nadahnutoj predaji Bog kaže: “Moj Rob ne prestaje da mi se približava dobrovoljnom pobožnošću, sve dok ga Ja ne zavolim. A kad ga zavolim, **Ja bivam njegova ruka** kojom radi, **njegova noga** kojom hoda, njegov vid, njegov sluh...” Valja napomenuti da je putnik koji se ovako približava Bogu već na poziciji robovanja. Dakle, kod krajnjeg stepena pokornosti Bogu (robovanje)

sami Bog “postaje” čovjekom jer je ovaj potpuno utrnuo u ljubavi prema Njemu. Kako Bog djeluje preko čovjeka (biva njegova ruka, noga i td) onda je jasno da riječ “Gospodar” spomenuta u ajetu može na ovaj način biti motrena kao osobnost **savršenog čovjeka**, (koji je kao Pol svijeta gospodar zemlje) onog čovjeka kojemu sami Bog podaruje gospodstvo nad svjetovima. A ono što Pol objavljuje ljudima jesu spoznaje koje nepretrgnuto istječu iz okultacije a što se u ajetu spominje kao **jelo** (“imali bi šta da jedu...”)

Danas su ta, duhovna jela, potrebna nego ikad, u vremenu kada stravična duhovna glad hara zemljom, no oni koji su predodređeni za takva znanja već su napustili sve stepene i postaje. Upravo nepridržavanje **cjeline vjere** (“Tevrata, Indžila i onoga što im objavljuje Gospodar njihov”) dovodi do “nedostatka hrane”, jer tek cjelovito poimanje (izvanjsko i unutarnje) daje izvorne plodove gnoze u rasponu Poslaničkog “Sunca” i Imamovog “Mjeseca”. Da je Ivan u svom Otkrovenju vidio upravo ovo dokaz je i redni broj spomenutog Kur’anskog stavka, broj 66, a koji broj sabira u sebi **dvije trećine apokalipse**, sami taj broj je **dvotrećinska apokalipsa** (nedostaje još jedna šestica da bi se dobile tri šestice, antikrist). Kasnije ćemo vidjeti kako će **Ivanovo otkrivenje** otkriti i tu treću šesticu (ajet je 66, a u Ivanovom otkrivenju zmajev rep ruši “trećinu zvijezda” a to je ovdje broj 6, $6 + 66 = 666$). Govoreći o ajetu “A kad izazvaše Naš gnjev, Mi ih kaznismo i sve ih potopismo”, šesti Imam je rekao kako “Bog ne zapada u srdžbu poput nas, već je On stvorio za Sebe prijatelje koji su radi Njega u srdžbi i zadovoljstvu. Oni su stvorenja Božja i upravljaju upravljanjem Božjim. On je njihovu srdžbu i zadovoljstvo učinio Svojom srdžbom i zadovoljstvom”. Nadalje, Sadik a.s. kaže kako “takvo što (srdžba i zadovoljstvo) nije pripisivo Bogu kao što je pripisivo stvorenjima Njegovim”.

Ovi navodi su od ključne važnosti da bi se shvatio sav značaj Božjeg čovjeka na zemlji i izbjegla zamka antropomorfizma, te u tom smislu treba shvatiti sve stavke u Kur’anu koji govore o Božjem zadovoljstvu i srdžbi. Time biva jasnija uloga Gospodara Vremena kao “Božje Ruke”, “Jezika Božjeg”, “Strane Božje”. Zadovoljstvo Božjeg čovjeka je zadovoljstvo samog Boga.

Vratimo se ajetu 66, sure “Trpeza”. Na kraju stavka kaže se kako ih “ima i umjerenih” ali kako je “ružno što radi većina njih”. Ova umjerenost upravo i jeste usredištenost kroz koju prolazi okomito svjetlo koje povezuje “Sunce i

Mjesec", spuštanje Objave i njen Ta'vil, srednji put koji je put pravi, prema riječima Imama Alija.

Većina pak "radi ružno" djelujući samo po izvanjskom i pri tom se utapajući u morima antropomorfizma i alegorizma, te agnosticizma što je neizbježno ako se Objava motri bez Imama, Savršenog Čovjeka koji je Poslanikov nasljednik. Svi ovi oblici metafizičke idolatrije jesu **duhovna ružnoća**, usljed odsustva "srednjeg puta". U Ivanovoj viziji se dalje kaže kako "žena ima vjenac od **dvanaest zvijezda** na svojoj glavi". To su 12 Svetih Imama koji se sada, nakon što je ozbiljen otvor vertikalne svjetlosti ("Sunce" i "Mjesec") pojavljuju kao znakovi duhovne astronomije na mističnom nebu duhovnih putnika, kao "zvijezde" po kojima se upravlja. Imami se dakle pojavljuju kao vodiči. Sam Muhammed je usporedio zvijezde na nebu i njegov Ehli-Bejt kao spas od utapanja. Vjenac također sugerira horizontalu zemaljske pojave dvanaestorice, njihovu obznanu u privremenom fizičkom tijelu. Kako se vjenac i pravi od svježeg cvijeća i pruća on simbolizira tu besprijeckornu "prirodnu" obznanu, utjelovljenje u prirodnost koje ima duhovni obzir vodstva, zvijezde kao "prirodna" svjetlost za orijentaciju putnika. Tek kada "žena", Fatima (žena je jasan simbol ovozemaljskog obilja, rađanja i obnavljanja) "stane nogama" na Mjesec, tj. kada Zemlja doživi krajnju opaćinu i nemoral (sa jedne, te spoznajni procvat sa druge strane) tek tada će se desiti obznana kao krajnji oblik preobrazbe svijesti koja se treba motriti dvostrano, baš kao što i "sablja Imamova" ima dvije strane (ovdje se valja prisjetiti uloge koju "sveta stopala" imaju u hinduizmu). Žena je trudna i viče, trpeći trudove i muke rađanja. "Trudnoća" je narastanje "događaja" u svijetu okultacije, hod ka vrhuncu preobrazbe, probijanje sunca iza oblaka čija punina svjetlosti se očekuje. Vika žene i njene muke rađanja jesu muke rađanja **novog čovjeka**. Time se završava **veliki znamen** u Ivanovoj viziji koja se nastavlja drugim znamenom, zmajem. Sve skupa je uvod u "veliki događaj". Zmaj je odviše jasan simbol zemaljskog stanja. Zmaj je velik, ognjen, sa 7 glava i 10 rogoва, a na njegovim glavama je 7 kruna, rep njegov povuče trećinu nebeskih zvijezda i baci ih na zemlju. "Rep" je precizna naznaka posljednjeg vremena, čovječanstvo na "repu događaja", priprema za "veliki potres". Općenito narastanje nemorala i krajnja granica duhovnog mraka predstavljeno je dakle, u liku "zmaja". Da se ovom zčaju suprostavlja Spasitelj, Imam El Mehdi jasno je iz zbira zčajevih

glava i rogova, a to je broj 17 (7 glava + 10 rogova) a što je broj godina vlasti Spasitelja. Jer sama **apokalipsa** i jeste posljednji sukob **najboljih i najgorih** te u tom smislu podudarnost dva broja govori o konačnosti tog sukoba, njegovoj “ravnoteži” (17 protiv 17) kao zadnjeg odmjeravanja. Na 7 glava je 7 kruna, što opet daje broj 14 **najboljih** (prečistih) protiv najgorih, tj. **najgoreg** jer 7 je savršen broj te “7 kruna na 7 glava” zmajevih govori o krajnjem padu svake duhovnosti, nesavršenstvu duha koje je takvo da se “neće moći na zemlji ni spomenuti Božje Ime”. Hronološko vrijeme je ovdje više naznaka baš kao i zmajevi dijelovi tijela. I duhovnost (glava) i namjesništvo (kruna) padaju na najniži nivo. Zmajev rep povlači trećinu zvijezda i baca ih na zemlju - kaže se dalje u Ivanovom otkrovenju što se savršeno “naslanja” na gubitak duhovne hrane “iznad i ispod nogu” (Kur’an). Vidjeli smo da je Kur’anski ajet koji govori o svjetlosnom i zemaljskom obziru namjesništva (“ono iznad” i “ono ispod nogu” kao duhovna hrana) rednog broja 66 (sura 5, “Trpeza”).

A taj broj predstavlja **dvije trećine** od broja **antikristovog (666)**. Zmajev rep koji povlači **trećinu zvijezda** jeste ova zadnja trećina (posljednja šestica) čime se dobiva **čjelina** Antikristove **priprave** i čime zemlja ostaje u **potpunom mraku**, bez ijedne zvijezde po kojoj se **upravlja**. Pošto su dvije šestice (ajet 66, Trpeza) predstavljene kao “nepridržavanje Tavrata, Indžila i onoga što objavljuje gospodar”, ova zadnja trećina (predstavljena kao zvijezde, koje obara zmajev rep) jeste konačni kraj, pečat na lažnu duhovnost (baš kao što su “zvijezde” duhovni putokazi koji se ruše, a zmajev “rep” posljednja horizontalna **laž i obmana** jer je i rep posljednji organ na fizičkom tijelu životinje). Tako se dobije broj 666, Antikrist. Sva lažna duhovnost pada na zemlju suočavajući se sa svojim stvarnim **licem lažnosti** a što je predvorje obznane **Lica Božjeg**. Dokaz te sučeljenosti jeste i u brojčanom zbiru tri šestice, a što je broj 18, život Fatimin.

Žena, dalje, porađa dijete, muško koje će upravljati svim narodima **željeznom palicom**, dok zmaj želi da proždre dijete. “Željezna palica” jeste vlast Imama Mehdija a.s., ono gvožđe koje je “objavljeno i u kojemu je velika snaga”. Tom duhovnog snagom (tj. rasvjetljavanjem iznutarnjeg **jedinstva** svih religija kroz religiju ljubavi) se “upravlja svim narodima” od strane Pola. Tačnije, oni (narodi) se upravljaju po njoj; duhovna obnova se (samo) izvanjski nadaje kao “palica”.

Nema ni govora ni o kakvoj prisili jer to onda ne bi ni bila velika obnova već diktatura sa vjerskim predznakom, što je nezamislivo, pošto čovječanstvo usvaja do tada neviđena znanja, uzdiže se svojoj krajnjoj tački, a to uzdizanje i jeste upravo (po) preko unutarnjeg. Zato je svaki vanjski oblik sile isključen, jer se ljudska unutarnjost ne može prisiliti ni na šta ("U vjeri nema prisile" - kaže Kur'an. Ako se ovo odnosi i na puko izvanjsko očitovanje vjere, šta tek reći za ljudsku nutrinu koja zauvijek ostaje nedotaknuta vanjskim). Ono što danas zovemo vlašću (politička, ekonomska ili državna dimenzija) tada će biti lišeno svakog smisla. Velika obnova i jeste potpuno jedinstvo čovječanstva, religija ljubavi koja (budući da i sada može biti proživljena od strane duhovnih pojedinaca i grupa) stiže do svoje krajnje tačke. "Božja crkva je sveta, a to ste vi" - kaže Isus.

"Njezino dijete bi odneseno k Bogu" - kaže se dalje u Ivanovom otkrivenju, "i Njegovom prijestolju". Ovo je okultacija Imama, njegovo zakrivanje prije "vladanja željeznom palicom", kako Ivan kaže ali ukazuje i na samu bliskost Bogu koja je preegzistentnog karaktera. Bog je 14 prečistih osoba stvorio od Svoje Svjetlosti a duše njihovih sljedbenika od tračaka njihove svjetlosti, dakle njihovi sljedbenici imaju u odnosu na njih "prijestolni" položaj kakav oni imaju u odnosu na Boga. Žena zatim bježi u pustinju, gdje joj je Bog pripremio sklonište i da tu bude zbrinuta 1260 dana. Ovo "zbrinjavanje" jeste "sklonište" pleromatskog čovječanstva, odakle se linijom otac-sin, dakle "horizontalno" pojavljuje 9 svetih Imama, Husejnovih potomaka. Jednom prilikom je Poslanik stavio ruku na Husejnovu glavu (koji je tada bio još dijete) i rekao: "Devet će Imama biti poslije njega, od kojih je posljednji Podrška".

Da je to tako, vidimo ukoliko napravimo zbir "brojeva skloništa" a to je broj 9 ($1 + 2 + 6 + 0 = 9$) i ovim zbirom se hronološko vrijeme posuvraćuje svetoj suptilnoj vertikalnoj "formi". Ako pak broj 9 saberemo sa njim samim (a što je vertikalno, duhovno srodstvo) dobijemo broj 18 ($9 + 9$) a što je **život Fatimin** (umrla sa 18 godina). Kako je broj 18 zbir 3 šestice "Božje sklonište" najboljih se suprostavlja najgorim (ili najgorem stanju). Ovaj broj skloništa također daje **jedan Božji dan** (1000 god po Kur'anu) + 260 dana. Ako na taj broj dodamo 100 **Božjih imena** dobijamo broj 360, a što je broj dana u godini. Ovo ukazuje na različite kategorije vremena a što Ivan, dalje, naziva "jedno vrijeme",

“dva vremena” i “pola vremena”. Tu žena, daleko od zmije, biva zbrinuta. “Jedno vrijeme” je Fatimin zemaljski obzir, “dva vremena” jesu “vremena” dvije svjetlosti čija je ona nositeljica (Poslanstva i Vilajeta) a “pola vremena” jeste “međuvrijeme” Imama El Mehdijs. Budući da su to “3 vremena”, svako je suprostavljeno jednoj šestici i kao takvo istječe iz “Božjeg skloništa”, i to istjecanje, sami “kraj” vremena je početak posljednjeg obračuna. Tada, po Ivanu, nastaje rat na nebu.

Andeo Mihael (melek Mikail) protiv Zmaja. Mihael upravlja svijetom prirode, egzistencijom “živog bez duše”. Sva materija se u svojoj nebeskoj paslici (“nebo” je mjesto gdje se vodi rat) **razbudi**, vraća svojoj prvobitnoj prirodi u borbi protiv zmaja “tehnologije” i lažnosti, “zemlja će mu (Mehdiju) izručiti riznice svoje” - kaže Poslanik Muhammed. I “bi zbačen Zmaj Veliki, stara zmija, ona koju “nazivaju đavao i sotona, Zavodnik cijeloga svijeta”. Potpuni pad lažnih vrijednosti, spiritualna dimenzija njihova razobličavanja, priprema za Armagedon jer jaki glas s neba govori: “Đavao siđe k vama u velikom bijesu, znajući da malo vremena ima”.

Sada, na zemlji, zmaj progoni ženu, “nositeljicu dva svjetla” koja je “porodila muško”. (Mehdi je od njenog potomstva). Ženi se tada dadoše dvojica krila velikoga orla kako bi odletjela u pustinju, u svoje sklonište! “Veliki orao” jeste **čjelina vlasti Čiste Kuće**, orao kao vladarska ptica je odviše jasan simbol. Jedno krilo orlovo je Poslanik Muhammed; njen otac i prvo svjetlo, drugo krilo jeste Imam Mehdi, njen “sin” i drugo svjetlo, te tako Fatima na krilima Poslanstva i Vilajeta (Oca i Sina i Duha Svetog koji je ovdje predstavljen u liku orla) odlazi u pustinju, gdje je njeno sklonište. Ova “osamljenost” je svakako slika posljednjeg vremena u kojoj su oni najdublje znanja nepovratno izdvojeni (te “pustinja” za pobožne ljude su osobenost svakog vremena a naročito sada, kada je raskol oficijelne vjere i živućih mistika tako očit i paradoksalan u toj očitosti. Kako vrijeme bude prolazilo taj raskol će bivati sve veći sve do časa kada će “vjera završiti sa pojedincima kako je i počela”). Dakako, unutarnja stvarnost “skloništa”, vidjeli smo, znači bit svjetlosnog čovječanstva. Zatim zmija “izbaci iz usta vodu kao rijeku, kako bi je odnijela”. Opće stanje zla postaje “spoznajom” uronjenom u rijeku života, no zemlja guta vodu jer je “mjesec pod nogama žene”, duhovna snaga Pola odnosi prevagu. Rat sa ostatkom ženina potomstva upravo je rat sa

Polom, El Mehdi je *ostatak Fatiminog potomstva*. S njim su oni “koji se drže Zapovijedi” (Imamove) i imaju svjedočanstvo *Isusovo* koji se na zemlju vraća zajedno s Polom. Vidjeli smo da Ivan motri 24 starješine pred Bogom, Muhammedove Imame i Kristove apostole. “Morski žal” je identičan “pjesi koju more odnosi”, (Imam Ali je naime, rekao: Mi Imami smo vodiči, mi poučavamo naše sljedbenike, ostali su samo pjena koju more odnosi) onoj pjesi koju odnosi more života natrag u sebe, sva prozirnost i neutemeljenost znanja koja se horizontalno raspršuje. Žal, obala sa koje se promatra kraj, konačnica i svi talasi Poslaničkih poruka se vraćaju moru Božanske Milosti, no oni “bez Vodiča” ostaju tek pjena. Žal, dakle treba motriti dvostrano, kao Božansku Milost i život sam koji je uronjen u tu Milost. Zatim Ivan opisuje *zvijer iz mora*. Ona ima 10 rogova i 7 glava, i na njezinim rogovima 10 kruna a na njezinim glavama bogohulna imena.

Na početku se pojavljuje identičnost sa zmajem (7 glava i 10 rogova) a na rogovima 10 kruna. Ponovo imamo broj 17 (7+10) kao *simbol zla* paralelan broju godina vlasti Imama (također 17 god.). no, za razliku od zmaja koji treba biti motren *nečistotom općeg stanja* (jer je u zmaja na “7 glava 7 kruna” a to je broj 14, *čistih* od grijeha, koji su *nasuprot* zmaju, tj. svemu što on predstavlja) *zvijer iz mora* ima krune (dakle, “namjesništvo” zla) na rogovima. Aluzija na Armagedon, posljednji obračun. Ukupan zbir (glava, rogova i kruna *zvijeri*) je broj 27 (14+13), a što je 14 nebeskih osobnosti odnosno svjetlosni zbir kuće i 13 zemaljskih osobnosti koji Obznanjaju (Poslanik i 12 Imama). Fatima nije imala zadatak da bilo šta javno obznanjuje (nije bila ni Poslanik ni Imam) te je zato izostavljena u fizičkom obziru koji ima javni odnos spram vanjskog svijeta, bilo kroz Poslanstvo ili Imamat. Matematička dimenzija se nužno pojavljuje kao zakonitost uspostave sklada. Pošto prema Islamskom Učenju vjera ima 10 stepeni koji se kao stepenice uzdižu jedan ponad drugog, 10 kruna na rogovima *zvijeri* jesu “10 stepeni Antikristovih”, suprostavljajuće snage su u posljednjem vremenu dakle u “ravnoteži”, sve do konačne pobjede. “More” nam predočava sve mračne dubine čulne egzistencije, onu najdublju tamu “podsvijesti”, haotično izranjanje zla iz mraka apokalipse. Bogohulna imena na glavama *zvijeri* jesu svakako znakovi krajnje duhovne izopačenosti koja je takva da se ovdje predočavaju i vizualno. Pošto su Imami Božja Imena, nasuprot njih

su bogohulna imena (Islamske predaje kažu kako će Dedžal, Antikrist imati na čelu ispisana slova KFR - što je aluzija na poricateljsku moć). Dakle, poricateljska moć spram moći Istine, "glava" je odviše jasan znak duha. Zvijer je nalik leopardu što treba biti motreno kao brzina "pola vremena" u koje se sklanja žena (nadolazak Imamov). Leopard je životinja "crnog kontinenta" što je vraćanje prapočelu, početku **ljudskog hoda** jer je Adam krenuo iz Afrike da susretne Evu; historija "svete afrike", ne geografske činjenice. Također, "crnina" ukazuje na krajnju granicu zla, jer "njihove kože će svjedočiti". "Leopardova koža" je sveopšta povezanost i isprepletenost u zlu, dok noge zvijeri koje su kao u medvjeda nagovještavaju hod istorije koji nalikuje "buđenju iz zimskog sna", proljeća koje se (ipak) rađa. Ralje zvijeri su poput lavljih. Lav kao kralj životinja svakako govori o moći Antikristovoj kojom on "guta" sve uspostavljene odnose i vrijednosti, bezskrupulozna vlast ruši sve obrasce i do tada uspostavljene sisteme. Vladar "pustinje u duhu" proždire tiranski cijelo čovječanstvo (ideje, ideologije i sl). Zmaj daje zvijeri svoju moć i prijestolje i veliku vlast. Jedna od njezinih glava kao da je nasmrtna priklana, ali joj smrtonosna rana zacijeli i sva se zemlja zanesa za zvijeri, te se pokloniše i Zmaju i zvijeri. Brojčano, sve opet govori o Imamu u dolasku. Vlast dana zvijeri je 42 mjeseca ($4+2=6$), 7 glava zvijeri, jedna "kao priklana", ($7-1=6$) $6+6=12$ (Dvanaesti Imam). Ovaj "zanos" cijele zemlje, put lažnog spiritualizma i opijenosti može se pratiti **već sada** (sve se zemlja zanesa za zvijeri). **Antikrist** dakle, zadobija brojne sljedbenike. Zvijer huli protiv Boga i dano joj je da zapodjene rat sa svetima, dana joj je vlast nad svakim plemenom i pukom, i jezikom i narodom, poklonit će joj se svi stanovnici zemlje čija imena nisu zapisana u Knjizi života Jaganjca koji je bio zaklan, od postanka svijeta - piše Ivan. "Ima li ko uho, neka počuje: Je li ko za sužanjstvo, u sužanjstvo će ići; ima li ko da mačem bude pogubljen, mačem će biti pogubljen. U tome je ustrajnost i vjera svetih". Navješćuje se uspostava pravde, koja opet treba biti motrena kao kosmička, jer "uho koje pamti", ono "uho koje čuva od zaborava" jeste Imam Ali, **veliki potres**, pečat Apsolutnog **vilajeta** (kada je spušten Kur'anski stavak - "I, da to sačuva od zaborava uho koje pamti", Poslanik je rekao Aliju - Molio sam Boga da ti budeš to uho).

Zatim **Ivan** u svom otkrovenju vidi **zvijer iz zemlje**. Ona ima dva roga nalik jaganjcu, a govoraše kao zmaj. Polaritet pred konačni obračun (samo su 2

roga, za razliku od zvijeri iz mora) biva sve jasniji, miješaju se žrtva (jaganjac) i strahotnost izvanjskog (zmaaj). Izvršna snaga zla, potpuno zemaljsko zlo, slika dualnosti dobra i zla se izoštrava i cijeli svijet se povodi za tim. Zvijer čini veliki znamen i zavodi ljude (Islamski Antikrist se zove Dedžal, riječ "dedžele" znači zavoditi, obmanuti).

"I dano joj je da podari duh liku zvijeri, kako bi lik Zvijeri progovorio..." - nastavlja Ivan. Lažna spiritualnost (kao i prava sa druge strane) doživljava svoj zenit. Islamsko učenje o Antikristu kaže kako će on imati moć proživljenja ljudi, ali samo jedanput. Prema istim izvorima Antikrist neće imati jedno oko i jednu obrvu, a "nedostatak oka" je identičan "zacijeljenoj rani" Zvijeri, onoj glavi koja samo što nije bila presječena, obzir cjeline i potpunosti koji može biti opažen jedino na suprotnoj strani (glava zvijeri je 7, a to je savršen broj, dok Dedžal, Antikrist "nema oko" upravo zato jer mu u potpunosti nedostaje dimenzija istinitosti). Ono "nutarnje oko" koje on "nadmješta" čudima. Zavođenje kao savršenstvo. Naredbom Zvijeri svima (ljudima) se udara znak na "njihovu desnu ruku ili na čelo, te da niko ne mogne ni kupovati ni prodavati, osim onoga ko ima žig, ime Zvijeri ili broj njezina Imena. Ovdje treba mudrosti; u koga je uma, neka izračuna broj Zvijeri, jer to je broj čovjeka. Njegov je broj 666". Desna ruka je svakako anđeoska strana, svjetlosni obzir ljudske aktivnosti, njena neporočnost (nasuprot lijevoj strani koja je Sotonska). Misli se na dimenzije čovjekove raspolućenosti u tvari svijetu a ne prostorne odrednice na ljudskom tijelu. Čelo je "organ poklonjenja" Bogu, te se upravo zato Sotonski duh i "obara" na ta mjesta (desna ruka i čelo) čime se sugerise krajnji gubitak svega moralnog kod većine čovječanstva, ljudska bića sve više postaju nalik životinjama, zbiljski ali i fizički. Kupovina i prodaja samo za one koji imaju satanski žig ukazuje koliko će sve ono što mi danas zovemo "robno-novčani odnosi" ili ekonomija svijeta naći utočišta pod okriljem lažne spiritualnosti, i biti stavljeno u službu neistine. Mikro pojavu te vrste danas možemo vidjeti u obliku služenja raznim osnivačima sekti, od kojih su mnogi milijarderi zahvaljujući priložima sljedbenika. Suštinski, u pitanju je ista stvar, koja u doba Antikrista biva dovedena do perfekcije; "Ime zvijeri" u sebi, svaki sljedbenik sekte stavlja na vlastito čelo, čini ga javnim i to je jedna od osnovnih karakteristika pseudoduhovnosti, razobličavanje ličnosti u svrhu manipulacije i vladanja jer grijeh koji preokretom

života treba da bude distanca ka zlu i polazište ka dobru u sekti postaje "općim dobrom". Stanje sljedbenika je vlasništvo gurua, time on postaje ovisan i gubi slobodnu volju. U izvornoj, pak duhovnosti se također traži poslušnost, ali ona ničim i nikako ne treba biti materijalizirana, a svaki sljedbenik može napustiti učitelja bez ikakvih posljedica. Pokornost je nužna ali ona nikada nije nametnuta. Broj Zvijeri je broj čovjeka, 666.

U odjeljku 19 Ivanovog Otkrovenja a prije "tisućugodišnjeg kraljevstva" govori se o posljednjem sukobu dobra i zla; gdje Ivan opisuje Imama Mehdijs a.s.

Konjanik na bijelcu

"I vidjeh otvoreno nebo, i gle: konj bijelac. A njegov se konjanik zove Vjerni i Istiniti, po pravednosti on sudi i vojuje. Njegove su pak oči kao plam ognjeni, a na glavi njegovoj mnoge krune. On nosi napisano ime koje niko ne zna do on sam. Zaodjenut je ogrtačem natopljenim krvlju. A ime mu glasi: Riječ Božja. I vojske su ga nebeske pratile na konjima bijelcima, odjevene u najfiniji lan, bijel i čist, iz njegovih usta izlazi britak mač da njime udari narode i upravljat će njima željeznom palicom. I on gazi vinski tijesak srdžbe i gnjeva Boga Sveladara. Na njegovu ogrtaču i na njegovu stegnu napisano ime: Kralj kraljeva i Gospodar Gospodara".

"Otvoreno nebo", u Ivanovom viđenju jeste kraj okultacije Imama, nebeski otvor svjetlosti, one Sunčeve svjetlosti kojom je Fatima zaogrnut dok je Mjesec (Imam na zemlji) ispod njenih nogu. Sada, u doba okultacije, Pol je koristan zemlji poput sunca iza oblaka, "otvor" je kraj zakrivanja. Konj bijelac je jasan simbol vlasti, pobjede i čistote izvorne vjere. Konjanik se zove **vjerni i istiniti**, vjernost izvornom monoteizmu i vjernost sljedbenika tokom okultacije, onih koji su "na istini". U Kur'anu jedan odjeljak nosi naslov "Vjernik". Ta sura je prepoznatljiva po vjerniku iz Mojsijevog vremena, članu faraonove porodice koji je "krio vjerovanje svoje". Taj princip tajnosti je od izuzetnog značaja kao naznaka veće **tajnosti**, vjernosti tajni Svetih Imama, a o čemu govore i neki stavci sure "Vjernik", stavci koji ukazuju na **posljednje vrijeme** i konačno razrješenje tajne **Božanskog jedinstva**.

Ajet 11 kaže: "Gospodaru naš" - reći će oni, "dva puta si nas usmrtio i dva pu-

ta si nas oživio, mi priznajemo grijehе naše, pa ima li ikakva načina da se izađe”.

Ajet 12: “To vam je zato što niste vjerovali kad se pozivalo Allahu Jedinom, a vjerovali ste ako bi Mu se neko drugi smatrao jednakim. Odluka pripada jedino Allahu, uzvišenom i velikom”.

Ivan kaže da se konjanik zove **Vjerni i Istiniti**, dakle vitez (Imam) **viđen dok je** (ili kad je) na konju, što je “događaj Imama” kojega Ivan sasvim ispravno motri pod obzirima **vjere i istine** jer snaga koja je (i) izvanjski događaj neminovno **spaja** vjeru sa istinom budući da se sama **istina vjere obznani**.

Ajet 11, jasno govori o “dvije smrti” i “dva proživljenja”. Pošto Islam ne priznaje reinkarnaciju ovdje se radi o **ponovnom vraćanju** (na zemlju) nekih ljudi. Broj ajeta (11) jasno ukazuje na 11 Imama čije je vrijeme već ozbiljeno na zemlji i sada se (neki od njih) vraćaju. Imami, Ali i Husejn sigurno dolaze dok za ostale postoje podijeljena mišljenja i “nejasne” naznake. Zajedno s njima (najboljim ljudima) vraćaju se i najgori ljudi što Ivan vrlo jasno motri u svom otkrovenju a što smo već vidjeli. Ovo učenje o “ponovnom vraćanju” (El-Redža) koje mnoge Islamske škole uopšte ne poznaju prisutno je u cijeloj Ivanovoj Apokalipsi, neminovnost tog povratka istječe iz **savršenosti forme ljudske**, nje-ne nebeske istine. Da je ponovno vraćanje direktno vezano za “istinu onog ko ispravno vjeruje” (viteza na konju bijelom) potvrđuje naredni ajet, ajet 12, sure “Vjernik” koji ukazuje da je nemogućnost izlaska iz zablude (uprkos pokajanju) posljedica neispravnog vjerovanja u Božju Jednost.

U ajetu 11 zablude su predložene kroz “paklene muke” što potvrđuje da je Imam kao lice Božje, **svačiji raj ili pakao**.

Ajet ne kaže da ljudi nisu vjerovali u Boga već da ne mogu izaći na svjetlo istine jer nisu prihvatili poziv Božanskom Jedinstvu čiji realitet bez Imamologije propada u bezdane antropomorfizma i agnosticizma. Jer, nastavak ajeta (“a vjerovali ste ako bi Mu se neko drugi smatrao jednakim”) upravo i govori o antropomorfističkoj slici, gdje se Božanski Atributi motre kao ljudski, a što bez priznanja i prihvatanja uloge Pola, biva neminovnost. Jer kada se na kraju ajeta kaže kako “odluka pripada jedino Allahu, uzvišenom i velikom” jasno je da je Imam ta odluka (podrška) ili nalog Božji, jer “Bog ima ljude čiju srdžbu je učinio Svojom, i zadovoljstvo Svojim”. I zato se ta **odluka** vezuje za Božanske Atribute Uzvišenosti

i Veličine jer Božanska Bit ostaje zauvijek nedosezljiva. Iz ovog se vidi da je Ivanova vizija istinita, jer “on po pravednosti sudi i vojuje” (“Ko želi veličinu, pa sva veličina je u Boga” - kaže Kur'an, čime se jasno ukazuje na nedosezljivost Biti). Oči su mu kao plam ognjeni a na glavi mnoge krune. Ovo je izmjena ljudskog pogleda na sve stvari, zadobijanje srčanog vida (čovječanstva) jer Isijavanje iz Imamove zapovijedi spaljuje svu fatamorganu čulnog i imaginativnog, shvaćenog na način jedine ili prevladujuće realnosti. Mnoge krune na glavi sugerišu mnogostrukost, cjelinu znanja ali i podčinjavanje “izdvojenih” obzira motrenja (volju za moć prije svega) te svih nauka koje se promatraju kao “odvojene od vjere”. Zabluda **scijentizma**, svakako je vidljiva forma tog. Nosi napisano ime koje ne zna niko osim njega. Ime Imama Vremena je **ezoterijska tajna**, jer je on nosilac najvećeg pologa “kojega odbiše nebesa, zemlja i planine” i unutarnjost te “stvari” koju je tegobno nositi ostaje biti tajnom, te zbog toga vrijedi pravilo da je u dobu okultacije **zabranjeno** spominjati Ime Imama Vremena (jasno je da se ovo odnosi na posezanje u **duhovno ime**, opštepoznato je da mu je izvanjsko ime Muhammed, a njegovom ocu Hasan). Zaodjenut je ogrtačem natopljenim krvlju. Iako ovo neodoljivo asocira na oblik rata, smisao je puno dublji. Krv je **tečnost života**, i kao što krv raznosi hranljive materije (fizičkim) organizmom tako i “tečnost” **duhovnog** organizma (ogrtač je jasan simbol) biva “raznešena”, tj. rasprostranjena zemljom. Ta “duhovna tečnost” jesu sva do tada nepoznata znanja, zemlja tim znanjima biva preplavljena, “natopljena”. Do obznane Pola samo **dva ogranka** (cjelokupnog) znanja će biti poznata, dok će on objelodaniti još **dvadeset pet dijelova**, “natopiti” čovječanstvo do tada neviđenim spoznajama. Da se kojim slučajem radi o znacima fizičke borbe, Ivan bi zacijelo vidio konjanikov mač natopljen krvlju (a ne ogrtač). No, sami mač Ivan vidi kao “britki mač koji izlazi iz usta”, (Imamovih) jasan znak duhovne (koja je najprije verbalna) borbe a kako je i navijestio Poslanik Islama govoreći o Imamu Mehdiju: “On će se boriti za **duhovno privođenje**, onako kako sam se ja borio za njegovu **doslovnu** primjenu” (obznanu spuštenog). Tako unutarnje biva vanjsko (ogrtač natopljen krvlju). A ime mu glasi - **Riječ Božja**, nastavlja se u Ivanovom Otkrovenju. Dok je Imam na konju (vlast duhovnog koja se još nije “dotakla” zemlje, čistota vjere) **Vjerni i Istiniti** su njegova Imena (koja su i Božja Imena preko kojih se on **navlastito** i obznanjuje). Nakon takve ob-

znane Imamovo "ime glasi - Riječ Božja". Pošto je u pitanju dimenzija oglašavanja (dostupnost iznutarnjih smislova svih Božjih Knjiga) Imam se obznanjuje kao **Riječ Božja** čime se "spaja" sa Isusom, njih dvojica, skupa dolaze na zemlju, upravo to je dvostruki aspekt borbe za "duhovno privođenje". Za Isusa Kur'an kaže kako je "**Riječ Božja** udahnuta u Merjemu", (Mariju) **znak** Milosti Božije, **riječ** dostavljena preko anđela **Gabrijela**. Ovim Imenom se postiže zemaljska identičnost Isusa i Mehdija. Ova "transformacija" Imamovog Imena u "Riječ Božju", ponovo se nadaje kao spoj Kristologije i Imamata.

No, "riječ" ili "Riječi Božje" jeste oznaka i za Mojsija (onaj sa kojim je Bog Razgovarao). Na ovaj način se **Zakon** (Mojsije) i **Put** (Isus) objedinjuju na način **ezoterijskog imena** Imama Mehdija a.s. To je **britki mač** Imamov kojim "udara narode", gdje je "gornji dio" Put (Isus), a "donji dio" mača **Zakon** za fizičko (Mojsije), onaj oštri dio kojim se udara **po zabranjenom**. No, kako Imamov mač "izlazi iz usta" to je ustvari duhovno privođenje koje ima dvostruku dimenziju. "Željezna palica" kojom upravlja je, vidjeli smo, duhovna snaga, "gvožđe koje je objavljeno i u kojem je velika snaga" (Kur'an) nema ni govora o bilo kakvoj "vlasti sile", niti riječ "država" ima ikakvog smisla u Kraljevstvu Nebeskom.

"I on gazi vinski tijesak srdžbe i gnjeva Boga Svevladara. Na njegovu ogrtaču i na njegovu stegnu napisano ime: Kralj Kraljeva i Gospodar Gospodara". Isus kao utjelovljenje Samilosti ne može preuzeti Atribut Božje srdžbe i gnjeva Boga Svevladara, to preuzima Imam. No, vinski tijesak je jasna aluzija na **tajnu večeru**, na grožđe koje tek treba da se pretvori u vino. Upravo je ovo "gaženje" od strane Imama **zamjena** za hljeb posljednje večere jer **mudrost** (hljeb) postaje **javna i sveopšta**, i zato on "gazi" (razjašnjava) ono što je **Isus razlomio rukama**. Ivan prije toga vidi vojske nebeske koje prate Imama, na konjima bijelcima, odijevene u najfiniji lan, bijel i čist. Nevidljive ezoterijske hijerarhije se obznanjuju, Armagedon je **njihov rat** i ništa iz vanjskog svijeta ne dopire do njih niti ih može ugroziti svjetovna sila i sve što ona znači. Lan je jasan simbol te nedotaknutosti vjere jer **Dainski mudraci** (u Indiji) i danas nose laneno platno na usnama dok jedu i piju kako ne bi povrijedili nijedno živo biće (paze da tokom konzumacije jela i pića ne bi povrijedili mušicu ili mikro-organizme). Tako je "bijeli lan" stanje najvećeg **viteštva**, sile koja se usmjerava

samo ka sebi. Bog se opisuje kao Svevladar. Pošto je Božji čovjek "ruka Božija" i "Nalog Božiji" jasno je da je ovo vlast Pola, vlast koja je plod transformacije "grožđa u vino" što je *sublimna snaga* Božanske srdžbe i gnjeva koji se ozbiljuju na zemlji preko Božjeg Imena Vadar. Zatim se na Imamovu ogrtaču (duhovna inicijacija) i stegnu (duhovno rodbinstvo, oni na koje se ta inicijacija odnosi) obznaniče napisano Ime: **Kralj Kraljeva i Gospodar Gospodara**. Obje naznake ukazuju na krajnost, na *kraj* (posljednji od kraljeva i gospodara) ali i na *prvenstvo* (prvi od kraljeva, gospodara). Tako se na samom kraju spajaju, pečat Apsolutnog Vilajeta, Vječni Imam kroz istoriju, Ali a.s. i pečat Muhammedanskog Vilajeta, Muhammed El Mehdi a.s. kroz realizaciju Božanske *Svevlasti* (ona postoji i sada, *tada biva kosmičkom pravdom*). Ivan zatim govori o anđelu koji poziva na "veliku gozbu Božju" sve ptice što lete vrh neba, da se najedu mesa čime se navješćuje konačni obračun u kome duh pobjeđuje tijelo (ptice duše se obaraju na "ostatke" pokorene tjelesnosti) što je tada općenito stanje "pobjede", tj. *trijumfa duha*.

"I Zvijer bi uhvaćena i s njom Lažni prorok - onaj koji je u njezinu prisustvu učinio znamenja i njima zavodio one koji su primili žig Zvijeri i klanjali se njezinu liku. Oboje bjehu živi bačeni u ognjeno jezero što gori sumporom. A ostali bijahu pogubljeni Konjanikovim mačem - onim što izađe iz njegovih usta - i sve se ptice nasićuju njihovim mesom".

Ovaj dio vizije je potpuno identičan Islamskim predajama o posljednjim danima. "Lažni prorok" (Dedžal) je "činio znamenja i zavodio", vidjeli smo da samo ime Antikristovo znači zavodjenje (dedže - zavoditi, obmanjivati). Satanske snage bivaju poražene, Antikrist biva živ bačen u ognjeno jezero što gori sumporom. Titus Burckhardt piše kako se "muški" karakter sumpora može gledati u njegovoj "plahovitosti", "vatrenosti", ali isto tako i činjenici da on "ustaljuje" i "boji" nestalnu živu. Sumpor u određenom smislu korespondira Duhu a živa duši, piše on, te dodaje kako "sumpor ima, očividno dva kontradiktorna aspekta, očvršnuće tijela ali i njegovu suhoću i tvrdoću. On se tako pojavljuje kao prepreka pročišćenju, i samo kad je "supstancija" u potpunosti rastvorena, sumpor se pojavljuje, otkriva se kao kreativni uzrok nove i "plemenite" forme.

Prije samog Suda, Ivan u svom viđenju otkriva kako "đavao, njihov Zavodnik, bi bačen u jezero ognjeno i sumporno, gdje već bijahu Zvijer i Lažni Prorok. I

bit će mučeni dan i noć u vijeke vjekova”. “Supstancija” je sami oganj te se i sumpor spojen s njom otkriva kao uzrok nove i “plemenite” forme. Jer Božja Milost nadvladava Božju Srdžbu i obuhvata cijelo postojanje bez izuzetka i tako se mora promatrati i “vječnost” pakla. “Nova nebesa i nova zemlja” (ovdje se Ivanovo viđenje u potpunosti poklapa sa Kur’anom) znače i obznanu “novih” Božijih Imena jer je Poslanik, obraćajući se Bogu rekao: “Jednog dana će Te proslavljati Imenima koja sada ne znam”.

A “nova Imena” su nove realnosti, život je jedan i on se nastavlja, “stvoreni ste za vječnost, vi se samo selite iz jedne kuće u drugu”, kaže Poslanik.

NIKAD POSLANO

*“Stavi me kao znak na srce,
kao pečat na ruku svoju,
jer ljubav je jaka kao smrt
a ljubomora tvrda kao grob.*

*Žar je njezin žar vatre
i plamena Jahvina.*

*Mnoge vode ne mogu ugasiti ljubav,
niti je rijeke potopiti”.*

(Solomon, Pjesma nad pjesmama)

Novembar. Toplo predvečerje, odviše toplo za ovo doba godine i sitne kišne kapice strpljivo udaraju o prozorska okna, uporno i čini se da je tmurno, sive magle u daljini, velika ravnodušnost. Sumorna, natmureno prijeteca i teška ali spokojno ravnodušna melanholija, oprost, mir koji može biti svačiji, uslov je da se ništa ne želi i da se ničemu ne nada.

Napisao sam pismo. Jedanput, davno, dugi mjeseci su prošli, nikad ga nisam poslao. I nikad nisam zažalio zbog tog, nikad nisam poželio da nije ni napisano, pismo, tek list papira koji mi omogućava da lakše čekam. Da, još uvijek čekam i to je često najteže, boriti se sa nestrpljivošću nejasno zamišljajući cilj bližim, približavati ga sebi bez snage djelovanja. Jer u radosti vrijeme brzo prolazi, čak i u tuzi ukoliko oplemenjuje patnjom ili bolom, te tako poučava kako je kratka svaka sreća pa i tuga biva manjom, podložnijom promjeni.

Ali strepnja, čekanje da se nešto desi, kad ništa od nas ne zavisi čak ni formalno, možda je to ono najgore. Čekanje, zao duh svake naklonosti. Sivi list papira i

obična olovka, tako je bilo, tek pismo. Držim ga u ruci, sada dok gledam jedno drugo sivilo na zamagljenom horizontu, iza prozorskog stakla što me odvaja i važno je jer ne želim utjehu niti ima zapitanosti u meni i bolnih odgonetanja, nema analize ni smisla za detalj koji tako često sve obezvrijede. Uruše.

Pisao sam joj i prije i ništa novo što već rečeno nije, nema na ovom parčetu papira, pa ipak, pisao sam. Brza razmjena pisama (kao i pogleda) je najčešće takva kad već unaprijed znamo da će sve i ostati na njima, jer, čovjek je suviše ranjiv a svijet nestalan i nestabilan pa često vidimo kraj prije početka, samo se ne usuđujemo priznati sebi. Žena u tome ima prednost jer su njeni razgovori sa samom sobom uvijek konkretni. Čak i onda kada daleka jeka u surim klancima samoće i čekanja odzvanja bolnom težinom i kada u klisurama duše nema nikoga, i tada je žena određena i lišena samokažnjavanja, mučenja koje u muškom srcu pokreće nebrojeno pitanja. I svaka žena ima zvona na uzvisinama i tornjevima i svaki put samo za nju zvone. Hemingvejevo pitanje ne postoji, ne tada. Pismo nikad ne poslah. Držao bih ga u ruci, ponekad, čitao ga uvijek iznova kao da mi je prvi put promišljajući ono skriveno i neizrečeno u zbijenim redovima, u tragovima nečitkog rukopisa čudeći se uzaludnosti bez smisla i svrhe. Jer svako pismo bi se pisati moglo život jedan cijeli a da opet ostane nedovršeno, i trenutak istine često pretiče ono najbolje u nama, ono što zauvijek ostaje otrgnuto i nejasno pošto riječi ne mogu izraziti najdublja osjećanja, čak možda većinu njih. Njih otkriva samo muzika, iznosi ono najtananije, ono najsuptilnije čega nikada nismo svjesni jer priroda čovjekova obično neće da stid pred ljepotom prihvatiti kao kajanje zbog saučesništva. Zato što bolni atak na netaknutost vanjskog nije od prirode niti iz prirode, duša je čovjekova uronjena u patnju pokreta i promjene. Sve drugo u postojanju je tako spokojno mirno, cjelovito. Netaknuto, neuprljano. Zvao sam je Santal. Odviše lepršavo za princezu i bijeli zamak, gotovo romantično za razgovjetnu djevojačku zapitanost u čistoj sobi, dok svjetlost iz male, ovalne lampe treperi, uzbuđuje i svaku bol čini većom. Pa ipak, tako sam je nazvao. Ko zna zašto sam napisao pismo. Loša ispovijed u ljubavi ne znači ništa a plima razasutih osjećanja zna često uplašiti, naročito ako je spremna na sve i liči na ludost pa ne znamo šta je gore, ćutati ili otkrivati sebe, oboje je često nemoćno pred zidom odbijanja. Vrijedilo bi znati, jer moć riječi je velika a na ovome svijetu čovjek lako biva nesrećan i brzo odvojen od svega što voli.

I ukoliko je istina da sreća dolazi kada se najmanje nadamo onda je nesreća još brža i iznenadnija jer dolazi neumitno i kada je ne želimo. I duže se pamti. Zato su obračuni sa sobom uvijek mučni i teški, tek predah i olakšanje između dvoje u kojemu nikada ne znamo šta je za nas bolje. Otvorih pismo.

18.11.2005.

Draga Šantal!

U ovom toplom predvečerju, kada me žudnja za većom i drugačijom toplinom preplavljuje, pišem ti nošen maglovitim nadama iako cilj u meni postoji, bez obzira na ishod, neka bar nešto ostane zapisano jer vrijeme odnosi sve.

Sada, dok gledam mala svjetla u daljini i pratim žute tragove, tek sitne tačke u plavoj sumaglici... dok ih gledam pokušavam shvatiti koliko je teško svako bdi-jenje nad sobom i kako su mučni tragovi svake neostvarenosti. Tinjajuća svjetlost narasta, noć se spušta i pitam se kako je sada u jednim drugim daljinama, veliki bijeli tepih, bijela pustinja i magle oštrije od naših, ovde, i dobro je što ima tihe svjetlosti u šutljivim sjenkama iza mog prozora. Mislim na tebe i nadam se da ima smisla. Jer, ne želim samozaborav bez svrhe niti besplodno sjećanje od kojeg nema koristi, sjaj hoću, bar odsjaj ili nešto što liči na to, znak u sivom mrtvilu nepokretnosti. Lampa mi treba, svijeca i trag svjetlosti jer misao je nemoćna. Blijeda i nestvarna. Volio sam blage, ispitivačke sjenke u tvojim svjetlim očima, njihovu neiskazanu moć i snagu iza djetinje pitomosti što tako nenadano osvaja. I uvijek sam pokušavao da uhvatim mekani dodir poklopljenosti, trenutak kada baršunaste trepavice dotaknu jedna drugu, okupane sunčevim odsjajem iz daljine, narandžasta toplina samozaborava, sjete. Sjenke nejasne ali tople, okrepljujuće. Nije ih bilo mnogo, trenutaka u kojima sam mogao bdjeti i zato je svaki drhtaj u tvojim očima ukraden, oduzet u bolnoj nedorečenosti koju vrijeme nemilosrdno ruši i uništava. Morao sam uhvatiti svaki trenutak koji sam mogao, jer je opijenost u dalekoj slici prepoznavanja za svakog drugačija a što je patnja pokreta veća to je i želja za preticanjem kraja beznadežnija. Trag sjećanja na tvoje usne je ovdje, lijepe i pravilne, senzualne. Njih se najviše sjećam u dugim bdijenjima nad sobom. Želja. Zanos. Blijede sjenke u uglovima, dok se smiješ,

sjenke blijedih ljubičica i možda bi dobro bilo misliti da su tek veo, slutnja u kojoj je oganj želje, žudnja. Nadam se oluji, dok sjedim pored prozora, možda bi odnijela i nešto moje, ono što lebdi u nedorečenom, ono neiskazano koje je uvijek između dvoje ljudi čak i kada ne žele, čak i kada misle da sve znaju jedno o drugom. Žuta čarolija svjetlosti, daljine iz onoga dana velikog samozaborava pored rijeke, opjevan je i možda ne bi trebalo da ga pominjem, liči na kopiju, ponavljanje koje ništa ne donosi. Opjevan, spomenut i nezaboravljen i nije li dovoljno, često pitam i samog sebe, i ne znam odgovor. Ali kada sve ostaje u pogledu, zapleteno a cijelo i netaknuto, sam život prolazi tragove odbjegle nježnosti, sanja nedosanjane snove i hoće više od same slike. I zato se ona i ponavlja. Bila si zamišljena. Beskraj u crvenoj lopti, mir i toplina tako potpuna, neuhvatljiva i uvijek je tako, kada jedno zalazi drugo se rađa jer je okretanje svijeta u nama uzrok kretnje vanjske, ne obrnuto. Izražajno lice na kojem je odslikan svaki trag, svaka zraka sunčeva u toplom predvečerju i plima neostvarenosti, radoznalo dijete što trči za puštenim crvenim zmajem od papira, znam da sam to pomislio sjedeći na smeđoj klupi. Misao je moja i sjećam je se sada kada mi ni sve zamisli pomoći ne mogu. Tragovi bosih nogu na vrelom pijesku, u vedroj razasutosti bijelih kamenica, pečati, znakovi oseke nedostupnosti koja me vraćala unatrag i talasi, iako nevidljivi sve odnose, tek trag zanosa mogega na žalu. Otrgnutost, progonstvo. Francuska uličica, ljupkost i sklad. Provansa, talasanje gustog klaseja, nemir. I, u tome je vrijednost svake uspomene, može uvijek i nanovo uskrsnuti, ukazati se kao vrijedan dragulj u davno zaboravljenoj škrinji i često, kada se najmanje nadamo.

Jer opojna slika nikome dovoljna nije, uvijek želimo više. Čak i onda kada se sjajna lopta u zalasku nepovratno gubi i kada se čini da sjećanje nikakvog smisla nema, čak i kada srce snažno tuče i lupa i kada nas sve izdaje, i tada sanjamo ubiranje cvjetova ljupkosti na svjetlim obalama i tihe čežnje u noći i zvijezde koje se spuštaju na otvoreni dlan, sve neuhvatljivo, usnulo, sve jedino naše.

Pa i kada je sve utonulo u Novembarsko sivilo i kada mala zrnca svjetlosti u daljinama tinjaju i gube se bez šutljivih svjedoka koji bi čeznuli, čak i kada znamo da je dobre ludosti tako malo dok mudrost bojažljivo strepi i osluškuje, i tada nada baca na daleka ostrva netaknutosti. Na otoke sreće gdje se i najskrivenija nježna podlanica kupa u zlatnožutom odsjaju a mokri pramenovi

sanjaju iza pustih stabala. Žuti listovi se oko nogu zapliću, šutljive sjenke drvoreda i dah na kori sivog drveta, oblaci bijeli iznad gustih krošnji, sve jedino naše. Vidim te zamišljenu i sretnu, kao nekad, u vrelini ljetnjeg popodneva i možda je svaka slika koju nosimo prijekor onome što ushićuje i uznosi, jer nijedan zanos nije cilj sebi niti je plodno nadahnuće ono koje zna smisao unaprijed. Tek zlatna svjetlost, pozlaćena tajna, dragulj zanosa na prstenu tajanstva i sve tek klizi, nestaje. Ne rekoh ti ništa novo, ništa što znala nisi. Ipak, sretan ti rođendan, danas je i bit će već prošlost kad dobiješ pismo.

Svejedno je i hoću li ga poslati (stalno se dvoumim i čak sam dva puta išao do pošte u centru grada i vraćao se), jer riječima odavno nemam šta da kažem niti nadu vezujem za nestalnost tvojih raspoloženja. Zlatna svjetlost, žuta opojnost i pogled zastao na oronulom prozoru trošne kuće, sjeta, možda bol. Volio bih razgovarati s tobom, ne bi li mučno osluškivanje zadobilo bar nešto prirodnosti i sve postalo normalnije, svedeno na poznanstvo koje ni na šta ne obavezuje. Bar to, ali je možda već kasno. Kada ništa u nama ne zapitkuje niti sluti, kada se ništa ne osjeća i kada nema mnogo toga što ugrožava, ...možda i može. No, i tada, odbio bih poznanstvo s tobom, tako da je moje priželjkivanje normalnosti nesporazum sa sobom... "šta bi bilo da je bilo", uzaludna je ta misao. I opterećujuća. Ljubav je natprirodna, ona nije (samo) prirodna i daleko je iznad naklonosti i odabira koji bi uključivali našu slobodnu volju. Jer, još nije postojao niti će postojati čovjek koji je odabrao koga će voljeti, bez uplitanja Božanskog objašnjenje je nemoguće. Neka ovo bude moja misao posljednja; ostaj mi dobro.

Spustih pismo na krevet, ono lagano i bešumno pade na bijelu plahtu, zaustavi se poput okrenute lađe. Svjetla u daljini su jaka, kiša još pada i postaje sve jača. Novembar, odviše toplo za ovo doba godine, pomislih ponovo nejasno se osvrnuvši, jedna slika na zidu je pokrivena platnom, čeka da ugleda svjetlo dana. Čekam i ja.

Noć odmiče tako spokojno i nisam sjetan ni zamišljen niti razočarano tužan, ništa ne tražim, ne molim. Ne poduzimam ništa. Čekam. Tako malo u djelovanju čovjekovom a tako veliko u događanju svijeta. Ono najbolje u nama, ono vatreno, ustaljeno, nepredvidivo ali sjajno, ono neizrecivo je uvijek i samo čekanje, jer od čovjeka ne zavisi ništa.

IBRIN PONOS

Dan oblačan i tjeskoban, jedan od onih mučnih dana kada su ljudi i sami sebi teški. Decembar, teška čamotinja provincijske dosade i zapitanosti u kojoj svako pita jedino sebe i odgovara isključivo sebi. Istina, i sagovornici su tu, potvrđuju i klimaju glavom uz povremeno, obavezno "jah" koje prekida tišinu i može da znači sve u tankočutnoj filozofiji besmisla koju stariji prenose i velikodušno poklanjaju. Tereti života tako padaju na mlađe a njihova jaka i neobuzdana krv se opire, drugačije ne bi pristajalo. Sjedili smo u kafani, Senad, Ahmet i ja. Odnedugo dođe Dževad lagano se krećući svojim simpatičnim, gegajućim korakom, i sjede za sto. Gusti oblaci, nagomilani i zbijeni poput neželjenih svjedoka, porota za sivo neraspoloženje velikog stola, nekoliko listova u krugu vani, puše jak vjetar. Samoća. Ona najteža, usamljenost provincijske dokonosti, čamotinja. Buha je bio neobrijan i mrzovoljan i stalno je gledao u daljinu malim, živim očima, gladeći žuljevitru bradu desnom rukom. Sivi mantil nehajno prebačen preko ramena, zgužvan i zamašćen, bijela košulja bez dva gornja dugmeta, gospodski neuredna i prljava kako često biva u ljudi koji su sigurni u sebe pa nemaju potrebu za izvještačenošću i sjajnom uštogljenosti koja treba da nadomjesti odsustvo svake istine i sklada. Ahmet se iznenada oglasi:

- Najgore je, judi moji, kad sejak zakopiti, kad kurva pohasi i kad budala dođe do foteje. Jah! - stade klimati glavom kao da nas uvjerava u mudrost koja se ne može dovesti u pitanje. Niko ništa ne reče. Senad pogladi rijetke brkove prstima i pripali cigaru, pogled mu je lutao po zidovima; crno-bijele slike zgodnih tinejdžerki, sivilo provincije, samoća. Dževad se značajno osmjehnu pogledom čovjeka koji sve opravdava i pljesnu Buhu dlanom po ramenu.

- Stari kurvar, sve zna! - namignu on cijelom društvu i zakikota se iz sveg glasa. Šankerica duge kovrdžave kose i toplih smeđih očiju smješkala se radoznalo iščekujući, bio je to blagoslov na dosjetke i šale koje treba da se dese, neizbježno je. Kafana u samom centru grada, prazna. Jedini smo gosti i ne ustručavamo se

ali i bez toga, bez samoće koja uvijek sve dozvoljava nemamo kome da se predstavljamo niti imamo šta da ističemo. Gubitnici. Luzeri. Svi utonusmo u šutnju, djevojka podiže šolju bijele kafe i zavrti glavom, stari smo poznanici.

Odlučan da popravi utisak, Ahmet naglo podiže kažiprst dajući do znanja da ima reći nešto važno i potrebno je utišati glasove, umiriti se. Jedna ogromna muha sleti na sto i Senad pokuša da je ulovi rukom. Bio je čuveni hercegovački muzikant i njegova harmonika bila je nadaleko poznata.

- Stari kurvar! - ponovo se oglasi Dževdet istom rečenicom kao da je tih par riječi sve što zna. On podiže dlanove lagano se njišući u očekivanju koje je bilo veliko. Pocrnjeli zubi se ukazaše iza ispucalih usana, desnom rukom popravi kapu na glavi, pohabani crveni kačket, vjerovatno nasljeđen od predaka. Buha se okrenu oko sebe na desnu a zatim i lijevu stranu da bi se uvjerio da je postignuta željena tišina pred veliki događaj.

- Ibro kravar je imao jednu crvenu mahramu, - strogo otpoče on i dalje držeći prst podignutim, - pa bi ga vez'o više kojena. Da ne langara... he, he, ono se više ne rađa! - okrenu se i sve nas pogleda sa poštovanjem i osobitom ozbiljnošću kakvu imaju veliki izumitelji i istoričari kada žele da uvjere gledateljstvo u autentičnost svojih ideja i patenata. Djevojka se okrenu cijelim tijelom pucajući od smijeha i čak malo pocrvenje a Dževdet se široko osmjehnu grimasom čovjeka koji sve odobrava jer se odavno ne nada ničemu.

- Bravo Ahma, stari žicalo! - izdera se snažno i lupi nogom o pod.

- Jes, dobru hargiju je im'o, - nadveza se Senad tromo i nevoljko - petobanku bi s koljena skido! - dodade uvjerljivo kao da je i lično svjedok tih događaja.

- Zejna bi bježala njivom, a on je stigni, pa... - Senad zatrese glavom dva puta poput lava kao da odgoni scenu od sebe ili je bar prezire. Šankerica se uhvati za stomak tresući se i izade pognuta u susjednu prostoriju. Metla pade iza vrata i sruši se, jak vjetar počeo da puše.

- Dobru, kažeš! - upade Ahmet sa nevjericom u glasu - Blavor, boga ti jubim! Oteglo se do tala k'o zrnja iz duvara... Piton, žalosna ti nije majka, piton! - ponovi dva puta snažno i upade u neku zamišljenost poklopivši pepeljaru na stolu cijelim dlanom, kao da ništa nije ni govorio.

I ja se sjećam Ibri. Bio je srednje visine i snažnih, dugih ruku, pognut i usamljen lagano bi se uspinjao Uzinovićkom mahalom goneći magare ispred sebe. Magare

je bilo očuvano i odnjegovano, imalo se vremena, za sve. Kahva se pila dva sata. Fes je bio Ibrin ponos. Uvijek na glavi, bespriekorno čist, znak, znamen vremena jednog, epohe. Bio sam dječak ali se dobro sjećam fesova, prije nekih tridesetak godina. Stari Pezo, pa Hadžibeg, Jugo... posljednja generacija koja se nije stidjela svoje vjere i tradicije ili je bar gutala stid u sebi, gušeći ga, skrivajući. Generacija koja je pamtila progone i prije i nakon Drugog Svjetskog rata, tihi i pognuti ljudi u čaršijskim sokacima, poniženi, opljačkani. Ali nisu se stidjeli, bar ja nisam viđao na njima sve ono što sam primjećivao na nama kasnijim. U nama, bolje rečeno.

Mevla, živopisna starica, visoka i uvijek podvezana jamenijom, prodornog ali blagog pogleda kakav imaju svi ljudi koji su dosta vidjeli i još više znali. Koji šute. Pamtim kako bi lagano prelazila ulicu sa ibrikom u ruci, njen muž Halil je bio hafiz Kur'ana. Govorio bi lagano i usredsređeno, razgovjetno i tečno razlažući slogove i ljudi su ga zvali da uči hatme, svuda, po cijeloj Hercegovini. I on je nosio fes. Ljudi sa fesovima na glavama. Odavali su utisak mučnine i poniženosti ali se nisu stidjeli i nisu se bojali. Oboje, i stid i strah su došli kasnije. Vjera kao "opijum za narod", "Turska" prošlost i potreba za dokazivanjem pravovjernosti od strane "neopredjeljenog" naroda, to je došlo kada su ljudi sa fesovima bili na zalasku. Kraj jedne veličanstvene tradicije koja je imala svoj temelj, osnov, veliki smisao. Idol od krvi i mesa, "skidanje zarova" od strane "prosvjećene" nove klase, euforičnih karijerista koji su sa svakom žetvom očekivali i komunizam, besklasno društvo za one koji čekaju, crvena elita u liku onih koji vladaju. Lijepa budućnost za one koji čekaju ali dobra sadašnjost za one koji to obećavaju. Drugačije je nemoguće ako je "sve ovdje" i ako je čovjek tek "inteligentna životinja". Jer, na zemlji pravednik pati a zločinac često uspjeva i nikakav zemaljski poredak to ne može ispraviti jer je izvanjski uticaj na ljudsku prirodu nemoguć. Potrebno je da čovjek promijeni samog sebe a to je nemoguće bez snage uvjerenja. A sama snaga bez vjere u transcendentno nema uporište i oslonac, potrebna je vjera u drugi svijet kako bi se dobro i zlo mogli gledati pri punoj svjetlosti. Apsolutnu pravdu na zemlji čovjek nikada nije uspostavio niti će je ikada uspostaviti; za takvo nešto neophodno je pretpostaviti da postoji Jedan Bog. Jer ako nema nikakve odgovornosti nakon smrti, zašto da ne prigrabim sve što mogu i zašto bih birao sredstva, ustručavao se bilo čega? Nikakva materijalistička teo-

rija ne može pobijediti ovu jednostavnu istinu zato što razum nije dovoljan. Razum (bez vjere u viši svijet) upućuje svakog čovjeka samo na njegovu korist ili štetu i kad bi mogao razriješiti sukob dobra i zla Božja Objava bila bi nepotrebna. Istina vrlo jasna i jednostavna a tako nerazumljiva u ovom vremenu "tehnološkog progressa". Možda baš zato.

- Pogledaj! Broka judi! - prekide me u razmišljanju Ahmet. Bio je Petak i svijet je prolazio i okupljao se pred džamijom u centru grada. Dolazilo se i iz okolnih sela, posvršavati poslove, popiti kafu i porazgovarati poslije džume.

- Znam ja dobro niha! - nastavi klimajući glavom zloslutno i zabrinuto, sigurnog izraza lica koji je dostojanstveno odmjeravao svakog pridošlicu na džamijskom pragu.

- Koga njih!? - procjedi Senad, odsutno zagledan u praznu šoljicu pred sobom. Otelo mu se, tek da nešto kaže, utonuo je u misli i otišao ko zna gdje, trebalo mu znak, zvuk iz vanjskog svijeta, nije sam, susreće ga odjek vlastite riječi.

- Crvene a sa' su zeleni! - viknu Ahmet gromko i krajnje uvjerljivo, valjda da i ostale ubijedi u moć promjene boja i likova - Lahko je dres promjenit', teško je čojek bit, he he, okrećat se kako vjetar puha. Nejma, majčin sine, ... - reče i kucnu prstom po čelu, pogledavši me značajno.

- Ima i pokajanje! - bojažljivo dodade Dževdo snažno uvukavši dim cigarete u pluća kao da traži pokajanje između dva plućna krila, moli ga da izađe van, ukaže se - Svima nam je potrebno.

- Pokajane!? - okrenu se Buha cijelim tijelom, kao da ne vjeruje svojim ušima - Aaaa, ... jok, nema kajan'a! Što si - to si - dodade strogo, i stade klimati glavom.

- E, eh, pusta mladosti! - nadoveza se i zatvori oči. Šutio sam. Sivi oblaci su se gomilali i postalo je hladno.

- O čemu ti najviše maštaš? - obrati se Senad meni, iznenada i krajnje ozbiljno.

- O brodolomu! - odvratioh lijeno i ne pogledavši ga. - Velika je oluja, brod je ogroman i pun putnika. Pučina, daleko smo od obale. Najednom, nasukani smo, udarimo u podvodni greben. Brod tone i spašavamo se jedino ja i najljepša cura na brodu. Uspjevamo da dograbimo jednu dasku koja pluta i držeći se za nju dolazimo do obale. Talasi nas izbace na pusto ostrvo. Tu se zaljubimo i živi-

mo do kraja života, nikad se ne vrativši u civilizaciju - završih, pogledavši ga ponosno i smrtno ozbiljno.

- Aaaa... koji događaj! - blaženo se nasmija Dževdet i dva puta pljesnu dlanovima, možda čak očekujući opšti aplauz. Nije ni znao drugačije da se smije, preostala mu je samo dobronamjernost.

- Nije ti loša ta mašta. - uključi se Senad ponovo - Samo je gadno što nikad ne znaš koliko ima plutat' do pustog ostrva. A, osim toga, ima li ga?

- Ako hoćeš ima ga, ako nećeš nema ga - odvratih nezainteresirano.

- Eh, eh! - viknu Ahmet zijevajući a šankerica koja se u međuvremenu vratila stade prati čaše, brzo i temeljito, trudila se da ignoriše naš razgovor, ako obrati pažnju ko zna šta sve može čuti.

- Vrlo je lako, - nastavih ubrzano - jer mašta prihvata svaki oblik, mada sa onim što oblikuje mašta sama ne može ništa. Zato je mašta između postojanja i nepostojanja, oblikuje ali ne stvara, poništava ali ne razara. Objektivna kroz vanjski svijet, subjektivna u našoj sposobnosti predočavanja, svemir kao čista mašta i ljudska imaginacija kao mašta realno nepostojećeg, "Njemu ništa nije slično". Zakonitost objektivne mašte je da je "subjektivna", svaki je naredni stepen egzistencije buđenje u odnosu na prethodni: "Ko nas probudi iz grobova naših?" Slojevi objektivne mašte su nam nepoznati, subjekti i objekt su isprepleteni budućnošću međusvijeta, On bdije nad njima, "Ljudi spavaju a kada umru probude se". Subjektivna mašta uvijek izmiče, rijetko smo vlasnici vlastitih zamišljanja, "oni samo znaju za spoljašnju stranu ovoga svijeta". Onaj ko putuje uzdiže se lagano i oprezno, iza jedne stepenice slijedi druga, "i da se na nebo ljestvama uspenju, opet bi rekli - mi smo samo ljudi opčinjeni?" Jer, kada bi se probudili iz sna nemara naglo...

- Hej! - prodrma me Senad rukom - Kome govoriš? Halo, čovječe! - pogleda me strogo i prodorno. Zaustavih se, bio je u pravu, nikoga nije zanimalo, pa ni mene. On se šalio sa svojim pitanjem a ja odgovarao ozbiljno a da čak nisam ni htio, jednostavno, desilo se. I, desi se češće nego mislimo.

- Ohooooo živote! - otegnu Buha dostojanstveno. Sivilo na nebu postajalo je sve tmurnije, izgledalo je da će kiša. Oblaci teški i prijeteci, nagomilani. Decembar. Svi utonušmo u ćutanje.

Muk.

PUT U ŠAMBALU

“Kada vam je Brahma naredio da stvarate potomstvo, prvo ste se podvrgli oštrim strogostima vladajući svojim čulima”. (Bhagavad Gita)

Smisao: “Prema vedskim principima, prije stvaranja potomstva osoba mora potpuno ovladati čulima vršenjem **Garbhadhana-samskare**. Prema vedskoj civilizaciji, stvaranje potomstva ne bi trebalo biti protivno religioznim principima i onda će stopa rađanja biti pod kontrolom. U Bhagavad Giti je rečeno: Seks koji nije protivan religioznim principima predstavlja Svevišnjeg Gospodina.

Duhovno napredna osoba se ne upušta u nekontrolisani seks. Umjesto da se ljudi prisiljavaju da se uzdržavaju od seksa ili rađanja mnogo djece, treba ih duhovno obrazovati i kontrola rađanja će samim tim slijediti. Ako je neko odlučan u namjeri da duhovno napreduje, neće začeti dijete ukoliko nije sposoban da to dijete učini **Bhaktom**. U **Srimad-Bhagavatamu** je rečeno: Osoba ne bi trebala postati otac ukoliko nije sposobna da zaštiti dijete od puta rađanja i umiranja. Ali gdje postoji obrazovanje o tome? Odgovoran otac nikada ne začini djecu poput mačaka i pasa. Bez obzira da li začini djecu, stanovništvo koje živi poput mačaka i pasa nikada neće učiniti ljudsko društvo sretnim. Stoga je neophodno da se ljudi duhovno obrazuju i podvrgnu strogostima da bi rađali **Bhakte**, umjesto da začinu djecu poput mačaka i pasa. Tako će njihovi životi postati uspješni”. (A.C. BHAKTIVEDANTA SWAMI PRABHUPADA)

Komentarišući stih 33, swami Prabhupada kao cilj ljudskog rađanja postavlja ulazak u postojanje Svetog čovjeka, tačnije, izgradnju novorođenčeta do nivoa Svetosti (koja se u tekstu spominje kao Bhakta), a što i mogu postići samo duhovno obrazovani ljudi. Ovo **duhovno obrazovanje** kao svoj temelj ima učenje u **smislu** života (a ne “načinu” života koji je uvijek i svugdje isti uprkos tehnološkom napretku) i kao takvo, to učenje nema ništa zajedničko sa “intelektualnim” promišljanjima o toj temi, koja se uglavnom zadržavaju na razini suhoparne “filozofije”, koja **odgoj** svodi u krajnjem na **praktičnu korist**. Uvijek su u pitanju zahtjevi usmjereni na racionalnu disciplinu uma koja pod znanjem motri “gomilu činjenica” o vlastitoj budućnosti koja se ne obestinja. Učenje pak o smi-

slu života, bez obzira o kojoj duhovnosti se radi, uzima u obzir cjelinu čovjeka i njegov viši cilj, jednom riječju, transcendentno, te tako i odgoj djeteta ima drugačije forme i sadržaje. Odsustvom “nebeskog čovjeka” ljudsko biće se svodi na “prilagođenu životinju” te onda, u skladu s tim i rađanje, te produženje vrste bivaju zadržani na razini animalnog. Ukoliko se djeca ne rađaju sa višim ciljem koji nadilazi puko fizičko postojanje, odgoj (na ovaj ili onaj način) biva nesuvisla mješavina patetične plačljivosti (koja bježi od tragedije života i hoće novorođeno čedo zaštititi od “svega” a što i biva nemoguće upravo zahvaljujući životinjskoj civilizaciji koja na zemlji hoće raj) sa jedne, te veoma okrutne tiranije sa druge strane (koja je opet neminovna druga strana iste medalje, jer odsustvo duhovnosti dovodi do toga da se dijete poima kao “napravljeno” i biva opredmećenje koje kao glavni zadatak života ima ostvarenje nerealiziranih ambicija roditelja). Zbog svega toga, nikakva “ljubav prema djeci” ne može učiniti roditelje srećnim (a još manje tu istu djecu) pošto većina njih u ovom, *tamnom dobu* uopšte nema znanje o svrhi i zadacima rađanja. Zato posvuda vidimo kako su djeca kad odrastu, često izvor nezamislive patnje roditeljima i obrnuto. Drugačije je nemoguće ukoliko se smisao života traži isključivo u materijalnom svijetu, pošto bez upliva “višeg cilja” svaki životinjski oblik ljudskog života neminovno biva osuđen na propast uprkos raznolikosti i dubini “emocija” u tzv. modernim porodicama. Savjeti i “prilagođavanja” djeteta tu malo pomažu jer nedostaje *smisao života*. Plačljiva nježnost roditelja tu ne znači ništa jer emotivni odnos (bez ispravne duhovne naobrazbe) ne može nikada učiniti vanjski svijet manje okrutnim i ljepšim mjestom življenja. Ispravan duhovni odgoj mora djetetu dati znanje o prolaznosti svijeta, o njegovoj nestalnosti i nevoljama, o tome kako nijedan čovjek nikada nije siguran. I da je ovaj svijet uvod u svijet višeg nivoa svjesnosti, te da se efekti učinjenih djela neminovno vraćaju počiniocu. Čitava lepeza “pravila” proste naklonosti prema djeci (ma koliko bila osjećajno prožeta) udružena sa “nagonom za produženjem vrste”, (ne smijemo zaboraviti da ga imaju i životinje) nikada ne može zbiljski razriješiti dramu života koja očekuje dijete u vanjskom svijetu. Ovo zato, jer zatvaranje očiju pred tragedijom svijeta tu tragediju ne čini ništa manjom i beznačajnijom. Na ovaj način odgoj djeteta biva “raspeće” između patetike i tiranije, “srednjeg puta” nema jer nema duhovne usredištenosti. Zbog toga u svim “razvijenim” društvima današnjice naprosto

cvjeta nasilje svih vrsta, (uz narkomaniju, prostituciju i sl.) ljudi su duboko nesrećeni vlastitim životima i nikakav tehnološki “napredak” ne može te živote učiniti srećnijim. Jer bez vjere potreba samozaborava je dominantni obzirčnosti. Iako današnji čovjek nije odavno sposoban za ikakvu zbiljsku inicijaciju (rijetki pojedinci su izuzetak i oni nisu “javne ličnosti” niti “propovjednici” a ne mogu ni biti po samoj prirodi stvari u tamnom dobu) duhovna pouka je moguća i u ovom vremenu; za uzorite pojedince ona može čak biti dublja i značajnija kao logična suprotnost općeg stanja pomračenosti, jer u potpunoj tami svaka, pa i najmanja svjetlost se vidi, osjeća. Zrači. Na jednom mjestu, gdje se govori o molitvi pobožnih ljudi Kur'an kaže da govore: “Gospodaru naš, podari nam u ženama našim i djeci našoj **radost...**”

“Traženje radosti” (kao poklona od Boga) nas upućuje na to kako najbliži često **nisu** radost jer kada se nema nikakva svjesnost o višem smislu života (te cilju rađanja u kontekstu takvog višeg života), preostaje puka **sebičnost** kao motiv koja se zakonitošću same ljudske prirode vraća njenom posjedniku kroz patnju, koja je i najveća kada je vezana za ono najdraže, žene i djecu. Kada patnja ne bi bila moguća posljedica, (u odnosima sa ženom i djecom) ili kao danas, čak preovladavajuća, Kur'an nam ne bi sugerirao da tražimo od Boga radost u najbližim srođnicima. Zbog toga se ljudi danas na svakom koraku pitaju zašto su im djeca tako “nezahvalna” i “neposlušna?” “Nezahvalnost” je potpuno logična posljedica idološkog odnosa prema djeci, jer ako roditelj nije zahvalan Bogu na djetetu, kako će dijete biti zahvalno njemu? Ako čovjek nije poslušan Bogu, kako može očekivati poslušnost drugih stvorenja u odnosu na sebe? I kako bezuspješan čovjek može od djeteta tražiti da bude uspješno? Poslanik Islama je rekao: “Prvih 7 godina sin ti je mirisni cvijet. Narednih 7 godina ti je sluga a zatim je tvoj neprijatelj ili prijatelj”. U ovoj predaji vidimo obrazac **cjelovite pedagogije** u kojoj se prepliću prirodnost i spontanost ljudskog te snaga duhovnog rodoslova koja ih uobličava i usmjerava. U procesu odrastanja kao krajnji cilj ili svrha odgoja je nešto što se iskazuje kroz neprijateljstvo ili prijateljstvo. Sin kao neprijatelj je spomenuto kao **prva**, dakle vjerovatnija mogućnost, što opet ovisi o već pomenute dvije prve stepenice, dvije faze odgoja (“mirisni cvijet” i “sluga”); “otac” i “sin” jesu prije svega **spiritualne kategorije**, no valja ih motriti i izvanjski. Fizički. Govoreći o Sudnjem Danu, Sveta Knjiga kaže

kako će tog Dana “oni koji su jedni drugima bili prijatelji postati neprijatelji, osim onih koji su se Boga bojali i grijeha klonili”. Ovo je eshatološki prikaz, no, on je moguć i na ovom svijetu jer svako prijateljstvo bez duhovnosti (u ajetu je naveden “strah od Boga” te “klonjenje od grijeha”) se na kraju neminovno pokazuje kao neprijateljstvo. Ovo zato jer je istinsko prijateljstvo nemoguće bez “jednakosti duša” a ta jednakost može postojati samo ukoliko postoji vjera u Boga, odnosno neki oblik duhovnosti. Jer, “logika prirode” ljude u svemu čini nejednakima. Sposobnosti, pamet, izgled itd., a što opet rezultira statusom, bogatstvom, ugledom, dakle nečim izvanjskim što ne nudi nikakve argumente za bilo kakvu ravnopravnost. Naprotiv, čovjek će kao “inteligentna životinja”, sve ono što je zajedničko ljudima gledati isključivo kroz prizmu vlastite koristi. Zbog toga, u slučaju “pune budnosti” (Sudnji dan) svako prijateljstvo bez duhovnosti **postaje** neprijateljstvo. Da bi se to prevazišlo Muhammed u već spomenutom iskazu daje važne upute stupnjevitoj odgoja djeteta kako bi se izbjegle opasnosti zastranjenja (kćeri nisu spomenute, već jedino “sin”, ne zbog “neravnopravnosti polova” već zbog aktivnog muškog principa koji je u spoznajnom procesu dominantan). **Neprijateljstvo** djeteta je logična i neminovna posljedica **pogrešnog odgoja**. Uspoređujući 5 stubova Islama sa 5 ljudskih čula, Ibn Arebi je napravio sljedeća poređenja:

1. Svjedočanstvo vjere - čulo mirisa
2. Post - čulo okusa
3. Namaz - čulo vida
4. Hadž - čulo sluha
5. Zekjat - čulo dodira

Osim svog fizičkog aspekta svako od čula se može promatrati kao jedno od **terfanijskih čula “svjetlosnog čovjeka”**. Vezano za “mirisni cvijet” (sina u prvih 7 godina života) vidimo da su aspektirana dva čula, čulo mirisa jer se cvijet miriše i čulo vida jer se cvijet, također može vidjeti okom. Poslanik je također, rekao kako je “radost njegova oka u namazu”. Pošto se svjedočanstvo vjere vezuje za čulo mirisa, iznutarnje gledano, ono je **prvi miris** kojemu treba podučiti dijete. Iza toga slijedi namaz kojemu sukladira čulo (unutarnjeg, srčanog) vida i on je **prva slika** koju dijete treba vidjeti. Pošto je namaz “nebesko uspenje vjernika” a pošto stavak Kur’ana nalaže da od Boga u vlastitoj djeci tražimo

radost, onda je jasno da je ta “radost” duhovni uspon vlastitog djeteta jer je Poslanik za namaz rekao da je radost njegova oka. Dakle, rađanje **Bhakte**, rečeno jezikom **Bhagavad Gite**. Na taj način, prvih 7 godina duhovne pedagogije djeteta obuhvata svjedočanstvo vjere i molitvu, te otvaranje njima sukladnih čula svijetlosnog čovjeka. Njihovo ozbiljenje u mirisnom pupoljku duha jeste rast i preobrazba “probudene duše” u služeći oblik napredovanja, oblik gdje Duhovni uticaj **Oca** (Učitelja) biva presudan. Ovo je analogno već citiranom komentaru **Swami Prabhupade** kako duhovno uznapredovao čovjek neće začeti dijete ukoliko nije sposoban da to dijete učini **Bhaktom**, dakle pobožnom ličnošću koja će (vlastitim znanjem) biti **zaštićena** od nestalnosti svijeta i njegove okrutne promjenjivosti. U hindu tradiciji to je “put rađanja i umiranja” lutanje samsarom, u Islamu je to varka ovog svijeta koji je poput “dodira zmiје, izvana nježan ali je unutra otrov poguban”. Kršćanstvo je motri kao “dolinu suza” naglašavajući Kristovu iskupiteljsku moć. Zbog toga dijete treba voditi stazom savršenog ozbiljenja u okviru neke od autentičnih tradicija. To zbiljsko savršenstvo je u pomenutoj Muhammedovoj predaji i brojčano naznačeno. Naime, zbir godina prije postajanja sina prijateljem ili neprijateljem je broj 14, (7 godina kao mirisna biljka a zatim 7 godina kao sluga) a što ukazuje na 14 **prečistih osoba** (Muhammed, Fatima i 12 Svetih Imama) čiju svjetlost dijete etapno ozbiljuje u sebi na način stvarne duhovne pedagogije. **Sedmica je savršen broj**, te svaka od dvije etape doseže svoj zenit. Nakon prvih 7 godina odgoja sina kao “mirisne biljke” u kojima je ovaj usvojio izvorne “slike i mirise” dolazi sljedećih 7 godina gdje je dijete već uznapredovalo da realizira unutarnje aspekte pokornosti na izvanjski način. Zato sulije često kažu kako “nema himeta bez hizmeta”, nema duhovnog blagoslova i uticaja tog blagoslova bez služenja. Dakako, odnos “otac i sin” treba gledati integrativno, na način da je u jednoj osobi prisutan i fizički i duhovni srodnik, i otac i učitelj, što je u ovom vremenu izuzetno teško jer je spiritualna virilnost posve izgubljena. Služenje duhovnom učitelju koji je “Otac duše” prisutno je u svim velikim tradicijama. Mnogi koji pravilno ne razumijevaju tu stvar često se pitaju zašto duhovno izgrađenom čovjeku “treba da ga neko služi”? No, to služenje uopšte i nije potrebno učitelju već učeniku, jer čovjek može usvojiti mnogo teoretskog znanja a da se njegov **ego** uopšte ne mijenja u pozitivnom pravcu, čak često dolazi i do **negativnog**

jačanja sujete jer učenik počinje uobražavati da je superioran u odnosu na druge, da zna i može što “zabludjeli” ne mogu. Prezir prema ljudima raste. Dakle, da bi usvojio stvarno znanje iz “žive duše”, iskušenik se nužno mora potčiniti učitelju jer je podčinjavanje drugoj osobi jedna od najtežih stvari za ljudski **ego** koji po prirodi uvijek hoće da je **iznad**. Pošto služenje uključuje svih 5 čula iskušenik time usvaja sve (u ovom slučaju) Islamske stubove. Riječ “sluga” dakle, nikako ne znači (samo) vanjski aspekt “pomaganja u kući” već unutarnju pokornost ocu koji je (i) duhovni učitelj. Služenje je rast **svjetlosnog čovjeka** i pripada svijetu suptilne fiziologije. Pošto je 7 savršen broj, obje etape (sin kao “mirisni cvijet” i kao “sluga”) moraju biti ozbiljene do svojih krajnjih granica, tačnije onoliko koliko su spoznajni kapaciteti djeteta. Maksimum je logičan zahtjev svake duhovnosti.

“Nakon toga”, završava Muhammedova predaja “sin ti biva neprijatelj ili prijatelj”. Oboje treba shvatiti **spiritualno**, mada danas posvuda vidimo **bukvalno neprijateljstvo**. Vidjeli smo kako jedan stavak Knjige kaže kako će “na Sudnjem Danu, oni koji su jedni drugima bili prijatelji postati neprijatelji. Izuzev onih koji su se Boga bojali i grijeha klonili”.

Dvije su, dakle temeljne odrednice da bi prijateljstvo trajalo čak i kada se presegne granica smrti: strah od Boga i klonjenje od grijeha. Ova dva određenja temeljno su vezana za **obitelj Kuće** i preneseno na predaju o odgoju djeteta “strah od Boga” je sukladan sa “djetetom kao mirisnom biljkom”, (prvih 7 godina), a “klonjenje od grijeha” sa “sinom kao slugom” (narednih 7 godina). Oboje istječe iz **prava Kuće** i “naslanja” se na sve sljedbenike u smislu duhovnog srodstva, u smislu njihova roditeljstva. Fizički roditelji ovog **tamnog doba** uglavnom govore o svom pravu ali ne i **obavezama**. Jedan od Svetih Imama je za Kur’anski stavak o učenosti (“Boga boje učeni”) rekao da su to oni, da se ajet odnosi na Imame, što znači da **jedino** oni neće “jedni drugima postati neprijatelji” a to se onda snagom duhovnog srodstva prenosi i na njihove sljedbenike. Drugo određenje, a to su oni “koji su se grijeha klonili”, također se odnosi na njih, pošto su oni rođeni bezgriješni (Masum) i kao takvi jedini koji se izvorno, tj. samom prirodom vlastite bezgriješnosti “grijeha klone”. Pošto obje odrednice obuhvataju **čeljad Kuće** jasno je da je svaki “sin” neprijatelj svom ocu ukoliko ga motri izvan kuće, ukoliko nije zajedno s njim u spiritualnom prostoru jer je

duhovnost preduslov prijateljstva. Ono ne može imati drugu osnovu i vidjeli smo da se (na Sudnjem Danu) materijalističko (i svako "idolopokloničko") prijateljstvo pretvara u neprijateljstvo. Dvije sedmice, dva savršena broja (7+7) jasno govore da se to odnosi na njih. Pošto se **učeni** vezuju za sina kao "mirisni cvijet", dimenzija njihove učenosti koja se za sljedbenika ozbiljuje na ovom nivou vezana je za svjedočanstvo vjere i salat ("nos" i "oči" kojima sukladiraju svjedočanstvo vjere i salat) dakle duhovne mirise i duhovne oči. Pošto je Poslanik rekao kako se "duše prepoznaju po mirisu" ovo prepoznavanje "sebi sličnih", tj. svoje duhovne rodbine te otvaranje duhovnih očiju je ono što sljedbenici primaju od Imama na ovom stupnju. Nije slučajno da se "treće oko", tj. žlijezda **epifiza** nalazi tačno između očiju a iznad nosa, dakle u raskrižju jedinstvene svjetlosti poslanika Muhammeda i imama Alija. Otvara se kapija "primordijalnog čovjeka". Nakon prvog stadija od 7 godina, Bezgriješni se vezuju za sina kao "slugu" i dimenzija njihove bezgriješnosti koja se za sljedbenika ozbiljuje na ovom nivou vezana je za sva "čula", (oko kao čulo vida - salat, uho kao čulo sluha - hadž, čulo dodira - zekjat, čulo okusa - post i čulo mirisa - svjedočanstvo vjere) i baš kao što "sluga" uključuje sva čula u služenju drugoj osobi tako je i svih 5 stubova Islama u smislu njihove izgradnje, uključeno u drugu etapu odgoja sina. Naravno "sin" ne mora značiti isključivo fizički obzir djetinjstva već prije svega spiritualni, ljudi su danas više no ikad spiritualna djeca. **Učenost** na nivou "mirisnog cvijeta" uključuje, vidjeli smo, dva stuba Islama (Svjedočanstvo vjere i namaz) da bi **bezgriješnost** na nivou (već) služećeg odnosa preuzela svih 5 stubova Islama. Postupnost usvajanja znanja je jako važna, posebno danas kada je većina ljudi u stanju **spiritualnog djetinjstva**. Muhammed a.s. je jednom prilikom rekao: "Od vašeg svijeta učinjeno je da zavolim mirise i žene, a radost moga oka je u namazu". Obje "čulne" spoznaje u navedenoj predaji (miris i vid) uključene su kao dva stuba Islama u obje etape odgoja (sin kao "mirisni cvijet" i kao "sluga"). Pošto se oboje vezuje za Poslanika Muhammeda a.s., riječ je o dvije dimenzije spuštanja Muhammedanske svjetlosti u stvoreni svijet, zakonodavnog Poslanika čiji je zadatak primanje spuštene Objave i Savršenog Imama (kao druge polovine Muhammedanske svjetlosti) čiji je zadatak duhovna hermeneutika Objavljenog. **Učenost i bezgriješnost** zajedno jesu Prvi Um ili **Pero**. Vid se, vidjeli smo vezuje za salat. "Duše se prepoznaju po mirisu", a pošto je

Imam Ali Muhammedova **duša** jasno je da se miris kao **svjedočanstvo vjere** odnosi na njega. I na izvanjskoj, povjesnoj razini, Imam Ali je prvi posvjedočio Božje Jedinstvo i Muhammedovo Poslanstvo. Vraćajući se iz pećine na brdu Hira nakon što je dobio prvu Objavu Kur'ansku, Muhammed je susreo Alija (koji je tada bio dječak) i priopćio mu svoj doživljaj pozvavši ga u Islam što je on odmah prihvatio. Iznutarnje, "pećina" se nadaje kao "treće oko", susret dvije svjetlosti, gdje jedna silazi a druga se uspinje. U drugoj etapi odgoja pored dva čula stalno prisutna u obje etape (vid i miris) uključena su i druga jer služenje nužno obuhvata sva čula pošto onaj koji služi mora vidjeti, čuti, imati čulo opipa, okusa i td, te analogno tome, te osobine mora imati **Svjetlosni čovjek**. Kako se čulo vida odnosi na Poslanika Muhammeda a čulo mirisa na Imama Alija preostala 3 čula su sukladna sa 3 preostale Svete Osobe radi kojih je Sve Stvoreno, čime se dobija cjelina **Svjetlosnog čovjeka**. Svako od duhovnih čula ponaosob je "Božanska energija" Imama, koju iskušeni "osvaja", čini je svojom jer je spoznaja **Pola** spoznaja Boga. Na taj način sluh sukladira Imamu Husejnu, dodir Fatimi a okus Imamu Hasanu.

Riječ je dakako o "čulima" suptilnog svjetlosnog tijela (a ne fizičkog) i razvoj svakog od tih čula ovisi o duhovnoj snazi iskušnika i prije svega, njegovoj bliskosti Svetoj Obitelji. Na taj način svaki od 5 stubova Islama "izrasta" unutar suptilnog tijela na način vlastite iznutarnje obznane (poznato je da je Poslanik rekao: "Svaki Kur'anski stavak ima svoje **vanjsko i unutarne značenje**, a svako iznutarnje tumačenje ima do 70 drugih dubina"). Bez otvaranja duhovnih čula unutar suptilne fiziologije svjetlosnog tijela osoba ostaje isključivo na razini vanjskog shvaćanja i prihvatanja (šerijat). A, bez poznavanja fiziologije prefinjenog svjetlosnog tijela čuvena predaja o tome kako Bog nakon što zavoli svog slugu "biva njegov vid, sluh, ruka, noga...", ta predaja biva posve nerazumljivom, i čak sa opasnošću **antropomorfističkog** motrenja. U slučajevima tzv. "čuda" to djelovanje se obavezno motri kao Tajna Božanskog. Vidjeli smo da se dvostruka dimenzija Muhammedanske svjetlosti spušta na "obje faze" odgoja, no za razliku od prve faze koja još vidi tu svjetlost nerazdvojenu ("mirisni cvijet") druga faza odgoja, služenje, uključivanjem svih 5 čula "razdvaja" zakonodavnog Poslanika i Savršenog Imama. Svjedočanstvo vjere (Ali) i namaz (Muhammed) sada preuzimaju svjetlo još 3 Svete Osobe i time se u rast svjetlosnog čovjeka uključuju;

post (sukladira Imamu Hasanu), hadž (Imamu Husejnu) i zekat (h. Fatimi). Na ovaj način dijete - sluga (starosti od 14 godina) postaje stanovnik **Čiste kuće**, odnosno njihov prijatelj. Zato Poslanik kaže kako nakon te dvije etape ("mirisni cvijet" i "sluga") dječak svome **ocu postaje neprijatelj ili prijatelj**. Ukoliko nije izgradio vlastito svjetlosno tijelo on biva njima neprijatelj preko neprijateljstva prema ocu koji je njihov prijatelj (pod pretpostavkom da je fizički otac **ujedno** i duhovni, tj. svjestan svog duhovnog rodoslova). Iz svega proizilazi da samo **Svjetlosni čovjek** može biti prijatelj svom (duhovnom) ocu i **članovima Kuće** i biva jasno kako bez duhovnog odgoja, (samo) fizički sin postaje (samo) biološkom ocu neprijatelj. Upravo zato je u Muhammedovom predanju riječ "neprijatelj" stavljena prije riječi "prijatelj", jer bez duhovnog odgoja neprijateljstvo biva većom mogućnošću uprkos fizičkom rodoslovu i svime što on sa sobom nosi. U ovom **željeznom dobu** to vidimo na svakom koraku i roditelji često proklinju dan kada su rodili vlastitu djecu. Ovo strašno, međusobno neprijateljstvo je posljedica potpunog odsustva duhovnosti koje ne može biti kompenzirano nikakvom "pažnjom i ljubavlju" jer primarni instinkti, ma koliko bili nježni i iskreni ne mogu obezbjediti potpun razvoj djeteta niti mu omogućiti put samorealizacije. Spiritualna averzija neminovno rađa i fizičku. Radost biva bol. Bez spoznaje, svaka međuljudska relacija se obistinjuje na kraju kao neprijateljstvo i ta istina na sadašnjem stupnju razvoja čovječanstva neminovno izgleda **gorkom** baš onoliko koliko su gorki i odnosi unutar (današnjih) porodica. Samo **svjetlosni čovjek**, onaj koji je poništio svoju **sjenu**, može biti zaštićen od vlastitog neprijateljstva prema drugima. Kada spiritualno neprijateljstvo i duhovna mržnja ne bi porađali i fizičku, Kur'an ne bi naredio da u djeci **tražimo radost**. Čovjek bi, dakle trebao najprije biti svjestan svog duhovnog rodoslova, primarne genealogije a što kao pretpostavku ima "ovladanje čulima" (**Bhagavad Gita**) odnosno seks, koji predstavlja Svevišnjeg Gospodina (Poslanik Islama je rekao kako je seks u granicama dozvoljenog dobro djelo). Primjeri takvog pronalaženja duhovnog rodoslova jesu "historija čovječanstva" zapisana na listovima papirusa (Šuka - nadi) gdje se može pronaći sudbina svake osobe, njene prošle i buduće inkarnacije, zatim savršeni oblici astrologije (primjer je traženje novog Dalaj-Lame kod Tibećanaca gdje se putem preciznih proračuna dijete - vođa jednostavno "pronađe") te lanac duhovnog rodoslova u islamskom sufizmu a

što uključuje istinita snoviđenja itd. Tu spada i poznati fenomen “prepoznavanja osobe” čim se ugleda čovjeka. U takvim i sličnim slučajevima, gdje postoji jasan znak duhovnog srodstva moguće je da se fizičko i duhovno srodstvo “preklope”, nađu u jednoj osobi, što je u ovom vremenu vrlo rijetka dragocijenost, i takvi slučajevi su iznimno značajni. No, oni koji to jesu, oni šute. U **zlatnom dobu** čovječanstva svaki čovjek će znati svoje duhovne pretke i potomke baš kao što mi danas poznajemo svoje fizičke srodnike. I upravo zato, u ovom tamnom vremenu ljudi rađaju potomstvo “poput mačaka i pasa” kako kaže Swami Praphubhada. **Zlatno doba** koje je pred nama (proći će još izvjesno vrijeme) omogućit će svakoj osobi upoznavanje vlastite duhovne rodbine i to **snagom realizirane ljubavi**, jer će u zlatnom dobu **religija ljubavi** obuhvatiti cijelo čovječanstvo. Jedan stavak u Kur'anu kaže: “Reci: ‘Za ovo ne tražim od vas nikakvu nagradu osim ljubavi prema rodbini’”. Pošto Poslaniku ne treba nikakva naknada od ljudi, za njegovu misiju, ljubav prema Ehli-Bejtu, njegovoj rodbini jeste ustvari “nagrada” samom posjedniku iste. Kada svoju duhovnu rodbinu svako biće upozna na način **sveopšte ljubavi**, (“tigar će drugovati sa devom, lav sa govečetom a djeca će se igrati sa zmijama” - kaže nam predaja, za zlatno doba) snaga same te ljubavi će isključivati svako neprijateljstvo između ljudi, i stvorenja uošte, no, upravo kosmički karakter te ljubavi zahtjeva napredak i “duhovnu evoluciju” kakvu mi danas ne možemo ni zamisliti. Kosmičkom ljubavlju **vanjsko i unutarnje** će postati **jedno**.

Neki čovjek je Imamu Sadiku a.s. govorio o ljubavi prema Poslanikovoj Porodici i pitao ga da li mu to koristi? Imam je potvrdio korisnost njegovih osjećanja i dodao: “Zar je vjera išta drugo do ljubav?” Analogno tome, Krist je otkupitelj grijehova svijeta, uloga koja navješćuje Kraljevstvo Nebesko. Mira na Zemlji neće biti sve dok ne zavlada mir unutar čovjeka, nesređena i opustošena unutarnjost ljudi ne može urediti vanjski svijet. A istinska ljubav neće zavladatai sve dok svako biće ne pronađe svoj duhovni rodoslov, **okomicu** svog **postojanja** koja je razrješenje njegove sudbine te tako i svake druge jer je svaki čovjek povezan sa cijelim čovječanstvom. Znanje koje svaka osoba ima o svim drugim ljudima (što znači i **odgovornost** prema svima) bit će **vidljiva** tek u **zlatnom dobu**. I opšte poznata.

Nema razrješenja ničije sudbine bez razrješenosti Velike sudbine čovječanstva,

“nijedan list ne opadne bez tihoga znanja cijelog drveta” - kaže pjesnik Halil Džubran, istrajavanje na “zasebnom” životu je **tragedija ovog vremena**. Biti “samo svoj”, vrhunac zablude. Motreno kroz odnose između polova, ostatak tog “nebeskog jedinstva” danas možemo vidjeti kroz osakaćene ostatke obreda **Sati**, obreda spaljivanja na lomači žive udovice zajedno sa tijelom umrlog muža. U pojedinim zajednicama “ortodoksnog” hinduizma obred se primjenjuje i u ovom vremenu iako je zakonski zabranjen u cijeloj Indiji. Onako kako ga nam se danas predočava, obred je nezamislivo okrutan i mučan, gotovo neshvatljiv, no u pitanju je nešto daleko dublje ukoliko se promatra u iznutarnjoj dimenziji. Riječ je o “nedjeljivosti Nebeskog jedinstva”, nemogućnosti cijepanja jedinstva koje je već uspostavljeno prije rođenja te prema tome ne može ni biti razrušeno poslije fizičke smrti. Čak je i pjesnički vijekovima obrađivana tema o “jednoj duši u dva tijela”, gdje jedna polovina naprosto **izgara** (vatra u obredu Sati - ja je jasan simbol plamteće, neugasle strasti) u čežnji da se spoji sa drugom. Pošto je muškarac “aktivni” a žena “pasivni” princip života, onaj pasivni se u nerazrušivosti prisajedinjuje aktivnom, stvarna “lomača” nema nikakav (izvanjski) osnov u drevnoj hindu tradiciji. Okrutna slika **stvarne vjernosti** iz prapostojanja, okrutna upravo onoliko koliko je danas ta vjernost **profanizirana**. Na tom principu **nerazrušivosti jedinstva** (duša) je zasnovana i Isusova Zapovijed o nerazriješivosti ženidbe.

Pogledajmo šta Isus kaže: “Mojsije je dopustio napisati joj otpusni list i otpustiti je”, rekoše farizeji na šta Isus odgovara: “Zbog otvrdjelosti vašega srca napisao vam je tu zapovijed. Ali od početka stvorenja muško i žensko stvori ih. Zbog toga će čovjek ostaviti svojega oca i majku te će prionuti uza ženu svoju i njih će dvoje biti jedno tijelo. Tako da više nisu dvoje, nego jedno tijelo. Što dakle Bog sjedini, čovjek neka ne rastavlja”. (Marko, 10)

Isus jasno govori o **duhovnom braku**, o svjetlosnom jedinstvu duša. Upravo to je “početak (svakog) stvorenja” gdje ptica duše u stanju izričaja potvrde preegzistentnog ugovora između Boga i Stvorenja (“Jesi, mi svjedočimo”, odgovaraju sve duše na upit o Božjoj Jednosti) ide svome jatu kada svaki “izvorno stvoreni duh” pronalazi sebe u spajanju sa sebi sličnima. Odjek te sličnosti se dobro uočava i kada se nije svjesno suštine i zato pučka izreka i kaže kako “svaka ptica svome jatu leti”. Dakako, na toj razini motrenja obično se uočavaju slične

“sklonosti i težnje”, jer se u ovom dobu nema snage za prosezanje u posvetno tajanstvo duhovnog rodoslova. Za takvu “operaciju duha”, “moderni” čovjek nije sposoban jer je u potpunosti izgubio teofanijska čula, ona su u ovom tamnom vremenu posve zakržljala (pored 5 tjelesnih ljudsko biće ima i 9 duhovnih čula). “Operacija duha”, koja znači otvaranje “duhovne lobanje” je danas nezamisliva kao praksa. Kada Isus kaže da muškarac i žena “bivaju jedno tijelo”, on motri upravo svjetlosno jedinstvo preegzistentnog, jer fizička tijela u seksualnom spajanju mogu biti jedno tijelo samo figurativno i u relativnom smislu pošto je identitet svakog od spojenih tijela u potpunosti zadržan. Obzir fizičkog tijela također ostaje cjelovit i netaknut, te se Isusove riječi odnose ponajprije na Nebesko Jedinstvo, oni su već bili jedna svjetlost, “ista glina”, istovjetni. Duhovi. Ovdje je “tek prepoznavanje”. Zato je Isus izričit u naredbi koja slijedi: “što dakle Bog sjedini, neka čovjek ne rastavlja”. Ovo Božansko Jedinstvo nema ništa sa uspostavljenim vezama (samo) fizičkog braka. Jasno je da se radi o snazi duhovnog rodoslova, dušama koje je “Bog sjedionio” (dok spajanje u fizičkom smislu podrazumijeva i ljudsku slobodnu volju koja svakako “učestvuje” u svakoj fizičkoj akciji čovjekovoj ma koliko to djelovanje bilo nepostojeće u svom Bitku. U bivaju je ono “realno”). Muž treba da bude (i) učitelj, “otac duše” koji je odgaja. Crkva kao institucija je kasnije ovaj Isusov iskaz uzela kao povod za odluku o nemogućnosti razvoda braka, no jasno je da fizički brak može biti razvrgnut a da istovremeno duhovni ostane netaknut kao što sami duhovni brak može postojati a da se dvoje ljudi nikada nisu ni vidjeli u materijalnom svijetu. Svijet je i postao “ludnica” upravo zbog suludog istrajavanja na “internim” vezama i obrascima. Kada Isus zabranjuje da to jedinstvo čovjek rastavlja, to je zabrana **uplitanja** sa pozicije neznanja, jer čovjek u pronalaženju “svoje polovine” ne smije djelovati samostalno, već vođeno (od strane autoriteta) i spiritualno. A to je zapravo, **moć prisjećanja**. Kada čovjek vjenča drugu ženu (ne dakle, onu sa kojom je već duhovno vjenčan) on već **time** rastavlja ono što je Bog (još prije) sastavio. Nema ni govora o tome da je Isus zabranio rastavu fizičkog braka jer bi to bilo protivno logici samog života pošto nepobitno postoje situacije kada je razvod braka neminovnost ali i obaveza. U fizičkom svijetu na kraju smrt sve ljude rastavlja, ali “jedinstvo u duhu” ostaje. Kada Isus kaže kako će “čovjek ostaviti svojega oca i majku, te će prionuti uz ženu”, on time ukazuje upravo na

snagu **svjetlosnog rodbinstva** koje prkosi i suprosvjetljuje se svim (samo) fizičkim vezama. Riječ "prionuti" tako jasno asocira na "djetinju", tj. prvobitnu težnju duha. Duhovno rodbinstvo je važnije od fizičkog a posebna blagodat je kada je oboje sjedinjeno u jednoj osobi i velika patnja žena danas i jeste u tome što muž nije i učitelj. Što ljubavnik nije i "otac".

Šambala. Svijet paralelan našem. Svijet ozbiljenih duhova, onih koji pomažu nama koji smo još uvijek u svijetu materije. Jedna Predaja kaže kako će i nakon Smaka svijeta, te odlaska dobrih u raj a griješnih u pakao postojati ljudska bića, iznova stvorena, koja će Boga obožavati bez braka! Zašto?

BOŠNJAČKA BAJKA

“Živ je Meho,... samo, neće da se javi!” - govorio bi jedan drugi Meho, sedamdesetih godina prošlog vijeka, dajući nam viziju nestanka mog djeda a njegovog prijatelja i saborca iz Prvog Svjetskog rata. A nestao je godine 1945., na kraju jednog drugog rata a opet istog jer rat je okrutnost i patnja i što je tehnologija naprednija i razaranje je veće, jer je i fizička udaljenost neprijateljskih strana veća. Time i nestanci ljudi bivaju bezbolniji i manje mučni jer ne vidimo. Dok su ljudi ratovali mačevima postojalo je viteštvo u odnosu spram neprijatelja, viteštvo kao zahtjev, volja, smisao. Kako su oružja postajala savršenija i viteški odnos je slabio, da bi se izgubio gotovo u potpunosti u “modernom” svijetu, u današnjici kada se napada vojnik koji je stotinama ili hiljadama kilometara daleko (jer savremene rakete dosežu sa kontinenta na kontinent) a ono što je “daleko od oka daleko je i od srca”. Možemo se čak zavaravati da nikoga nismo “ni ubili” na drugom kraju planete.

Meho Gubeljić. Mecina. Bio sam dijete ali bih ga uvijek zapazio prolazeći starom tepom jer je bilo nemoguće ne primjetiti tako jedinstvenu i originalnu pojavu koja je odudarala. Već tada. Crnoput, visok više od dva metra, sa neizbježnim fesom na glavi i vedrog osmjeha kojim je osvajao. Miran, tih čovjek. Bilo je to vrijeme kada su bar neki ljudi svjedočili svojim životima čarobnu tišinu i meditativni mir tradicionalnog Islama, prije pojave “fundamentalista” i raznih skupina “pravovjernih”, iznutra podivljalih i nesređenih i upravo zato uvijek gotovih i spremnih da mijenjaju svijet. Mehine pantalone su bile pokraće i dosezale iznad gležnjeva a hod lagan i usporen, kad bi se okretao činio bi to cijelim tijelom. Ličio je na starog derviša melanholično se odmarajući ispod oraha, kod Safetove slastičarne, zagledan u plave komade neba. Držao bi čibuk nježno i sabrano, gotovo djetinje. I nikad se nije žalio. Ni na šta.

“Neće da se javi. Franji je otiš'o, vjeruj meni!” - mahao bi kažiprstom uvjerljivo u pravcu Austrije kao da je i sam vidio put odlaska mog djeda. Teško je bilo

povjerovati u njegovu priču ali nije nemoguće, jer za Bošnjaka i nema nemogućeg, u vremenima smutnje i zla dolazi i odlazi bez riječi i znaka, naviknut na sve ali nikad ne prihvatajući beznade do kraja. Uvijek mu se otvarajući, samom dnu, ali ne želeći vjerovati u konačni kraj. Ideje, carstva, vremena. Bošnjačka bajka. Ali i da je bio živ, te daleke 1972. godine, kada sam kao dječak zagledao sa zanimanjem Mehine žive oči, imao bi osamdeset šest godina. Moj djed.

Ljudi su bježali i nestajali, mnogima se izgubio svaki trag. "Neprijatelji revolucije", lakonski su odmahivali rukom zajapureni partizanski komesari očekujući komunizam i besklasno društvo iza svakog vagona vlažnog žita. "Antidruštveni elementi", možda čak "saradnja sa okupatorom", s vremenom je ublažavana retorika oslobodilaca, kad se shvatilo da je broj nestalih toliko neproporcionalan broju mogućih neprijatelja da prijeti opasnost da se tragedija pretvori u komediju. A revolucionar je smrtno ozbiljan, svaki. Možda zato i nisu dopuštali nikakva pitanja o nestancima ljudi, jer svaki pokret koji donosi "ono pravo" i ne može dopustiti ikakav smisao mimo svog, otvorio bi se prostor za nesigurnost, preispitivanje. Puzić, Mehmedbašić, Bukić, Pezo, Ajanić... samo su neka od prezimena brojnih porodica koje su nestajale i iz kojih se nestajalo. Obezglavlivanje Bošnjaka, nestajanja sa "smislom". Jer niko nikada nije pokrenuo pitanje njihovih ubistava, mezari nikada nisu otkopani, nisu ni nađeni.

Nije se smjelo, to je odgovor koji se daje *sada*, prije se čak ni strah nije spominjao, bio je "uračunat" unaprijed. *Kolateralna šteta*. Istina, poneko bi smogao hrabrosti da dotakne i zabranjena pitanja ali bi bio ušutkan ili bi i sam završio misteriozno nestajući, bilo smrću bilo bijegom u nepoznato.

Bošnjak. Uvijek u procjepu između prošlosti koju do kraja ne sagledava i budućnosti koju naivno i unaprijed blagosilja. Procjep je kružnog oblika jer ono što je iza ponovo dolazi ispred, krug posrtanja i zastajanja okretan snagom uzaludne nade da svako vrijeme ima čvrstu i pouzdanu ruku koja će ga sigurno voditi. Gdje, to Bošnjak obično ne zna. Istorijski nezreo i neosvješćen, politički neprosvjećen, "dijete" svake države i svakog uređenja i sa vječno otvorenim "nacionalnim pitanjem" koje je oštra sablja iznad glava jer se Bošnjačka zapitanost uvijek plaćala životima. Da otvaranje "nacionalnog pitanja" ne otvara i žive rane u ljudima ni samo pitanje ne bi bilo tako sudbonosno. Ali pošto je identitet izjednačen sa životom i samim postojanjem, zaborav je za Bošnjaka

najveći zločin, veći i od onog koji se nad njim kontinuirano čini. Jer zaborav se izruguje mrtvima i smije u lice živima, oštreći nož sudbine, podmuklo i pritajeno ali neizbježno. Često se može čuti da su Bošnjaci “merhametli”, sami sebi ga pripisujemo, merhamet kao optužba za tuđe zločine, optužba koja treba da bude satisfakcija za izgubljenost ili gubitke svih vrsta. Svejedno. Jer Imam Ali kaže: “Tamo gdje je blagost neprikladna strogost je blagost”. Blagost bez strogosti je slabost baš kao što je strogost bez pravde nasilje. Zbog toga je više nego jasno da je nejasno zamišljena slabost koja se konkretno manifestuje kroz nesnalaženje saobraćavanja, da je to ono suštinsko što se izdaje pod imenom “merhamet”. **Lik milosrđa** je odviše velik da bi obuhvatio (bilo koji) čitav narod mada su i zaista, Islamski duh i Islamska tradicija ostavili snažne tragove u Bošnjačkom biću. No, to je zasebna tema jer se priča o merhametu “poteže” uglavnom u kriznim situacijama, teza o “našoj milostivosti” kao mehlem na ljutu ranu svih ratova (kamo sreće da je i bukvalno tačna, jer da je tako ponavljanje genocida bi bilo nemoguće. Dovoljno je pogledati primjer solidarnosti Jevrejskog naroda koji je stvorio snažnu državu a riječ je o “malom” narodu, baš poput Bošnjačkog). Dakle, merhamet kao slabost koja je uvijek vezana za nerealne, još češće uzaludne nade o “boljem sutra” koje će pokazati da mi (ipak) “nismo kao oni”. Božji Poslanik je, pak rekao: “Vjernik neće dozvoliti da ga dva puta ujede zmija iz iste rupe”. A šta tek reći ako je ujeda bilo deset a rupa iz koje se ujeda svaki put i iznova zamaskirana bilo kakvom imaginarnom iluzijom koja shodno zahtjevima vremena biva **prodata** Bošnjacima. Često kao velika čast ili kakva dragocjenost, jer eto, baš oni kao takvi bivaju dijelom prosperitetne budućnosti, koja se opet uvijek **čeka** (“komunizam”, “integracije” itd). Bošnjak. Formalizam u pristupu i površnost u nadanjima, uvijek isto kada su u pitanju historijski događaji, dubina se **prepušta** nekom drugom a s njom i odluke. Sluga. Sluganska svijest naroda Bošnjačkog, duboko ukorjenjena i teška, strahotna svijest koja je zadovoljna da živi u pokornosti kupeći mrvicu sa tuđih stolova postavljenih u Bošnjačkoj avliji, svijest za koju niko nije kriv, naprosto, dešava se. Ali se može ispraviti jer nije bilo oduvijek tako iako je s vremenom bivalo sve gore. Bošnjak je jedini koji se stidio svoje vjere i tradicije i to nije bio onaj stid koji je na suprotnoj strani poniženja i obezvrijeđenosti (stid upravo kao **dio vjere**, kako kaže predaja) ne, to je **stid manje vrijednosti**, kompleks inferiornosti nametnut

od onih koji nose "kompleks Turske". Predstava o ratobornim i neciviliziranim barbarima koji pokoravaju i "nabijaju na kolac". Tu se Ivo Andrić pokazao kao genije izvitoperenja i falsifikovanja istorijskih činjenica. Vasa Pelagić tvrdi kako "nabijanja na kolac" u Tursko doba nije bilo nikada, te da ne postoje vjerodostojni podaci o tom fenomenu, no generacije ljudi su se *moгле* odgajati u mržnji (čak nesvjesno) samo *preko* Andrićevih dijela. Neko je dobro primjetio kako u njegovim dijelima "nema muslimana bez mane", što je tačno, jer Salko "Ćorkan" je bez oka, drugi ima veliki lišaj na licu, treći zamuckuje itd. Prosto je neshvatljivo do koje mjere je jedan talentiran čovjek bio pristrasan i gajio nepobitno teška opterećenja vezana za sve ono šta niko nije birao (kao što su nacija, boja kože itd.) i čije naglašavanje svaki iole veliki umjetnik smatra (bar) intelektualno od-vratnim. I ko zna nije li "kolac" u Andrićevom imaginarnom svijetu bio simbolom njegovih ličnih nedoumica i nerazjašnjenosti, strahova i podozrenja. Ipak, bio je to naš, Bosansko-hercegovački književnik i treba ga kao takvog i prihvatiti (a ne suprostavljati mu "talente" Bošnjačkog imena i prezimena koji bi trebalo da ga tom logikom potisnu). Moć riječi velika je. Pogotovo pisane riječi koja ostaje *iza* nas i na koju poslije (pa čak ni za života) ne možemo nikako utjecati. Dokaz te snage jesu primjeri nabijanja na kolac (bukvalno) Bošnjačkih civila(i) u pro-teklom ratu. Odakle su zločinci crpili "inspiraciju" za tako nešto, čime je hranjena mašta i davan stalni povod za mržnju, ako ne preko Andrićevih (i sličnih, manje poznatih) dijela, preko vrlo detaljnih slika koje prikazuju čovjeka kako umire u najgorim mukama. Zašiljeni kolac, tako perfektно opisan u najpoznatijem djelu našeg Nobelovca. Osveta "tuncima". Koliko je ta mržnja duboka i iracionalno perverzna govori kao primjer i (pored ostalog) slučaj zarobljene žene, Bošnjakinje koja je od srpske vojske natjerana da "gola klanja" a što je opisano u knjizi "Molila sam ih da me ubiju". Moć riječi. Ona može uticati i na razrješenje osjećaja manje vrijednosti koji Bošnjaci tako tegobno nose kroz svoju povijest. Osjećaj ničim utemeljen u realnosti, (jer ne postoje veći i manji narodi mada se u kolektivnom smislu može i napredovati i nazadovati ali to je nešto sasvim dru-go, vezano za *objektivne* okolnosti) osjećaj koji je stalno podgrijavan i aktualiziran (po potrebi) sa *strane* jer je u pitanju "ostatak" (nakon Turskog odlaska). "Narod - surogat", "određeni" ljudi. Treba ih *vratiti*, povratiti njihovim "korje-nima". Grotksna fraza koja je visila kao mač iznad glava, papirni most između

dva nepostojanja. I da nije tragično bilo bi komično. Jer je Bagdad imao vodovod i kanalizaciju dok su Evropski gradovi plivali u blatu, sve važne nauke su (preko Renesanse) došle sa Istoka u Evropu. Ko bi se onda i zašto **trebao** stidjeti **ta-kve** tradicije?! Ali je pravo pitanje zapravo **šta** je i **koliko** od autentične tradicije ostalo, jer predaja kaže kako “se nauka **povlači** smrću učenjaka”, ne dale i povlačenjem same nauke. **Nemoć priopćenja** je “smrt nauke”. Živa i djelotvorna riječ, to je ono što je nedostajalo Bošnjacima u posljednjih stotinjak godina i tu prazninu je ispunila “tuđa istina” (ne jedna već više njih, čak su servirane prema potrebi) koja je s vremenom **postojala** stvarnom istinom. Ovaj fenomen “ispiranja mozga” najbolje odslikava poznata rečenica Gebelsova, da nekoliko puta ponovljena laž **postaje** istina. No, bilo bi potpuno apsurdno i pogrešno **okriviti** druge za sve što se dešava(lo) Bošnjacima. Oslabljeni i osiromašeni u Kraljevini, “ljudi bez korijena” (iz reda Bošnjačkog naroda) su bili u većini slučajeva **predvodnici** napadačke histerije na sve Bošnjačko, videne nakon 2. Svjetskog rata. Logično, jer onaj ko se osjeća inferiorno mora dokazati svoju pravovjernost brutalnom odanošću. Ukoliko bi se pokazao iole **normalnim**, bio bi sumnjiv. Na kraju krajeva uvijek ga se moglo pripojiti “ostacima trule buržoazije” a koja oznaka je uglavnom bila i siguran znak da se radi o nekome ko “drži do sebe”. Držati do sebe, to Bošnjak nije **smio** sebi dozvoliti, oni pripadnici tog naroda koji su **izdržali** u shvatanju vlastitog dostojanstva kao **normalnog** (ne i privilegiranog) stanja čovjeka bili su u “svemu posljednji”. Zato su upravo Bošnjaci jurišali u lomljenju bašluka i uništavanju harema i džamija, u agitaciji i propagandi “skidanja zarova”, (usput, “zar” Islamom uopšte i nije propisan, ali svako ima pravo da se odjeva kako hoće, pa je isticanje “zatucanosti” **samo** na **toj** strani bilo više nego indikativno) u svemu što donosi **novo** stanje stvari. Jer, ukoliko ne postoji **duh** potpunog saobražavanja, na toj strani se i ne može tražiti jurišnike i propagatore, rušilačka moć svake revolucije leži u činjenici da **ništa** prije nije valjalo. Pošto je Bošnjak uvijek morao da se **izvinjava** za svoje postojanje morao je i da se dokazuje više od drugih, bar kada je u pitanju rušenje vlastite tradicije i svega vezano za nju. “Da se više nikad ne ponovi” - reći će Bošnjak u lagodnoj i nejasnoj zamišljenosti koja je prije nada i “umovanje” stišane srdžbe nego svijest o zločinu počinjenim nad njim.

I baš zato se oboje i ponavljaju, i nada i zločin. “Ništa novo pod suncem, sve je taština i ispraznost” - kaže Biblija i mudrost ove stare izreke je neupitna. Povjednikova mudrost, ona mudrost koja **zna** da čovjek ne postaje bolji i da će uvijek biti isti. Okolnosti se, istina mijenjaju ali ukoliko napadač blagost žrtve doživljava kao slabost i ukoliko pruženu ruku pomirenja shvata kao potpuni zaborav onoga što se desilo ponavljanje svega je uvijek neminovno. Jer, u pitanju je **mit** a ne “neprijateljstvo”, **slika** a ne misao. Vladar Josip Broz, predsjednik bivše nam države nije se puno obazirao na Bošnjake, ne uputivši im čak ni čestit politički pogled (ljudski pogled je povremeno upućivao, onoliko koliko se to slagalo sa **trenutnom** situacijom ili ukoliko je to zahtijevala propaganda mašinerija Velikog Vode). Ali, Bošnjaci su mu najviše aplaudirali i voljeli ga i najviše ga žalili nakon smrti. Jer su živi i treba da to zahvale njemu a u kasnijoj fazi njegove vladavine su se čak “najeli hljeba”, što je opet značajna činjenica u poređenju sa stanjem u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca. Život i hrana. I garancija da će ih biti (neodoljivo podsjeća na “zaštićene” zone UN - a za vrijeme proteklog rata ili Geta u Južnoafričkoj Republici za vrijeme aparthejda, u širem smislu, naravno). Na kraju se Josip Broz ipak **udostojio** (nakon niza godina Bošnjačkog “međustanja” u formi **neopredijeljenosti** koja se **morala iskazivati**) priznati pravo na postojanje jednom narodu. Za razliku od prethodnog perioda kada je garantovano pravo na život (kad već, eto i postoje,... pa šta se može, neka ih) priznanjem “muslimanske” nacije se garantuje i mogućnost iskazivanja nacionalnog identiteta. To je imalo i pozitivne aspekte, bar garanciju da se neće biti pometeno. Narod koji je od vjkada bio svoj na svome i imao svoj jezik, vjeru, kulturu, taj narod preko noći postaje oduševljen Titovom velikodušnošću. I danas, Bošnjački narod navise žali za Brozovom vladavinom ponosno mudrujući kako je bilo hljeba i posla i kako se moglo “pod kruškom spavati”, u svakom dijelu zajedničke nam države. I, u pravu su, ukoliko se misli na animalni aspekt ljudskog bića, sigurnost i hrana za “čovjeka-životinju”, i to kao oblik **darivanja** na način bačene kosti psu koji zahvalno maše repom. Bojati se čak da “san pod kruškom” nije ni prekinut, da i dalje postoji. Ono što nedostaje je težina zamahnutog pendreka ali san kao takav je ostao, cijel i netaknut. **Uljuljkanost** ispod krošnje drveta dok se dan i noć smjenjuju. Neumitno. Bošnjaci još spavaju u mučnoj igri “kruškama i jabukama” a karte dobrim dijelom (kao i uvijek do sa-

da) miješaju drugi, vuku konce velike igre. Mala zemlja i mali narodi, lakonski odmahuje rukom Bošnjak, neko će odlučiti za nas a ako i ne odluči i to je odluka. Šta da se radi, takav je svijet. U njemu čak ni moćniji ne mogu ništa. Lijepa utjeha. I ne daj Bože da nam zatreba, jer tuđa moć ne može biti utjeha za vlastitu nemoć. Osim kao očaj. Zlobnici kažu da je i 70 - tih godina prošlog vijeka Tito bio spreman muslimanima dati ime "Bošnjak", ali se jednom Bošnjačkom političaru, inače "ortodoksnom" Hercegovcu nije svidjela tako jasna asocijacija na Bosnu pa je pala jedinstvena odluka - musliman.

Možda je priča samo dobra šala ali je *moćuća* kao stvarnost, Bošnjaci se vole šaliti sa realnošću u neizvjesnim vremenima da bi se na kraju stvarnost izrugivala njima pretvarajući humor u zločin, slučaj u udes, dobronamjernost u zlu kob.

Tvrdilo se i da je Josip Broz bio potpuno ravnodušan prema imenu "neopredjeljenog" puka ali bilo je to vrijeme ustavnih promjena u Jugoslaviji i "novi" narod je dobrodošao zbog ravnoteže "svih naših nacionalizama" ali i kao izgovor za *čvrstu ruku* koju mnogi Bošnjaci i *sad* priželjkuju. Jer, eto, moglo se spavati pod kruškom (ili šljivom kako kažu neki, unoseći raznolikost u prirodne opise nekadašnje sigurnosti, san pod drvetom kao kompenzacija za usnulost u svemu društvenom, za prognanost iz svijeta, bezobličnost). Drvo kao simbol davanja plodova ali i vatre, ili se razdaje ili gori kao buktinja.

Josip. To ime kao da prati historijski hod Bošnjačkog naroda, njegovo sazrijevanje ili odrođavanje, put ka sebi ili od sebe i ma kako tegobno ili mučno bilo prati nas *Josip. Franjo Josip (Franc Jozef) i Broz Josip*. Blagoslov i majčinsko krilo, *zaštitnička ruka*, obilje i veliki entuzijazam *drugova*. Josip. *Biblijsko ime*. I Kur'ansko (Jusuf), jer Objava od Boga je jedna, samo ljudi je mijenjaju. Prilagođavaju je i unose svoje misli i sudove usaglašavajući ono nepromjenljivo sa promjenljivim, saobražavajući se sa nestalnim mijenama vremena.

Josip. Poslanik Božji poznat po svojoj *ljepoti* i odupiranju zavodničkoj iluziji ovoga svijeta ("ženi") te dugogodišnjem boravku u tamnici.

Bošnjak je Josipovska suprotnost. U nemoći da se odupre čarima ovog svijeta čime bi ovaj svijet vidio kao mističnu tamnicu ("Ovaj svijet je zatvor za vjernika, a raj za nevjernika" - kaže Muhammed), Bošnjak mu je podlijegao i zato bio bacan u vanjsku, fizičku tamnicu. Ili, još češće, u grobnicu.

Josip se odupro zavodljivosti svijeta vidjevši ga kao zatvor vlastite svjetlosti te

tako dobrovoljno pristao na tamnicu materijalnog svijeta, ona je za njega bila spas a ne ropstvo, vlast nad sobom a robovanje Bogu. Zato ga je krasila i vanjska ljepota, jer "Bog je lijep i voli ljepotu". **Josip** kao odbljesak ljepote Božanske. Zaveden svim i svačim Bošnjak je **izgradio** u sebi **slugansku** svijest zaboravivši Boga pa je On dao, da nad njim vlast ima Josip, ovog a ne svjetlosnog svijeta. Tako je Bošnjak završavao obično u vanjskoj a ne **spoznajnoj** tamnici, i zato nas "**Josip**" tako vjerno prati. Ime. Znak i simbol. Parabola, jer na svijetu slučajnost ne postoji i išaret je u svernu, samo ga valja prepoznati. Žena i tamnica. Ovaj svijet i izbavljenje od njega. Nije slučajno da su Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca zvali "Tamnica naroda". Pauza, predah i "međustanje" između **dva Josipa**, (Franca i Broza) obojica su Bošnjacima davala bar **neku** šansu, snagu da se istraje, smisao. Nadu da se može živjeti a ne boraviti pri tom samo u tamnici, stalno isčekujući. Kraj i **ništavilo**.

Nedavno sam upoznao starog Krešu. Više mu je od 70 godina, preživio je 2 rata o kojima zna detaljno pričati pri tom mašući velikim rukama, stalno začuđen, neobrijan i vedro razbarušen. Okrugle naočare i legendarna "mica" na glavi, oči krupne, nejasno svijetle, gotovo zažarene. Stajali smo u centru grada, obojica zamišljeni.

I, tada mi ispriča kako se njegov otac družio sa mojim djedom Mehom, te da su 14. februara (na dan Zaljubljenih, samo što on to nije znao tada a nikome nije ni bilo do ljubavi već do spašavanja žive glave) 1945. godine iz Mostara krenuli ka Sarajevu. "U nadi", pojasni mi, podigavši prst strogo iako nije rekao kakvoj. Nije ni morao, jer obojica znamo da se nisu vratili, on jeste jer je bio dijete i izvukao se nekako. Sarajevo. Noć. Ljudi dolaze i odlaze. Nepoznata kafana, starac se slabo sjeća imena, čekanje. I nada. Rasklimani stolovi, fenjer, gužva. Ulaze informisani ljudi (jedan nije imao uniformu i Krešimir ga u svom opisu iz djetinjeg sjećanja oslovljava kao "Čočovan") i gledaju prilike u kafani.

- A Meho je nosio fes. Kićanku. - tu Krešo podiže ton i pogleda me strogo kao da je fes na glavi mog djeda stvar od izuzetne važnosti za presudne događaje te kobne noći.

- Kićanku ! - ponosno se oglasi Krešo iznova, i podiže kažiprst visoko ga okrenuvši prema nebu, i put starčevog prsta od lica do iznad glave kao da je dočaravao i moć samog fesa. Simboličnu, stvarna moć je u **tudim rukama**. Na-

oružani ljudi su zatim odveli dvojicu ljudi i strijeljani su. Moj sagovornik nije vidio sam čin strijeljanja, tek **odvođenje u tamnu noć**, kasnije se za moga djeda i njegova oca govorilo da su “nestali”. Spasonosna fraza za sve ratove jer nejasnoća izraza ostavlja nadu potomcima. Ko zna, možda se jednog dana i pojave, bila je to maglovita nada mnogih porodica, prepričavana u dugim zimskim noćima. Utjeha. Moć utjehe, jer “nada umire posljednja”, kako mnogi kažu. Pitanje je da li umire ikad? Jer i nakon smrti duša se nada oprost i Milosti Božjoj motreći vlastita djela pri punoj svjetlosti. Pa i u paklu, i tamo se duša **nada**, iako ta nada više nije zemaljska i teško je sebi možemo predložiti na ovom svijetu ali čovjek se nada. Uvijek. “Ta svi će oni, i oni na nebesima i oni na zemlji u Milostivog tražiti utočište” – kaže Kur’an. Utočište. Na ovom svijetu ga i nema (osim obraćanja Bogu) i zato se čovjek stalno nada i dobro je što je tako, jer je to znak svjedočenja onog Najvećeg čak i kad ne znamo. I, nakon posljednjeg rata mnogi se **vode** kao **nestali**, većina sigurno nije živa ali tijela nisu pronađena, ko zna, možda se neko i pojavi jednog sunčanog dana. Neko. Jedan ili dva čovjeka, ali nada je svačija i dobro da je tako.

Zagledah se u siva brda u daljini, Krešo je još stajao pored mene i oči kao da mu zasuziše. Trajalo je samo tren ali se jasno vidjelo. Odvedeni i nikada se nisu vratili. Navodno su iskazivali simpatije prema “Nezavisnoj državi Hrvatskoj”. To sam čuo još davno i moguće je da je istina. U velikim istorijskim nesnalaženjima simpatije se radaju nenadano i još češće bivaju uzrok stradanja jer ljudi zaključuju kako je “neprijatelj moga neprijatelja meni prijatelj”. Dovoljno se prisjetiti kako je u tom, 2. Svjetskom ratu, pomoćnik četničkog vođe Draže Mihailovića bio Bošnjak, samo ta činjenica je dovoljna, da predloži “bošnjaka lutalicu” a takvih je bilo najviše. Mijenjale su se strane i uniforme ali nesvjesno, Bošnjak bez identiteta nije lukav. No, zašto bi puka simpatija (bilo čija i prema bilo čemu) bila razlog za hladnokrvno smaknuće, ostaje nejasno bar meni i bar u trenutku koji možda nije pogodan za mene. To sam upitao i Krešimira.

- Vidi!? - obrecnu se strogo i napravi korak unazad kao da ne vjeruje svojim ušima, a zatim se zagleda u mene kao da traži tragove neznanja, nevjerice. Očito je smatrao kako se odgovor podrazumijeva ili bi ga bar trebalo znati, moja naivnost ga čudi i zaprepastava. No, kako sam i dalje šutio, starac nevoljko nastavi priču. Izgledao je umorno ali nešto ga je tjeralo da govori dalje.

- Nama, deci su rekli da "lijepo bježimo" a nije nam bilo drago. Kud!? Noć, a od svog se ne rastavlja lahko! - on obrisao čelo lijevom nadlanicom a oči mu ponovo zaiskriše suzama. Skide naočare, rukom i zadrži ih, kao da će to odagnati mučnu sliku jer nije izbledjela. Postoji.

- Izgleda da su njih dvojica bili "elementi"! - dodade potihom unijevši mi se u lice smrtno ozbiljnog izraza, oči su mu bile hladne i ukočene; širom otvorene.

- Elementi, jadona ti nije majka! - uzdahnu Krešo glasno, osvrnuvši se oko sebe kao da postoji opasnost da i nas dvojica budemo zakopani ili bar dotaknuti građevinskim materijalom. Otpadom. Socijalistički izraz za otpad, smeće koje bi htjelo "nešto svoje". Element. Elementi. Gradivni materijal, građevinsko "tkivo" zgrade, njenog narastanja, punine. Sredstvo građenja a ne rušenja. Oni koji su tako ponosno podizali novo (i čak najavljivali svoj projekat kao "kraj povjesti" i **raj** na zemlji) mogli su možda **stare** elemente ugraditi u svoju zgradu pa bi i sama zgrada duže potrajala jer je sve čvršće i stabilnije ako je na starijim temeljima. Sve zavisi od samog graditelja, snage i kvaliteta elemenata. Kova, dalekovidnosti graditelja, njegovog temelja. Cilja. Ukoliko graditelj podiže kuću oslanjajući se na ono **najveće i nepromjenljivo**, dobro je. Ali onaj koji donosi **sve** novo (tj. **misli** da to radi) mora imati **trofej**, dokaz **pravovjerja**, i zbog straha da se nova zgrada ne bi naprasno urušila sumnja se **unaprijed** u sve stanare, svako biva sumnjiv jer je takav put i **lakši**. Lakši onima koji vladaju, svaka strahovlada poznaje tu **elementarnu** istinu.

- Jeste li odmah krenuli za Sarajevo? - obratih se svom sagovorniku

- Bili smo pošli prema Blajburgu. - prevali Krešo nekako, za čas zastajkujući u govoru i ponovo se osvrnu, dobro je zapamtio vremena kada je Blajburg bilo zabranjeno čak i spominjati - Usput sretošmo neke ljude, više i ne znam đe. Rekoše nam kako "nije toplo" ni tamo, pa se vratismo. - slegnu on ramenima kao da se još pita je li se trebalo vraćati - Meho je imo' oko šeset' godina, moj ćaća tu neđe. Civilni. Oba. Eh, šta ćeš! - obrisao on čelo, ponovo i naglo odmahnu rukom udaljavši se bez riječi. Bio je poguren, kao da se stidi.

Ništa, rekoh u sebi. Mecina je govorio kako je djed "otišao Franji", dok Krešo tvrdi da je "odveden" i ko je u pravu nikada neću znati. Ali, svejedno je. Jer, u mutnoj vodi istorijskog nesnalaženja Bošnjak je uvijek **tonuo**. I uvijek je pri "uspostavi novog" gajio velike nade. Nerealne. Nade koje su potapale i one još

nepotopljene, baš zato jer uvijek izgledaju spasonosne. Franjo ili streljački vod, Austrijski **kazan** ili neopredjeljenost koja poput ulja pliva svakom stajaćom vodom. Močvara, bara nesagledanosti, nemogućnost da se bude **svoj na svome**. Saobražavanje sa svim i svačim ili pokušaj da se “drži do sebe”, bar malo. Ali, u ovom drugom slučaju zajedno s fesom se često skida i glava, makar se pokrivalo zvalo čak i “Kićanka”. Nepoćudni “antidruštveni element”, izložen svakoj žezi i studeni jer nije ugrađen u zgradu. Izvan je.

Za razliku od Drugog Svjetskog, ljudi ubijeni u ovom, zadnjem ratu se bar vode kao nestali, možda se neko i pojavi jednog dana. Ako i ne pojavi, ostaju ipak na-
da i vjera u bolje sutra. I bajka.

Bošnjačka.

POST SCRIPTUM

Izrečena presuda Međunarodnog Suda Pravde u Hagu po pitanju genocida nad Bošnjacima u Bosni i Hercegovini. Srbija nije izvršila genocid, nije **čak** ni saučesnik, kriva je jedino što nije spriječila genocid. **Očito je** upravo to trebala nakon bezuspješne kampanje od **tri godine** da se Bošnjaci unište. Pošto nisu uništeni u razdoblju od 1992. - 1995. (jer su dali **jači otpor** nego što se očekivalo), bilo je zaista “logično” da Srbija spriječi genocid u Srebrenici pošto je Bošnjački narod (tada je to bilo već izvjesno) **opstao**. No, general Ratko Mladić je otišao u mnogo dalju prošlost opstojnosti Bošnjaka. “Osveta Turcima”, i to po prvi put nakon “bune protiv dahija”. Važno za kolektivno pamćenje, ako ga bude! Građani su “duboko šokirani” i “iznenađeni”. Presudom ili svojom naivnošću?

Bošnjačka bajka, uvijek jedna te ista, čak i kao **posljednji čin drame**. Ono što se ne kazni uvijek se ponavlja, i to je u samoj prirodi zla. No, niko nas ne spriječava da se **tješimo, i nadamo** kako ponavljanja neće biti.

PASJI ŽIVOT

- Mujo, treba li ti molba!? - obrati se glasno postariji čovjek konobaru očito smatrajući da je krajnja granica strpljenja dosegnuta i da se na uslugu već predugo čeka. Bar za jedan prosječan kafić u kome ugladenost nikada nije potpuna pa se valjda očekuje da ni bezobrazluk nije u svom zenitu.

Dan je bio oblačan i težak, sumoran. Petak je, tiho predvečerje bez smisla kada se sve dotjeruje i posvuda se osluškuje i užurbano planira jer kad se noć spusti nade bešumno izlaze i snovi se uobličavaju, usijanje, uzavrela mašta razigrana. Kafić će biti pun, to je sigurno. Ljudi posloženi "kao sardine", stoje naslonjeni na crvene zidove, uspravni su i nisu mrtvi poput riba u konzervi ali zaudaraju, šire vonj ustajalosti čekajući da budu svareni. Sve se guta.

Znak za uzbunu loše našminkanim djevojkama koje ulaze u tridesete i već su napustile nepovratno lik princa iz snova, u obzir dolaze i manje prefinjeni muškarci, skitnice i gubitnici, jeftini dileri. Nejasne misli umotane u papirne laži besmisla, nada tinja i nekoliko svijeća je upaljeno da približi moguću romansu, tako je u filmovima a od velikih zvijezda preuzimamo sve. Baš ništa se desiti neće. Ali važna je nada, tako neminovna za uobičajeni "vikend-izlazak", događaj vatren i skup, atrakcija za malu provinciju gdje su uloge poredane poput ljudi i svako zna gdje može očekivati osmijeh ili gnušanje, prezir ili "isplažen jezik", svejedno. Već viđeno. Pogledi će umorno lutati prelazeći obazrivo preko poznatih lica, čak na momente znatiželjno, ispitivački nježno i zato ispijam kafu baš sada, u predvečerje kada je najmanje gostiju. Namjeravam se izgubiti prije veličanstvenog "izlaska mladih", tim prije jer priču znam napamet i znam je odavno. Kraj večeri je uvijek najzanimljiviji. Svi se razilaze sa uvjerenjem da će idući put biti bolje i uspješnije jer je sadašnja noć naprosto peh, maler koji se neće ponoviti. Baš tu noć nije se pojavila osoba koja se čeka, uzdahnut će poluglasno mlade djevojke skidajući trećerazrednu šminku pred malim ovalnim ogledalom, dopustivši sebi možda čak i pitanje o smislu života u maloj provinciji. Na Zapadu je bolje

i ljepše ali ne da se otići, šteta, jer izgleda samo se još na nas čeka, naprosto smo neophodni. Mladići se obično opiju i zaglave u čarobnom oblaku loše trave vucarajući se ulicama do zore poput olinjelih pasa, vrišteći u odglumljenom besmislu, suviše površni da bi mogli da se pogledaju u lice. Dimna zavjesa nadoknađuje sve i čak i poraze odslikava pobjedama. Njima Europa ne pada ni na pamet, završeni su, većina njih. Tek im je dvadesetak godina a već su starci zbog tereta kojeg nose i djeca po nedostatku svake ozbiljnosti i temeljitosti. Sanjare bez slika. Čitav san je u mutnim očima, tu se sve začinje i završava ne prelazeći prag zamišljanja, sanjarenje bez nade i smisla, bez cilja.

Pasji život. Kraljevski, jer sve ovisi o sustavu vrijednosti, objektivne okolnosti ništa ne znače jer život je smisao u nama. Kvalitet življenja ne postoji "sam po sebi" (ukoliko izuzmemo životinjsku narav pukog "životarenja") i tek naše vrednovanje je i cilj i snaga vezana s tim.

Mujo mi donese kafu, uz poznati izraz negodovanja na licu, radi sam i teško mu je sve stići, ispomoć stiže tek spuštanjem noći, tada se opaše čak i crvena kecelja, daje ton ozbiljnosti. Gledam svjetla u daljini ne nadajući se ničemu. Tri mlade djevojke za jednim stolom, smijeh, upiranje prstom u svakog prolaznika na ulici. Obavezni ritual, znak, semafor koji pušta ili zabranjuje prolaz. Dva muškarca su igrala "tavle". Postalo je uobičajeno vidjeti i penzionere ugodno zavaljene u svijetlosmeđim stolicama koji često i ne naruče ništa ali oprašta se. Bezuspješnost, ta privilegija svih promašenih najbolje postaje vidljiva u kafani jer je uloga koja se ostvaruje tako često groteskno odudarajuća od stvarne vrijednosti. Niko im ne zavidi, jedino se uspjeh ne prašta. Mujina kosa je nemarno razbarušena, visok i mršav, svjetloplavih očiju i djetinjeg izraza lica, bio je najomiljeniji konobar nakon Sajinog odlaska. Šaljivdžija. U oba uha poveće minduše, bilo bi odviše klasično da je znak samo u jednom jer treba dobro čuti, osluškivati sve zvukove u pretrpanoj kafani. Mujo je uvijek bio gotov da presječe svaku raspojasanost koja prelazi granicu dobrog ukusa i "kulture" jer sve grozote su tu, čuče, spavaju. Sanjari, ljudi koji sanjaju. Pasji život.

Najednom je ugledah. Slatkicu. Nisam ni primijetio kad je ušla, lijevim laktom je bila naslonjena na sjajni šank tako graciozno da mi je trebalo dobrih par minuta da zadržim sliku i pohranim je u memoriju. Može zatrebati. Tamnosmeđa, aristokratska bunda kakvu su nosile gazde i bogati vlasnici dućana krajem de-

vetnaestog vijeka, kod Ajlice nije statusni simbol ali joj kraljevski stoji. Oči sabrane, sjajne i tople, pametne. U jednom trenutku svjetlosni odsjaj iz obješene svjetiljke se zaustavi između njenih dugih trepavica, trajalo je samo tren. Baršunasta sjeta, saten. Noći u bijelom satenu, nekad sam svirao tu pjesmu. Gitara. Lice malo i neobično ljupko, usne pravilne i razigrane, gotovo blijede. Neznatno zaobljena brada je davala ton radosti cijeloj pojavi, čudnu nasmijanost čak i dok je lice bilo ozbiljno. Imala je dugu, svjetlu kosu koja se obarala po ramenima, ruke nježne i male, neobično glatke. Držala je u ruci čašu soka tako nemarno sjetno da se moglo pomisliti kako je zalutala princeza, odsutna sa velikog bala. Slučajnost, talas sudbine koji je donio nama, bacio na tihi sprud, ovdje je sve naše i sve tješi. "Kod Džemija".

Sa prvim znacima noći kafić se ubrzano punio i gosti su pristizali u grupama od po troje ili četvero, sigurnije je. Često su ulazili bučno i nametljivo veselo ne bi li skrenuli pažnju na sebe, lakše je ako si primijećen na samim vratima, šansa je veća. Na jednom zidu je visilo nekoliko mojih slika. Izraz je adekvatan, "visile su", padale sa visine, procjep, mrak, tišina. Već nekoliko godina su tu, zalutale, neugledne i već odavno prevaziđene, bar u mom poimanju napredovanja ili nazadovanja umjetničkog izraza.

Iskrivljene i melanholične, otužno su odudarale od drugih zidova, svejedno, jer ionako u njih niko ne gleda. Poneko zapravo i pogleda ali niko ne zagleda s pažnjom iako sam jednu sliku čak i prodao. Kupac me velikodušno pitao nije li 50 KM "suviše malo" za takvo djelo i nudio još novca. Odbio sam, glumeći lažnu skromnost i još mi je žao što ne stavih duplo veću cijenu.

- Ima li šta odozgo? - obrati mi se glasno brkati poznanik okrenuvši se prema meni cijelim tijelom, sjedio je ispred, pušeci cigarete jednu za drugom. Stalni gost. Čekao je na odgovor vrlo ozbiljno gledajući me upitnim pogledom, njegova znatiželja nije iznenađivala, govori onako, tek reda radi. Pročelav, snažnih ramena, odjeven u narandžastu jaknu podsjećao je na selektora fudbalske reprezentacije koji ima u "malom prstu" sve igrače na terenu, vlada, upoznat je.

- Odakle? - odvratih i ne pogledavši ga.

- Iz Norveške.

- Nema, ... šta bi trebalo da bude? - odmahnuh rukom lijeno i nezainteresirano mada sam znao na "šta" je mislio, bolje reći na koga, toliko je opšte-

poznato da ime već odavno nema smisla ni spominjati. Tajne su najljepše kada izgledaju opštepoznate jer se u mutnoj vodi najlakše krije, u zamućenosti tuđih riječi i slova koje nastaju na svakom jasnom tragu, na stopama javne razgo- lićenosti.

- Nema drugog posla već da se njemu javlja. - dobaci Mujo kolutajući bis- trim očima, pokušavao je napraviti ravnotežu između stolova noseći nekoliko kafa na maloj tacni.

- Dobro je sve dok se more izdržati. - nadoveza se brko lagodno, pljesnuvši me dlanom prijateljski po ramenu, no kako sam šutio on se lati novina. Slatkica se simpatično smješkala, uključena je i zna o kome se radi jer zna cijeli grad pa što ne bi i ona, svakako je se ne tiče. Bilo mi je svejedno, odavno. Zato ništa i ne rekoh u svoju "odbranu" niti bi dalo rezultat sve i da hoću. Knjige su javne i neka svako nagađa i pogađa, istinu ionako ne mogu znati.

- Moga mi oca, Malisa je legenda Stoca! - viknu mladić obrijane glave iz drugog ugla kafane i zakikota se iz sveg glasa, lupivši šakom o sto. Zaori se smijeh, djevojka sa pletenom kapicom na glavi podiže čašu prema meni i nakloni se kao da nazdravlja dalekoj ljepotici i šalje poljubac ka Nordijskom poluostrvu.

- Lova, lova moj književniče! - zatetura se ispred mene iznenada pijana spodoba obučena u crno od glave do pete. Bio je zažarenog pogleda, kosa na- mazana uljem a podočnjaci oko očiju tamnoplavi i veliki kao kolutovi. Promatrao me vrlo znatiželjno tražeći na mom licu efekte pouke, savjet nije smio proći bez odjeka. Podigoh obje ruke u nemoćnom pokajanju i čak zaustih kako se i ne os- jećam književnikom ali me on srdačno prekinu - Lova pokreće svijet a dijasporci i mrtvački sanduk mjere Eurom, hej! Hej, gdje si ti u svijetu tom! Ponovo po- digoh ruke ali nešto niže od visine lica a pijanica zapucketa prstima par puta i zavrti se u krugu kao da igra flamengo. Došavši nekako do šanka uhvati se jed- nom rukom za rub i ispi punu čašu konjaka. Sve su oči bile uperene u njega dok je udarao nogama o pod kao da se što bolje ukopava u svom položaju. Možda nije ni očekivao ovoliko pažnju ali sad kad je već zadobio red je da nešto kaže, da se obrati. On stavi ruke na bokove.

- Sablazan neka je daleko od svih nas, ko god voli u tišini smireno neka hodi. Blud iskorjenimo i u primisli jer čestitost je danas rijetka. Nakon ovih ri- ječi on se neznatno nakloni. Ispijeno lice i zažaren pogled zaista su podsjećali

na kakvog sveštenika. Većina gostiju se stade cerekati (očekivao sam opšti smijeh), neki se čak i zamisliše nad njegovim riječima u trenu svjesni poročnih misli i namjera. Jer svi ih nosimo.

Svaka kafana je teatar, manje ili više, a ovdje u gradu "tihog umiranja" odavno se naviklo na sve. Besposličari svih vrsta, taj "najaktivniji" dio populacije, bili su jezgro i centar velikog kruga dosade. Po obodnici kružnice alkoholičari i narkomani, oboljeli od "poststresnog traumatskog sindroma", sve sama elita u zadržanim kafanama. Depresivci uzaludno zadubljeni u svoje misli, šizoidni usamljenici tupo gledaju kroz ljude, "elita elite". Oni najpovlašteniji, njima se u svemu "gleda kroz prste".

- E, jes ti priča! - dobaci Mujo mladiću tek onako, opet "reda radi" da prekinu mučnu tišinu. Čistio je šank vlažnom krpom snažnim polukružnim pokretima pazeći na svaki detalj, "vikend-izlazak", očekuje se prosječna bagra iz predgrađa i možda bude i nešto bakšiša. Izvjesno. Slika Džima Morisona, "Doors", velike i napadne relikvije kasnih šezdesetih ali nama sa Zapada sve dolazi kasnije i dobro je pa je uopšte došlo. Ono što ne valja dode kasnije, ono što je dobro prekasno ili nikad. Male slike na zidu, klasične i staromodne i ko zna je li im uloga da privuku ili odvuku pažnju, većina je ionako zgađena nad sobom a mnogi i ne znaju šta gledaju. Pasji život. Važno je da je kost bačena, neko će je namirisati. Na drugom zidu velika slova, CAFE LOCCO, kao da ne znamo ime najomiljenije kafane pa nas treba podsjetiti. Ali, nije daleko od istine jer je kafanu svako nazivao po svom izboru i nahodenju. "Kod Koštane", "kod Anela", a u kasnoj fazi sazrijevanja simboličke misli i motrenja likova i naziva govorilo se i "kod Džemija". Kafić je imao i mačku, "šarulju" i samo na ovakvim mjestima je životinja mogla dobiti ime druge vrste jer je mačka očito nosila "kravlje" ime.

Džemi je okretna i sposobna žena i uvijek je znala više od onog što je govorila ili pokazivala. Samovala bi u uglu kafane loveći sjene krupnim prodornim očima, povremeno se osmjehujući gostima i odbijajući dimove dobrih cigara smireno zagledana u daljinu. Jednim jedinim pogledom obuhvatila bi cijelu kafanu u trenu, no, nije nikad pokazivala ono što vidi. Nenametljiva, uvijek govori istinu što mi se posebno sviđalo jer trpiti laganje je veliki luksuz. Nisam toliko imućan, ni vremenom ni strpljenjem. Džemi se nije skrivala ni pred kim i nije bila izvještačena, dovoljno za druženje od kojeg nema posebne koristi ali nema ni štete.

- Hajde Mujo, k'o da nosiš s Borevića! - viknu neko iz sve snage požurujući konobara, uključivši se tako u plejadu opšteg humora i dosjetki.

Pasji život. Svako je znao za Malisu ali niko nije znao njenu tajnu. Smijao sam se u sebi često, slušajući šta joj pripisuju i kako je doživljavaju. Pitali bi me zašto pišem o ženi sa kojom nisam imao ništa. Upravo zato, jer ono što se dobije više nije predmet interesovanja, potraga je uvijek za onim što nemamo i uvijek je nedostatak ono što nas muči i pokreće, sablažnjava ili uništava. Dok bi velike kišne kapi udarale u prozorska okna ležao bih pokriven starim, debelim jorganom i gledao je, film sam dobio besplatno, poklon starog školskog druga. Traje svega petnaestak minuta, gledao bih često a najviše kad sam umoran od samog sebe, udivljujući se u nježnost tog čudnog lica i bljedilo sjete dok se popodnevna sjena obarala na malu plažu. Hlad stare smokve, starog drveta, ljepota sutona ružičastog. Netaknuta. Kažu da je veliki pjesnik Dante vidio Beatricu samo jednom i to ne više od 30 sekundi, neki tvrde da je viđenje potrajalo nekih pet minuta.

Jesu li se i njegove zjenice raširile u čudu kao i moje, je li nosio nadu u dugim noćima ispisujući začudnu stvarnost ili je ljepotica odmah smještena u već zapечатenu prošlost, ne znam a volio bih znati. Možda bi bilo lakše, razgovjetnije. Okrenuh se naglo ni sam ne znajući zašto, u tamnom uglu neki mladić je stavljao prsten djevojci. Ruka joj je podignuta ponosno i teatralno, tako da nisam imao vremena prosuditi je li u pitanju šala ili zaručnički događaj. Prsten sa tri plava kamenčića, jasno su svjetlucali, scena je bila lijepa.

Sjetio sam se kako sam zaprosio jednu djevojku, prije par godina, u telefonskom razgovoru. Trebalo je bolje i drugačije ali nisam imao izbora. Bio sam smiren, potpuno. Njen glasan smijeh, neobuzdano vedar i podjećanje da je "to nemoguće". Vrludavo nježno i prijekorno, kao kada se dijete majčinski upozorava da bere jabuku u tuđem dvorištu, nije njegova i nije za njega. Ali kada bih se kasnije sjećao, gotovo uvijek mi se dešavalo da shvatim kako i nisam odbijen. "Nemoguće" je mnogo šire od "neću te" i obuhvata mnoge okolnosti i prepreke od kojih neke budu nesavladive ili se bar čine takvim. Takve "nemogućnosti" se vremenom izgrađuju (ne odnose se samo na brak) u onoj mjeri u kojoj se ljudi trude da budu ono što nisu. Odnos grada i sela je tu posebno zanimljiv i posebno kada je u pitanju **Bošnjački element**, tu se prepliću i dodiruju mašta i iskrivljena

stvarnost, zaborav i uzaludnost, istorijska opterećenja i život na “visokoj nozi”. Loše kultivisani seljaci koji iznenada postanu ambiciozni malograđani nakon dvije ili tri generacije obavezno se **izrode** do te mjere da sebe uopšte ne **žele prepoznati**. Paničan bijeg od svojih korijena (po prirodi stvari nemoguć) podrazumijeva saobražavanje i “uspon” vrtoglavom brzinom, onoliko brzo koliko je velik i strah od **raskopavanja** porodičnog stabla. Tako nastaje “opori malograđanin”, čiji odvratni, neukisli snobizam zaudara miljama daleko, često obuhvativši čitav prostor od “mjesta silaska” do “mjesta dolaska”. Priroda sluganske svijesti mora po svaku cijenu biti zaboravljena te dolazi do smiješnog pokušaja “bježanja od sebe” na način uobražavanja vlastite veličine a što je kompenzacija osjećaja inferiornosti. Tada se baca oko na “visoko društvo”. Motika za kopanje biva zamjenjena šeširićem a umjesto konja “jaše” se živ čovjek, dominacija biva i stav i smisao. Podjarmljivanje kao stvar društvenog prestiža je najgenijalniji izum malograđanina, potreba da se bude u centru pažnje i da se bude “u svemu”. Takozvani “društveni angažman” i osmjesi koji se nesebično dijele lijevo-desno po svim ulicama, tako loša zamjena za kravlje vime u ruci (čije kontrakcije imaju veliku korist jer dobijemo mlijeko) jer stisak postaje zagrljaj zmijske. Preprednost. Lukavstvo stisnute ruke. Na taj način, ukoliko porodica ima ženskih članova zrelih za udaju i mogući zet biva nacrtan. Nije važno kada će se pojaviti, odluka princeze je još manje bitna jer i ne postoji, ta odluka je unaprijed **uračunata kao kamata** zajedničkog računa. Pljačka sa stilom, tu je provincijski njuh neprevaziđen. Problem je dakako ako se ljepotica kojim slučajem zaljubi u čovjeka od krvi i mesa ili još gore “u prikazu”. Tada se unaprijed nacrtani lik spremno pruža na komadu papira, usporedba je laka jer je crtež nemoguće oživjeti. Zbog toga živ čovjek neminovno i izgleda kao **prikaza** pošto je odudaranje od **zacrtanog** lika neizbježno. Uzaludne su sve “magije” da se crtež oživi. Naprotiv, prašina na papiru biva sve deblja, sloj sve nepodnošljiviji jer vrijeme ruši sve i mijenja sve. Tako i bore na kraljičinom licu bivaju sve deblje a umnožava se i broj “prikaza” jer s godinama svaki prosac mora više toga prikazivati i igrati poput **majmuna** te posljedično tome manje liči davnom crtežu. Šta onda ako ljepotica jednom udari glavom u zid? Ništa, već je uračunato, sve ide s kamatom. Ta jeftina proračunatost je oduvijek bila karakteristika **nomada** koji su se doseljavali u gradove. Ne

radi se o “pravim seljacima” jer je zdrav seoski život bar pet puta kvalitetniji od gradskog baš kao što je izvorni seoski čovjek po svemu mnogo iznad prosječnog građanina. Jer, šta je neki vinogradar u Francuskoj koji stotinama godina na selu proizvodi vino, ako ne upravo *gospodin*, ili recimo farmer u Americi koji voli svoj posao i zna da ga radi.

No, socijalizam je (bar, kod nas) definitivno *dokrajčijo* ljepotu *seoske idile*, ostali su jedino nomadi kod kojih je samo *praktični smisao* ostao cjelovit i netaknut a budući da ga prati moralna i intelektualna praznina, taj smisao za konkretno se neminovno izrodio, pretvorivši se u lukavstvo svake vrste. Svaki autentičan seoski život bi prezreo takva izrođavanja u duhu. Danas je ponosan seljak rijetkost baš kao i učen i kulturni građanin. Nije riječ, dakle o odnosu “seljaka” i “građanina”, u pitanju su *nomadi i prikaze*. Već druga (a treća pogotovu) generacija doseljenika želi po svaku cijenu da istisne čak i pomisao o veličanstvenoj tišini predaka na Dubravskoj visoravni i pišanju pod kukricama kada se dobro pazilo da neko ne vidi голу stražnjicu između sivih hripa. No, čulo njuha se i dalje razvijalo proporcionalno rastu društvenog standarda. “Njuh” koji dobro osjeti razliku dva čovjeka i koji je istančan da uvijek prepozna onog iznad pa ga treba “spustiti” na prihvatljiv način. I upravo je kod psa tako čudno spojena agresija sa odanošću i bespogovornim služenjem gospodaru, ali to je životinjski put savršenstva a ne izbor. Uz to, pas je zahvalan. Pošto dakle ne bijah *nacrtan* u viziji, udaja za mene biva *nemogućom*, no, ko zna, *crtu* se nekad i pređe jer čovjek je nepredvidiv i nerazumljiv čak i samom sebi. Sebi po-najprije. Zato je rečeno - “Ko spozna sebe, spoznao je svoga Gospodara”.

Smiješni pokušaj da se korijeni zaborave tako plastično se ogleda u davanju imena vlastitoj djeci od strane Bošnjaka - litalica. Tu se već navlači košulja “modernizma” koja treba da zamijeni odbačenu košuljicu seoske zasićenosti. Maja, Denis, Alis... a u kasnijoj fazi može i turbulencija - Vinetu, Sandokan, itd. Odprirođeni ruralni čovjek, taj “Australiopitekus” kulture i svega kulturnog ulaskom u “više društvo” ni po koju cijenu ne smije *odati* geografske širine nekadašnjih boravišta. Zato se i na dječije ime mora staviti bar “kukica” (koja zamjenjuje *stvarne kuke* za nizanje duhana) ili “kvakica” umjesto lopate i veriga. Ime, koje je oznaka osobe biva svojom suprotnošću - skrivanjem. Kod utemeljenog čovjeka (bio on seljak ili građanin) ovako smiješno bjekstvo se ne viđa nikad,

ono je karakteristika izvještačenih, blaziranih ljudi - grabežljivaca. Pogledah kroz prozor, dva mladića su brojila sitni novac, očito provjeravajući imaju li dovoljno prije nego uđu. Većina ljudi u gradu je jedva sastavljala kraj s krajem, bar tako su tvrdili, iako nisam u to vjerovao tim prije jer je čitava stvar beskrajno relativna i neodvojiva od pogleda na svijet. Jedna Poslanička predaja kaže: "Ko voli nas, **Čistu kuću**, neka se pripremi za siromaštvo". I još: "Siromaštvo je moj ponos", "Duhovno siromaštvo je moja slava". Ali isto tako predaje kažu: "Siromaštvo je gotovo poricanje Boga" i "Siromaštvo je propast velika". Kako ove izreke uskladiti i kako razriješiti prividnu kontradiktornost? Treba shvatiti, prije svega kako se svaka predaja odnosi specifično na svakog čovjeka jer je važno ko je čovjek, kakav je i šta je za njega bolje. Promatranje Svetih Predaja na takav način danas uglavnom ne postoji jer se tekstovi pamte i recituju pri tom zaboravljajući da je svaka izreka višeznačna, višeslojna te izrečena u strogo posebnim okolnostima, također zasebnom čovjeku ili grupi ljudi. Pošto je po prirodi stvari ugodnost izjednačena sa dobrom a neugoda sa zlom ljudi se tako i ponašaju ostajući "dobri vjernici" sve dok to ne zadire u njihove ovosvjetske interese. U tom svjetlu bogatstvo izgleda kao "bolje" jer priskrbljuje zadovoljstva i neovisnost od ljudi a pruža i veće mogućnosti za činjenje dobročinstava. Ali, što više čovjek posjeduje to više žudi da uveća te se samim tim strah od gubitka povećava. Zadovoljstva se umnožavaju i dovode do zaborava spiritualne suštine i same svrhe postojanja, sebičnost jača a s njom i odvajanje od "običnih" ljudi. Odvajanje od ljudi (zajedno sa bogatstvom) učvršćuje oholost i stalno je hrani a zavist drugih prema takvom čovjeku biva velika. Dijeljenje imetka bi svakako tu zavist ublažilo i amortiziralo, no bogatstvo koje se umnožava otvrdnjava srce i dovodi do neosjetljivosti za tuđu patnju. Nemar duše pušta duboko korijenje te pohlepan čovjek postaje "poput svilene bube koja što više proizvodi i žudi, to više se umotava, dok od tuge ne ugrine". Osjećanje vlastite vrijednosti (zbog velikog bogatstva) formira neizlječivu taštinu koja postaje prepreka za bilo kakvu duhovnost. Novac postaje "mjera svih stvari", a tašt čovjek ne može vidjeti druge ljude kao sebi ravnopravne makar se i zaklinjao u suprotno. Jedan stavak Kur'ana obraćajući se ljudima kaže kako "je Bog bogat a ljudi siromašni". Suštinski, čovjek (ajet se i obraća **ljudima** a ne "vjernicima" ili "nevjernicima") ne može ništa posjedovati jer je sve Božje i to u tolikoj "mjeri" da je i sama

ljudska egzistencija u potpunosti Božja. Oholost i volja za moć, te osjećaj “izdvojenog postojanja” rađaju u čovjeku zaborav i potrebu za posjedovanjem, međutim svakim svojim dahom čovjek je neraskidivo vezan za Njega. Ako se ovo pravilno shvati, bogatstvo nije nikakva prepreka na duhovnom putu, štaviše, bogatom čovjeku koji udjeljuje je dozvoljeno čak i zavidjeti. Jer je Muhammed rekao: “Zavist nije dozvoljena osim u dva slučaja. Čovjeku kome je Bog dao znanje pa ga on širi i poučava druge i čovjeku kojem je Bog dao bogatstvo pa ga on dijeli na Njegovom putu”. Vidljivo je da se obje ove “zavisti” odnose na moralno djelovanje (a ne posjedovanje) te kao takve mogu biti šansa za popravak i uzimanje uzora i nisu prema tome negativnosti uperene ka drugom čovjeku. Ukoliko se mogu obuzdati loše strane bogatstva ono je bolje. Ljudi lakše zadovoljavaju potrebe i povezuju se, zajednica brže napreduje. Opšta sreća postaje dostupnija a s njom se smanjuju razlike među ljudima, napetosti popuštaju. No, sami po sebi, ni bogatstvo ni siromaštvo ne znače ništa. Tako je od iskona...

- Je li slobodno? - prekinu me neko u razmišljanju. Alen.

- Od četeres' pete. - pogledah ga ravnodušno. Bio je uredno odjeven i glatko izbrijan, možda i on večeras “lovi”, zašto ne, ribe su ponekad i na suhom. Batrgaju se, udaraju repom, traže, čekaju pomoć. Nude se, nije potrebna čak ni mreža, sve odviše jednostavno.

- Vidaš li Mostarsku mačku? - nasmija se on šeretski i namignu desnim okom. Znam na koga je mislio, stara priča, toliko stara da se ponavlja.

- Jednom, u snu.

- A kako?

- Vidjeh veliku pseću kućicu u nekoj pustoj i napuštenoj dolini, bio je sumrak. Nekoliko pčelinjih košnica bilo je iza kućice, neugledna poljana u ispitivačkoj tami, nekog sam tražio. Obilazio sam oko kućice stalno želeći da unutra pogledam jer se neko prisustvo dobro osjećalo. Učinih to naglo, spustivši glavu do otvora na kućici. Iznenada i silovito, uz promukli lavež iziđe neka životinja. Ličila je na psa, buldoga, ali je glava imala dosta svinjskog oblića, nevjerovatna ružnoća i odbojnost. Životinja je bila mišićava, kratke žute dlake i vezana lancem. Poletjela je na mene svom žestinom da me ugrize. Odmaknuh se, i tad u desnom uglu kućice vidjeh hijenu. Bila je odsutno lijena i nemarna ali potpuno pokorna “svinji ili buldogu”, stalno motreći njezine pokrete. Sklanjala se od mog pogleda htijući

da je ne vidim. Bilo je očito da su obje životinje u odnosu simbioze, ona jede ostatke sa njegove trpeze dok on nju prisvaja kao ženku, nadopunjuju se u tajnoj vezi. Svinjska njuška se ponovo okomi na mene ali je lanac bio nedovoljno dug. Hijena se stalno motala oko životinje, bilo je jasno da je u njezinoj vlasti. Udaljih se brzo nekim putem, podsjećalo je na bajku "Odani Prijatelj"

- Pa, to se pokazala u liku hijene? - prozbori Alen tiho i gotovo da se nasmija ali se namah uozbilji.

- Da, mislim da je to njena stvarna priroda, jer djela koja činimo ostavljaju trajne efekte u duši formirajući tako stečeno tijelo duše. To tijelo sadrži "otiske" svih naših djela koje nosimo sa sobom u času smrti i njihova preobrazba može rezultirati groznim slikama koje se neminovno projiciraju u svijetu aktivne imaginacije. Zato je Muhammed rekao: "Na Sudnjem Danu neki ljudi će biti proživljeni u takvom obliku da će majmuni i svinje biti ljepotani u odnosu na njih".

- Ipak je nastojala da je ne vidiš. - nasmija se Alen, sve ga uveseljava, ali san je stvaran. On popravi okovratnik košulje kao da će to dopuniti pitanje.

- Jeste! Ali kasno. Vidio sam je još davno u pravom svjetlu ali sam se pravio da ne vidim. Čak ne htjedoh ni povjerovati samom sebi. A sad idem! - dodadoh naglo i ne misleći. Na stolu je ostao papirić na kome je bilo napisano:

Stolac je nekad bio na vodi

Ljudi su skakali goli.

Halke za vezanje brodova se vide

Na brdima surim iznad grada

Nema nas, to je sada.

Ne znam ko je napisao ceduljicu. Bila je u pepelnici, zgužvana, nisam htio da je pocjepam. Alen samo podiže ruku. Izadoh van. "Na centru" poneki prolaznik, par djevojaka je nekud žurilo, Senad je sjedio ispred bivše robne kuće, pušeci, zamišljen i dalek. Hladno je ali ne smeta mu. Crni pas se zaustavi pored semafora, stari poznanik, izglednio i umoran. U kafani preko puta Tina je prala čaše iza šanka. Smireno, naviknuto, toliko puta sam vidio taj prizor ali me uvijek i iznova zaprepastavao harmonijom i skladom pokreta, šutljivim sjenkama iza stakla što su se gomilale, tiskale se. Tražile nešto. Njena duga kovrdžava kosa bila je lijepa, sjajna i mekana i uhvatio sam trenutak kada se svjetlost zaustavila na ljupkom licu.

ZLATNA MEDALJA

Preplivao je Vislu. Most na rijeci porušen, iza njega se vojska povlači i možda je uputio bar pogled iza sebe. Ispucavši sve metke koje je imao na kraju je skočio u hladnu rijeku i preplivao je. I preživio. Gefrajter Mehmed Šarac. Kaplar. Ili pak vodnik jer ne znam pravilan prijevod riječi. Ali znam da Bošnjaci nisu imali visoke činove u vojsci Austro-Ugarske monarhije, no, da je careveina “potrajala” osvajali bi sve više i više, uspinjali se. Bili su odani podanici. Hrabri i vjerni, služili bespogovorno i nalazili čast u tom služenju. Možda nisu ni znali zašto je tako, još vjerovatnije je da mnogi nisu ni razmišljali, tek, služili su. Četvrta pješadijska Regimenta. Bošnjačka. U dugim zimskim noćima, pored zažarene peći (bio sam dijete) poneko bi se sjetio tog događaja i ispričao ga. Tada, prije tridesetak godina i više, još je bilo živih ljudi iz “onog rata” kako su ga zvali, očito izbjegavajući spominjanje naziva i određenja, nije se smjelo. Ili, bar nije bilo preporučljivo. Jer, 1945 došla je nova vlast a s njom koja donosi sve novo treba da se do kraja uruši i ono “staro”. Nepovratno.

Pažljivo sam osluškivao priče starih pokriven do brade crvenim jorganom koji je bio toliko prostran da je čitava porodica mogla stati ispod. Ipak, nije se praktikovalo, socijalistička revolucija je već ubrzano podizala standard pa se vrtoglavo umnožavao broj “prevaziđenih” stvari i predmeta. Kupovalo se, a krediti dijeljeni “šakom i kapom”.

Pričajući o hrabrosti moga djeda sijedokosi, još ponosni starci su obično spominjali rijeku Volgu kao mjesto okršaja i odstupnice. Gotovo nemoguće, front nije tako daleko dosezao. Možda su saborci (Stočana je bilo mnogo) htjeli uveličati što više sami događaj te ga tako učiniti bar “daljim” pošto se u visinu više nije moglo. Jer, “zlatna medalja” za hrabrost je bila najviše vojno odlikovanje bivše Monarhije i često ni lako nije dodijeljivana. Djed je medalju navodno ponio sa sobom zaputivši se “caru Franji”, godine 1945. Car nije bio živ, ugasila se i nekadašnja monarhija. Ali je mislio da je “tamo” mogući spas i utočište, bar pod-

sjeća na nekadašnju slavu, možda neko prepozna starog vojnika. Od čega je tražio spas, možda ni sam nije znao. Starac od oko 60 godina, koji u drugom Svjetskom ratu nije pripadao nijednoj vojnoj formaciji, nije okaljao ruke. Istina, razmijenio bi pokoju riječ na Njemačkom jeziku sa dokonim vojnicima, civilima se ponekad izlazilo u susret. Hrana i sitne usluge, istinske veličine svakog rata. Izgleda ipak, da je za bijeg bila presudna činjenica da "Rusi dolaze", dakle oni isti protiv kojih se nekad borio i čije je metode iskusio na vlastitoj koži. Vremena su se promijenila ali je u njegovu sjećanju bila Visla i kozačka surovost i stradanje bez kraja. Medalju je zamotao u bijelo platno i stavio je u čistu, tek obučenu košulju, u lijevi džep. Kod srca. I otišao, da se nikad ne vrati. Gledajući stare fotografije iz Prvog Svjetskog Rata uvijek bih se čudio zažarenim pogledima Bošnjaka, njihovom ponosu na izbledjelim slikama i odsječnoj zapovjedničkoj crti u široko otvorenim očima. Interes tuđi, zemlja tuđa, ciljevi tuđi. Ali oni su pronalazili "nešto svoje" ili bar mislili da ga imaju. Možda nisu imali ni puno izbora koliko se to čini sada nama, sa pristojne povijesne udaljenosti. Bošnjak je suviše i prečesto ginuo za tuđe interese. Činjenica kratka i jasna, dostupna a tako daleka u nesagledanosti povijesnog toka i sebe u njemu. Medalja za hrabrost bijaše od čistog zlata i oduzeta je samo jednom jedinom čovjeku. Nije bio Bošnjak a medalju je navodno prodao ili je htio da je proda. Bošnjaci su držali više do časti nego do zlata, i nije tek slaba utjeha. Jer, i tuđa čast je još uvijek čast.

MARICINA NOĆ

Imala je orlovski nos, aristokratski ponosan, čudnovat, nesvakidašnji i po tome se izdvajala, bivala prepoznatljiva. Često bih se sjetio velikog kipara Rodena gledajući Maricino lice, ni sam ne znajući zašto. Kosa duga i kovrdžava, padala je preko ramena i volio sam gledati kako joj vjetar mrsi uvojke dok prelazi Drvenijom, nestvarna i daleka. Netaknuta, djevičanski neostvorena, sa djetinjom sramežljivošću ispod koje se krila i dubina i prodorna obazrivost. Hod graciozan i užurban, korak male ljupke noge čvrst i posesivan, razoružavajući. Bila je pametna, cijnila me je mnogo iako nikad nisam znao zašto i tek mnogo kasnije sam shvatio da bi to mogao biti više "intelekt" nego nadarenost. Jedanput je nekome rekla kako sam jedini čovjek koji "ima dušu", od svih koje je upoznala. Oči su joj zaiskrile plamenom vatrom dok je govorila i nešto nalik kajanju se ukazalo u zažarenosti koja je naglo odlazila iz skupljenih zjenica, brzo i nenadano, kako se i pojavila.

Ovo je opis zajedničke nam prijateljice, ona mi je odala tajnu, Marica nije htjela da saznam. Ali sam saznao a poslije takvog saznanja više ništa nije isto. Godilo mi je iako nisam znao na šta konkretno misli ili šta misli, bolje rečeno ali nije ni važno. Jer, laskanja i pohvale djeluju uvijek i uvijek ostavljaju tragove, čak i onda kada nismo ni svjesni. Najčešće. Zato je Dželaludin kazao kako su pohvale poput slatkog jela. Neosjetno se guta ali iznutra deblja i povećava težinu. I što je manje otpora slatkom gutanju to je i masa veća a nepokretnost nešto što se počinje razumijevati samo po sebi. Deblja a ne znamo kako i ne znamo zašto, kada se uzima gorak zalogaj na licu je odmah primjetno, gorčina se ne da sakriti. Pohvale su otrov života, njegov najmutniji talog, naročito ako nisu iskrene. No, mogu biti i umjerene, stimulativne i ospokojavajuće. Zato je, sugerišući nam ravnotežu usredištenosti, Imam Ali rekao: "Hvaliti preko mjere je ulagivanje, dok je ispod toga zavist". U svakodnevnom životu se najčešće susrećemo sa ovim prvim a ulagivanje je obično privilegija "moćnih i poštovanih" ("Okusi

kaznu, ti si moćni i poštovani” kaže Kur’an skrećući pažnju da i moć i poštovanje pripadaju Bogu), njima se dodvorava da bi se potrebe lakše ostvarile. U tome je paradoksalan dokaz “slatkog gutanja” jer ljudi iz iskustva znaju da djeluje, ulagivanje po pravilu izgleda istinito mada najčešće nije ali je “oproban recept”. Zato je od Poslanika preneseno: “Baci prašinu u oči onom ko te hvali u lice”. Prahom skromnosti zatvori kapije veličine koja ti se pripisuje. Zemljom poniznosti napravi prepreke pogledima veličine i uzdizanja jer Veličina pristaje jedino Bogu. Drugom prilikom, nekog čovjeka su hvalili u Poslanikovom prisustvu. On je rekao: “Da je čuo pohvalu, ne bi se spasio nikad”. Utopio bi se u “moru hvale”, toj vatrenoj jami iz koje izlaska nema. Nema spasa od laskanja, ne spasih se ni sam; Marica mi postade i vrijedna i važna a njena primjedba mi neprestalno odzvanjaše u ušima. Tim prije jer joj cilj nije bio da saznam, izrekla se i možda nije ni htjela. Desilo se. Bez ikakve lažne skromnosti, oduvijek sam govorio kako se ne osjećam “pjesnikom”, (naročito u to doba studija i “hodanja” po Sarajevu) te da mi je cijeli taj svijet izvještačen i mučan. “Čovjek sa dušom” ostaje nepoznanica za mene. Marica mi je jedanput rekla kako se strašno boji da je ne promijenim što meni opet nije ni na pamet padalo i to sam joj stavljao do znanja kad god je trebalo. Za takvu uzaludnost nisam imao ni strpljenja ni volje niti sam znao u kom pravcu bih je mijenjao sve i da hoću. Nije vjerovala mojim objašnjenjima iako sam bio iskren. Jer **promjena** se najčešće i odvija bezglasno i tiho i bez svjesnog cilja, bar u početku. Dvije posude s vodom, dodirnete, dotaknute u prisnoj uzajamnosti, naslonjene jedna na drugu u tišini koja osvaja. **Preljevanje** iz suda u sud je neminovnost, prije ili kasnije.

Možda Maricin strah i nije imao određenu i jasnu promjenu kao pokretača, tek strepnja, zebnja pred nepoznatim, nemogućnost pune kontrole. Više želja da se izbjegne nerazumljivo, ono je opasno čak i kada izgleda bezazleno.

Noć je bila hladna, te 1984. godine. Godina Olimpijskih igara i velike časti za glavni grad Republike. Ulice su bile urednije no inače a prosjaci i skitnice su nestali preko noći, povukli se sa zagušljivih raskršća, po naredbi ili dobrovoljno, niko nije znao. Usluga u zadimljenim kafanama bolja, ljudi su radosniji, očekuje se i legendarni kauboj, Kirk Daglas i moramo se pokazati u što boljem svjetlu. Svijeca je gorjela u Maricinoj sobi. Hladna, gotovo polarna noć i ugodno, centralno grijanje, malo koja studentska soba ga je imala u to vrijeme. Za mene

koji sam živio bez ikakvog grijanja i u prostoriji bez hodnika (ulazilo se direktno sa ulice) prava i neočekivana blagodat. Hotel. Grijanje, nije prekidano, osjetilo se cijelu noć. Blagotvorno i omamljujuće. Zvijezde jasne, kristalno čiste. Mogle su se dobro vidjeti jer prozor na Maricinoj sobi bijaše velik a stakla čista. Soba mala ali besprijeekorna u svakom pogledu. Odisala je pustolovnom svježinom i u toplim sjenkama dale su se naslutiti prikrivene čežnje i mladalačka snatrenja, nedosanjanost u oštrim ćoškovima, zapretna, smisljena. Jak miris čiste odjeće u kojem se tako snažno naslućivala moć ženske “brige za sve”, knjige razbacane na podu ali nježno i sa smislom za detalj, gotovo umjetničko djelo na žutom tepihu. Marica bijaše pjesnik na *djelu*, najrjeđa i najdragocijenija vrsta pjesnika. Cimerka se izgubila u susjedstvo, tu će i prespavati i sve djeluje zavjerenički toplo i naivno budalasto, treba se samo prepustiti. Snijeg je bio velik i to je ono čega se najviše sjećam iz vanjskog svijeta, velike ledenice obješene kao skeleti, viseće nemani, strašila. Bijeli pokrivač gotovo pola metra visine, činio se sablasnim u toj noći velikih nadanja i nedorečenosti. Snijeg je gotovo živ, tu, odmah iza zida, iza nas i jeca, osluškuje, nešto čeka. Nanosi pred vratima svijetli, dok se zvijezde jasno vide i sablasne avlije puste, ima li još neko budan u ovoj noći, pomislio sam dva puta. I dobro se sjećam, jer svoju budnost ne *žalih*.

Bio je Ramazan, prvi dan posta. Zaključili smo to po učenju Kur’ana u ranu zoru, glas sa obližnje džamije jasan i umilan, okrepljujuće svjež. Osjećaj je bio obostran i nevjerovatno lijep, toplina bez znaka, prekida je zvuk ezana.

- Krizmali su me! - reče Marica naglo i vrlo glasno, - bila sam djevojčica.

- Kakvo je to iskustvo? šta si osjetila? - pogledah je toplo, osmjehnuvši se, iznenadilo je i mene i nju. Ljudi su nerado govorili o ličnim iskustvima te vrste, vjera bijaše “opijum za narod”, ta fraza je bila moćna i teška. Čak i za izgrađene ljude. Nastavila je govoriti, potihlo, ispovijednički, kao da se stidi, ali čvrsto i razgovjetno. Strpljivo, ne propuštajući ni jedan detalj i ne pitajući me šta mislim, sada je sve zajedničko i tako je uvijek nakon bezglasne podijeljenosti, ma kakva bila, ma šta značila. Šutio sam i bilo mi je drago, nisam doživio ništa slično, nemam šta da podijelim. Bošnjak tada nije postojao, zvali su nas “muslimanima”. Koliko se sjećam nisam se ni izjašnjavao nacionalno, nikad, niti me zanimalo i bilo mi je svejedno. Ali sam vjerovao u Boga (“na svoj način” kako su mnogi čak zlurudo komentirali) i nikada to nisam krio. No, i to je bilo u naj-

manju ruku "čudno" i ekscentrično, utabane staze su najbolje ako je staza ispravna. Ispoljavanje nacionalnog identiteta odvijalo se po karakterističnom obrascu. Kada bi ispunjavali proceduralnu formu na fakultetu, dosta Bošnjaka bi svoje nacionalno određenje zaokružilo krijući se u kakvom uglu i sa stidom ili bar nelagodnom. "Jugoslovenstvo" kao moguća opcija nacionalnog izjašnjavanja bilo je jako zastupljeno, Jugoslavija je bila ponos Bošnjačkog naroda. Hiljade Bošnjaka se osjećalo Jugoslovenima (nacionalno, državljanstvo se samo po sebi podrazumijeva) i čak je taj argument "Jugo-nacije" upotrebljen i u Hagu, prilikom nedavne tužbe za genocid (protiv Srbije i C. Gore) od strane Bosne i Hercegovine. Kakav genocid - zavapio je branitelj državne zajednice, kada je u Bosni živjelo hiljade Jugoslovena (od kojim se mnogi Bošnjaci). Cinizam ali sa **korijenom**, bič po pognutim leđima, ali sa dva kraja. Batina kojoj su zamah dali sami Bošnjaci. Nažalost.

Maricina noć. Nakon toga je uskoro otišla i poslije se udala, pa razvela. Slučajno sam čuo i nije me ni začudilo ni iznenadilo. Ja sam ostao sam. Sa sjećanjem koje nije izvan mene i "dušom" koja je još u meni. I sa mišlju da je sve što se dešava nekom čovjeku ono najbolje za njega.

BEDUIN ANTE PORTAS

*Svijet uvijek mijenjaju oni
koji su nemoćni promijeniti sebe*

Beduini. Ljudi pustinje, nomadi. Ta riječ (A'RAB - BEDUIN) spomenuta je u svetoj Knjizi deset puta u deset ajeta. Neki pak misle da se ta riječ može doslovno prevesti kao "Arap".

"I STA'REBE" znači prostački i bestidno govoriti, također "ARIB", pokvariti se, zagnojiti se, oteći. Poznata Islamska predaja kaže kako je "propast Arapa u nacionalizmu". Fanatizam kao mržnja prema drugom i drugačijem, isključivost. Tu je potrebno sagledati "beduinsku svijest" današnjih muslimana, fanatični nacionalni ponos, (nekih skupina) ideje o vlastitoj superiornosti te duhovnu prostituciju sadržanu u tzv "širenju" Islama.

Dovoljno je samo pogledati izgled nekog od "misionara" pa da se odmah shvati s kim se ima posla. Zapuštenost, grubost i primitivizam svake vrste, te prostačko **ugađanje sebi** (pod firmom "širenja vjere") jesu samo neke naznake sasvim dovoljne da svako normalan od takvih ljudi jednostavno pobjegne. Duhovno prostituisanje, gdje se "istina" nudi na svakom koraku uz potpunu **jednoobraznost** pozivatelja, nepoznavanje različitih kultura, itd.

Gledajući cjelokupnu Islamsku tradiciju te odnos prema prirodi i drugima, uzimajući u obzir sav **istraživački duh** Islama posve je jasno da bi današnji musliman (živeći u svom vremenu) trebao prije svega raditi u NASA-i, te istraživati dubine svemira ili pak kao fizičar proučavati cijepanje atoma. Biti hemičar koji otkriva nove elemente i jedinjenja, jednom rječju biti u svakom pogledu predvodnik i uzor svog vremena. Umjesto toga, imamo (uglavnom) "*prostitutke na devama*", mrzitelje i pozivatelje, "revolucionare" i duševne bolesnike kao Islamsku "elitu" danas.

Sve vrste promašenih (ovo važi za sve religije) danas se bave misionarenjem vjere. To im daje i **zaštitu** od bilo kakvog provjeravanja (jer je istinitost namjere neprovjerljiva) i tako potreban **privid veličine** (jer ni za šta drugo osim dijeljenja brošura i pamfleta ti ljudi nisu ni sposobni). **Pseudoduhovnost**, ko-

ja je **otrov vjere**. Isus je rekao: "Oholost je u svom maksimumu, kad koristi stvari poniznosti". Zašto?

Jer koristi ono najveće i najsvetije (vjeru) za vlastitu promidžbu te je to najgora oholost. A u svom je maksimumu baš zbog neprovjerljivosti svega **svetog**; jer je to posve unutarnji svijet koji pripada Bogu. I taj i takav svijet se zloupotrebljava i koristi za **samovelicanje**, svakako da je to najveća moguća **oholost**. Kako je **privid veličine** (kod "misionara") spojen sa potpunim odsustvom duhovnosti (jer da je imaju ne bi u ovom **tamnom dobu** ni pozivali osim **djelom**) i moralnom prazninom u **opustošenom duhu**, jasno je da uticaj takvog djelovanja na ljude biva posve **suprotan** od namjeravanog i očekivanog. Današnji interpretatori Islama sa dugim bradama, prezirom i ubojitim pogledima ka svemu što je drugačije mogu biti jedino "misionari straha", oni su kao takvi "dobri" i pogodni jedino za plašenje ljudi i **odvraćanje** od Istine. **Beduinska** svijest isključivosti, granice te svijesti te rigidnost proizašla iz takvih shvatanja razlog su da se prijetimo poznate predaje Imama Alija, vezane za **posljednje vrijeme**.

On je rekao: "Doći će ljudima vrijeme kad njima od Kur'ana neće ostati ništa osim slova njegova, a od Islama ništa osim imena njegova. Džamije njihove u danima tim bit će velike u pogledu građenja, ali puste u pogledu upućivanja. Oni koji će boraviti u njima i oni koji će ih posjećivati bit će najgori među stanovnicima Zemlje. Od njih će se širiti smutnja i njima će sve krivo sklanjati. Ako se neko izdvoji iz toga, oni će ga gurnuti tome. Allah Uzvišeni kaže: "Kunem se Sobom, izaslat ću na njih iskušenje u kojem će i razboriti biti pometen! On će učiniti tako. Tražimo od Boga da nas sačuva od padanja u nemar".

Danas je "slovo Kur'ana" (vezano za "ime Islama" a što je puko **ospoljenje** nečega što bi trebalo da kroz pokornost svjedoči jednu veličanstvenu unutarnjost, jer Islam i znači predanost) preovlađujuća **forma** vjerskog života koja je ujedno i njegov **sadržaj**. Snaga dubine; moć ezoterijskog tajanstva i prosezanja u skrivena značenja, gotovo posve su izgubljeni.

Kolika je razina razumijevanja Knjige vidi se i po tome što je ljudi uče napamet na **način** kako je to bilo prije 1000 godina. Tada je **hafiz** Kur'ana (osoba koja ga zna napamet) imao i **odista** ulogu **čuvara** Kur'ana jer nije bilo mnogo primjeraka niti prijevoda, bili su teško dostupni itd. Svakako, "čuvanje" se (i tad) treba shvatiti posve relativno jer nepromjenljivost Knjige garantuje sam Bog i

On je njen čuvar ("Mi Kur'an objavljujemo i doista ćemo Mi nad njim bdjeti"). Ali šta je danas "čuvar Kur'ana" kad svaka kuća ima Svetu Knjigu? I koja je svrha pamćenja kada se svaki ajet može pronaći Internetom za par minuta? Šta bi **trebao** da bude hafiz Kur'ana u ovom vremenu, **kakvo** je njegovo **bdijenje** i koju **sačuvanost** (da li doslovnog teksta koji je sada svakom dostupan) on **njeguje** i održava? Okamenjena tradicija, potpuno nesposobna da prosegne "iza slova" doslovnog teksta, to je forma današnjeg "čuvara Knjige". Današnji musliman prepun je obrazaca i jednostranih usmjerenja zasnovanih isključivo na "slovu Kur'ana" koje je još od Knjige preostalo. U tom svjetlu se često promatra i odnos Istok - Zapad gdje se krajnje pojednostavljeno smješta i "Istina", (na Istok) kao da je istina geografska činjenica pa je dovoljno tek "promijeniti sredinu" da bi se zadobilo prosvjetljenje. Hiljade razočaranih povratnika iz **Indije** su divan primjer "spiritualnih" frustracija i nezadovoljstva. Paradoksalnost takvih formalnih podjela ("Istok - Zapad") divno se moglo vidjeti (i u našoj zemlji) prilikom demonstracija pred ambasadama nekih Zapadnih zemalja a povodom objavljivanja karikatura Poslanika Muhammeda. Norveška, koja je ugostila i udomila hiljade naših izbjeglica (dala im posao i stanove, faktički **sve** što je potrebno za normalan život) je u smislu **dobročinstva** pokazala "Islamsko" lice mnogo više od mnogih Islamskih zemalja. Taj svijet, islamski, je još davno napravio najveću karikaturu od Islama, karikaturu koja se tako gorko ogleda u međusobnom ubijanju ("sunita" i "šiita") te masovnim, potpuno iracionalnim napadima na civile. No, demonstriralo se ispred Norveške ambasade. Karikature (bilo koje svete osobe) treba prezreti i ignorisati i takvi crteži samo govore o primitivnoj ograničenosti samih autora jer karikatura kao oblik izražavanja ne može **iskazati** ni povijesnu sliku niti snagu istine ili neistine. No, dignuta je uzbuna. Čitav problem i jeste u tome što je današnji musliman **beduin** čija zapuštena svijest naprosto **provaljuje** svakim izvanjskim povodom i jedva čeka neki izgovor za odušak nagomilanih frustracija koje su se **slagale stoljećima**. Naravno da treba uzeti u obzir nepravde prema muslimanima ali se mora isto tako naći "mjera stvari". Jer, nepravde se ne odnose samo na muslimane već sve "nebitne" narode, one koji su slabo razvijeni, neindustrijalizirani itd. Dovoljno je pogledati primjer Ruande, gdje je **dozvoljen** pokolj oko milion ljudi, ali plemena **Hutu i Tutsi** nisu muslimani. S druge strane, **stanje** u ko-

jem jesu muslimani **plod** je u potpunosti **njihove prošlosti**, djelovanja ili pasivnosti, prepuštanja sudbine drugima. Nesnalaženja i zaostajanja u razvoju. Dovoljno je pogledati fenomen "auto-bombi" da bi se shvatilo koliko **nisko** je pala Islamska misao, bez obzira koliko "malo" ljudi taj pad obuhvatao. S tim u vezi, kod nekih muslimana je prisutna čudovišna i potpuno neosnovana mržnja prema Američkom i Jevrejskom narodu. Tu nerealnu mržnju grupe fanatizovanih "fundamentalista" smatraju maltene "obaveznom" u svom djelovanju.

Amerikanci imaju i širine i tolerancije i nisu opterećeni nikakvom prošlošću "sukoba sa muslimanima", a Amerika je **ovdje pomogla** i to je nešto što se ne smije zaboraviti. Amerikanci su puno učinili za Bosnu i Hercegovinu. Ideja "sukoba civilizacija" je potpuno neodrživa i nerealna i sami život je negira, jer i "Istok" i "Zapad" su unutar čovjeka, to nisu teritorije niti "šaka zemlje" za koju se bori, niti među ljudima postoje razlike. Koliko je fanatizam za osudu najbolje kaže Muhammed a.s.: "Nije od nas ko poziva fanatizmu, nije od nas ko ratuje zbog fanatizma i nije od nas ko umre u fanatizmu". I još: "Čovjek koji je pristrasan ili su prema njemu pristrasni odvezao je omču vjerovanja sa svog vrata".

Iako neki (poput Hantigtona) smatraju "sukob civilizacija" maltene neizbježnim, čak i kada bi se desio, takav sukob ne govori ništa u prilog neminovnosti samog konflikta. Jer, uzroci različitih sukobljavanja (od kojih su neki čista pljačka ili nacionalno retrogradni projekti) se često maskiraju i zaodijevaju u "drugačije ruho". U tom svjetlu je i "sukob civilizacija" očito **priželjkivan** model, tim prije jer je "moderni" čovjek i te kako podložan manipulacijama i ispiranju mozga te je i željeni efekat često (bar) dostižan. Fašizam i komunizam su tipični primjeri "opšteprihvaćene" zablude, te pokazatelj da većina ne mora biti u pravu, naprotiv, većina se može nalaziti u potpunoj zabludi. Masovnost nikada ne može biti kriterij istine ili neistine, te na taj način čitave mase ljudi **moгу i zaista povjerovati** u bukvalni sudar Istoka i Zapada. No, sama manipulacija, iako može sukob u glavama ljudi učiniti vjerovatnijim ne može nikada uzeti **istinitost** kao kriterij. Ipak, komunizam i fašizam pokazuju kako istina biva dostupna nakon dugih godina **razjedanja** zabludom a što uključuje čak milionske ljudske žrtve. U Islamskom svijetu možemo vidjeti sukob "sunita" i "šiita". "Sunit" znači sljedbenik prakse i tradicije Poslanikove te njegovanje zajedništva, što

opet za sebe tvrde i ostale skupine. Sami izraz je nastao davno i označavao je većinsku skupinu koja je u to vrijeme bila u borbi sa Imamom Alijem te je nakon te i takve "pobjede" trebalo opravdati mnoge nečasne radnje. A najlakše opravdanje je upravo onda kada pokazujemo da "iza svega" stoji većinska svijest koja je uz to pobornik zajedništva. Ta odrednica ("ehli Sunnet wel džemmaat") je bila potpuno nepoznata za vrijeme Muhammedovog života. Halifa **Muavija** je **prvi** upotrijebio taj izraz, kao **masku i opravdanje**. Riječ "šii" znači podrška, pomoć, ispomaganje. Za nekolicinu svojih vjernih sljedbenika Poslanik je rekao: "Oni su moje šiije". Kasnije je došlo do formiranja različitih Islamskih Pravaca te je riječ "šiija" označavala (označava i sada) sljedbenike Imamijske škole (12 Imama). No, šta znači ta **podrška sada**, malo ko se pita. To je podrška "teškoj i otežanoj stvari", onoj "stvari" koju odbiše ponijeti nebesa, planine i zemlja ali je prihvati čovjek. Podrška samoj srži znanja, otkrivanje **tajne** u **tajni**, tajne koju može motriti samo jedna druga tajna. Imamologija daleko nadilazi "stvari" koje bi nju smjestilo pod okrilje tek jednog posebnog pravca vjere. Naime, **imamologija** zajedno sa **kristologijom** tvori **religiju ljubavi**, budući **iznutarnji obzir** svih Božjih Objavljenja, njihovo **značenje** i tek **tako** motrena Imamologija zadobija svoj puni značaj i smisao. Tamo su duhovna nebesa "ezoterijske cjeline, transcendentnog jedinstva svih religija". Koliko su, pak, izvanjski gledano svi događaji oko "teške stvari" nepredvidivi i prividno "kontradiktorni" kazuje nam jedna predaja Šestog Imama: "Kada dođe Kaim (Imam Mehdi) napustit će ovu skupinu oni za koje se mislilo da su njegova porodica, a prihvatit će je oni koji su se klanjali Suncu i Mjesecu".

Dakle, skupinu ispravno vjerujućih napušta skupina za koju se **mislilo** da je **njegova porodica**, što je katastrofalni obrat (do tada) utvrđenog "poretka stvari". Mehaničko i priprosto slijeđenje vjere doživljava kolaps, predubjeđenja, zablude i sva **negativna** tradicija nepovratno odlaze. Opće stanje svijesti kod muslimana (i danas, više no ikad) je takvo da se Poslanikovom rodbinom smatra onaj ko nosi crni turban, a što je oznaka krvnog srodstva sa Kućom Čistom. Pri tom se ne vodi računa da "Poslanikova rodbina" podrazumijeva prije svega duhovno srodstvo ka kojem se **uspinje**, srodstvo koje duhovni putnik (**izgnanik**) iznova pronalazi u dubinama vlastite duše. Srodstvo **obezdomljenog** koji se vraća **kući**. U skladu s tim je i poznata Poslanička izreka: "Salman je od nas,

Ehli-Bejta". Ovog čovjeka koji je bio Perzijanac i krvno nije bio vezan za Poslanika, Muhammed je javno proglasio članom Svete Obitelji, što je jasan znak **duhovnog rodbinstva**. Onog rodbinstva utemeljenog na "sličnosti duša", na uzajamnoj bliskosti koja je izrasla još u svijetu preegzistencije i čije sjeme je Pleromatska bit svjetlosnog čovječanstva. To rodbinstvo sukladira načinu izričaja potvrde Božjeg Jedinstva ("A kada je Gospodar Tvoj izveo potomstvo iz kičmi sinova Ademovih On je zatražio da posvjedoče protiv sebe - "Nisam li ja vaš Gospodar?"... "Oni su odgovarali - "Jesu, mi svjedočimo").

Ovo "jesi" je izrekao svaki ljudski duh u svijetu prvobitnog postojanja. Način izričaja je ovisio o pripadnosti pojedinoj skupini, o "ilovači" koja je nosila svjetlo i radost ili pak mržnju i odbojnost. Ipak, svi duhovi su (na kraju) odgovorili potvrdno i oblik te potvrdnosti je naša sadašnja sudbina u ovom svijetu, realizacija onog već **prihvaćenog**.

Spomenuto **duhovno srodstvo** će u doba Spasitelja doživjeti svoj vrhunac kao **okomica** svakog bića te će shodno tome (samo) formalne i izvanjske naznake (bilo koje pripadnosti i određenja) padati kao kule od karata. Tradicije, običaji i svi do **tad** uspostavljeni obrasci naprosto neće moći **izdržati** Obznanu Pola, snagu metafizičke dimenzije te obznanjenosti. Zato će tada, skupinu ispravnih prihvatiti oni koji se **klanjali Suncu i Mjesecu**.

Povijesno, narod Kraljice od Sabe (i još neki) su se klanjali Suncu i Mjesecu, kult nebeskih tijela je prisutan kod mnogih "primitivnih" naroda i plemena i danas. Međutim, tada, u času dolaska Imama El Mehdija a.s. "obožavatelji Sunca i Mjeseca" će biti eminentni naučnici tog vremena, oni koji istražuju svemire i bave se vrhunskim naučnim dostignućima. Prirodni **sjaj** Sunca i Mjeseca je jasna naznaka tog vrhunca (i) materijalističkih nauka, jer **velika Ilijina obnova** (Isus o njoj govori) obuhvata **sve** znanosti. Brzina svjetlosti u to doba biva doseguta i čak preseguta preko svoje granice. I najmanji atom fizičkog svemira će biti istražen jer je nezamislivo da bi Bog stvorio nešto što treba zauvijek ostati nedostupno čovjeku, pošto Kur'an kaže kako je On ljudima "sve podredio". A ono što je podređeno mora kad - tad obznaniti svoj **položaj** u odnosu na čovjeka koji je **kruna stvaranja** i **savršena forma** tog stvaranja. Ezoterijski gledano, Sunce i Mjesec (iz iskaza Šestog Imama) treba motriti kao Osobnost Poslanikovu ("Sunce") i Osobnost Imama Mehdija u **nadolasku** ("Mjesec").

Vidjeli smo kako se u pomenutoj predaji uopšte ne spominje “vjerovanje” ili “nevjerovanje” već napuštanje odnosno prihvatanje određene skupine. Napuštanje onih za “koje se mislilo da su Sveta porodica” jeste “odlazak egzoterika”, sljedbenika samo izvanjske, socijalizirane religije a koja izvanjskost i jeste na svom vrhuncu kada se **zaklanja** iza (samo) fizičkog rodoslova Muhammedovog a.s. Prihvatanje ispravne skupine od strane “onih koji su se klanjali Suncu i Mjesecu” jeste “ulazak ezoterista” u Svetu Obitelj i na **izvanjski** način. Iznutarnje, tu su oduvijek i pripadali, motreći Sunce (Poslanika) i Mjesec (Imama) u **stanju** njihove **čiste svjetlosti**.

12 Muhammedovih Imama i 12 Kristovih Apostela tvore **jedinstvenu cjelinu** vanjskog i unutarnjeg **znanja** koje će biti realizirano kroz **religiju ljubavi** u dobu **zlatnom** (baš kao što i 12 sati dana zajedno sa 12 sati noći tvore cjelinu vremena). Ova **kosmička ljubav** će obujmiti cjelinu postojanja, bit će **porođena iz nutarnjeg** Svijeta Božanskih tajni, i zato neke predaje govore kako će Spasitelju “zemlja izbaciti riznice svoje”, jasna aluzija na **batinsko**, iznutarnje otkrivanje čitave egzistencije. Peti Imam je rekao kako će kroz Imama Mehdijsa a.s. “umovi ljudi postati savršeni”, a šesti Imam kaže: “Kada dođe od nas Kaim, (podrška) Bog će toliko ojačati uši i oči naših sljedbenika da između njih i Kaima neće biti glasonoša. On će biti na svom mjestu i pričat će sa njima a oni će ga čuti i gledati”.

Ova predaja jasno govori o krajnjem stupnju razvitka **svjetlosnog čovjeka**. Suptilno tijelo (kao posljedica **savršenstva** sveopšte ljubavi) u **zlatnom dobu** nadvladava fizičko tijelo upravo onako kako fizičko tijelo danas (kod većine ljudi) **nadvladava** svjetlosno, suptilno tijelo duše. “Ojačanje ušiju i očiju” je sukladno onoj Isusovoj izreci (“Ko ima uši neka čuje”) koja govori o pleromatskom jedinstvu Svjetlosnog čovječanstva, onog čovječanstva kome su “prirođene” srčane uši i srčane oči. Svaka osoba će znati svoj **duhovni rodoslov i okomicu** svog Svjetlosnog bića te će se sva **duhovna čula razbuditi** (njih devet). Upravo to je smisao izreke kako će **kroz** Spasitelja umovi ljudi postati savršeni, jer **nalog Božji** (Imam) sada **rasijava** ujediniteljsku moć čovječanstva, ono **iznutarnje jedinstvo** sadržano u Muhammedovoj izreci kako su “svi ljudi od Adema a Adem je od zemlje”. Ta ista zemlja **izbacivanjem riznica** (Savršenstvom iznutarnjeg, Svjetlosnog čovjeka) **obznanjuje** navedeno **jedinstvo**

ljudi, i upravo zato se *religija ljubavi* realizira kroz *savršenstvo uma* jer misao više ne posjeduje nikakvu *manjkavost*. U *zlatnom dobu* ljudi će gledati *trećim okom*. "Tačka presjeka" (radost Muhammedovih očiju koja se *obara* ka čulu mirisa koji je svjedočanstvo vjere, a znamo da je Imam Ali prvi primio Islam, odnosno izrekao svjedočanstvo vjere) će razotkriti *tajnu* svih teofranijskih čula i buđenjem 9 *duhovnih* čula umovi ljudi bivaju potpuno pročišćeni.

Pogledajmo pak, "beduinski Islam", a što je danas preovladavajuća svijest muslimana. Naime, zbir rednog broja svih ajeta u Kur'anu u kojima se spominje riječ "beduin" ($90+97+98+99+101+120+20+11+16+14$) iznosi 666. Svi ajeti su ukupno u četiri sure (odjeljka), a to su: "Pokajanje" (6 ajeta), "Saveznici" (1 ajet), "Pobjeda" (2 ajeta) i sura "Sobe" (1 ajet).

Brojčana vrijednost, vidimo daje Antikristov broj (666). Ovo je potpuno logično jer Kur'an za "beduine" kaže kako su "najgori licemjeri i najveći poricatelji". Pošto je maksimum poricateljstva sadržan u Antikristu otuda proističe i brojčana identičnost "beduina" i "Antikrista" (Islamski "Dedžal"). Pošto "dedžele" vidjeli smo znači "zavoditi" jasno je da je "Dedžal" transformacija, odnosno *maksimum* beduinske svijesti koja svoj vrhunac doživljava kroz *zavodenje*. One svijesti koja "ono što daje smatra nametom", svijesti koja "izostaje" (Kur'an). Stavak 99 (odjeljak "Pokajanje") pohvalno govori o nekim aspektima beduinske svijesti (približavanje Bogu te Poslanikovi blagoslovi).

Čak 6 ajeta (od ukupno 10 u kojima se spominje riječ "beduin") nalazi se u suri "Pokajanje". Ta sura je *jedina* u cijelom Kur'anu koja na početku nema "otvarajući stavak" (Bissmillahir-rahmanir-rahim).

Prema jednoj predaji to je zato što ta sura započinje (tj.sadrži) vrlo ostrim upozorenjima i prijetnjama, te nije slučajno da se *više* od *polovine beduinske svijesti* smješta upravo u tu suru, koja izostavlja Božansku Milost i Samilost na svom početku.

U 2 ajeta (od pomenutih 6 u suri "Pokajanje") se zajedno sa "beduinima" spominje riječ "Medina". Ime tog grada je 4 puta spomenuto u Kur'anu, i peti put kao *Jesrib* (predislamsko Ime za Medinu).

Božji Poslanik je rekao: "Ja sam grad znanja a Ali je kapija tog grada". Kako "Medina" doslovno znači "grad" jasno je da se to (ezoterijski) odnosi na Posla-

nika, a četverostruko spominjanje te riječi je sukladno **kapijama**, onim osobama koje smo "dužni voljeti" (Fatima, Ali, Hasan i Husejn).

Peto spominjanje Medine (kao Jesrib) sukladira kapiji **nebeskog Ahmeda**, nebeskoj prirodi Vjerovjesnika Muhammeda. Nakon **Hidžre**, preseljenja muslimana iz Meke u Medinu **Jesrib** dobija novo ime: **Medinet-ul-Nebij** (Poslanikov grad) gdje **progonstvo** "nižeg ja" i **izbjeglištvo** od trostrukog neprijatelja (duša, Satana i "lažno ja") zatvara "grad znanja" prema pomenutim neprijateljima **otvarajući** istovremeno njegove **kapije znanja** za vertikalni, spiritalni uspon. Ta duhovna borba da se "izmjeriti" i brojčano. Ukupan zbir ajeta u kojima se spominje riječ "Medina" iznosi 290 (101 + 120 + 60 + 9) što je ukupnost svjetlosti "4 kapije znanja". Ako se taj broj oduzme od broja boraca na Bedru (314) dobit će se broj 24 (314 - 290 = 24) a što je ukupan broj ajeta sure "Progonstvo", koja je posljednja sura u kojoj se spominje riječ "Medina". Zato je potrebno razmotriti šta Medina kao "grad znanja" obznanjuje u smislu izbjeglištva pred beduinskom, Antikristovskom sviješću.

Ajet 112 sure "Pčele" (sura 16, 128 ajeta) kaže: "Allah navodi kao primjer grad, bezbjedan i spokojan, kome je u obilju dolazila hrana sa svih strana, a koji je nezahvalan, na Allahovim blagodatima bio, pa mu je Allah zbog onoga što je radio dao da iskusi i glad i strah".

Odmah se da uočiti da broj stavka (112) daje zbir 100 Lijepih Božjih Imena i 12 Svetih Imama. "Grad" je već pomenuti **grad znanja**, osobnost Muhammedova koja je **uporište** Božanskih Imena a koja Imena se tragaocu znanja obznanjuju kroz 4 **kapije** (Ali, Fatima, Hasan i Husejn).

Grad je **oprimjeren** duhovnim moćima iskušenika ("Bog navodi kao **primjer** grad...") koji duhovno nasljeđuje Poslanika kroz bezbjednost i spokoj same usredištenosti znanja **unutar grada** (znanja). Oprimjerenost duhovnih nastojanja, budući da se odvija na razini **iznutarnjeg znanja** (unutar grada) podrazumijeva **Imamat** u svom dvostrukom aspektu:

1. Imamat kao "štit" Božanskog jedinstva
2. Imamat kao iznutarnji obzir Objave.

Prvoj tački (Božansko Jedinstvo) sukladira **bezbjednost grada**, a drugoj (iznutarnost Objave) sukladira **spokojstvo grada**, spomenutog u citiranom ajetu 112, sure "Pčele". Uzvišeni Bog je objavio Svom Poslaniku: "Nema Boga os-

im Mene - je tvrđava Moja, ko uđe u nju, spašen je od Moje srdžbe". Kako je "tvrđava", ustvari, **grad** (sigurni, bezbjedni grad, opasan zidovima) bezbjednost tog grada (a što je zaštita od srdžbe Božje) je vezana za iskazivanje Božje Jednosti, kako je i citirano u pomenutom Kudsi hadisu. Time se raskriva iznutarnje značenje Objave kojemu sukladira, vidjeli smo "spokojstvo grada". Kur'an kaže kako se "sjećanjem na Boga kože i srca smiruju". U ajetu 112 (sura "Pčele") to spokojstvo se vezuje za "obilje hrane koja je dolazila sa svih strana". Analogno ljudskom tijelu koje hranu koristi **iznutra** tako i Imamat koji je **iznutarnost Objave**, spokojstvom znanja hrani nutrinu duhovnog srca, daje mu **smirenost** jer je spoznaja Božjeg Čovjeka jedno od najvećih **sjećanja** na Boga dž.š.

Ukoliko se zanemare pomenute dvije tačke (Božanska Jednost i Imamat), a što je "nezahvalnost na Božjim blagodatima" kako ajet dalje kaže, tako "prazan" grad (neznanja) se suočava sa kušnjama **gladi i straha**. Da su **Božje blagodati neraskidivo** vezane za Imamat govori nam jedan drugi ajet i **dogadaj** koji je bio povod spuštanju tog ajeta. Naime, kada je na Gadir-Hum - u Poslanik proglasio Alija za nasljednika i vođu muslimana nakon njega pušten je sljedeći ajet: "Danas sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam Islam bude vjera".

"Usavršavanje vjere" je analogno **tvrdavi** Božanske Jednosti a "upotpunjavanje blagodati" Imamatu koji je **unutarnja** hermeneutika Knjige.

Prema tome, "nezahvalnost na blagodatima" je identična **poricanju** Imamata, gdje negacija Božanskog **Tevhida** rezultira **strahom** a negacija Imamata **gladu**. Ajet jasno kaže kako je bezbjednom i spokojnom gradu hrana u obilju dolazila "sa svih strana". Kako postoje 4 strane svijeta (Istok, Sjever, Zapad i Jug) jasno je da su te 4 strane sukladne sa 4 **kapije grada** znanja, tj. četiri osobe koje smo prema predaji dužni voljeti (Ali, Fatima, hasan i Husejn). No, ukoliko se **kapije** zanemare nezahvalnošću kao rezultat dobijemo i strah i glad, dakle **oboje**.

Ajet 98 (sura "Junus") kaže: "Zašto nije bilo nijednog grada koji je povjerovao i kome je vjerovanje njegovo koristilo, osim naroda Junusova, kome smo, kada je povjerovao, sramnu patnju u životu na ovom svijetu otklonili i život mu još izvjesno vrijeme produžili". Početak ajeta sugerira nekorisnost vjerovanja osim u slučaju pokajanja koje će rezultirati prosvjetljenošću srca.

Naime, Božji Poslanik Junus (Jona) bijaše progutan od jedne ribe (kita). Pošto je njegov narod odbio njegovu misiju (pobunjenički elementi duše se usremljuju na one probudene) on se ukrcao na jednu lađu. Lađa je svakako svijet vjere, cjelina vjerovanja u moru Božanske Milosti. Ta lađa je stala, nepokretna na sredini mora, neko je morao biti žrtvovan i **kocka** je pala na Junusa. Cjelina vjere ne može biti sačuvana, nema duhovnog puta bez žrtve, napredak je nemoguć bez lišavanja. Kocka predstavlja 4 strane svijeta, "sve strane" sa kojih hrana u obilju dolazi u bezbjedni grad. Kocka je identična hramu u Meki (kocka i znači kubus) i pronalaženje tog hrama unutar sebe neminovno rezultira samožrtvovanjem. Bačen u more, Junus biva progutan od strane ribe. Etapa kada (već) prosvjetljeno srce "guta", tj. integriše u sebe preostale elemente bića. No, ovdje se to zbiva na način da **Nefs** biva **uhapšen, zatočen**, drugačije je nemoguće ukoliko srce **pretiće** vlastitu tajnu pošto požudna duša **srdito** odbija istinu. Nakon faze zatočeništva duše, srce se suočava sa dahom ontološke samoće ("pusto ostrvo") gdje iskušava punu odvojenost od Boga (Junus je bio **bolan, tužan**). Nakon toga dolazi **puno prosvjetljenje** i Bog ga vraća stvorenjima za njihovu dobrobit.

Ulazak u "grad znanja" (osobnost Poslanika Muhammeda) započinje kapijom Imama Alija, ajet 101, sura "Pokajanje": "Među beduinima oko vas ima licemjera a ima ih i među stanovnicima Medine, koji su u licemjerstvu spretni, - ti ih ne poznaješ ali ih Mi poznajemo. Njih ćemo na dvostruke muke staviti, a zatim će biti u veliku patnju vraćeni".

Ovo je **prvo** spominjanje riječi "Medina", otvarajuća kapija grada znanja, njen ključ. Brojčano, ovaj stavak sadrži cijelu Imamologiju. Redni broj ajeta (101) predstavlja 100 Lijepih Božjih Imena za koje se vezuje Imam Ali, pečat Apsolutnog Vilajeta ($100 + 1 = 101$, redni broj stavka), koji je sam **navlastito** zbir tih Imena, jer su Imami rekli: "Mi smo Lijepa Božja Imena". Ukupan broj ajeta sure "Pokajanje" je 129. Ako od tog broja oduzmemo redni broj ajeta koji predstavlja **kapiju** Imama Alija (101) dobit ćemo broj 28 a to je broj godina Jedanaestog Imama u času njegove smrti, odnosno početak Okultacije njegova sina, Imama Mehdijs a.s. Pošto je Imam El Mehdi pečat Muhammedanskog **Vilajeta**, ovdje dakle, vidimo **otisak dva pečata** (Ali i Mehdi). Dvoličnost se u ajetu također nadaje dvostruko, kao "beduinska svijest" što je svakako isključivost

zakona za fizičko na način rigidne interpretacije te kao “Medinska svijest” a što je duhovni put koji isključuje Imamologiju. Takav put ne podrazumijeva nužno moralnu dvoličnost već prije **spretnost** u “podnošenju” same vjere na način odbacivanja njene iznutarnje dimenzije. Zato ajet Medinske dvoličnjake opisuje kao **nepoznate**, jer se po prirodi stvari unutarost osobe ne može vidjeti (fizičkim čulima).

“Naslanjanje” Alijevog Apsolutnog Vilajeta na 100 Lijepih Božjih Imena (ajet iz sure “Pokajanje” je vidjeli smo, rednog broja 101) štiti vjeru **dvostruko**. Horizontalno, spriječava da vjera ostane na nivou pukog svjedočanstva jer joj **ukupnost** Božjih Imena daje djelatnu **životnost**, te vertikalno, gdje Imam kao **uporište** Božanskih Imena čuva od pogubne zamke **antropomorfičkog** motrenja Božjih Atributa. Zato se na kraju aeta spominju “dvostruke muke” koje su analogne dvostrukosti dvolične svijesti a “velika patnja” u koju se **vraća** jeste **ezel**, svijet prvobitne stvarnosti, način izbora buduće sudbine na ovom svijetu. “Velika patnja” je sopstveni izbor, način izričaja onoga “jesi”, kada su još nerođene duše (sjeme) ljudskog roda posvjedočile Božansku Jednost.

Nakon što se otvore **pečati znanja** na kapiji Imama Alija i kuša znanje u njegovim duhovnim sobama, ulazi se na sljedeću kapiju, kapiju Fatime a.s.

Ajet 120, sura “Pokajanje”: “Nije trebalo da stanovnici Medine ni beduini u njenoj blizini iza Allahova Poslanika izostanu i da svoj život njegovu životu pretpostave jer njih neće zadesiti ni žeđ, ni umor, ni glad na Allahovom putu, niti će stupiti na neko mjesto koje će nevjernike naljutiti, niti će ikakvu nevolju od neprijatelja pretrpjeti a da im to sve neće kao dobro djelo upisano biti - Allah zaista neće dopustiti da propadne nagrada onima koji čine dobro”.

Odmah se da uočiti da se najprije spominje “Medinska” a tek onda “beduinska” svijest, dakle obrnuto u odnosu na redosljed u prethodnom ajetu koji je **kapija znanja** Imama Alija (u ajetu 101 se najprije spominju “beduini” a onda “stanovnici Medine”). Pomenuti redosljed utjelovljuje kosmički suodnost aktivnog i pasivnog na način komplementarnosti jer je Ali muškarac a Fatima žena.

Ukoliko se broj “Fatiminog ajeta” (120) oduzme od ukupnog broja ajeta sure “Pokajanje” (129) dobit će se broj 9 ($129-120=9$) a Poslanik je rekao: “Bit će 9 Imama, potomaka Husejnovih”. Kao što znamo, Imam Husejn je Fatimin sin. Obje kapije znanja (Alijeva i Fatimina) nalaze se zajedno, u istoj suri (“Po-

kajanje”), jer su oni bili muž i žena u fizičkom svijetu, te kao takvi nerazdvojni što se i očituje u redosljedu kapija znanja. Razlika Fatiminog i Alijevog ajeta je broj 19 ($120-101=19$), broj koji se u Kur'anu nadaje kao **najsavršenije čudo** (vidjeti knjigu Ahmed D.: “Kur'an najsavršenije čudo”). Poznato je da se Sunce kreće 19 km u sekundi. Kako je “Sunce” Časni Poslanik, najmanja čestica njegove svjetlosne kretnje je u **rasponu** između Alijeve i Fatimine kapije znanja, jer su oni baštinci i nasljednici njegova znanja. Ta **ostavština znanja** i blagoslov duhovnog znanja daju se motriti u suri “Pokriveni” gdje se i pominje broj devetnaest. Citirat ćemo nekoliko ajeta pomenutog odjeljka.

24: “i rekao: “Ovo nije ništa drugo do vradžbina koja se nasljeđuje”.

25: Ovo su samo čovjekove riječi

26: U Sekar ću Ja njega ubaciti

27: A znaš li šta je Sekar?

28: Ništa on neće poštediti

29: Kože će se crnim učiniti

30: Nad njim je devetnaest

31: Mi smo čuvarima vatre meleke postavili i odredili broj njihov kao iskušenje onima koji ne vjeruju, - da se oni kojima je Knjiga dana uvjere, i da se onima koji vjeruju vjerovanje učvrsti, i da oni kojima je Knjiga dana i oni koji su vjernici ne sumnjaju, i da oni čija su srca bolesna i oni koji su nevjernici - kažu: “Šta je Allah htio ovim kao primjerom?” Tako Allah ostavlja u zabludi onoga koga hoće, i na pravi put ukazuje onome kome hoće. A vojske Gospodara tvoga samo On zna. I Sekar je ljudima samo opomena.

32: I tako Mi Mjeseca

33: I noći kada mine

34: I zore kada svane

35: On je, zaista najveća nevolja

...

42: “Šta vas je u Sekar dovelo?”

Izvanjski, povod Objave nekih od ovih ajeta jeste poricateljstvo jednog od idopoklonika u Muhammedovo doba, taj obzir nas ovdje ne zanima. Vidimo da se riječ “Sekar” spominje 4 puta. Sekar svakako označava donji sloj pakla, džehenemsku vatru. No, riječ “sukar” znači “očita laž” a “sakar” je “sok od datule”.

Božji Poslanik je muslimana uporedio sa *palmom*. Iznutarnje gledano, to je stablo znanja Ehli-Bejta, Čiste Kuće. Jer “sok” je upravo “razrijeđena” spoznaja, “voda spoznaje” i transformacija čvrstine zakona za fizičko u pitkost duhovnog puta, njegova nadgradnja ovim potonjim. Tako se “sokr” nadaje kao suprotnot “sekre”.

Broj 19 je broj “cijele matematike” i kako su 1 i 9 početak i svršetak svega tako je i Ehli-Bejt “Noina lađa koja spašava od utapanja” jer je po njima sve počelo i njima će se sve vratiti. Ajet 30 kaže “Nad njim je devetnaest” ne spominjući riječ “Sekar” izravno. Razmak ili “praznina” između Fatiminog i Alijevog znanja, “prostor” između te 2 kapije (a to je broj 19) je Imam El Mehdi a.s. On je od Fatiminog potomstva, broj 19 je “nad njim” kao *spušteno gvožđe* iznad njegove glave, sablja koja je “nad njim”. Sam broj 19 sadržava 12 Svetih Imama i 7 duhovnih nebesa ($12 + 7 = 19$). Kako se Sunce kreće 19 km u sekundi, jasno je da je to *čas Imama* jer izvorno svjetlo Poslaničke dimenzije duhovnog se smiruje “nad njim”, Mehdi je *pečat* Muhammedanskog Vilajeta. On donosi cjelovit “sok spoznaje” (sokr), duhovni smisao svih Objavljenja.

Zatim ajet 31 govori o broju “čuvara vatre” ne spominjući izravno broj 19. Meleksi obzir čuvara vatre sugerira bezgriješnost, Svjetlosnu Čistotu. Taj obzir se “obara” na način trostrukog svjedočanstva vjere, gdje je vjera u Boga sukladna sa “onima kojima je Knjiga dana” i koji treba da se *uvjere*. Vjera u Poslanstvo je sukladna “onima koji vjeruju” i njima to vjerovanje treba da se učvrsti, dok je Vjera u Imamat dana kroz *nesumnjanje* “onih kojima je Knjiga dana i onih koji su vjernici”. Nakon što se govori o zabludi i Pravom putu ajet 31 sure “Pokriveni” završava: “A vojske Gospodara tvoga samo On zna. I Sekar je ljudima samo opomena”. “Vojske Gospodara tvoga” jesu vojske Imama El Mehdijsa, nevidljive ezoterijske hijerarhije koje budući da su (sada) u *zakrivanju* ostaju nepoznate ljudima, dakle, “samo On ih zna”. Zatim slijedi rečenica kako je “I Sekar ljudima samo opomena”. Budući da je Imam Lice Božje okrenuto ljudima, on je *svačiji* raj ili pakao, te je tako shvaćena paklena vatra (Sekar) *samo opomena*. Da se *opomena* odnosi na Imama Mehdijsa jasno govori ajet 12 iz sure “Ja-sin” (sura 36, Meka 83 ajeta): “Mi ćemo, zaista, mrtve oživjeti i Mi smo zapisalo ono što su uradili i djela koja su iza sebe ostavili; sve smo Mi to u Knjizi jasno pobrojali”. “Knjiga” jeste *mudra opomena*.

Imam El Mehdi, što jasno govori i redni broj (12) ajeta, jer Mehdi je dvanaesti Imam. Ukoliko od ukupnog broja ajeta sure "Ja-sin" (83) oduzmemo redni broj te iste sure (36) dobit će se broj 47 koji sabira ono "nad njim" (broj 19) i ono "iza njega" (broj 28, a to je broj godina Imamova oca, Hasana Al Askerija u času njegove smrti. $19+28=47$). To se ogleda u sljedećem ajetu sure "Pokriveni" (32) koji govori o "onom ispred" o Imamu u Nadolasku.

32: - I tako Mi Mjeseca ("Mjesec" je **obznana** Imama el - Mehdiya a.s.) a zatim slijede ajeti:

33: I noći kada mine

34: I zore kada svane

35: On je zaista najveća nevolja

36: Ljudima je opomena

Ajeti 33 i 34 najavljuju kraj **noći ezoterijske** i obznanu Pola iz svijeta okultacije. "Minula noć" ezoterije je ajet rednog broja 33, što je broj Isusovih godina kada je podignut sa zemlje, broj godina koje će **imati** kada ponovo dođe sa Imamom. Svanuće najavljuje "najveću nevolju, veliki potres" jer je Imam **nebeski Antropos**, razdjelnica svjetova koja se u idućem ajetu (36) ponovo obznanjuje kao **mudra opomena**. Zbir ajeta u kojima se spominje riječ "Sekar" (u Suri "Pokriveni") je broj 126 ($26+27+31+42$). Ako se od tog broja oduzme broj Kur'anskih sura (114) dobit će se broj od 12 Svetih Imama. Ako se pak od istog broja (126) oduzme ukupan broj ajeta sure "Pokriveni" (56) dobit će se broj 70, a to je zbir ljudi koji pripadaju **nevidljivim** ezoterijskim hijerarhijama (40 plemenitih duhovnjaka i 30 duhovnih prinčeva). Sam naslov sure ("Pokriveni") sugerise tu njihovu skrivenost, zaštitu i pokrivač (kosmički šator).

Iza Fatimine kapije znanja slijedi kapija Imama Hasana a.s., odnosno treće spominjanje riječi "Medina", ajet 60, sure "Saveznici" (sura 23, 73 ajeta): "Ako se licemjери i oni čija su srca bolesna i oni koji po Medini šire laži ne okane, Mi ćemo ti vlast nad njima prepustiti i oni će samo kratko vrijeme kao susjedi tvoji u njoj ostati".

Ovdje se vidi narav **kosmičke vlasti** Kuće Čiste koja se u suodnosu sa ljudima podrazumijeva, jer ajet ne kaže kako će se "vlast dati" (jer ona već postoji kao **iznutarnja kategorija** i proteže se na svu kreaciju, jer je Božji Čovjek Pol Svijeta) već "prepustiti", dakle obznaniiti i u vanjskom smislu. Ta vlast u samoj

suri "Saveznici" dana je i brojčano. Naime, ukoliko od ukupnog broja stavaka pomenutog odjeljka (73) oduzme broj stavka koji se odnosi na kapiju znanja Imama Hasana (60) dobit ćemo broj 13, Poslanik Muhammed i 12 Svetih Imama.

U istoj suri ajet 33 govori o **potpunoj očišćenosti** Poslanikove Kuće ("Bog želi da od vas grijehe odstrani i da vas potpuno očisti") i kada se taj broj (33) oduzme od ajeta 60 (kapija Imama Hasana) dobije se broj 27 (60-33=27) što je broj godina samog Imama Hasana u času preuzimanja Imameta, nakon smrti njegova oca, Imama Alija. U ajetu 60 se **beduinska svijest** nadaže kao **otpor** trostrukom svjedočanstvu vjere.

1. Vjera u Boga - otpor licemjera
2. Vjera u Poslanstvo - otpor onih čija su srca bolesna
3. Vjera u Imamat - otpor onih koji šire laži po Medini

Ova kapija otvara vrata **savezništva** između Ehli-Bejta i njihovih sljedbenika, kroz nju se spoznaje **Pleromatska Bit Svjetlosnog Čovječanstva**.

Sljedeća kapija znanja je kapija Imama Husejna, ajet 9, sura "Progonstvo" (sura 59, 24 ajeta): "I onima koji su Medinu za življenje izabrali i domom prave vjere još prije njih je učinili, oni vole one koji im se doseljavaju i u grudima svojim nikakvu tegobu, zato što im se daje ne osjećaju i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno. A oni koji se ušćavaju lakomosti, oni će sigurno uspjeti". Ovom kapijom se ulazi u polje samog preegzistentnog ugovora Ehli-Bejta i njihovih sljedbenika, Pleromatsko Svjetlosno Čovječanstvo se **ob-jedinjuje** sa tračcima vlastite svjetlosti, tj. dušama sljedbenika.

Naime, Medina se opisuje kao grad (znanja Imama Husejna) koji je za "življenje izabran" (preegzistentni izbor) i **još prije** učinjen **domom prave vjere** što jasno sugerše prvobitno **svjetlo Kuće** oko kojeg se okuplja još nerođeno (Svjetlosno) sjeme ljudskog reda. Ehli Bejt voli one koji se **doseljavaju**, tj. spoznajno se kreću u njihovom pravcu od niske duše i lažnog egoa do srčane usredištenosti koja je **Pravi Dom**. Da je u pitanju **Kuća Čista** govori i broj ajeta sure "Progonstvo", broj 9, koji je i broj Imama **nakon** Husejna a.s. Opisujući dalje svjetlosno čovječanstvo koje **istječe** iz Kuće Čiste ajet 9 ih motri kao zbiljske duhovne putnike koji dosežu savršenstvo. Naime, "oni vole one koji se doseljavaju" te u grudima "nikakvu tegobu ne osjećaju" zato što daju i "više

vole njima nego sebi” iako im je i samima potrebno, što jasno kazuje kako su Satanska došaptavanja te sklonosti “zle duše” potpuno iskorijenjeni iz njihovih srca. Poznato je da je Ibn Arebi govorio o 4 vrste **havatira** (misli, primisli) i podijelio ih na božanske, andeoske, duševne i sotonske.

Otpor **vlastite duše** koji uključuje satanska zavodjenja te došaptavanja “duše sklone zlu” kod duhovnih putnika Ehli-Bejt - skog pravca (na određenoj višoj razini) je isključen. Prevladavaju božanski i andeoski havatiri. Sam Imam Husejn je rekao: “Ja više uživam da hranim druge no samog sebe”.

Posljednja “kapija znanja” jeste kapija **nebeskog Ahmeda**, ajet 13, sura “Saveznici” (sura 33, 73 ajeta): “Kad su neki među njima rekli: “O stanovnici Jesriba, ovdje vam nema stanka, zato se vratite!” a drugi među njima su tražili dopuštenje od Vjerovjesnika i govorili: “Kuće su naše nezaštićene! - a nisu bile nezaštićene, već su oni htjeli da se izvuku”. U ovom ajetu se Medina spominje kao “Jesrib” te tako (kao predislamski grad) sukladira nebeskoj, “predislamskoj” (u zemaljskoj formi utjelovljenoj) prirodi Poslanika Muhammeda. U vezi s tim treba motriti i 2 aspekta ovog ajeta. Prvi obzir jesu pobunjeničke duše (u svijetu preegzistentnog ugovora) koje žele da **vrate** (i) ostale duše jer im ne pripadaju, nisu od “iste ilovače”. Drugi obzir predstavljaju duše koje su (unekoliko) svjesne položaja Čiste Kuće ali nedovoljno, te taj položaj **ne poriču** ali ga svode na nivo “svoje kuće” (znanja) jer “ego” nije integriran u veću cjelinu i osjeća potrebu za zaštitom (“Kuće su naše nezaštićene”). No, **separacioni strah** je uvijek “izvlačenje” nepoznatih snaga (iz samog sebe) ukoliko nije otvoren za cjelinu duhovnog puta.

Kao što smo rekli, u predislamsko vrijeme grad Medina se zvao Jesrib. (“srb” znači razodjenuti, svući, dok “jesar” znači udobnost, bogatstvo). Kada su se (u povijesnom, hronološkom vremenu) muslimani iselili iz Meke u Jesrib, grad je ubrzo prozvan **Medinetu-n-nebiji**, tj. “grad Poslanikov”. I kao što je “Medina” **drugo ime** za Jesrib, tako je i Vjerovjesnik Muhammed zemaljska prilika “nebeskog poslanika” **Ahmeda**.

Ovozemaljsko Poslanstvo Muhammedovo ezoterijski **razodijeva** lik **Nebesnog Ahmeda** (vidjeli smo da korijen riječi “Jesrib”, znači - razodjenuti, svući) svlačeći nebesku prirodu sa Vječnog Poslanika Muhammeda te tako “svodeći” Ahmeda na zemaljsku ravan čovjeka i Poslanika. Poznato je da je sam Muhammed

rekao: “Bio sam Poslanik još dok je Adem bio između vode i zemlje”, dakle prije stvaranja svjetova. Broj ajeta (13) ukazuje na tu prvobitnu prirodu, na prvostvorenu **Muhammedansku Svjetlost** iz koje “kasnije” na zemaljskoj ravni istječe još 13 bezgriješnih osoba.

Bošnjak. I do njega je **doprta** beduinska svijest i “Islam” zapuštenih beduina iz pustinje, nomada lukavog pogleda i pohlepne šake. Lutalica na devama koji “se nude” svakome. Neobrađeni i sirovi, neobrazovani i uskogrudni, u njima je sabrano sve što **nije** musliman. Uprkos tome uvjereni su u svoju misiju, razuvjeriti ih je nemoguće, pokušati to još uzaludnije.

ČEKAJUĆI KERIMA

*U tamnom dobu ludost je duhovna moć koja uzmiče
a moć otjelovljena ludost što krvari*

Kerim je moj sestrčić. Plavook, blagog nasmijanog lica i guste kose što se obara ka čelu, uvijek zamišljen i zagledan u daljinu. "Liči na tebe" govorili su mi mnogi, zagledajući njegov simpatični osmijeh i male smijalice iznad usana. Visok je i pametan, čak ga zovu "mali genije". Čekao sam ga "na centru", autobusi se parkiraju pored džamije, lakše je i brže i sve ide jednostavnije a ni taksa se ne mora plaćati. Ne postoji red vožnje, nikakva informativna služba, nikakav pouzdan znak redosljeda ljudi i vozila, sve je prepušteno čekanju. Ponekad teško pada, ali Bošnjak uvijek čeka i uvijek je nestrpljiv u tom čekanju. I neodređeno hrabar baš koliko i neobavješten.

Dan je bio vruć. Nedjelja, dan "velike dosade" iako je i to svejedno jer ionako se ništa ne događa niti posla ima i u "radnim" danima, čamotinja, sivilo besmisla. Tek ravnodušnost, prema svemu i svakom i da postoji ikakva snaga uvida ili bar neobavezujuća, usputna prodornost trenutka ličilo bi na široku pomirenost što osvaja. Ovako, tek pustoš i praznina u pogledu i prazna lica nevoljnika, nezadovoljstvo kao usud, sudbina, neizbježnost. Stolačke ulice su tako puste i kad su pune prolaznika, tako učmale i kada odišu pjesmom i smijehom dječijim, tako sive i oronule čak i kada blistaju novim sjajem. Pustoš, praznina u ljudima i praznina u pogledu. Slatko ništavilo od kojeg se ne bježi jer ga se zamišlja odviše nejasno i kojeg se ne boji jer u njemu samom je opravdanje za sve. Može se zamišljati čak Katmandu, "travara" je ionako napretek. Iako nemaju originalnost poput svojih idejnih predaka sedamdesetih godina prošlog vijeka tu su, žive, zamišljaju i truju se. Sanjare. Sanjari u mračnim uglovima. Gubitnici i mistici. Istina, u gradu je malo jogina i mistika (ako ih uopšte ima) ali zato gubitnika ima na svakom koraku a za materijalističku svijest to dvoje je isto. Zajedničko im je (misticima i gubitnicima) to što socijalno ne ugrožavaju, nemaju ambicija ni pretenzija na "položaj", ne grabe i ne zavide, bar ne stalno.

Protekli rat je još svježa tema i veliko je pitanje da li je i završen u glavama lju-

di. Topovi su utihnuli, zasad, to je jedino što sigurno znamo. Zakašnjeli stid, oboreni pogledi, toga nije bilo. Jer čovjek lako prašta sebi, upravo onako koliko teško prašta drugima. No, dok se za oprost drugom uvijek traži razlog, praštanje sebi ne mora imati čak ni povod. Ipak, veliko je čuđenje pred snagom zla i žudnja da se otrježnjene potvrdi, želja za znakom jasnim da sve uzaludno bilo nije. Govoreći o grijesima koji uzrokuju da se bude savladan neprijateljem Četvrti Imam je nabrojao 7 velikih prijestupa: svađanje, prepirka, optuživanje u javnosti, javno činjenje grijeha, smatrati dozvoljenim ono što je zabranjeno, suprotstavljati se učenim i pobožnim, surađivati s onim i pomagati one koji čine zlo i grijeh. Bošnjak bi trebao imati ovu predaju napisanu i stalno uz sebe. Istražiti potanko svaku riječ, pronaći uzroke proteklih događaja, jer Bošnjaci su se kroz istoriju i svađali i prepirali ne imajući nikada nacionalni plan i program, orijentaciju, put djelovanja. Optuživali su se u javnosti da dokažu "pravovjernost" i javno činili grijeh i čak se utrivali u prihvatanju kao dozvoljenog svega što je zabranjeno. Ruinirana i opustošena svijest uvijek se suprotstavljala učenim i pobožnim ljudima ismijavajući ih i prezirući, sarađujući sa onima koji čine zlo i grijeh. Jer, Bošnjak se morao dokazivati bivajući uvijek unaprijed krivim i nepoželjnim. Sumnjivim. Uzrok rađa posljedicu i mnoštvo je uzroka dovelo do strašnog rata. Nakupljali su se godinama, taložili i onda nahrupili, prividno naglo, začudivši narod Bošnjački. Ali Isus je divno rekao: "Kako siješ tako ćeš i požnjeti" i zato je svaka žetva i istinita i stvarna, plodna poput sjemena što ga sijač baca na uzoranu zemlju žuljevitom rukom. I nijedna žetva ne treba da čudi, začuđenosti ima mjesta samo onda dok je sjeme stisnuto u šaci. Zato je Imam Ali rekao: "Ko drži tajnu u ruci svojoj, ima izbor". Za ogroman broj nevolja sami smo krivi. Loše namjere, zlo djelovanje, efekti djela u dušama, zamračena srca, "a kada ih nevolja pogodi zbog onog što su uradile ruke njihove, onda očajavaju". Nevolje su upravo sublimna moć onog što "rade ruke naše".

- Halo! - prekinu me u razmišljanju gromki glas. Mišo. Malen rastom, proćelav i neobrijan, plamtećeg pogleda iza sjajnih okvira naočara. Na glavi plavi kačket, crne sandale upadljivo široke, neizbježni lik čaršije. Na stepenicama ispred nekadašnje robne kuće, stajao je sa još nekoliko ljudi. Jedan mladić bijaše na biciklu, opruženih nogu i crven u licu, kao podbuhao. Dvojica su sjedila na stepeništu, jedan je imao slamnati šešir na glavi, prosjed, mutnog i umornog

pogleda. Drugi je vrtio čačalicu između zuba, obučen u tamnu majicu, dječackog izgleda, smijao se svemu stalno držeći ruku ispred usta. Džin je stajao pored njih. Sivi, pohabani sako i crvene, iznošene cipele, osmijeh mu je blažen, ne čudi se i ne pita jer ne očekuje ništa.

- V'amo! - zacereka se Mišo i mahnu mi rukom da se pridružim - Imamo nešto priupitat'. - nastavi brzo i pokaza teatralno na stepenice kao na kakav kraljevski dvorac u koji se može ući samo sa velikim poštovanjem.

- Što baš ja? - pogledah ga upitno, upirući prstom u grudi kao da nisam posve siguran da baš mene trebaju. Mišo ništa ne reče ali ponovo pokaza prstom na stepenice, mada ovaj put bez naklona. Onaj sa slamnatim šešriom pljunu prezrivo i sleže ramenima. Pod maskom prividne ludosti često se kriju provokativna pitanja, moram biti oprezan. Mišo stavi ruke na bokove i obrati mi se

- Koja godina će biti najvažnija u ovom vijeku?

- Godina 2078. Glas prošlosti odjeknut će snagom svom, željezna ruka u vrtu malom čija se tišina pamti. Let guske ostavit će na nebu čistom trag drugačiji, u slovima zgusnutim je znanje veliko. - Svi se zacerekaše.

- Lijepi Jagomir! - viknu neko iza zida i zasmija se zavjerenički i podlo.

- Filozof pravi, žalosna ti nije majka... Pravi! - osmijehnu se Džin tugaljivo i stade mahati glavom.

- Hoće li opet bit' rata? - nastavi Mišo ne trepnuvši okom.

- Treća generacija, oklop veliki, drugačija plima i oseka. Zastave male, pobrojati se ne mogu, dim će se prije toga vidjeti posljednji put. Bijela je boja pobjednička.

- A će tebe zakopat' kad umreš? - izdera se onaj sa slamnatim šeširom i zakikota se koliko ga grlo nosi. Ostala dvojica su me gledala kao luđaka.

- Gdje budem htio dozvoliti se neće, trojica će vijećati zabrinuto u sutonu mrklom. Zelena trava svježe pokošena, sjećanje na kamen mali oživljava. Nadmudrivat će se oko kostiju starih skupina mala.

- E, ova je dobra, he, he... - ubaci se Džin iznenada i nehotice.

- Na kraju je svakom spušćat' ruke niza se. Šaka zemlje i lopata i nema averćivanja. He, he, morebit je to jedina pravda. - zacereka se on izrazom ozbiljna čovjeka koji je odavno proniknuo u tajne života i smrti.

- A koja je tajna Stoca danas? - opet će Mišo

- Na mostu što dvije kuće dijeli račvasta grana neprimjećena još mnogo ljeta. Jedan je plod u nevidljivoj, drugi dozrijeva i ruke su podignute do Časa Velikog.

- Hoće li bit' zemljotresa? - zagleda se u mene podbuhli mladić strogo.

- Gdje je bilo ponovo će biti. Silovitije no prije, kazaljke na satu pomjerene iznova, lelek veliki, jad i strah.

- Jel' on ovo ozbiljno? - izdera se jedan od sagovornika, oči su mu bile sablasno razgoračene, gledao me s nevjericom.

- Bravo, bravo! - prekinu ga Mišo podigavši obje pesnice u zrak. Ustuknuh dva koraka unazad i brzo se udaljih, autobus je pristizao i bolje je biti nasamo sa svojim mislima, ne oštećuje nikog.

Prije par dana čitah pripovjetku "Medžnun i Lejla". Nizami. Iako svi ne oboljevamo od ljubavnog ludila ipak svako ima svoju "Lejlu", to mi je nedavno potvrdio i Ćamil. Vekil je reda Nakšibendijskog i nadao sam se neobavezujućem razgovoru dok smo sjedili, uz kafu. Izbjegavali smo konkretno ali desilo se da se spomene Božanska ljubav.

- Malisa je tvoja Lejla - rekao je. Naglo ali smireno. Možda mu treba vjerovati jer derviši govore tiho i sa smislom, ničemu se ne čudeći i ništa ne osuđujući. Bar oni najbolji.

Autobus se približavao. Kerim je već ustao i krenuo prema izlazu, razdragan i dječaćki nasmijan, vedar jer ovdje ima drugove. Sunce je nemilosrdno peklo i centar grada je ličio na pustinju. Pogledavši prema otvorenim vratima autobusa ugledah Juliju, posljednja osoba koju bih očekivao. Osjetih radost. Silazila je kraljevskim korakom, spokojno ravnodušna, neobično lijepa u prozirnosti zažarenog zraka. Čarobna. Kada je stala nogom na sivi pijesak sunčeva zraka se zaustavila među njenim trepavicama i kestenjaste sjenke u pogledu postadoše tople i svijetlije. Zasnijetliše u trenu tako snažno da poželjeh da trenutak potraje. Kosa joj je bila kratka, zagasito crna i nestvarna, kao u otmenog paža na velikom balu.

Htjedoh uzeti njenu torbu, pomoći joj, ni sam ne znam zašto. U tom magnovanju, u trenu dok je vrelina postajala sve veća Julija naprosto nestade, izgubi se u daljini.

Pogledao sam za njom samo jedanput.

Jasminko Šarac rođen je 1961. godine u Stocu. Studij sociologije završio je na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu. Godine 2001. u izdanju izdavačke kuće DID objavljuje svoje prvo djelo *Noć mrtvih*. U januaru 2004. godine u izdanju BZK Preporod Stolac izlazi zbirka poezije *Melanholija u plavim daljinama Ferare*, potom u februaru 2005. godine *Kristova nevjesta*, njegovo slijedeće nadahnuće, također u izdanju BZK Preporod Stolac, *Ljubičica Kazablanke i Svijetlost Betlehema 2006*. godine, i napokon, pred nama je BOŠNJAK.

Objavljivanje knjige pomogli su:

prof.dr. Šaćir Filandra
mr. Kasim Korjenić
prof. Mensud Medar
Zejna Šanjević
Ale Puzić
Esad Šuta
Samija i Mirsad Čatić
Sanela Maksumić
Srećko Kundačina
Hasan Ajanić